

בעזרת

ספר

חק לישראל

פרשת וזאת הברכה

בלשון הקודש ואידיש

עם מ"ב פירושים, מגדולי המפרשים ראשונים ואחרונים
מיט אלע מפרשים אויף עברי טייטש, תנ"ך, משניות, גמרא,
מוסר, הלכה, איבערגעזעצט אויף א לייכט אידישע שפראך, מיט
שיינע ליכטיגע אותיות און קלארע דרוק

יוצא לאור על ידי

הוצאת אמונה

ברוקלין יצ"ו

סודות וואס זיין האבין פון דעם גיין קאהל געוואקסט, וויא שלמה הקלף האט גיזאנט יתשחק לים אחריו אז עם קומט דער לעצטער טאג וואס דיא נשמה דארף שוין ארויס גיין פון גוף, איז דיא נשמה פרייליך, פיה פחה בהקפה דאמאלס עפינט דיא נשמה דיא מיל צום ריידן חקקה צויה תליכות ביתח זיא זעהט שוין דעם פירונג פון איהר שטוב, פון איהר וואהנונג ווא זיא נועט וואהנען נאך דעם וויא זיא נועט ארויס גיין פון גוף, זיא נועט דארט האבין אונעלכע פערנעגיי זענען וואס זיא האט זיין אויף דער נעלם נאר גיט גיחאט אונ נאר גיט געקענט האבין, דריבער זעהן מיר זעלב אבינו פאר זיין שטארבין האט ער געוואקסט צו זאגין ווען קליש וועט קוקען נאר פון היפעל האט מען איהם גיט גילאט, ער זאל זאגין. אליהו הנביא האט גיאגט צו אלישע אויב דוא וועסט סיי זעהן די לעצטע דגע פאר מיין אונעק גיין פון דער נעלם וועט אויף דיר קוקען אזוי אהיליגקייט אז דוא וועסט קענען מאהן נסים צווייא מהאל אזוי פיל ווי איה האב גימאהן, אונ אזוי איז גינען נאך דעסער בייא משה רבינו עיה דעם לעצטין טאג פון זיין לעבין איז ער אין נאנצין גינארין ארוהני וויא דער פסוק זאגט וזאת משה האט גיבענקשטם איש איז דיא ברכה וואס משה האט גיבענקשטם איש האלים לפני מוהי פאר זיין שטארבין איז, ער גינען איש אלהים, אונ דאמאלס איז זיין הייליגקייט גינען זייער גרויס אונ איז זייער רייך גינען צו געשייגקען הונדערט טויזענדער יודין מיט זיין ברכה, דריבער האט ער דאמאלס גיבענקשטם דיא יודין, אונ ער האט געלויבט דיא יודין אז זייא זענען ווערש דיא ברכה טייל זייא האבין גענוקען דיא תורה פון הקב"ה אונ אלע פעלקער האבין זיא גיט גינואלם געקען:

דאס איז געוואקסט דער ארעם מאן לעבט נאר פאר זיך, פון זיין שטיקיל ברוים וואס, ער האט פארדינט מיט זיין שווערע ארבעט, קען ער קוים געבין צו זיין טויב אונ קינדער זייא זאלין עסין, אבער צו דערנערין נאך ארעם סאן האט ער שוין גיט, אבער אז הקב"ה האט גינעבין צו איינעם בייקייט, ער קען שוין דעקנערין נאך קענטשין אויף, פיל מענטשין אבער ווייניג מענטשין, אויב ער האט גלייגע גישעפטין געשעפטטיגט, ער ווייניגער מענטשין, האט ער גרויסע גישעפטין געשעפטטיגט, ער פיל מענטשין, אונ אפילו דיא קענטשין וואס ארבעטין גיט בייא איהם אין גישעפט, קען ער זייא דעקנערין מיט אונברכה, דאס זעלביגע איז בייא דעם ענין חקקה, דער קענטש וואס האט ווייניג חקמה, ער קען ווייניג לערנען, דער קענטש האט זיין חקמה אונ זיין תורה נאר פאר זיך, לערנען מיט זיין אנדערין קען ער גיט, דער קענטש וואס איז אגרויסער למדן אבער אגרויסער חכם, אין דעם קענטש האט חקב"ה אריין גינעבין זאמטור, ער זאל גיט קענען האלטין דיא חקקה אונ דיא תורה נאר פאר זיך אלליין, נאר דיא זאמטור גיט איהם, ער זאל פארשפרייטין זיין חקמה אונ זיין תורה פאר אנדערע מענטשין אויף, אונ אזויא איז גינען ביי נביאים אז צום נביא איז גיקוען אנביאות האט ער זיא גיט גינענט האלטין אין זיך, נאר ער האט געמוזט פאלד גיין אונ זאגין דיא נביאות צו וועקען ער האט זיא געדארפט זאגין, צו דיא יודין אבער צו איינעם פון דיא פעלקער, דאס ווייטין מיר אויף צדיקים נאנט פון זייער שטארבין וואס שוואכער דיא פחות פון גוף זענען, ווערש אין זייא פאר" גרעסערט דיא הייליגקייט פון זייערע נשמות, אונ דאמאלס ווערש פאר זיי גיעפינט אונעלכע

ברכה יום א תורה

אונקדום

לחשיך סת"ת ה"א יהודה נפש י יהיה יהוה יהודה רוח יוד הא ואו הא נשמה יהודה חיה יהודה ו דסלי יו"ד אל שם ב"ן שבעשים בניקוד חולם :

א ודא ברכתא די בריך לג * וזאת הברכה אשר ברכ משה נביא דיי ית ת"א וזלם סככס. פנילם 61 סוטס יד :

- (א) רשב"ם
- (א) וזאת הברכה, מוסב למעלה וידבר משה כאוני כל קהל ישראל את דברי השירה הזאת ליקושים על התורה
- (א) וזאת הברכה אשר ברה בני וכו'. דיא תורה דערצוילט אונז דיא ליישאפט וואס משה האט געהאט צו דיא יודין, ווען זיין סענטש סוטס אשאדין צו זיין סבר
- בעל המורים
- (6) וזלם סככס. גליי טיטס כסיב חשכ חני נוסן לכני יכטלן וסמין לים וזלם סככס. לומכ סר פעכיס פל
- פירוש לתורת אלהים
- (א) וזאת הברכה אונ דאס איז דיא ברכה אשר ברה משה איש האלים וואס משה דער געבליבער

בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לִפְנֵי מוֹתוֹ : בַּיּוֹמָם יְהוָה מְסִינֵי בְּאֵרְצַח מִשְׁעִיר לְמוֹתוֹ יְהוָה יוֹמָם ה' עֲפָיִי כֹּה . מִיֵּזֶר כַּפְּיָם עַל מַחְסֵי עֲרֹמּוֹס וּפ' בִּלְקָן :

בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לִפְנֵי קְדַם מוֹתֵיהֶּם
בַּיּוֹמָם ה' מְסִינֵי אֲתָנְלִי
וַיהוָה יַקְרִייה מִשְׁעִיר
אֲתָנְלִי קְדַם אֲתָנְלִי

ה' יוֹמָם ה' עֲפָיִי כֹּה . מִיֵּזֶר כַּפְּיָם עַל מַחְסֵי עֲרֹמּוֹס וּפ' בִּלְקָן :

בעל המורים

כַּרְכַס : וְחַטְּ סַכְרֵס . תַּעֲפָרְסוּ וְזוּ סִיל סַכְרֵס . כִּי נֹכַח
סַכְרֵס כַּרְכַס : עַשְׂס לִים סַכְרֵס . לִים עַמֶּס וּפ' עַס . כַּסַּר
חַסוּס ה' אֶלְטִי מַעֲתִיכְס יוֹסַף עֵלִיכְס כַּסֶּס לָקַף עַמַּעִס . כַּסַּר
מְנוּ לוּ עַמֶּס כַּרְכוֹס כַּל יוֹס וְכַל כַּרְכֶּס וְכַרְכֶּס ה' אֶזְכִּיר
כְּרִי לָקַף . לֶקַךְ עַמֶּר יוֹסַף ס' עֵלִיכְס כַּסֶּס לָקַף עַמַּעִס עֲשִׂי
וַיַּכֶּךְ אֶסְכַּס עַמֶּלוּ . הַסַּסוֹק עַמַּל וַתְּסִיכֵי כִּיֵּזֶר . לֹמֵךְ
עֵמִיךְ עִיב סַכְפֵּי . (ב) וְזַרַח עַמַּעִיר . (ג) וְזַרַח כַּסַּר .
וְזַרַח סַכְפֵּס . וְזַרַח עַמַּעִיר . עֲשָׂלַס לִפְסוּ לַקְלֵס סַכְרֵס וְלָס
לָזוּ פ' כַּרְכֶּס כַּסַּר עַמַּעִיר וַסַּכְרֶס לִסֶּס לִמְךָ וְלַסַּלַס . לִסֶּס
יַסַּרְלָס עַקְלַסוֹ וְזַרַח סַכְפֵּס עַמַּעִיר מְנוֹס ה' כַּרְכֶּס מַעֲרִיס

עַד חַוּסֶס הָאִינוּ עֲשִׂימוּ וּבְנֵי וְזַרַח הַכַּרְבָּה . אַתְר
הַתּוֹבַחַה שֶׁל הָאִינוּ הַזֶּה וּבְכֹרֵס לְיִשְׂרָאֵל בְּמַרְס יַעֲלֶה
אֶל הָרִי לְמוֹת שַׁם . בְּלוֹמֶר זַרַח הַשִּׁירָה וְזַרַח הַכַּרְבָּה ;
(ב) ה' מְסִינֵי בָּא . וְנִרְאֵה לְיִשְׂרָאֵל וְנַחַן לָהֶם זַרְחוֹתוֹ
וְזַרַח מִשְׁעִיר וּפְאָרֵן . כִּיֵּזֶר שְׂאֵהָ . מִהוֹךְ כַּרְבְּבוֹת
קַדֶּשׁ סַכְל אֶכְרַעַה צַדִּינַן שֶׁל רָזִי מִינֵי בָּאֵה הָאוּרֶה
וְחַמֵּלֵכִים אֲרֶךְ עֲשִׂיר וּפְאָרֵן עַד שָׂבֵא אֶל מִינֵי . וְיִמִּינֵי
נַחַן לָהֶם מַחוּךְ אֵשׁ שֹׁהִי . מַדְרָב מַחוּךְ הָאֵשׁ לְיִשְׂרָאֵל .
כַּרְכוּבִים חַמַּעַר עִם קוֹל אֱלֹהִים מַדְרָב מַחוּךְ הָאֵשׁ
מַכּוּנֵי וַיִּחַי . וּבֵן מִצִּיּוֹן בַּתְּהִלִּים רַכְבַּ אֱלֹהִים רְבוּתִים
מַחַמֵּי וּמִוֹ . וְקִדּוּשׁ מִרְבֵּי מַאֲרָן סִלְהַ כַּפָּה סַמִּים הוּרֵזוּ .

שפתיה חכמים

א ה' עַשְׂס לֵס סַכְרֵס דַּסָּר דַּכְמִיב לִפְנֵי מוּחוּ דַסּוֹס מַחוּךְ
לַמִּיטוֹס לֵס חוּס דִּיעִמֵּין יַעֲמִינֵי וְזוּס כִּמֵּי דַקְנַס רְשִׁי לִס
לֵס מַכְסִי טַיִמְעִי כִּיּוֹן סַסוֹל לִפְנֵי מוּחוּ וּסְבָרֵן וּמְסִין לַמִּיטוֹס . לַרְכִּי
סוֹכְמַחוּ עַכְפִּס לִפְנֵי מוּחוּ דַסִּיפֶסֶף דִּלָּה לַיְכֶס לַחֲזַר מוּחוּ
לֵלֵא לֵס חוּס סַכְרֵס לִפְנֵי מוּחוּ ס' ה' וְזַן : דַּסּוֹס לִפְנֵי מוּחוּ
כַּעֲכָר עוֹסַס לִבֵּן כַּמִּיב לִפְנֵי מוּחוּ לִמְלַחְזוּ דַסּוֹמֶן לַמִּיטוֹ
סִיס . סַכְרֵי וְסַכְרֵי סַכְרֵי : ב רְזִי מַעַס מַחוּךְ סַכְרֵי שֶׁל מַעֲקוֹס
גַּבִּי כַּרְכוֹס לַעַס עַכְפִּי . לִיָּס פַּחַס מַחֵל כִּי : ג דַּלֶּכֶכַּ כִּמֵּה
לֵס פַּחַס עַכְפֵּס עִבְרָס סַכְרֵס סַכְרֵס שֶׁל אֶסְרִי לַמִּיטוֹ וּלִיָּס
וּכְסַכְס כִּי : ד רְזִי לָמַס כַּמִּיב עַמַּעִיר לַמִּיטוֹ סִכְרֵי לִיָּס יֵלֵא
לַקְרֶאֶסֶס כִּי : ט כַּכֶּר סִיס אֶכְפָּוֵי וּכְפָּוֵי יֵלֵא לַקְרֶאֶסֶס
עַמַּעִיר עַמַּעִיר וַיּוֹלַע עַמֶּס אֵת סַכְרֵס לַקְרֶאֶסֶס סַכְרֵס מִן סַמְחַסֶּס

(א) וְחַטְּ סַכְרֵס . לִפְנֵי מוּחוּ . (סַכְרֵי) מַחוּךְ
לְמַיְחֹתוֹ אֶ עַשְׂס לֵס עַכְכֵּי חַיִּמְתִּי : (ב) וַיִּבְאֶר ה' ה'
מְסִינֵי בָּא . (סַס) פַּחַח תַּחֲלֶה כַּעֲכָחוּ עַל מַקוֹס ב רְוַחַר
כַּךְ פַּחַח כַּרְכֵּיחֵס לְיִשְׂרָאֵל . וְכַעֲכַח עַמַּחַח ב רְזִי כִּי
הַוְכַרַת נְזוּת לַיְשׁוּעַל א וְכַל זֶה דַרְךְ רָזוֹ וְזוֹ לְלוֹמֶר דַּלְוֹ
הַס חֵלְוֵו עַמַּחֵל עֵלִיחֶס כַּרְכֵּי : מְסִינֵי בָּא . יֵלֵא לַקְרֶאֶסֶס
דַּכְכְּשָׂוֵו לַהַיִלִּב כַּחַמַּחֵת הַזֶּה כַּחַחֵן הַיּוֹלָא לַהַקְבִּיל פַּעִי
כַּלֶּה סַנְאֵמֶר (עַמַּחַע) לַקְרֶאֶס אֱלֹהִיחֶס לַמְדֵנוּ סִינָא
כַּנְגַּס : וְזַרַח מִשְׁעִיר לְמוֹתוֹ . (סַכְרֵי) עַמַּחַח לִבְנֵי עַמֶּס

דעת זקנים בעלוי הרוממות

(א) וְחַטְּ סַכְרֵס אֶכְרַב כֶּךְ עַמֶּס . פ' כִּר' יוֹסַף קַדֶּשׁ סַכְרֵיכְן
כַּסֹּס לִיָּס סַכְרֵסִים נֹמֵכְ עַל פִּיו שֶׁל סַכְרֵיכְן : כַּכָּן :
לִפְנֵי מוּחוּ . אַמְרֵוּ לְכַוּמֵי עַמַּעִיר עַמַּעִיר סַמֵּס לַסֵּס כַּל לַיְשׁוּ
כַּעֲמַעִיר עַל עַמֶּס קַעֵלֵו עַמֶּס וְכַפַּסוּ וּבִכָּן סַכְפֵּעִס עַל לִמְד
וַתִּמֶד כַּרְכַּח לְמַיֵּז :

(ב) וְחַטְּ סַכְרֵס אֶכְרַב כֶּךְ עַמֶּס . פ' כִּר' יוֹסַף קַדֶּשׁ סַכְרֵיכְן
כַּסֹּס לִיָּס סַכְרֵסִים נֹמֵכְ עַל פִּיו שֶׁל סַכְרֵיכְן : כַּכָּן :
לִפְנֵי מוּחוּ . אַמְרֵוּ לְכַוּמֵי עַמַּעִיר עַמַּעִיר סַמֵּס לַסֵּס כַּל לַיְשׁוּ
כַּעֲמַעִיר עַל עַמֶּס קַעֵלֵו עַמֶּס וְכַפַּסוּ וּבִכָּן סַכְפֵּעִס עַל לִמְד
וַתִּמֶד כַּרְכַּח לְמַיֵּז :

פירוש התורה אליהם

מֵאֵן הָאִם גִּבְעַתְיָשֵׁם דִּי גִיְזֵדְעֵר : יִשְׂרָאֵל לְפָנֵי מוּחוּ
בְּאֶרְבֵּיָם . פִּאֵר יָמֵם וְזֵרֵם וְאֵרוּם , עַר הָאִם זִיָּה
גִּיְמִרְאָרְכֵם אַז אִיָּה וְעֵל זִיָּא אַצְנֵזֵר גִּיָּם בְּעֵנְאָשְׁשֵׁן
וְעֵל דְּעֵן וְעֵל אִיָּה זִיָּא בְּעֵנְאָשִׁין : (ב) וַיִּבְאֶר אֵנַם
עַר הָאִם גִּיְזֵנְגָם נְאָמֵ אִז פֹּון דָּעֶס בְּאַרְגֵּ סִינֵי
גִיְקוּבֵן . בְּשַׁעַת כַּסֵּן תַּרְחָה אִז הַקִּבְיָה פֹּון דָּעֶס
בְּאַרְגֵּ סִינֵי גִינְאִנְעֵן אֲנַמְקַעֲנִין דִּי וַיְזִין וַיִּבְאֶר אַחְסֵן
גִּיָּים נְעִין אַ פְּלָה . רִשִּׁי לְשִׁרְיָבְתָּ מִשָּׂה הָאִם צִוּם
גִּיְרִשְׁעֵן גִּינְאִנְגָם דָּעֶס שְׁבָח פֹּון הַקִּבְיָה אִז דָּעֵר

ליקוטיה על התורה

אִז אִים חֵין תַּכֵּר אֲשִׁנֵּי . אַז אִיָּב יָדָה וְעַס סַחֲלוֹן אִז תַּכֵּר אַ
שְׁאִינִין אִין חֵין גִּיָּה רְסִינֵי עַר גֵּרֵם אִים קְרַאֲרִיגֵן נְעִמְאִיק אִז עַר
אִיָּים גְּעוּסִים עַשְׁרָנֵם אִז אִיָּב דַּעַר תַּכֵּר וְעַס מוּחוּ
שְׁמַאֲרִינֵן פֹּון דִּיא קְרַאֲרֵיָגֵן . אִז גִּיָּר נִישְׂאֵ אֲנַרְעַסְעַרַע
שְׁאָה וַיָּא עַר הָאִם אִז אִיָּים אִז נְוֹאֵם גְּעַקְשֵׁר עַס אִז
צו זִין שְׁמַאֲרִינֵן הַעֲרַס דִּיא שְׁאָהֵ אֲנַרְעַסְעַרַע . אִז אִז
עַס סַקַּסֵּן דַּעַר לְעֶקְשֵׁר סַחֲבֵ אִז דִּיא לְעֶקְשֵׁ שְׁאָה צוֹא
זִין שְׁמַאֲרִינֵן אִז גִּיָּר אִיָּב צו גְּעִמְרֵאֲבַקְשֵׁן דִּיא שְׁאָה פֹּון
אִז תַּכֵּר צו אִיָּים . אַצְנֵי מִיָּתָה רְבִיצֵי גִידָה אִז אִיָּים אִז אִיָּים
גִּיְעִיעֵן . אַפְּסִילוֹ וְעִנְעֵן דִּיא וַיִּדִין אִז אִיָּים אִיָּים גִּיְזֵר
גְּעַעֲרִינֵן עַר וַאֲל שְׁמַאֲרִינֵן . אִז וַיָּא שְׁמַאֲרִיקֵם הָאִם מִשָּׂה

הופיעו מהר פארן ואתה מרבבת קדש מימינו אשדת קמוי אף חלב עמים כרדי קדשיו ביהר והם תפוי

ה"א סופים מסר. כרכום לכ ב"ק לח: ואסס מרבכת. חניסו טו: מימינו טס דס נמו. כרכום ו סכ יומט נג בי"ס כס מוסס ד: אף חכנ טמיס. כסלס טנ:

בגבורתיה על מורא דפארן ועמיה רבבת קדשין כתב ימיניה סנו אשתא אוריחא יתב קנא: ג אף חבבינון לשקמיא בל קדשויה בית ישראי בגבורא

רשב"ם
כב מלין קרי
ארום: הופיע מהר פארן. האיר מהר פארן: (ג) אף חלב עמים. גם אומות העולם כגון ערב רב וכן האומות שנתגבירו ובאו לשבול התורה עם ישראל גם אותם חובב חב"א וקבלם לקבל עליהם כתב: במזמור יקום אלהים ויפוצו אויביו דתחיב ביה רכב אלהים: חסלת פרשת וזאת חכרבה מיסוד רבינו שמואל

בוע המורים
טמיס: סופים. ג'. סופים מבר ספני. מלין מכלל יופי אלסיס סופים. אל קמוס ס' אל קמוס סופים. למוטו מכל יסדלס קמניסו זכיו נטס מוסלר מלין מכלל יופי אלסיס סופים: מרבכת. כ'. ואסס מרבכת קדש. לא חילס מרבכת סס. נטס יו אלסס ס' מרבכת קדש לפורעי: (ג) אף חכנ טמיס. ועמיה גרים. אף גרים טמטיין (לספני) מעזו כטיי. וכן סס אשכ יטמו סס ס"מ מוכס. סלכס כיו סס טשטס מ"ס. ואכר כ"ל אף טשוס דלטיירי ככמלי יוכריי טמטייסר"י מ"ל ד"ס: קדשיו. כ"ל קדשיו בידך. רכלו סס מ' קדשיו. נטס יכלו קדשיו

ול' לקבלם מינו וטול אלל ככלסו זס לקבלם זס: ה ר"ל נטס אל ס"י נטס סופים ל"פ לטס דסמינו יטלסלל מכל גמי זורס טמטייר אל סיס לריך לטרכ מרבכיו למו דקלוי א"סלל דסמיך ליה לטיול מיניס: ו' ר"ל נטס לא כטיב לטי חסס סולרך לטרכ יטלסלל: ז' ר"ל דמ"ס מרבכיס סול ס"ס מקלס ולג מ"ס ממנו יטוכסו ילג מלינו עקוס טשמו רבכות. מ"כ ל"ל מ"ס מקלס וק"ל. וסלסל: ס"י דלס יסיס מ"ס ממנו טלו יסיס ס"י טשטס יסיס טרכוט קדש וכל לנדו. וזלט מלג זמנו ס"י וטסס טקלס רבכות קדש וליו לו טסס כולל מלג זמנו וטסו וטס"י מלטי קורס מלס קדש מפי טשול קדש וטול פל דככ כמו וטשני קדש וטס סס טעלסיס מכל": ה כמכסו טסולס לכוסר דניו פל סיירי וטקלס טסוכס לטי ס"י זס כוללו כטיב מימינו למו דס אל יסיס ס"י דקלס סיכ כטיכ ד' מינו כמן למו ד' דסיח סטוכס סכטוכס כלס טמורס ער גמי אש לכסס. ל"ס כ"ו. ש דלטסס לטשון קסס דלרין לטרכ סטקלס. ל"ס ד"ל כ"ו. ולטי ד"ל למוד קסס ס"ל מלש דס דלו סיכ סיכוטו מן אש כלומר ספוק ג"ל לכן. לכן סולרך גס לטסס רלשטון: י' ר"ל

טקילו בת התורה ולא ראו: הופיע. להס ה: מדר פארן. סהלך סס ופחל לכיי יטמעלל סיקלוה ולא ראו: זאתה. ו' לישראל (סס): מרבבת קדש. ועמו מקלת רבכות מלכיי קדש ו' וכל כולס ולא רוכס ולא כדרך כשר ודס טמרהל כל כבוד עטרו וטופרתו ולא חסד וטוח: אש דת. טיחיה כמכסו מלזו לפניו כלס טמורה ע"ג אש לכנה ח נתן להס בלוחות כחכ יד ויטיו. ד"ל אש דת ט כחגרותו טמנה להס טמוך האש: (ג) אף חלב עמים. ג ס הנה יטירה חכב אל השכטיס י' אש חסד וטחד קרוי עס סכרי כנימין לכדו היה עתיד להוולד ככאמר הקב"ה ליעקב (כראשית לה) גוי וקהל גוים יייה ממך: כל קדשיו בידך. גפוט הלדיקיס גנוזות חלו כענין טמלר (ט"ל כה) ויחפס עש אדויו לרורה כרורו החיים חת"י

לוקוסיס על התורה

רבינו געלוקסס. ער זאל נאך לעבען אונ אריין גיין אין ארץ ישראל. אז ער האט מחפלי גינען סינף הינדערס מופיעתו תפלות. מין געקסונענין איז ער גיט גינען אשונג די יודין. אונ אפילו דעם לעבעןשן סאג זיין שטארבען גיט גענוג וואס ער איז ריא יודין. קיין שונג גינען. ער האט זיט נאך געבענקשן פאר זיין שטארבען וויא דער סטוק זאגט וואת הברכה אשר בך משה, דאס איז ריא גברת וואס משה האט געבענקשן מיט יודין. לפני מותו. פאר זיין שטארבן. אונ ער האט זיך געענוגט מיט ריא יודין וויא דער געקסער שטארק וואס געענוגט. זיך מיט זיינע קינדער: וואת הברכה אשר בך משה וגו'. אז דער סטוק זאגט וואת הברכה, מיט אוראזי. ניהער דאס צו ריא פריערדיגע פרושיות. טייל אין ריא פריערדיגע מדרות איז געשטאנען ריא קללות וואס משה האט געקלוקט ריא יודין

פירוש לתורת אלהים

נאך האט ער גיבעטן דאס ברענפעניש פון די ישראל אונ אין דעם שבת פון הקב"ה האט ער דער סאגט דעם זכות פון די ישראל די ישראל גענען נוערם עם זאל אויף זייא קומען די ברכה סחבת זייא האבין אזוי פיל זכות וזנה אונ ער האט צו זייא גשיינט פון שעיר וטארום אז הקב"ה האט די תורה גינאלט געבין צו די ישראל האט ער זיך פריער באוויינן צו אלע פעלקער אונ הם זיי גיפרענט אויב זייא ווילען ריא תורה מקבל זיין איז ער צום ערשטן גינקומען צו די וואס זענען אין אשרי און האט זייא גיזאמט זייא זאלין ריא תורה מקבל זיין אונ זייא האבין גיט גינאלט וופיע ער האט גלייכט פון הר פארן בלוקר דער ישמעאל זייא זאלין מקבל זיין ריא תורה האבין זאכדעם צו ריא ישראל מרבכת קדש אונ ער איז מויענעדער הייליגע מלאכים זאבען גיט אלע אונ אפילו גיט איין רוב גיט ווי אמלך וואס ער ווייזט נאר דעם כבוד פון זיין עשירות אין דעם סאג פון דער רעכטער האנד פון הקב"ה אש דת למו האט ער זיא געבענען פון פריער פון זייא געשריבען מיט אויך אגרים ליבשאפט האט ער ליב גיבאמט ריא שקבמים בל קדשיו אלע זיינע הייליגע זענען: (ג) אף זיינע הענד בלוקר ריא גפשות פון ארדיקים זענען כהאלקען מיט דיר וזס אונ זייא זענען ראי

לחמשיך מנ"ח דו"א צבאות נפש צ צב צבא צבאות רוח יהוה נשמה רננה ארנני נשמת-דהיה יהוה חיה
יחידה רננה יהוה חיה יחידה רורר אל שם ב"ן שבעשית:

א ויהיו בקלות שלמה להתפלל אליהוה את פר-
התפלה ותתנהגה הזאת קם מלפני מופת יהוה
מפרע על-ברפיו וכפיו פרשות השמים: ב ויעמד
ויברך את פר-קתל ישראל קול גדוד לאמר:
ג ברוך יהוה אשר נתן מנוחה לעמו ישראל ככל
אשר דבר לאנפל דבר אחד מכל דבריו המשוב
אשר דבר ביד משה עבדו: ד יהי יהוה אלהינו
עמונו באשר היה עם-אבותינו אל-יעובנו ואל-
יפושנו: ה להפנות לבבנו אליו ללכת בכל-דרךיו
ולשמר מצותיו וחקיו ומשפמיו אשר צוה את-
אבותינו: ו יהיו דברי אלה אשר התחננתו
לפני יהוה קרבים ארי-יהוה אלהינו יומם ולילה
קעשותו משפט עבדו ומשפט עמו ישראל דבר-
יום ביומו:

דפקיד ות אבהתנא: ו יוהן פתנמי אליו די בעיתו סוהקם וי פתקליו קדם וי אלהנא יקם ולילי
קמעבר דין עבריה ועילבן עמיה ישראל פתנם יום ביומיה:

רש"י

מצורת דוד

(6) מנכוס. משם שמים כורע על דרכיו בעם סלוחו: (ג) ככל אשר דבר. והיון דבר (דברים יב) והיהו
(1) כרוך ס'. מרס כרך אפ הפס דלס כי טוב
לכרך אפ ס' בלשונם: לא ככל. ר"ל לא יחמך: (ד) עם
סלוחו. סס פנסי דור סמדר ס'ס'ס ס'ס'ס'ס ס'ס'ס'ס ס'ס'ס'ס
כתמיכוס: (ה) לכוסו וגי'. כמו סססס נכב סכמינו ס'ס'ס
סדור עמי לסס: (ו) דרכי אפ. סלמיכוס למעלס דרכי פתנמו אשר סלל על כל סספסללים: קרובים. לסינח סספסלות
קרובים לספסע נס'. ככל עם סספסלס בין כיוס בין כילס: לעשות. ר"ל לשמוס סספסלס ולעשות סספסלס: משפט ענדו
וגו'. ר"ל דבר סללך בין לעידי בין לכניס: דבר יום כיומו. ר"ל דבר סללך. כיוס ססוס יעסס כיומו:

כתובים תהלים י

לחמשיך מיסוד ומלכות דו"א שיון דלת יוד נפש שיון דלת שיון דלת יוד רוח יאהרונה נשמה דיסוד א אר
ארנ ארני נפש ארני רוח אלף דלת נון יוד נשמה דמלכות יו הו וז חיה יחידה דיסוד וקוה חיה יחידה ומלכות
אל שם ב"ן שבעשית:

א למה יהוה תעמד ברחוק תעלים לעתות בצרה: בנאנות * למה וי תקום ברחיק
תמטר במדור קריושיו לעדני

רש"י

מצורת דוד

(6) סעמד סעמוק. כלוו סעמד כיוסוק פקוס וספלים פנמך (6) תעלים לעתות בצרה. תמלים עינד נעתי הלרה:
פירושו עברי מייטש

(א) למה ח' תעמד ברחוק דוד סללה קאמ גינאגם נויימין תעלים לעתות בצרה אין ריא ציימין נואם אין
צוא הקב"ה פאר נואם שטייממו פון ח"ו אצרה ביומו גאר קעבאלמין: (ב) בנאנות רשע

מספר. אכל כשמיכין לכונו על מקוס. כרי סס דריקוס, וכל נפס עםס נחשכ לנפסוס דכוס. מי וכלס למרוך אפ
כל פסר וסחר עיברלל נגד כעס כעסוס יחול כעסו. ע"כ יסיו נחשכוס מרז כעסוס סכונ סוס אשר לא ימד ולא
יספר. וזוס כרך משס רע"ס ס"ל לארין ס"ל כעסו דריקוס סכקלמס סיס. ולא יסיו נעסוס סכקלמס
עמוס, וכשסיו דריקוס יסיו עמוס סכר, פוי כל אסיו יסיו אפסוס סיס, וכל אחר יסיו חשכ נמסטר גדוסי
לגס לסיסוס, וכלס וז נמן, גס לוס דס וגס לכל כעסוס כיוסוס כסס כיוסו כמול סיס אשר לא יכסר כעוב:

עקתא : ב בנסות רשיעא
 ידלק עניא והתחרו
 בנקלותא דגן די חשבו
 למעבר : ג כמול דאשבה
 רשיעא על הרגו נפשיה
 דמברך גברא מליקא מרחיק
 מיקרא וי : ד רשיעא בנסות רוחיה לא יתבע
 אלקא וימר גלביה דלא גליין קרם וי בולחון
 מסבתוי : ה מצלחין אורחמיה בכל עדן רחמיין דינה מן גלביה בכל קעיקוי : ועוף קהון : ו ימר
 בגלביה לא אוזע מרר דבר מלקעבר ביש :

רשע ידלק עני ותפשו במזמות זו חשבו : ג כיהלל רשע
 על תפאות גפשו ובצע ברה נאין יהוה : י רשע בגובה
 אפו בלי ידרש אין אלהים בלי מזמותיו : ה יחילו דרכו
 בכרעת מרום משפטיה מנגדו בלי צורריו יפיה בהם :
 ו אמר בלבו בלי אמוס דרר נדר אשר לא יברע :

רשי

מצודת דוד

(ג) ידלק . ירדוף . ותפשו במזמות זו חשבו .
 נחפסים הם העניים בזמיות שהרעים חושבים עליהם :
 (א) כי הלל רשע . מוכח על למה ה' תפמוד ברוחו כי
 עתה הרעע מתהלל שמאני כל תאות נפשו : ובוצע ברה
 נאין ה' . והגזן שכה את עלמו לאמר נאין ה' וזלום יהי
 לו : (ד) רשע בגובה אפו . שהוא גבה רוח ומגביה
 וזוקק סניו וחפו בנכותו : בל ידרוש . כל מזימותיו
 אומרות לו כל ירדום הקב"ה כל מה שאעשה כי אין
 מספט : אין אלהים . לית דין ולית דיין : (ה) יחילו .
 ילניו . ודומה לו : מרום משפטיך מנגדו . מסולקים
 באים עליו : כל צורריו יפיה בהם . בהפסת רוח יהיה משה כהם וזהו שפלים לפניו : (ו) לרור ודור אשר לא
 ברע . לא תהא עליו רעה ולמות :

כמה נכס : (כ) בעלות . כעבור כוח גלותו ארבע חמ
 סמי וחופס אותו כמסכתו אשר חשב לחופסו כי : (ג) אם לא
 סלל רשע . כעבור שריפתו מהול ומשכה פלגו כל שביני
 קאורו ומגזן בעת שפוטו נאום או יתכרד כלכבו לאמר סניס
 יסם לי כי לא נעשה בו דבר על כן מלא לב סלסיס לעשות רע :
 (ד) כגבס . כלשכר בגסה תמחו על מי חושב סלין פי דוכס
 כעשיו וכל מהכבדיו סוף סלין אסיסי כעולס לכפיו על
 מעשיו : (ה) יחילו . עד שכל פת ילניס כדכיו ומספיד
 מעולק ממנו וכפסתה ופוטת מלכד את שנילו : (ו) אמר
 עליו . לזכר חושב שלא ינכס לעולס לסיחו ומפסל לאמן :
 לזכר וזכ . אף נלכה כעס דוכוס ילניס ולא ידעס כעס :

ידלק עני דער רשע מיט זיין גרויסקייט יאגט נאך
 דעם ארעם מאן יתפשו במוזות זו חשבו אונד ריא
 ארעקע לייט וענען געחאפט געווארין אין ריא
 שלעקטע גערנאקען וואס ריא רשעים האבען
 אויף זיין געטראכט : (ג) כי תלל רשע על תפאות גפשו
 דער רשע לויבט זיך ער האט געקוקען וואס
 נאך האט געקלוקט יבצע ברה נאין ה' אונד דער גזלן
 בעריהקט זיך ער האט דערקעקענט הקב"ה
 אונד הקב"ה שטראפט איהם נאר גיט : (ד) רשע
 בגובה אפו ווען עס ווערט שטארק דער כעס פון
 רשע אויף אקענקשט בל דירש דאמאלס פירענט
 זיך נאר נישט וואס ער זאל מיט דעם מענקש
 קאהן . נאר ער מוהט מיט אים וואס ער קען .
 אונד ער האט גיט מירא צו קאהן שלעקסט דעם

פירוש ע"ט

קענקשט טאקער נועם איהם הקב"ה שטראפט
 אין אלהים כל מוסתיו אין זיינע אלע גערנאקען אין
 געבליקען אז עס אין גיטא אגאט אויף דער
 וועלט : (ה) יחילו דרכיו בכל עת ער ואגמט זיינע
 וועגין וועלין איהם אייביג וליקען פרום שפטיך
 מנגדו זיינע משפטים נענען הויך פון איהם דוא
 וועקט איהם נאר גיט שטראפט איהם פון איהם דוא
 אויף זיינע אלע שונאים נועם ער נאר אגלאז
 געבין נועם ער זיין פארלענגין : (ו) אמר בלבו בל
 אגמט ער ואגמט בייא זיך אין הארצין איה וועל
 קיין מאהל איינגעבויגין ווערין לרור ודור אשר לא
 ברע צו מיניע דורות צו מיניע קינדער נועם אויף
 גיט שלעכט זיין :

משנה חרומה פ"א

ברטנורא

אין נותנין דבלה וגרונרות . של תרומה : לתוך
 המורים . שזמן של דנים : מפני שהוא מאכרין .
 שכן דרך דבלה וגרונרות הכותמים כמורים לסוחטן
 ולהוליא את מימיהן והל"כ משליכן : אבל נותנין את
 היין למורים . רעילוס סיו לתת סיו למורים שלא היה

כל שמיני דחסד דמנסוס דלייסיס אלף למד אלף למד
 אין נותנין רבלה וגרונרות לתוך המורים מפני
 שהוא מאכרין . אבל נותנין את היין למורים .
 ואין סמפסין את השמן . אבל עושין את היין

פיר יא אין נותנין דבלה וגרונרות לתוך המורים מפני שהיא
 פאגדו קען טאר גיט געבין גיטרעקטע
 פייגין אדער געפירקענען פייגין פון תרומה אין
 מורים וואס איז אעסנין וואס קען מאכט פון די
 קעטס פון פישו ווייל ער מאכט שארין די פייגין
 פון נוארום אין די מורים קענעןשט קען נאר אריין

דיא זאפט פון דיא פייגין אונד דיא פייגין ווארפט
 קען אנועק . אונד קען טאר גיט אנועק ווארפין
 תרומה אונד נותנין את תנו לשייניס אקער וזיין פון
 תרומה קען אריין גיפען אין ריא מורים
 ואין סמפסין את השמן קען טאר גיט צו מישין אויל
 פון תרומה מיט גשמים . (וארום דינה דיא

בו שמונת כ"כ כדי למתקן ולחת בו טעם הלכך מותר ליתן יין של תרומה לתוכו ולא חמרינן לעבור וזוהמא כלבד
 הוא נותן את היין והוי כמתקן: אין מפספסין את השמן. של תרומה נעקרי בשמים שזולעים את השמן ואזיל
 לאבוד. ח"ל דלא הוי השמן לאכילה כשהוא מפותס: ייבובלין: ומניסין לתוך היין דבש ופלגלין: במעופו. ו
 שמחמטת ומחמטת ע"י הכישול. והית דמפרשי שממטיסו משותיו שאין בני אדם רגילין לשותו יין

מבשל כמו חי: מפני
 שהוא משביתו. ומתקיס
 יומר. ואין הלכה כרבי
 יהודה: ב פתניות.
 ענינים שאינם מתבטלים
 על ימות הסתיו והגילוס
 לעשות מהן חומץ: ושאר
 כל מי פירות. חוץ
 מיון ושמן: כחייב קרן
 וחומש. לזר האוכל כשונג
 למטיב להו משקה תרומה
 ממש: ורבי יהושע קומטר.
 ממוסר אבל קרן חייב
 ולכתלהל חמרים לזרים:
 במבטא משום משקה. עמלים וממחלים ומשכרים
 זרעים לקבל טומאה כשאר משקים דכתיב אשר יבא עליו מים וימח וכל משקה אשר ישחה: במוני פמטיס חכסס המזה
 שמונה זרורות בשמים שלו שלל כדקדוק וחזרו ומוסיף עליהם חלב חכמים כדקדוק מנו שמה: משקים שאלו כלבד כספס המזה
 וממחלים ומשכרים הזרעים לקבל טומאה ואין להוסיף עליהם ושמה משקים שמתו חכמים הק מים על יין שמן דבש
 דלזרים חלב דס. והלכה כרבי יהושע: ג אין עושין המרים דבש. אם הם של תרומה או של מעשר שני
 שהמתרים אוכל והדבש משקה ואין מחזירים האוכל משקה אלא בזיתים וענבים כלבד דכפרית חמרה חזרה כהס כל
 חלב יזהר וכל חלב תירוש: אין סופגין את הארבעים משום ערלה. פירות של ערלה שמתן והזיל מהן משקה

יבובלין. אין מבשלין יין של תרומה מפני
 שהוא כמעופו. רבי יהודה מריר מפני שהוא
 [ה] משביתו: ב [ג] דבש תמרים ויין הפוחים
 וחומץ פתניות ושאר כל מי פירות של תרומה.
 רבי אליעזר מחייב קרן וחומש, ורבי יהושע
 קומטר. ורבי אליעזר מבטא משום משקה. אמר
 רבי יהושע לא מנו חכמים שבעה משקין כמוני
 [ג] פמטיס אלא אמרו שבעה משקין כממרי
 [ד] רבש ולא המשקין מהורים: ג אין עושין המרים
 ושאר כל הפירות אין משני אותם מכרייתין
 בתרומה ובמעשר שני אלא זיתים וענבים כלבד
 [ה] אין סופגין ארבעים משום ערלה אלא על

דמטריס עיקר לה כהילין (דף קכ)
 עמלים וממחלים ומשכרים
 זרעים לקבל טומאה כשאר משקים דכתיב אשר יבא עליו מים וימח וכל משקה אשר ישחה: במוני פמטיס חכסס המזה
 שמונה זרורות בשמים שלו שלל כדקדוק וחזרו ומוסיף עליהם חלב חכמים כדקדוק מנו שמה: משקים שאלו כלבד כספס המזה
 וממחלים ומשכרים הזרעים לקבל טומאה ואין להוסיף עליהם ושמה משקים שמתו חכמים הק מים על יין שמן דבש
 דלזרים חלב דס. והלכה כרבי יהושע: ג אין עושין המרים דבש. אם הם של תרומה או של מעשר שני
 שהמתרים אוכל והדבש משקה ואין מחזירים האוכל משקה אלא בזיתים וענבים כלבד דכפרית חמרה חזרה כהס כל
 חלב יזהר וכל חלב תירוש: אין סופגין את הארבעים משום ערלה. פירות של ערלה שמתן והזיל מהן משקה

בשמים נועם קען ניס קענען דיא אייל עסיין.
 נועם דאך דיא אייל צו שארין נוערין אגל עיין
 את הנו ייפגלים אקער קען קענ סאכין ויין
 ייבובלין וקען ניקס אכייין אין ויין האניג מיס
 פעקער, אונ דאס איז נוס צום פריינקעוון איז
 פפגליס ין של תריס פפני שחא פפעיפו קען קאר ניס
 קאכין ויין פון תרוקה טייל דיא ויין נוערש
 גוייניגער דורך דעם קאכין בני ויהיה פפני פפני
 שחא משביתו רבי יהודה ואנש קען פפני קאכין
 ויין פון תרוקה נוארום דורך דעם קאכין נוערש
 דיא ויין פעקער, אונ, עס, קען לאנג שמיין אונ
 גיט ווער נוערין: ב דבש תמרים האניג פון טיימלן
 ויין פפטיס אונ פעפיל ויין ויהיץ פתניות אונ עסיג
 פון ווינקער טיינקרויבין ודאס איז טיינקרויבין
 וואס זייא נוערין גיט צייטיג בוי ווינקערין ושאר
 גל מי פירות של תריס אונ נאפס פון אנדערע פירות
 פון תרוקה (אויסקער ויין אונ אייל) בני אליעזר
 פתני קרן ווייץ ואנש רבי אליעזר או אישקאל
 האט דאס גינקעסין פושגט איז ער חייב או בפאלין
 צום פון דעם קרן אונ דעם חומש ואסיקמטיל
 קער וויא דאס איז נוערש ווארום דאס איז
 אכשקת רבי יהושע קומטר אונ כפי יהושע נאנט ער
 איז נאר חייב צו בפאלין דעם, קרן אונ גיט דעם
 חומש, ווארום דאס איז קיין משקה, אונ אז קען
 עקס אוויא אונאך וואס דאס איז קיין, עסיין אנדער
 קיין משקה דארף קען גיט נעכין אחווש ורבי
 אליעזר פמטא משום משקה אונ כפי אליעזר ואנש דאס

אין לוקה מן התורה השומה אותו משקה אלא כויתים וענבים בלבד: ואין מביאין בכורים משקין. דכתיב את לחת פרי האדמה פרי אלה מביא ולי אלה מביא משקה: אלא היוצא מן הויתים ומן הענבים. דגמר בכורים מחרמו: ואין מקריבין ע"ג המזבח. אלא שמו למנוחה ויין לכמס: ד' עוקצי האנים. כמה חלטים מוכרזים לאילן: הכלבים. רמ"ס ע"ג שהם מין ממתי החלטים: ה' גרעיני תרומה. גרעינים שנמלאו בחן פירות של

תרומה שכהן או אולם: כוונן שהבהן מכנסן. ועמיה עליהם וזה המקור לחטאים וכגון של רבין ורואין לאכילה כגון גרעיני התאנים והכוסין והאגסים או ששאר כהם לחלוטית שכי האדם מולאין אותו כגון גרעיני התמרים וכיוצא כהם אבל אם חייב ראיס

ד' [ג] עוקצי האנים וגרונות והכלים והחרובין של תרומה אסורים לזרים: ה' גרעיני תרומה כוונן שהוא מכנסן אסורות ואם השליכן מותרות וכן עצמות הקדשים כוונן שהוא מכנסן אסורין ואם השליכן מותרין. המורסן מותר סובין של חרשות אסורות ושל ישנות מותרות. ונהג ע"ג המזבח אלא היוצא מן הויתים ומן הענבים: ע"ג המזבח אלא היוצא מן הויתים ומהרובין של תרומה אסורים: כעצמות הקדשים. כעצמות הקדשים וכן סובין הכנסין מותר לזרים: סובין של חמין פירות. של תרומה אסורה לזרים לפי שהחלות הן לחות ואינם נעמטים היטב ושאר קמה הרכה מעורב כסוכין: ושל ישנים. של חמין ישנות שהן יבשות ונעמטות היטב מותרות שאין קמה מעורב בהן כלל ועד ל' יום

קענ קען ענדערין אונ מאכין פון וייא אייל אונ וויין אין סופנין את האנדעם פשוט עולה ווען איינער האט אים ניקועטשט פירות פון ערלה אונ האט געטרונקען דעם זאפט אונ דיא פירות האט ער ניט גינעסין. קוקט איהם ניט מלקוח אלא על היוצא מן הויתים וסן הענבים נאר איינלעדיג אונ וויינמרויבין אונ ערלה אז ער האט אויס גיקועטשט אונ געטרונקען דיא אייל אנדער דיא וויין איז ער חייב מלקוח ויין מביאין גזרים פשוט אונ קען נאר ניט אים קנעטשין פירות וואס זענען בכורים אונ בריינגען דעם זאפט צום פלן פאר בכורים אלא היוצא מן הויתים וסן הענבים נאר איינלעדיג אונ וויינמרויבין וואס זענען בכורים פון קען אים קנעטשין אונ בריינגען די אייל אלא היוצא מן הויתים וסן הענבים אונ דיא זאפט מן אלע פירות ווערין ניט ממה אוי וויא מלשקה. ווייל וייא זענען קיין מלשקה. נאר אייל אונ וויין ווערין קמא ווייל וייא זענען אמעקחה ויין פקריבין על גבי המזבח אונ קען סאר ניט מקריב ויין אויף דעם מזבח אלא היוצא מן הויתים וסן הענבים נאר וואס עס גייט ארויס פון דיא איינלעדיגען, אייל. אונ וואס עס גייט ארויס פון דיא וויינמרויבן. וויין: ד' עוקצי האנים דיא קליינע ריט דעה וואס שפעקין אין דיא פינין גיריות אונ דיא קליינע ריטלעך וואס שפעקין אין דיא געמיינעקע וויינין והקליטין און דיא קליינע ריטלעך וואס שפעקין אין דיא קלייטס וואס איז אויך אפין פיניגין והמרויבין של תרומה אסורים לזרים אונ דיא קליינע ריטלעך וואס שפעקין אין באקסערין פון תרומה. דיא אלע זאכין סאר אישראל ניט עסין: ה' גרעיני תרומה ושל קערנער פון

נקראים חדשות: ונזהג בתרומה. כהנאלת הסוכין והמורסן: כדרך שנהוג בחולין. ואין כחן מסוס מאכד תרומה כשמליקדמה שחית רחוי לחכילה: המסלת. שקולט את המולה כדי לעשות פת נקיה ביותר ולא כירר ממלה

שלין כסן לוכל: [ת] עכבר כ"י. דכיון שעכבר נדכדו לט עטרסין גיס מטי סוליל וסויו עתקין לכלל ס"י: [ס] חולין. ח"י כי ספוט של כחוס ח"ן לחוס סוליל וסויו עטרסין נכלול. מטי מטי עטרסין דכדכ שמוי עטרסין סכסל וסולין מוכסו לכלל לכחלס מוכר. ס"י: (ב) חרסוס ס"י לא כדך (כרס"ט כד)

בתרומה כדרך שהוא נוהג בחולין. המסלת קב או קביים לסאה לא יאכר את השאר אלא יניחה במקום המיוצב: ו' סגורה שפנה ממנה חלקי תרומה אין מחייבין אותו להיות יושב וממקם אחת אחת, אלא [ת] מכבר כדרכו ונתן לתוכה מחייבין אותו להיות יושב וממקם, אלא נוהג בה כדרך שהוא נוהג בחולין: כ' המערה מכר לכר ונוטף ג' טפים נתן לתוכה חולין. הרבינה ומיצה הר"ו הרומה. וכמה תהא [י] בתרומת מעשר של דמאי [כ] ויוליכנה לכהן אחד דל"ט סיפלה ט"י לפסל ולפיסל מן סגור לט"ר. ס"כ"ט:

ואחר שצירה כל מה שכתוב נטס ממנו ג' טפים טפה כדרך הכלים לאחר שצירה כל מה שנתוכן: נותן לתוכה חולין. ואין לריך לקנחה יותר קודם שיתן החולין לתוכה: הרבינה. הטה (ה) אותה על גידה לחנית שהיה בה תרומה אחר שצירה כל מה שכתוב ומילה היון או השמן שהיה בה וכלל כוס תוכה: הרי זו תרומה. ולא אמרין חולין הן הוואיל ועירה כל מה שכתוב ונטסו ממנו ג' טפין: בתרומת מעשר של דמאי, שהעשר שלו ונתון תרומה מעשר לכהן ואם יש כידו אחד שסמכה שכתוביהת הכו" לריך לחליכה לכהן אכל פחות לא וה"מ בטמא אכל כשהוא אפי' כל שהוא לריך לחזור בדמאי אכל כולדאי בין טמא בין טהור בין רב בין מעט לריך לחזור אחר כהן:

וזהו בתרומה כדרך שנהוג בחולין: קען מענ ביי תרומה וקען קאלם ויאי אזוי סאהן וויא קען טוהט ביי חולין. קען מענ ארויס געקען דיא גראָבע קלייען אונ דיא דיעע קלייען אונ אנועק טארפין ויאם עס טווג גישט, אונ זאל גיט מורא האבין סאקער מאכט ער שארין תרומה, תפסלה קב אי קבין לפיה וקען איינער סאכט פייעע קעהל, אונ געקט נאר ארויס איין קב אַדער צוויי קבים פון אקאה וקואם אז איין יעקס קבין קעהל אונ די אייבערדיגע תרומה דארף ער גיט לא יאכר את המצר זאל ער גיט אנועק טארפין די אייבערדיגע קעהל ווארום ויאי געקען נאך גוט צום עסין ומאכט ער ראך צו שארען תרומה אלא גיטת בקסוס חסידגע נאר ער זאל זיי אנועק ליינין אין אבהאלימעקעם ארם, ב"ו ער וועט ויאי דאקפין אַדער ער וועט ויאי געבין צו איין אַדער פהן וואם ער וועט די קעהל עסין: ו' מטה שפנה ממנה חטי תרומה אשוינער וואם קען האט פון איהם ארויס גיטקען ווייך פון תרומה, אונ ער ויאי אייזט אין איהם אריין ליינין חולין אין מתיבין אותו לחיות יושב ובקמט אחת אמה איין ער גיט מחייבין צו קלויבין די ווייך איינציג נייז, ער זאל געקען עס זאל איין ווייך פון תרומה גיט קלייבין אלא ככדו כדרכו ויגמול לחלוף נאך ער קערט אויס דעם שיער ווי דער שטיינער איז אום צו קערין אשיער קשעת קען געקט ארום דיא תבואה אריין צו ליינין אַדער תבואה אונ ער קען אריין ליינין תבואה פון חולין: ז' וכו' הכית של שסן קענטה אונ אזוי איז דער דין אז אפאט אייל

פון תרומה איז אויס גינאקסין גינארין אויף דער אַדער זין מתיבין אותו לחיות יושב ומפסח איז ער גיט מחייבין צו זאקען געקען דיא אייל פון דער אַדער מיט דיא העקט ב"ו עס זאל נאר גיט פלייבען אויף דער אַדער אלא ניהג בה כדרך שהיא ניהג בחולין נאר ער טוהט מיט די אייל פון תרומה אזוי ויאי ער וואלט געקאן מיט אייל פון חולין אז עס וואלט פאר געקאן: ח' המערה מכר נאקט פון איהם געקען געווארן: י' חייבין איהם געקען תרומה פון איין קרון איז אנדערין ויגפח שלש טפים אונ דער נאך ויאי ער האט שוין אויס גינאקסין אין זאקען. געקען נאך דרייא קראפיקס אויף אראפ געווען אזוי ויאי דער שטיינער איז כ"י אפלי דער נאך ויאי קען גיטט אויס וואס איינציג איז גינען גיט נאך קראפיקס ניהג לחיבה ויגז קענ ער געבין אין דעם קרון חולין אונ ער דארף גיט אויס ווישער דיא פלי אלא ער פון קראקען חרבינה ויגפח חר"ו תריסר דער נאך ויאי ער די אייל (פון תרומה) אונ עס איז שוין אראפ גינען דרייא קראפיקס אויף האט ער איין גיבוען דעם קרון אויף אזוי האט זיך נאך צו זאקען געקלייבען אונקען אפטייל נייז אַדער אייל, איז דאס תרומה ויגפח תמא בתריסר מעשר של דמאי ויוליכנה לכהן וויפיל זאל זיין די תרומה מעשר פון דמאי וואס דער בעל הבית איז מחייבין צו אנועק צו קראקען דיא תרומה מעשר צום כהן אחר קמסות לקמייהו איב דיא תרומה מעשר איז

בא כרשיני תרומה . עיקרם למאכל כהנה דאי עיקרם למאכל חלם היה אסור להאכלין לכהנה . ומ"מ חוץ קאמ למאכל חלם דאי לא היו חוץ כלל לחלם לא היו מפרישין עליהם תרומות ומעשרות דמידי דלא חזי לחלם חין מפרישין עליו תרומות ומעשרות : מאבילין אותן . כהניס לכהמתם : מאביליה כרשיני תרומה . הואיל וגוף הכהמה לבנה חלם שמונתיה על ישראל וחין כהן משום גזל שחם היה נוהג היה נותן התרומה לבעל הפרה ואין ספקי דניחא ליה

[ג] משמנה לשימנית : בא כרשיני תרומה מאבילין אותם לכהמה ולחיה ולהרנגולים . ישראל [מ] ששכר פרה מכסה מאביליה כרשיני תרומה . וכהן ששכר פרה מישראל א"ע שמונותיה עליו לא יאבילנה כרשיני תרומה . ישראל ששם פרה מכהן לא יאבילנה כרשיני תרומה . וכהן ששם פרה מישראל מאביליה כרשיני תרומה : י מרליקין ששם שרפה בבתי כנסיות ובבתי מדרשות . ובמבואות האפלין . ועל נבי החולין [ג] כרשות כהן . כהן בישראל ששאת לכהן והיא למורה (מ"א לבא) אצל אביה , אביה מרליק ברשותה . מרליקין

ישראל ששם פרה מכהן . שקבל פרה מכהן כשומא כפי מה שהיא טוה עכשיו כך וכך דמיס ויטפל בה ישראל לפסמה ומה שטיבית על השומא יחלקו הריוח כוניהס : לא יאבילנה כרשיני תרומה . שכיין שקבלה ישראל כשומא כפי מה שהיא טוה נעשית פרתו של ישראל ואינה חולכת כתרומה : וכהן משקבל פרתו של ישראל . כשומא כדרך זה : מאביליה כרשיני תרומה . מפני שהיא נעשית פרתו של כהן משמה שקבלה עליו כשומא : ש שמון שרפה . שמון תרומה שנטמא וחלמי קרי ליה שמון שרפה הואיל ולשרפה עומד : ברשות כהן . היינו נשים שס כהן דער לחוד נר למחה : מרליק כרשותה . כשחיש שס : מרליקין בבית המשתה

אין אבם חלק פון איין אבטיל לוג אין ער חתוב אנדעק צו קראנין צום פלן . אונ אויב די תרוקת מעשר אין ווייניגער וויא אין אבם חלק פון איין אבטיל לוג , לאזט ער דאס ליגען בייא זיך פון סבלן קוקט צו איהם , אָדער פון עס וועט פאר פילטן ווערין (ועיין בהרע"ב) : בא כרשיני תרומה מאבילין אותם לכהמה ולחיה ולהרנגולים כרשינים אין אסין מאביל צו אבטהקה , נאר אפאהל עקט ויי אקענקטש איה , ונאנט דיא כשנה כרשינים פון תרוקה קענ דער פלן געבין אסין צו ויין קהקה אונ צו ויין טיה אונ צו וייגע עופות : ישראל ששכי פרה כמנו פאביליה כרשיני תרוקה אויב אישקראל האט געדונגען אקיה פון אפלה אסילו דער ישקראל בארף איהר געבין אסין פון דעסמנטענין קענ ער איהר געגען אסין כרשיני תרוקה ונמו ששכי פרה פארטאל אף גל פי שמונותיה עליו לא יאבילנה כרשיני תרוקה אונ אויב אפלה האט געדונגען אקיה בייא אישקראל , אסילו דער פלן בארף איהר געבין אסין פון דעסמנטענין קענ ער איהר נים געבין אסין כרשיני תרוקה ווארום קען ועהט נאר צו וועמען עס גיהער דער גוף פון דער קהקה , אויב דער גוף פון דער קהקה גיהער צו אפלה קענ זיא אסין תרוקה אונ אויב דער גוף פון דער קהקה גיהער צו אישקראל קאר זיא נים , אסין תרוקה ישראל ששם פרה כמנו לא יאבילנה כרשיני תרוקה ווען אישקראל האט געטקען אקיה פון אפלה ער זאל איהר געבין אסין און קען האט אפגעשאצט דיא קוה וויפיל זיא איז , איצט ווערען , אונ וואס זיא וועט פאר געקערט ווערין פון וויא זיא איז איצט

בבית המשתה, אבל לא בבית האכל, דכרי רבי יהודה. ורבי יוסי אומר בבית האכל, אבל לא בבית המשתה. ר"ם אומר כאן ובאן. ר"ש מתיר כאן ובאן :

המשתה. מתוך שמעמידם כנגדים נקיים אין נולד לטעול נרות של שמן ממקומן שמה יטפסו את כנגדיהם הלכך ליכא למיחש שמה יטלטלו הנר ממקום שהיה שם למקום שאין שם כהן. אבל בבית האכל שנוכחים כנגדים נזארים מיישיגי: בבית האכל אבל לא בבית המשתה. בבית האכל מתוך שלכן נכנס לא מיישיגי שמה ויזארו הנר שמחנן רבינו להתעסק ולטעול הנרות ממקום למקום מיישיגי: אומר כאן ובאן. לתוספת סברת שהיה לחומר: ור"ש מתיר לכאן ובאן. לתוספת סברת שהיה לקולא. והלכה כר"ש :

המשתה קען קען אגזינען ואייל פון הרוקה וום אוי קמא גינורארין בייא אפענדע וואויב דארט איז דא אפנהן אונ קען האט גיט סוכא סאקער נועט קען נעקען אלאקפ פון דער שטוב וואס רעד פהן איז אין אגזינען אשטוב וואס דארט איז גיטא אפנהן. ווייל קען גיט אויף אשטובה אין טיינעקע קליידער נועט קען גיט נעקען אלאקפ אין האנט סאקער נועט קען פאר גיטען די קליידער אגל לא גיית תגבל דגבי רבי יודיה אקער בייא אגבל סאר קען גיט אן זינען ואייל פון הרוקה וואס איז סמא גינורארין אפילו עס איז דא אפנהן סאקער נועט קען נעקען אלאקפ פון דער שטוב וואס רעד פהן איז אונ קען נועט אריין קראנין אין אגזינען אשטוב וואס איז גיטא אפנהן אונ קען נועט דארט לאוין גרענען, אונ רבי יוסי זאנט גיית תגבל בייא אגבל ווייל אלע נענען שרייעדיג נועלין בייא גיבינגען דעם דין אז קען

זמרא ברכות דף סג ע"ב

פסלס ס' כלס כלי סמינן דחסד דעלגוס דכרילס אלף למר חסד עם כל בני ישראל. והלא דכריו ק"ו ומת יתרו שלא קרב את משה אלא לכבוד עצמו כך המטרה ת"ח בתוך ביהו ומאכילו ומשקרו ומנהגו רש"י עשית חסד. שהכליל שנחמך ויבא אהרן וכל זקני ישראל לחלל לחס וגו' :

פסח רבי נחמיה בכבוד אכסניא ודרש סאי ברכתיב ויאמר שאול אל הקיני לכו סורו דדו מתוך עמלקי פן אוסיפך עמו ואתה עשית רש"י עשית חסד. שהכליל שנחמך ויבא אהרן וכל זקני ישראל לחלל לחס וגו' :

פסח רבי נחמיה בכבוד אכסניא ודרש רבי נחמיה האט אגנערהיבין זאנין אדרשה נוענין די קענמשיין וואס נעקען אריין אורחים אין זייערע שטובען אונ גיבען זייא עסין פאי דכתיב וואס מיינט דער פסוק ויאמר שאול אל הקיני לכו סורו דדו מתוך עמלקי רעד פלה שאול האט גיזאנט צו די משפחה קני גיט אונעק פון די עמלקים. ווארום אויך וויל סארלענדין די עמלקים האב אויך סוכא פן אוסיפך זיס סאקער נועל אויך דה: סארלענדין מיט דיא עמלקים צו זאקען אונ דיה וויל אויך דאך גיט פארלענדין ווייל ויאמר עשית חסד עם כל בני ישראל דוא האקט גיטאן חסד מיט אלע יודין נקני אוי יתרו דער שנוער פון משה רבינו והלא דכריו קל ויחמר דיא זאכין נענען אפ גילערניגט מיט אגל

המארה ת"ח בתוך ביתו ומאבילו ומשקה ומהנהו מנכסיו עאכ"ו. (דף סד) ואמר ד' אבין הלוי כל הנהגה מסעודה שת"ח שריו בתוכה כאלו נהנה מיוו השכינה שנאמר ויבא אהרן וכל זקני ישראל לאכל לחם עם חותן משוה לפני האלהים. ובי לפני אלהים אכלו והלא לפני משת אכלו, אלא לומר לך כל הנהגה מסעודה שת"ח שריו בתוכה כאלו נהנה מיוו השכינה. אמר רבי אלעזר אמר רבי חנינא תלמידי חכמים מרובים שלום בעולם שנאמר וכל בניך למודי ה' ורב שלום בניך אל תקרי בניך אלא בוניך שלום רב

מנכסיו עאכ"ו. פתח רבי יוסי ככבוד אכנסיא ודרש לא תתעב אדומי כי אחיך הוא ולא תתעב מצרי כי בר היות בארצו. והלא דברים ק"ו ומה מצרים שלא קרבו וישראל אלא לצורך עצמן שנאמר ואם ידעתו ויש בם אנשי חיל ושמחת שריו מנה על אשר לו כך, המארה ת"ח בתוך ביתו ומאבילו ומשקה ומהנהו מנכסיו עאכ"ו. פתח רבי אלעזר בנו של רבי יוסי הגלילי ככבוד אכנסיא ודרש ויברך ה' את בית עובד אדום הנתי בעבור ארון האלהים. והלא דברים ק"ו ומה ארון שלא אכל ושתה אלא כבוד ורובץ לפניו כך,

גְרָעָסָעַר וויא דְעַר זְכוּת פּוֹן יִהְיֶה פִּתְּחִי רִבִּי יוֹסִי

גְּבִדָּה אֲכַפְּיָה וְהִישֵׁה רִבִּי יוֹסִי הָאֵם אֲנָנְהוּפּוֹן וְאֲנִין אַרְלָשָׁה וְעוֹנֵין רִיא קְעָנְשָׁשׁוֹן וְנָאם גְּעָקְעָן אַרְיִין אוֹרְחִים אֵין וַיְעִירָע שְׁמוּבּוֹן אוֹן גִּבְעֵן וַיִּיא עָסִין .

עַם שְׁפִיטִים אֵין פֶּסוּק לֹא תִּתַּב אַדּוּם עַד אֵין חִידִי וַיִּיא אֲבָלְסָם גַּיִם פֶּאַרְמִיאָסוּן אֲרָום וְאֲרוּם עַר אֵין רִיין

בְּרִיָּוְעַר וְלֹא תִּתַּב מִצְרֵי יַיַי הִיתִי בְּאַרְצוֹ אוֹן נֹאֲלָסָם גַּיִם פֶּאַרְמִיאָסוּן רִיא מִצְרִים וְאֲרוּם רִיא גַיִם

גִּינוּעָן אֲגַר אֵין וַיִּין לֹאֲגַד יְהִלֹּה דְבָרִים גַּל וְחַיְרִי אוֹן רִיא נֹאכִין קַעֲנָעַן וְעוֹרִין אֲפָקְעַלְעוֹרִיקָם מִיִּם אַבְל

וְחוֹסָר וַיִּשָׁ סְפָרִים שְׁלֹא קִרְבוּ אַחַי וְיִשְׂרָאֵל אֵילָּא לְצוּרְךָ עַצְמָן סַמְאָרְךָ מִצְרִים וְנָאם וַיִּיא רִיאבִין אַרְיִין גְּעוֹנְקוֹעַן

יִרְדּוֹן וַיְעֲלֵךְ סִיִּם וַיִּינָע קִינְדָרְעוֹן אֵין וַיְעִיר לֹאֲגַר גֶּנָּר אֵין וַיְעִיר מִזְבְּחָה וְעוֹנֵין שְׁנֹאֲנָר וְאֲרוּם עַם

שְׁפִיטִים אֵין פֶּסוּק פִּרְעֹה הָאֵם גִּיאָנָאם צוֹ וַיִּסְפֵּן וַיִּיא יָדַעְתָּ שֶׁיֵּשׁ בָּם אֲנִישׁ חַיל וְשִׁפְטִים שְׁרֵי מִקְנֶה עַל אֲשֶׁר לֹא אוֹרֵב

רוֹא וַיִּיָּסֵם אֹוּ צוֹוִישְׁעֵן רִיִּיעֵה בְּרִידֵעַר וְעָנָעַן דָּא שְׁמֹאַרְקַע קְעָנְשָׁשׁוֹן וְאֲלָסָטוּ וַיִּיא מֹאכִין פֶּאַר

עָרִים אוֹרֵי דִי פֶּאַסְמוּקְעַר וְנָאם סִיפְטֵערִין סִינָע קַהֲמֹת גַּד פּוֹן דְעָסְקָטוֹעְנֵין הָאֵם תִּקְבֵּ"ה גִּיבֹאֲסִין קַעַן וְאֵל וַיִּיא גַּיִם פֶּאַרְמִיאָסוּן תְּפֻסַּחַה תְּפִלִּיד תְּכַס

בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ וַיַּכְלִילוּ וַיִּסְקַחְוּ וַיִּתְּפֻחוּ מִכְּנָפָיו עַל אַחַח בְּפִתּוֹ וַיִּפֹּחַ דָּעַר קְעָנְשָׁשׁוֹן וְנָאם אַרְיִין אֲפִלְמִיד

תְּכַס צוֹ וַיִּיא אֵין פֶּסוּק קִינְטָם אוֹנָוּ וְנָאִין גַּל תְּהִינָה מַסְפַּחַה שְׁפִלְמִיד תְּכַס שְׁרִי בְּתוֹךְ דָּעַר קְעָנְשָׁשׁוֹן וְנָאם הָאֵם

הַגִּזָּה פֶּן רִיא בִּיעוּדָה וְעַם אֲפִלְמִיד תְּכַס אוֹן דָּא בִּיי אֵיהָרַ בְּכַאִילוּ תְּתַחַּ מִיִּוּ שְׁחִיבָה אוֹן גְּלִיָּה וַיִּיא

עַר וְנֹאֲלָם הַגִּזָּה נְעֵמָאם פּוֹן דִּי שְׁיִיגְקִיִּים פּוֹן דִּי שְׁכִיבָה , נוֹיִיל מִשָּׂה אוֹן גִּינוּעָן בִּיָּיא דִי סְעוּדָה

אֵין גְּלִיָּה וַיִּיא תְּקִיָּה וַיִּיא תְּקִיָּה וְנֹאֲלָם גִּינוּעָן בִּיָּיא רִיא סְעוּדָה חֲסַר רִבִּי גִּלְעָד חֲסַר רִבִּי מַיְנָה רִבִּי אֲלַעְזַר

הָאֵם גִּיאָנָאם פּוֹן רִבִּי סַחֲנִיאָם וְעוֹנֵין תְּפִלִּיד תְּכַסִּים פְּרִיִּים שְׁלֹם גְּעוֹלָם תְּפִלְמִידִי חֲכָמִים גְּרִיִינָעוֹן פִּיל

שְׁלֹם אוֹרֵי דָעַר וְעוֹלָם שְׁנֹאֲנָר וְאֲרוּם עַם שְׁפִיטִים אֵין פֶּסוּק וְכַל לַסְבִּיר ה' רִיִּיעַן אֲלַעְזַר

וְעוֹלָיו וַיִּין גְּרִיעַרֵיִם פּוֹן נָאֵם וַיִּבְּ שְׁלֹם גְּנֵה אוֹן פִּיל שְׁלֹם וְעוֹלָיו גְּרִיִינָעוֹן גְּנֵה אֵל תְּפִיר גְּנֵה

וְאֲלָסָם גַּיִם לִיעִנָעוֹן גְּנֵה , רִיִּיעַן קִינְדָרְעַר אֵלָּא וְהַיָּה הָאֵם אַרְלָשָׁה וְעוֹנֵין רִיא קְעָנְשָׁשׁוֹן וְנָאם אַרְיִין אֵין וַיְעִירָע שְׁמוּבּוֹן אוֹן גִּבְעֵן וַיִּיא עָסִין . עַם שְׁפִיטִים אֵין פֶּסוּק

תְּכַס ה' אֵחַ בֵּית עוֹבֵד אֲרוּם תְּתַחַּ בְּצִבְרוֹ אֵין תְּהִלָּתִים גַּיִם הָאֵם גִּיבְעוֹנְשָׁם דִּי שְׁמוּבֹן פּוֹן עוֹבֵד אֲרוּם

תְּהִי נוֹיִיל בִּיָּיא אֲרָחִים גַּל וְחֲסַר רִיא וַאֲכִין וְעוֹרִין אֲפִ גִילְעוֹרִיקָם מִיִּם אַבְל נְחוֹסָר וַיִּשָׁ אֵין וַיְעִירָע וְאֲלָסָטוּ וַיִּיא מֹאכִין פֶּאַר עָרִים אוֹרֵי דִי פֶּאַסְמוּקְעַר וְנָאם סִיפְטֵערִין סִינָע קַהֲמֹת גַּד פּוֹן דְעָסְקָטוֹעְנֵין הָאֵם תִּקְבֵּ"ה גִּיבֹאֲסִין קַעַן וְאֵל וַיִּיא גַּיִם פֶּאַרְמִיאָסוּן תְּפֻסַּחַה תְּפִלִּיד תְּכַס בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ וַיַּכְלִילוּ וַיִּסְקַחְוּ וַיִּתְּפֻחוּ מִכְּנָפָיו עַל אַחַח בְּפִתּוֹ וַיִּפֹּחַ דָּעַר קְעָנְשָׁשׁוֹן וְנָאם אַרְיִין אֲפִלְמִיד תְּכַס צוֹ וַיִּיא אֵין פֶּסוּק קִינְטָם אוֹנָוּ וְנָאִין גַּל תְּהִינָה מַסְפַּחַה שְׁפִלְמִיד תְּכַס שְׁרִי בְּתוֹךְ דָּעַר קְעָנְשָׁשׁוֹן וְנָאם הָאֵם הַגִּזָּה פֶּן רִיא בִּיעוּדָה וְעַם אֲפִלְמִיד תְּכַס אוֹן דָּא בִּיי אֵיהָרַ בְּכַאִילוּ תְּתַחַּ מִיִּוּ שְׁחִיבָה אוֹן גְּלִיָּה וַיִּיא עַר וְנֹאֲלָם הַגִּזָּה נְעֵמָאם פּוֹן דִּי שְׁכִיבָה , נוֹיִיל מִשָּׂה אוֹן גִּינוּעָן בִּיָּיא דִי סְעוּדָה אֵין גְּלִיָּה וַיִּיא תְּקִיָּה וַיִּיא תְּקִיָּה וְנֹאֲלָם גִּינוּעָן בִּיָּיא רִיא סְעוּדָה חֲסַר רִבִּי גִלְעָד חֲסַר רִבִּי מַיְנָה רִבִּי אֲלַעְזַר הָאֵם גִּיאָנָאם פּוֹן רִבִּי סַחֲנִיאָם וְעוֹנֵין תְּפִלִּיד תְּכַסִּים פְּרִיִּים שְׁלֹם גְּעוֹלָם תְּפִלְמִידִי חֲכָמִים גְּרִיִינָעוֹן פִּיל שְׁלֹם אוֹרֵי דָעַר וְעוֹלָם שְׁנֹאֲנָר וְאֲרוּם עַם שְׁפִיטִים אֵין פֶּסוּק וְכַל לַסְבִּיר ה' רִיִּיעַן אֲלַעְזַר וְעוֹלָיו וַיִּין גְּרִיעַרֵיִם פּוֹן נָאֵם וַיִּבְּ שְׁלֹם גְּנֵה אוֹן פִּיל שְׁלֹם וְעוֹלָיו גְּרִיִינָעוֹן גְּנֵה אֵל תְּפִיר גְּנֵה וְאֲלָסָם גַּיִם לִיעִנָעוֹן גְּנֵה , רִיִּיעַן קִינְדָרְעַר אֵלָּא

סַמְאָרְךָ פֶּאַר דְעַם אֲרֹון וְנָאם עַר הָאֵם גַּיִם גִּיבְעוֹן אוֹן גַּיִם גְּעַסְרִיגְקָעַן בִּיָּיא עוֹבֵד אֲרוּם

אֵילָּא גְּנֵה דְבַח לִפְנֵי עוֹבֵד אֲרוּם פְּלַעֲנָם כָּאַר אוֹיִם- קַעֲרִין אוֹן אוֹיִם שְׁפִרְטִיעָעַן פֶּאַר דְעַם אֲרֹון גַּד

הָאֵם עַר וְזָה גִינוּעָן צוֹ אוֹנוֹ אֲבָרְכָה תְּפֻסַּחַה תְּפִלִּיד תְּכַס בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ וַיַּכְלִילוּ וַיִּסְקַחְוּ וַיִּתְּפֻחוּ מִכְּנָפָיו עַל אַחַח

בְּפִתּוֹ וַיִּפֹּחַ דָּעַר קְעָנְשָׁשׁוֹן וְנָאם קְעָטָם אַרְיִין אֲפִלְמִיד תְּכַס צוֹ וַיִּיא אֵין שְׁמוּבֹן אוֹן עַר גַּיִם אֵיהֶם עָסִין

אֵין סִרְיִגְקָעַן אוֹן הַעֲלָפָם אֵיהֶם סִיִּם וַיִּין פֶּאַר- קְעָנָן אֵין דָּאַה וְעוֹיִים אֹוּ עַר וְעוֹם וְזָה וַיִּין צוֹ

פִּיל בְּרָכוֹת וְאֵמר רִבִּי אֵין חַלִּי גְנָה אֲנָוָה הָאֵם רִבִּי אֲבִין וְגַלְיֹו גִיאָנָאם גַּל תְּהִינָה מַסְפַּחַה שְׁפִלְמִיד תְּכַס

שְׁרִי בְּתוֹכָה דָּעַר קְעָנְשָׁשׁוֹן וְנָאם הָאֵם הַגִּזָּה פּוֹן רִיא סְעוּדָה וְנָאם אֲפִלְמִיד תְּכַס אוֹן דָּא בִּיָּיא

אֵיהָרַ כַּאִילוּ תְּתַחַּ מִיִּוּ שְׁחִיבָה אוֹן גְּלִיָּה וַיִּיא עַר וְנֹאֲלָם הַגִּזָּה נְעֵמָאם פּוֹן דִּי שְׁיִיגְקִיִּים פּוֹן דִּיא

שְׁכִיבָה שְׁנֹאֲנָר וְאֲרוּם עַם שְׁפִיטִים אֵין פֶּסוּק וַיִּיא חֲסַר וְכַל קִנְיִ וְיִשְׂרָאֵל לְאֲכִיל לֶחֶם עִם חוֹתָן מִשָּׂה לִפְנֵי הָאֱלֹהִים

אֲחֵרִין אוֹן אֲלַעְזַר אֲלַעְזַר יִרְדּוֹן וְעָנָעַן גְּעוֹקְמִוֵעַן עָסִין בְּרוּיִם וְאַסְעוּדָה מִיִּם דְעַם שְׁנוּעַר פּוֹן מִשָּׂה פֶּאַר

נָאֵם , אֵין דָּאַה אֲכִלָּנוּ וַיִּכִּי לִפְנֵי הָאֱלֹהִים אֲבָל הִיאָבִין וַיִּיא דָעַן גִּיבְעוֹן פֶּאַר גִּיאָם וְהִילָּא לִפְנֵי מִשָּׂה אֲבָל וַיִּיא

הִיאָבִין דָּאַה גִּיבְעוֹן פֶּאַר מִשָּׂה , אֵילָּא לוֹסַר אֵלָּ גֶנָּר דָּעַר פֶּסוּק קִינְטָם אוֹנָוּ וְנָאִין גַּל תְּהִינָה מַסְפַּחַה שְׁפִלְמִיד תְּכַס שְׁרִי בְּתוֹךְ דָּעַר קְעָנְשָׁשׁוֹן וְנָאם הָאֵם

הַגִּזָּה פֶּן רִיא בִּיעוּדָה וְעַם אֲפִלְמִיד תְּכַס אוֹן דָּא בִּיי אֵיהָרַ בְּכַאִילוּ תְּתַחַּ מִיִּוּ שְׁחִיבָה אוֹן גְּלִיָּה וַיִּיא עַר וְנֹאֲלָם הַגִּזָּה נְעֵמָאם פּוֹן דִּי שְׁכִיבָה , נוֹיִיל מִשָּׂה אוֹן גִּינוּעָן בִּיָּיא דִי סְעוּדָה

אֵין גְּלִיָּה וַיִּיא תְּקִיָּה וַיִּיא תְּקִיָּה וְנֹאֲלָם גִּינוּעָן בִּיָּיא רִיא סְעוּדָה חֲסַר רִבִּי גִלְעָד חֲסַר רִבִּי מַיְנָה רִבִּי אֲלַעְזַר

הָאֵם גִּיאָנָאם פּוֹן רִבִּי סַחֲנִיאָם וְעוֹנֵין תְּפִלִּיד תְּכַסִּים פְּרִיִּים שְׁלֹם גְּעוֹלָם תְּפִלְמִידִי חֲכָמִים גְּרִיִינָעוֹן פִּיל שְׁלֹם אוֹרֵי דָעַר וְעוֹלָם שְׁנֹאֲנָר וְאֲרוּם עַם שְׁפִיטִים

אֵין פֶּסוּק וְכַל לַסְבִּיר ה' רִיִּיעַן אֲלַעְזַר וְעוֹלָיו וַיִּין גְּרִיעַרֵיִם פּוֹן נָאֵם וַיִּבְּ שְׁלֹם גְּנֵה אוֹן פִּיל שְׁלֹם וְעוֹלָיו גְּרִיִינָעוֹן גְּנֵה אֵל תְּפִיר גְּנֵה וְאֲלָסָם גַּיִם לִיעִנָעוֹן גְּנֵה , רִיִּיעַן קִינְדָרְעַר אֵלָּא

וְהַיָּה הָאֵם אַרְלָשָׁה וְעוֹנֵין רִיא קְעָנְשָׁשׁוֹן וְנָאם אַרְיִין אֵין וַיְעִירָע שְׁמוּבּוֹן אוֹן גִּבְעֵן וַיִּיא עָסִין . עַם שְׁפִיטִים אֵין פֶּסוּק תְּכַס ה' אֵחַ בֵּית עוֹבֵד אֲרוּם תְּתַחַּ בְּצִבְרוֹ אֵין תְּהִלָּתִים גַּיִם הָאֵם גִּיבְעוֹנְשָׁם דִּי שְׁמוּבֹן פּוֹן עוֹבֵד אֲרוּם תְּהִי נוֹיִיל בִּיָּיא אֲרָחִים גַּל וְחֲסַר רִיא וַאֲכִין וְעוֹרִין אֲפִ גִילְעוֹרִיקָם מִיִּם אַבְל נְחוֹסָר וַיִּשָׁ אֵין וַיְעִירָע וְאֲלָסָטוּ וַיִּיא מֹאכִין פֶּאַר עָרִים אוֹרֵי דִי פֶּאַסְמוּקְעַר וְנָאם סִיפְטֵערִין סִינָע קַהֲמֹת גַּד פּוֹן דְעָסְקָטוֹעְנֵין הָאֵם תִּקְבֵּ"ה גִּיבֹאֲסִין קַעַן וְאֵל וַיִּיא גַּיִם פֶּאַרְמִיאָסוּן תְּפֻסַּחַה תְּפִלִּיד תְּכַס בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ וַיַּכְלִילוּ וַיִּסְקַחְוּ וַיִּתְּפֻחוּ מִכְּנָפָיו עַל אַחַח בְּפִתּוֹ וַיִּפֹּחַ דָּעַר קְעָנְשָׁשׁוֹן וְנָאם אַרְיִין אֲפִלְמִיד תְּכַס צוֹ וַיִּיא אֵין פֶּסוּק קִינְטָם אוֹנָוּ וְנָאִין גַּל תְּהִינָה מַסְפַּחַה שְׁפִלְמִיד תְּכַס שְׁרִי בְּתוֹךְ דָּעַר קְעָנְשָׁשׁוֹן וְנָאם הָאֵם הַגִּזָּה פֶּן רִיא בִּיעוּדָה וְעַם אֲפִלְמִיד תְּכַס אוֹן דָּא בִּיי אֵיהָרַ בְּכַאִילוּ תְּתַחַּ מִיִּוּ שְׁחִיבָה אוֹן גְּלִיָּה וַיִּיא עַר וְנֹאֲלָם הַגִּזָּה נְעֵמָאם פּוֹן דִּי שְׁכִיבָה , נוֹיִיל מִשָּׂה אוֹן גִּינוּעָן בִּיָּיא דִי סְעוּדָה אֵין גְּלִיָּה וַיִּיא תְּקִיָּה וַיִּיא תְּקִיָּה וְנֹאֲלָם גִּינוּעָן בִּיָּיא רִיא סְעוּדָה חֲסַר רִבִּי גִלְעָד חֲסַר רִבִּי מַיְנָה רִבִּי אֲלַעְזַר הָאֵם גִּיאָנָאם פּוֹן רִבִּי סַחֲנִיאָם וְעוֹנֵין תְּפִלִּיד תְּכַסִּים פְּרִיִּים שְׁלֹם גְּעוֹלָם תְּפִלְמִידִי חֲכָמִים גְּרִיִינָעוֹן פִּיל שְׁלֹם אוֹרֵי דָעַר וְעוֹלָם שְׁנֹאֲנָר וְאֲרוּם עַם שְׁפִיטִים אֵין פֶּסוּק וְכַל לַסְבִּיר ה' רִיִּיעַן אֲלַעְזַר וְעוֹלָיו וַיִּין גְּרִיעַרֵיִם פּוֹן נָאֵם וַיִּבְּ שְׁלֹם גְּנֵה אוֹן פִּיל שְׁלֹם וְעוֹלָיו גְּרִיִינָעוֹן גְּנֵה אֵל תְּפִיר גְּנֵה וְאֲלָסָם גַּיִם לִיעִנָעוֹן גְּנֵה , רִיִּיעַן קִינְדָרְעַר אֵלָּא

לארובי תורתך ואין למו מכשול יהי שלום בחילך
שלוה בארמנותיך למען אחי ורעי אברכה נא
שלוה בד למען בית ה' אלהינו אבקשה טוב לך

גיגד גאר ואלקם זינגען בונדך דיא מענטשין
נואם וועלן דיך אויפגאקען, דאס מיינט מען
די פלעטרי פקמים וואס גאקען אויף די תורה,
זייא וועלן גריינגען פיל שלום אויף דער וועלט,
עס שטייט אין פסוק שלום רב לאהבי תורה פיל
פרידען וועט זיין צו דיא מענטשין וואס האבן
ליב דיין תורה וזין לט פכשול אונ עם וועט צו זיי
קין שפרידלונג זיין וזיי שלום בחייה עם וועט זיין
פרידען אין דיין פארמען שלום בארמנותיך פרידען

ה' עוז לעמו יתן ה' יברך את עמו בשלום, ברוך
ה' לעולם אמן ואמן שלום על ישראל:

וועט זיין אין דייע פאלאצין לשון אפי וזיי ארבה
נא שלום דך וועגן מיינע ברידער און מיינע נאיע
פריינד וועל איך ביידין און געמיין עם זאל זיין
פרידען אין דיר לשון בית ה' אלהינו אבקשה טוב לך
וועגן די הויז פון אונזער גאט וועל איך געמיין
עם זאל דיר גוט זיין ה' עוז לעמו יתן ה' יברך את עמו
בשלום הקב"ה וועט געבן לשלום און פרידען
פאלק, הקב"ה וועט געענדיגן זיין פאלק מיט
פרידען:

וזהר אמור דף קב ע"א ת"ת לחילות יוד הא ואו הא

ובחמשה עשר יום רכי יהודה פתח (במדבר כא) וישמע הכנעני מלך ערד. תינון ג' מחתן עלאין אודמנו
לה לישאל ע"י תלחא אחין משה אהרן ומרים. מן זכות משה. עניי כבוד זכות אהרן. כאר
זכות מרים. וכלהו אחרון לעילא. מן זכות משה דכתיב (שמות טו) הנני ממעיר לכם לחם מן השמים
מן השמים (דייקה) לה משה. עניי כבוד זכות אהרן דכתיב (במדבר יד) אשר עין בעין (טז) נראה
אחה יי וגו'. וכתיב (ויקרא טו) וכסה עין הקדושה. מה להבין שבעה אף כלן נמי שבעה עניין. דהא בקדושה
שבעה עניין מתקשרן כחיד (עוד) ואהרן רישא לכל שבעה עניין הוא והוא קשיר לשיא אחרניו ביה בכל
יומא. כאר זכות מרים דהא היא ודאי כאר אהרן. וכספרא דלגדחא (שמות ב) ותחלז אחותו מרחוק
לדעה וגו'. לה פוח כאר מים חיים וכלא קשורא חד. משה מרים אשתלק כאר דכתיב (במדבר כ) ולא
היה מים לעדה ובהיה עשתא בעשתא כאר אהרן לאשתלקא דהוה שביח עמאון דישאל. כד מחתא שחא
עניין דהו קשירין עלה אהתקרת היא כהו. מיה אהרן אשתלקו אינון עניין לאשתלק ענגא דברא עמיה.
אחא משה אהרן להו ה"ד (תהלים סח) עליית למרום שביח שכי לקחת מתנות בלדס. לקחת מתנות ודאי.
אינון מתנות דהו קדמיתא. כאר ועניין. כאר דהא דהתק. ענינס אלון ענינס דאהרן. א"ר יתק
מפני מה זכה אהרן לדא בגין דאיהו קשיר בענינס (ג"ל) רישא לענינס והוא אקשיר כל יומא ויומא לכלהו
כחדא דמתברכאן כלהו על ידיו. ת"ח על כל חסד דעבר דישאל קשור עמאון. עניין יקשיר וקשיר
להו ככנסת ישראל דהא ענגא דילה אהתקשר כשיחא אחרניו וכללהו שבעה אזלו ישראל במדברא. מ"ס
בגין דכלהו קשרא דמהימנותא טינהו וע"ד כסכות תשבו שבעה ימים. מחי קא מייירי בגין דכתיב (שיר ב)
כללו חמדתי וישכתי ופריו מתוק לחכי. וכעי כ"ל לאהואה גרמיה דיתבי תחות ללא דמהימנותא:

הלכה פסוקה

יוסף לחק

מוסר

הרמב"ם הלכות ברכות פרק ו.
(א) הבוצע גנות פרוסה לפני כל אחד ואחד ותאחד
נושל בירו. ואין הבוצע גנות ביד האוכל אמ"כ
דחה אבל. והבוצע הוא פושט ידיו תחלה ואוכל, ואין

(א) הבוצע יתן פרוסה לפני כל אחד ואחד ותאחד נושלה
בדי קער וואס זאגט די ברכה המוציא
צו שנייך דעם פרוים אונ גיט צו יעדער מענטש
וואס זיצט בייא די סעודה אשטיקעל פון דעם
פרוים אונ זיין אשטיקעל פרוים נעקט, ער אין
זיין האנט, וזין הוצע יתן בד האביל קער וואס צו
שנייך דעם פרוים זאל גיט געבן די שטיקלעך
פרוים אין האנט פון דעם וואס עסט, גאר, ער
זיינט דאס שטיקעל פרוים געבן איהם אויף
דעם פיש זאל אס בן היה אבל גאר אויב קער מענטש
אז אאבל גיט ער איהם דאס שטיקעל פרוים
אין האנט והבוצע הוא פושט ידיו תחלה ואוכל אונ
דער וואס זאגט דיא ברכה המוציא, ער
ציהט אים דיא האנט פריער צום געקען

משערי תשובה לר' יונה דף לב ע"ב.
אמרו רבותינו כל שסמך לה"ז כללו כוס כתיבה. שפאטר
שכר אמרו לזכוננו נכביר שפתינו פתנו מי ארון לנו.
וע"כ סמכו כללו כפר כתיבה. כי הוה מסבך ומרע נוק
גדול ורעה כפר למכיריו נכבשו פת ריחם כתיבי סמס סו

אקרו רבותינו כל חספסר לשון הרע כאלו פטר זעקער דיא
רגלן זאגין קער מענטש וואס דער צייילט
לשון הרע אזי גלייה וויא ער וואלט געלייקנט
אין גאט זאגט זאגט ווארום עם שטייט אין פסוק אפר
אפרו לשוננו נבדיר שפתינו אהט פי ארון לט זיי זאגין
דורך אונזער צינג וועלן מיר אונז שטארקן, אז
אונגעקע לעפצין זענען מיט אונז, ווער קען רען
זיין אהרער איך אונז ועל בן חשבוה כאלו פטר זעקער
דריבער ווערט דער מענטש גירעכניג גלייך
וויא ער וואלט געלייקנט אין גאט פי הוא חסב
ועתים נקד גזול ורעה רבה לחברו ונייל מיט זיין לשון
הרע קען, ער בריינגען אויף זיין חקר אנרויסין
שאדין אונ אנרויסע שלעקטם בהכאישו את ביתו
בעניי העם ונייל ער פארמאוקט זיין חקר בייא

כעל דברי הפסד ולא יתכן להכריז כי כל המסובין נזקקו מר ממות מכלי טיוב ונלמדו בזה מועלת וריוח ופועל כללי אם לכד ילכו נכסו ופסק טול שמים מעליו ופסק מוסריו כמו שפסק בנמוך ככל היסודים יאמר לו שפועל וגו' אולם דוים קמו עלי וגו' ולא שמוך לנגדס ופירשו ז"ל ולא שמוך לנגדס כי נכונות שיערך חוסם פועל כמו שפסק לנס כדלית חסם לנס כי חמלתם על אלוהים ולא שמו אלוהים לנגדס שחבו כחומר ארוך עסק כנסו כחומר ונלמד ונס יסמך לנצל פועל ופסק על דבר הווס חמלתם לטוב וגו' שלא יאמר לרדיו ופסקה ומפני

קענטשין או גאָר דרבי' התקשר אָרער ער מאַכט איהם אַשארין מיט אַנרעקע זאכן ולא יתכן אַשר יבין אדם לַחברו כלי משהיה נזקק פר משה אוג, עם קען גאר גיט ויין אַפּענטש; אַל אַנגרייטן פאר ויין דער קליס צו פאַרדאַרן איהם און איהם צו טאהן אַשארין וואס איז גאָר בישעכער ווי דער טויט מבל' שייגיל לעצטו בנה תועלת הרייה מסין אונ גר וועט ויך מיט יענעםס שְלעכטס גאר קיין טובה טאהן און וועט קיין געלט פאַררניען. ווער טוהט אַזוי אַזאָרע קליי אס לכד יאָר אַת נפשו סידרין דער גר דערקע האט שוין אַפּענטשען ויין גלשה ויפּיב על שמים מעליו ונתק מוסריותי אונ גר האט שוין אַראַפּענטשען פון איהם די מורא פאר הקב"ה און ער האט שוין אַפּענערטען פון זיך ויין פּערבינדונג וואס ער האט געהאט מיט דקב"ה כמו אַפּענער במוסר בנא תיפּים וימרו לשאל ווי עם שטייט אין דעם קפיטל ווען די ויפּים וענען געקויפּען צו שאַל און האבין געסקהת אויף דוד האט דוד גיאָנט פאר הקב"ה אויף די קענטשין איהם וויס קטילי הקב"ה רשעים וענען אויף גר שומאָנען אויף מיר ולא שפּיף לנגדס און ווי האבין דרך גאר גיט גיטאָהן גענין זיי, וויא האבין דיר גאר קיין מורא געהאט ויפּירש הקב"ה ויפּיבם לדרך ולא שפּיף לנגדס דיא חקמים ואנין וואס דוד האט גיאָנט פאר הקב"ה אויף די ויפּים ווי האבין דרך גיט גיטאָהן גענין זיי די נתקניתי שְהַרד איהם שאַל דיא ויפּים האבין געקויפּען שאַל וועט זיי גענטשין וויא זייא ואנין איהם און דוד איז כמו שפּיף לנס וויא שאַל האט גיאָנט צו דיא ויפּים דריבנים אַפּס לח' כי חמלתם על אדוניכם איהר זאלט ויין גיבֶענטשט פון גאט ווייל איהר האט נחמנות געהאט אויף איער הערר ולא שפּי אלהים לנגדס און וויא האבין גיט גיטאָהן גאט גענין זיי, ווי האבין פאַרנעסן שְכַחַת ביהרתו און גאט האט געשריבּען אין ויין הורח איהר מנה רחמי בכתב פארה פּלוּקט זאל ויין דער קענטש וואס שְלאַנט ויין דער דער דער שפּיל, ווי די ויפּים וענען גענאָנען אין דער דער שפּיל צו שאַל ער זאל הרגנו דוד ונאמר מה יתרון לבעל משלון נאך זאגט דער פּסוק וואס האט פאַראַפּערט פאַררניען דער קענטש וואס געט לשון הרע ונאמר על ויא

עסין ויין הפסוקין רשאים לעשות עד שיפּטעו חסדך דיא קענטשין וואס ויעצן אַנגריעקנט בייא דעם טיש צום עסין פאַרין גיט פאַרוובין דאס, עסין ביי פּריער זאל פאַרוובין דער וואס האט גיאָנט דיא דקרה המוציא ויין המוציא רשאי לשלם עד שְלֶלָה אַפּוּ מפי רוב חסדך דער קענטש וואס האט גיאָנט דיא דקרה המוציא פאַר גיט פאַרוובין פון דעם עסין ביי עם וועט ויך גענדיען דער ווארט אַפּוּ פון דאס דערקעט גענטשין וואס ויעצן בייא דיא קענדה ואם רצה הוציא חלק כבוד לרבו או לפי שהיא גדול מסני דחבקה ויניח לשפּוט יד קודם לו דער קענטש וואס האט גיאָנט דיא דקרה המוציא אויב ער וויל גענין פּבור צו ויין דרי אָרער צו דעם קענטש וואס ער איז גרעסער פון איהם מיט חקקה און ער וויל איהם לאנין אויפציהען דיא האנט צו געסען עסין פּריער פאר איהם הרשית ביה קענ ער אַזויא טאהן: (ב) שנים מסתנים זה לזה בנפשה אויב צוויי קענטשין עסין פון איין שייסול זאל ווארמין איער אויף דעם אָנרעין, זינא זאלין ביי דע גלייה אַנהייבן געבין שלשה אין מסתנין אויב דרייא קענטשין עסין פון איין שייסול, דארפן גיט ווארמין צוויי אויף דעם דרישען, גאר צוויי קענטשין הייבן אן עסין אפילו דער דרישער עסט נאך גיט נפשו פּסם שנים אויב דרייא קענטשין האבין זיך גיעצט עסין, און צווייא האבין שוין אַפּגינעסין און דער דרישער עסט נאך השלישי מסתנין עסקו זאל דער דרישער אויפּהערין אין מיטען עסין און איינער פון דיא צוויי קענטשן מיט שווקן, און דער דרישער געשטרם מיט וויא אונן נאכרעם גנדיגט ער דאס עסין גפר איהר פּוּ אויב איינער האט שוין אַפּגינעסין און צוויי עסין נאך, און דער איינער וויל גענטשין חשנים אין מסתנין לו דארפן גיט דיא צווייא אויפּהערין עסין פון ווייגענוועגן איהם געשפּרין צום שווקן זאל אַפּלו ויחלוקין עד שטימין נאך וויא עסין ווישער ביי וויא עסין אפ ווי פיל זייא דארפן עסין, נאכרעם וועלן זייא גענטשין ויין משיחין בסעודה ביי שלא יבא ליי סכנה קען פאַר גיט בירדן ווען קען עסט קען זאל גיט קומען צו אסכנה ומפני זה אס לנס יו ביהוד הפסון אונ ווייל עסקען זי אסכנה דרישער

שנאמר ללשוננו נבדיר שפסיון לפנינו מי אדון לנו ולא יאמר היה כל תפוסות יצרכונו תפוסות נפוסות הסם לו אחת נפסו לא נעזרה כלל למשום כלונו משוכרות רק לין דבר ורצתם ספה כשפוסינו לה כן השפסו הספוסים שבער עפויכות כי ויועיס סם כי רע ומר עזוכס סם שפסם אך נמשכים סחר ספוסים וילכס סממנכר ור כסם על זס :

ויויל כעננו שנאמר וויא עם שמיים אין פסוק ללשונו נבדיר שפסיון אחנו כי אדון לנו מיט אוגנער צונג וועליו מיר אוגן שטאקיון אז אוגנערע לעפצין זענען מיט אוגן ווער איז אהערער איפער אוגן ולא יאמר ציה אלה שיש אונן ער זאגט מיט וואו איז ריער זאט וואס האט מיך גלשפאיון אשר כל הנעולע יצונו נתונות הפה לו אחת מהנה לא נעזרה וואס אלע בעועענונג פון אלע זיינע בשעפעניש זענען גיגעבין צו איהם איבער פון זיין פעלט מיט כולם לעשות רצונו משוכרות אלע גיחערין צו הקב"ה זיי זאלין טאהן זיין ווילען רק אין דבר עם איז ניקא :

ברכה יום ב תורה

אונקלוס

לחמשך סתת דריא יהוה נפש י יהיהו יהוה רוחויר הא ווא הא נשמה יהוה חיה יחידה ו דימלו וו אל שם ב"ן שבעשיה בניקוד תולם :

ו ודא ליהודה ויאמר קבילי צלותיה דיהודה במפקיה זאנחא קרבא ולעמיהתתביניה בשלם ידו חי ועבדן ליה פורענותא בעלנאוהי וסעיד מקעיל דרביה

בעל הטורים

(1) שפס ס' קול. ל"ח כנימ' יוספסס. שספסל פל יוספסס כמלמסס רמוס נלטר : ידיו רכ לו. ס"ח כנימסריס דוד :

שפתי חכמים

ת פי' וזין זכ לדמוס לסס א"ר סואיל שפער ברכס יוסרס נלסוינן ולא כירך לוי אחר ככסס רלוינן : וס"ז כס לפ" וזחא ניוסרס סיא כל כמיס. וס"ח רע"י מי נכסס נלסוינן כו' ס"ח פ מי נכסס נלסוינן שיוסר כפסססיס יוסרס אלכל קודס לכן יוסרס כנלמס כדסיס"י לליל כס' ויכס נלסוינן סיס פוסק כסקו כו' שקכל עליו שנלמר (כרזסתי מוד) וחלתי לחכי כל הימים קול יהודה: תפלת דוד וזלמח וזחסא מפסי (ס"ח מן הכוסיס ויכוזפס מפני העמוסיס וחוקיה מפני סנחריכ: ואל עמו תביאנו. לשלוס מפסי המלחמה (ס"ח מן המלחמה): ידיו רכ לו. יריכו ריכו וינקמו נקמתו: ועור מצריו תהיה. על יוהספט החפסל על מלחמת דעת זקניס מבעלי התוספות

(1) וזחא ליוסרס. כלונכר וזחא סנכרס שסכ כרך סח כלס רלוינן כן כרך סח יוסרס שכל עיסיס ספסל ספיליחו כלמלמסס על רלוינן סח כדסי' רכ"י וסל יוסרס לפי סטנולס עיוס כלמלמסס סחל כרזמי מ' ופסל לנו ויאמר יוסרס יפס. וסטקונו פירסו סל עלמוסיס ססיו מגולגלי כסליון לפי סלמל וסטסחי לסני כל סיסיס דלפ פ"ג דכסס סססוילויסו לכנינו :

פירוש התורה אלהים

(1) וזחא אונן ראס איז צו יהודה ויאמר אונן ער האט גיזאנגט שפע יי הער צו זאט ראס קול פון יהודה פלוקר ווען דיא קינדער פון יהודה וועליון פאר דיר סתפלל זיין בישעת זייא וועליון גיין אין דער מלחמה זאלסטו מקבל זיין זייער ספלה זאל אונ צו זיין פאלק זאלסטו איהם ווידער גריינגען מיט שלום פון דער מלחמה ידיו רכ לו וזייער הענר

אונקלוס

וַיִּדְרֹגֵי אָמַר תְּמִיד וְאוֹרֵיךְ לְאִישׁ חֲסִידֶךָ אֲשֶׁר נָסִיתוּ בְּמִסָּה תְּרִיבָהוּ

ר"מ וּלְגוֹי אֲמַר. סַסְר כְּוֹכֵר כְּפִשָׁה וְיִקְרַע כְּלַסְמַרְטָה:

דִּי גְסִיתוּהִי בְּגִיסְתָּא נְהִיָה שְׁלִים בְּחַנְתוּהִי עַל שְׁפַרְהוּ חֲכָמִים

רמות גלעד (ד"ה ב יח) ויועק והושפט וה' עזרו. ד"ה שמע ה' קול יהודה (ספרי) כלן רמו ברכה לשמעון מתוך ברכותיו של יהודה בן וחק כשחלקו ארץ ישראל עמל שמעון מתוך גורלו של יהודה שנחמר (יהושע יט) עמל בני יהודה נחלה בני שמעון (ומפני מה לא ייחד לו ברכה כפני עמלם שהיה כלבו עליו על מה ששקע בשמים. כ"כ בחגרת תהלים: (ח) וללוי אמר. ועל לוי ב אמר תוסיך ואוריך. כלפי ה' כינה הוא מדבר: כאשר נבחרו במשה. שלא תגלונו עם שאר המלניס: תריבירו וגו'. ד כתרנונו.

וח סיס קודם מעטס חמר יוסידס ש"מ דקודס לוס נמי סודס אלס פ"ל צ"ל בלגסס סיס פוסק כו' ואחר ססודס יוסידס סיס פוסק בסקו אפי' ככרססוסי. וכן סכילו סוסוס' סרק ססובל: ב כו נפי' רלשון קסס ס"ל קבל ס' קול יוסוד ססס ישמע אליו וכל יקבל ססלסו עס סוועלס יכ סכועסס. כ"ס ד"ס גו'. ויס' מגלס סעס רלס סעסון. ולסו' ד"ל קסס לגס כזו לכרס סעסון סכרסס יוסוד ולסס לקס סעסון חלק כחון חלסס יוסוד. ג"ס נס ססס סלסון: ב סרדלסמ' סעסון וסוריו וס' עורלו כלסו סכרסס סלסר וכסו סכרססו' וס"כ מ"כ צ"ל סלס סס לוי סיס מדינ' אלס על מי' ד סכרססו כסרסונו כסחוסו' על מי מנוולס וססכסס סעסון ס' פ"ו סכרססו

שבת וברכה ללוי

(ה) וללוי אמר חומר וברכו וגו'. השם סס על לוי שלס מעסון, (ו) מעלס סרוס סקדס סססס מניב לכסן כסכסכסו' כלרססו וסוסוס, (ז) סססס ססס לוי מוסס לזק וסוסס ומססס יכסו מסיסס, (ח) סססס ססס לוי מוסס לזק וס' כניס ססקדס כקכסנוס וסקכסר, וסל עעלס סרלססוסי אמר סעסון וסוריו לסיס ססודק, סלרססו ומססס יסו' נסון סמור לכסס"ל סססס סססוד סכסססס, וסל מעלס ססססס סלסר ססססס סס' יסכלל כזק, וחק סיקרס לסססס סיסס

פירוש לתורת אלהים

יהודה גורם גינעון מן הנהגה יהודה האם מורה גינעון בארץ מעשה המר ררויה האם משה גינעטין שפע קול יהודה דער צו גאט דאם קול פון יהודה אז זינע ביינער זאלין צו זאקען קובען. זענען זייא צו זאקען זעקובען. אקער מען האט איהם נאה גים גילאום אין דער ישיבה של מעלה האט משה ווידער גינעטין זאל עט היבאט זאלקס איהם פרענגען צו דער ישיבה של מעלה. האט מען איהם גיבראכט אין דער ישיבה של מעלה. האט ער אקער גים געוואוסט מפלפל זיין אין דער הלכה האט משה ווידער גינעטין זיי רב לו ער זאל קענען ספלפל זיין. האט ער אקער נאה גים גיוואוסט צו ענגפערן אז מען האט איהם אפעס אקלאזא גיברענט האט משה ווידער גינעטין זען ספרי תהיה דוא זאלקס איהם זיין אהילה פון זינע באליידיגער כדוקר אז מען וועט איהם עפים פרענגין זאל ער וויקען צו ענגפערין: (ח) וללוי אמר אוף לוי האט ער גינאנט טיפוד ותיקד זינע אורים ותומים האקטו אז נקלייד לאיש הסיקד צו דעם סאן וואס אין גינעטין גיווארין אקסיד פאר דיר אשר גסיתו בספס וואס דוא האקט איהם געפרוקט אונ ער אין גינעון נאנג מים דיר תריבירו דוא האקט איהם

פון לוי פאר דער ברכה פון יהודה ווארום לוי איז דאך עלקסער גינעון פון יהודה; איז דער תירוץ נייט ראובן מיט יהודה האבין מורה גינען אויף זייער עזן. ראובן האט מורה גינען אויף מעשה בלקה און יהודה האט מורה גינען אויף מעשה תמר. דיא נקרא זאנגט משה האט דרום גישקעלט דיא ברכה כון יהודה ביי דער ברכה פון ראובן נוארום אז דיא ישראל זענען געבאנגען אין דער סדק ראובן זייא מיט זיך גיבראכטן דיא ביינער פון אלע שקבטיס אונ דיא ביינער פון אלע שקבטיס האבין זיך גיהאלטין צו זאקען גלייך זיי ווי וואלטין גילעבט אונ דיא ביינער פון יהודה זענען גינען דיא גלידער פונדער זיין עזנש איז גינען פאר דעם וואס ער האט אויף זיך מקבל גינען אהרם אונ האט גינאנט וואס האט גינאנט זיך האבן גינאנט זיך האבן גינען איז דאך גלייך וויא ער לעבט דען זיין גוף איז דאך אין נאנגין וואס ליהודה אונ פאר וואס זאל דאס זיין וואיא א עזנש צוא יהודה וואס זינע ביינער נוארלערין זיך אין ארון ווער האט דען גורם גינען אז ראובן זאל מורה זיין אויף דער מעשה פון בלקה דאם האט דאך

ליכומים על התורה

וח וילגוי אמר וגו'. צום שבת לוי האט משה געזאגט ער האט זוכה גינען צו דריי זאכן. עס זאל פון איהם זיין אכאן גדול. וואס ער זאל פראגין אויף זיך דעם ארים ותומים. אונ ער וועט זיין דער פריקסער פון אלע

על מי מצותא ואשתכח
 מהיקו: * דעל אבוהי
 ועל אמיה לא רחם כד
 חבו מן דינא ואפי
 אחוהי ובגוהי לא נסיב
 ארי וקרו ממרת מימך
 וקמך לא אשניאו:

עדימי מריבה: האמר לאביו
 וקאמו לא ראייתו ואתא אחיו
 לא הכיר ואתבגו לא ידע
 כי שמרו אמרתך וכריתך

בעל הטורים
 (ס) וספ כנו. ספר י. שלל סיס ב' נסיונס:

שפתי חכמים

רשי

ספריכות סומו על מי מריבה נסתתפת לו לנח בעלילה
 ח וספ שכחב לנח בעלילה סומו סוי על נסתתפת סומו על
 פליס כדספריב' לניל כפ' מיה כספוק ולהסוילל עליו ס' ע"ס:
 ו כלוזר ונקנס עליו מיחס ככילל זס וכלל יכנס לנח
 ססוק ומריס מס חסלו ונחס ינקנס עניחס מיחס וסלל
 יכסו לנח' וגס זס כעח לפכס נוי. וסילך לעטס ד"ס
 כי לפסס לרסוין קסס דסח לא נפלס פסימן דסח תכלל כסס
 כל לני עסוס וקסס כנקוס שלל סיס לוי נכוס. לכך סוי
 ד"ס כו'. ופי' של ד"ס קסס וכי. ססין ומריס סוי פליסס
 סקוליס כנגד כל כסכ כל סוד סלמכ סליסס סקלס מריכסו
 וג' דמסמסוס של קלס סוס דקאי לכל כסכ לוי. ז"ס נס
 ססס כססון סכל סכסס סל פליסס סוס סלמכ סלכוי ולא יסיה כך
 ז (דכ"ס) ס' סל סמסוס לנס כסלמכ סלכוי ולא יסיה כך
 מפי. סוכוס סססו דלכ' סמלי סוכמך מעכ"ל: ח כ"ל וסכוי
 כסיכ וסלךן סמסוסס כדמיך ודכטו כז"ל מפי דמיס דס

ד"ס תריבה על מי מריבה נסתתפת לו לנח בעלילה
 ה חס משה חמר (כמדכר כ) סמטו נח סמוריס ו אהרן
 ומריס מה ספז: (ס) האמר לאביו ולאמו לא ראיתו.
 כסמסלו כעגל וסמריח (סמות לכ) מי לה' אלי כספסו אלי
 כל בני לוי וזיויחס להרוג את חכי חמו והוא מישראל או את
 אחיו חממו או את בן בתו וכן עשו וס"ל לפרס אחיו ממס
 וסוהו מלכיו וכן בניו ממס סכרי לויס סס וסמכס לוי לא
 חסח אחד מהס שנח' כל בני לוי: כי שמרו אמרתך. לא
 יס"ל ו אלהיס סמריס: כריתך יכצור. כרית מילה.
 ססוחס סעלוד כמדכר כל ישראל לא מלו את כנייהס
 ח וסס היו מולין ומלין את כנייהס (ס"ס) וס"ל וס"ל סגולוד
 כמדכר מישראל לא מלו את כנייהס והס היו מולין):

דעת זקנים מבטלי התרומפות

כפכס"ס על כגולל יסוי סכוי יסודס ססודס כריכס פל
 נססס דסמס וסלל ליסודס כמניס סמס ס' קול יסודס כו'
 כדליסח ססס. וסמסון לא ככך כמו שלל ככלו סכוי עסיס
 נססס דסכס סלכ' סלס סככסס ס' ס' וסוד ס' ס' סל סמסלו
 ססס נסססס: מרי וס"ס סגס לוי סיס ככויס סמסס דכסס
 ולא כככו סכוי מ"ס כככו ססס לפי סקן סמסוס כעגל סלמכ
 וסלססו סלוי כל בני לוי. ופיסו ככוסס

פירוט לתורת אלהים

נעשוקבם כיס דער מי מריבה איז ער געפונען
 גינארין בנלייקט בלוקר ער האט גיט געקריגט
 בייא דער מי מריבה. רשי שרייקט אזוי איז
 דער פשט תריבו על מי מריבה דוא האקט
 איהם גיכאקט קריגען בלוקר דוא האקט דיר
 גיווקט אבליבול דוא נאלקט זיי שיקראקט איער
 אד מי מריבה וסרוס נוען משה האט גיזינדריגט
 דער האט גינאנט שרייט גא מוריס וואס איז אהרן
 מיט מרים גינאליג וואס דוא האקט זיי גישקראקט
 זייא נאלין גיט קוקען אין ארץ ישראל: (ס) האמר
 וואס דער שקט לוי האט גינאנט צו זיין פאקער
 אונ צו זיין סופער לא ראייתו איך האב איהם גיט
 גינעקן וואת אחי אונ צו זיגע ברידער האט ער
 אונ צו זיגע זיין גלייך וויא ער ווייקט זיי גיט.
 זייא גיט מריסס גינען אז זייא נעקען הייב גינען
 גיט אז דאס נעקען זיגע קרויבס. רשי' שרייקט אין
 דער פסוק ריגט איהם משה פון משה עגל אונ
 נאנט קשעת איך האב גינאנט נועד עס וויל ריגען
 איין גסאמלט דאס גאנצע שקט לוי האב. איך
 האבין געדינט צו דעם עגל אונ אזוי האבין זייא
 גיטאן אונ אפילו נוען איינער האט גיהאט איין
 עלקער פאקער היינט זיין מוסקערס פאקער וואס
 ער איז גינען אישראל אדער נוען איינער האט

כדכטו קלח סלמכ סמס ס' קול יסודס:

ליקושים על התורה

ידין. וועלעך נאך יודין וועלען באקוין וויקען נועס סען
 בייא איהם קריגען אונ ער נועס קריגען בייא דעם ארייס
 וסרוסס אונ נועס זייא נאנין. אפילו נוען יודין וועלען באקוין
 גיין אין אפלקה נועס סען בייא איהם קריגען אונ אז דער
 ארייס וסרוסס נועס הייסן גיין אין דער סלקה נועס סען
 דיא מלקהס נעויעקען. גאך נועס סאהן דער שקט לוי זייא
 וועלען לעקען וועד מים דיא יודין. אלע ספאסיס אונ אלע
 דיגיס וועלען לעקען מיט דיא יודין דיא כהנים סון שגס
 לוי. אלע נקעיס וועלען נאנין אויף זייא דיא כהנים וועלעך
 נעקען ססא אונ וועלעך נעקען סוד. גאך אדרישע נאך נועס
 זיין סון שקט לוי דיא כהנים וועלען נעקען זיין קריגות אונ
 כפער זיין דיא זינד וואס יודין וועלען זינדען אונקערין
 אונ זייא וועלען בייקערין קסרת אפצוהייסען יודין סון
 אפגסה:

זיך גימאכט גלייך וויא ער קאן זייא גיט וואת בני
 דער סרנסס מאכט דעם פשט ער האט זיך אויף
 אונ גיט מריסס גינען אז זייא נעקען הייב גינען
 גיט אז דאס נעקען זיגע קרויבס. רשי' שרייקט אין
 דער פסוק ריגט איהם משה פון משה עגל אונ
 נאנט קשעת איך האב גינאנט נועד עס וויל ריגען
 איין גסאמלט דאס גאנצע שקט לוי האב. איך
 האבין געדינט צו דעם עגל אונ אזוי האבין זייא
 גיטאן אונ אפילו נוען איינער האט גיהאט איין
 עלקער פאקער היינט זיין מוסקערס פאקער וואס
 ער איז גינען אישראל אדער נוען איינער האט

יִנְצְרוּ : יִירוּ מִשְׁפָּטֶיךָ ? יַעֲקֹב וְתוֹרַתְךָ ? יִשְׂרָאֵל יְשִׁימוּ קַטוֹרֶה בְּאַפְךָ וְכִלְיֹךָ עַל-מִזְבְּחֶךָ :

ת"א ארו משפטך. יומל כו: ישימו קטורס בלפך. שס: וכליל על מזבחך. שס: בעל המורים

(י) יורו משפטך. ראיון מ חלו לכך: וכליל. י עולה: פסח ודם מילס ש"מ דכל ישכאל היו נמולין במלכים ומדבר וס"כ מלי ובריתך ינלוו לי"ם דקאל על סולדים במדבר. (כח) אבל סולדים ממלכים חלו ופלו סיו גוליס. יוסקו פלל סול (יסועט ט) כי מילס סיו כל ססס סיוולוס ממלכים וכל ססס סילודיס במדבר דברך בללס לם עלו ולסכך קקט סרב במדבר: מ ר"ל כפן סביך סנט לוי כמו סלר סבזיס אמלי סיס מסכר סבסע סבס לוי קודס סכרס יוסר פלל סכס סלר סבסיס ל"ס רלויס סס כ"ו כלומר לי לוי סיס מסכר סבססס מקודס סיו מלכיס ישכאל עם ססס סבס סכרס יורו משפטך וגו' דסיוו סכרסס סמטולס מכל סכרסו וסו אמרס ל"פ ססס סיו סבסו מ"ס סכס סכרס סיוס לך סיס מסכר סכסס מקודס לכן וסלר כך אמר רלויס חלו לכרסס זו סכוס מעלסס: י וקקל סן מפני ססילס פולס לנכוס: רש"י

שפתי חכמים
פסח ודם מילס ש"מ דכל ישכאל היו נמולין במלכים ומדבר וס"כ מלי ובריתך ינלוו לי"ם דקאל על סולדים במדבר. (כח) אבל סולדים ממלכים חלו ופלו סיו גוליס. יוסקו פלל סול (יסועט ט) כי מילס סיו כל ססס סיוולוס ממלכים וכל ססס סילודיס במדבר דברך בללס לם עלו ולסכך קקט סרב במדבר: מ ר"ל כפן סביך סנט לוי כמו סלר סבזיס אמלי סיס מסכר סבסע סבס לוי קודס סכרס יוסר פלל סכס סלר סבסיס ל"ס רלויס סס כ"ו כלומר לי לוי סיס מסכר סבססס מקודס סיו מלכיס ישכאל עם ססס סבס סכרס יורו משפטך וגו' דסיוו סכרסס סמטולס מכל סכרסו וסו אמרס ל"פ ססס סיו סבסו מ"ס סכס סכרס סיוס לך סיס מסכר סכסס מקודס לכן וסלר כך אמר רלויס חלו לכרסס זו סכוס מעלסס: י וקקל סן מפני ססילס פולס לנכוס:

פירוש לתורת אלהים

ניהאמ אברודער פון איין מוסער נואם די מוסער
האמ איהם ניהאמ פון אישראל אדרע ווען זיין
סאקמער האט גינומען איין מאן אישראל אונ
זיא האט ניהאמ מיט איהם אווהן אונ די אלע
זיינע פריינד האבין געדינט צום עגל האט ער
זייא גהקנת גלייך וויא ער נואלט גיט געוויקט
אז דאס זענען זיינע קרובים אונ איה קאן גיט
זאנין אז דער פסקי מיינט פון ארעקשען פאקער
אונ פון אברודער פון איין פאקער אונ פון
ארעקשען זיהן נוארום זייא זענען דאך לויס אונ
פון דיא לויס איז דאך גיט גינען אפילו איינער
זאם ער זאל דינען צום עגל נוארום עם שטייט

נביאים מלכים א' ח

למשך מנ"ח היא צבאות נפש צב צבא צבאו צבאות רוח יהוה נשמה דנח ארני נשמה דהוד יהוה חית
יחידה דנצה יהוה חית יחידה דהוד אל שם ב"ן שבכשית:

**א למען דעת בלעמי הארץ כי יהוה הוא האלהים
אין עור: י והיה לבבכם שלם עם יהוה אלהינו
דקבת בחקיו וקשמר מצותיו ביום הזה: י והמלך
וכר ישראל עמו ובהים זבח לפני יהוה: י ויזבח
שלמה את זבח השלמים אשר זבח ליהוה בקר
עשרים ושנים אלף וצאן מאה ועשרים אלף
ויחנכו את בית יהוה המלך וקר בני ישראל:**

זי חגרי פרימן רבוא ותרין אלפין וענא פרימא עברי רבוא ותינכו ית בית מקדשא דיי בלכא
וקל בני ישראל:

מצודת דוד

(א) למען דעת. כדלוחס שספסרו סכפולס סכמו: (ב) וסיס אכל כולוס זמל לא חופיל סכפולס סס סכסיס סכסיס ססס סכסס סלס. סלומר כן סיו' ללכר יחי' לככס סלס וגו' כיוס סוס. אשכ לככס סלס עם ס':

למשך מוסר ומלכות ד"א שין רלת יוד נפש שין שין רלת שין רלת יוד רוח יאהרונהי נשמה דיסוד א אר ארני נפש ארני רוח אלף רלת גון יוד נשמה דמלכות יו הו גו זה חיה יחידה דיסוד יהוה חיה יחידה דמלכות אל שם ב"ן שבועשה:

א פסקו מן הקרא ונדעון * הרפו ודעו כִּי־אֲנֹכִי אֱלֹהִים אֲרוֹם בְּגוֹיִם אֲרוֹם בְּאָרְצוֹת אֲרוֹם אֲנִי יי קרא געמא * ב יהוה צבאות עמנו משגברנו אלהי יעקב מלה : ג למנצח קא על נהבי ארעא : ד בטיקא ד"ו צבאות דסערא קאר לנא אלהא

דקעב לעלמין : ג לשקתא על זריהו דכני קנח הושבחתא : ד כל עמא תקעו ורא בקנא ובבו קנח יי בקל הושבחתא :

מצודה דוד רשי

(6) ספרו . עמסה הכפו ידכס מלסחוק כמלפס ודפו טלני חלסיס וסכל עלי ויזיו ליפנס למי מירס : חרוס . לפי כס ומשול ככל טוסיס וזני רס ומשול כסרן לימנה לזי שיסר כטיי : (3) ס' נכלות . חוסיס ס' עמנו וסלסי יעקב יסיס לנו לפסג פד פולס : (7) סקמו כף . לשמוס כפס ימלך ס' על כל ססרן :

פירוש ע"מ

(א) הרפו ודעו כי אני אלהים ארום בגוים ארום בארצות ארום אני יי קרא געמא * ב יהוה צבאות עמנו משגברנו אלהי יעקב מלה : ג למנצח קא על נהבי ארעא : ד בטיקא ד"ו צבאות דסערא קאר לנא אלהא

עיקר תי"מ ברכה יום ב משנה סוכה פ"ה ברטורא

[6] בית ספואנס . שס סמקוס ססיו עמקיסו לשמסה . כטיי : [כ] סלינו דומס כו' . כל דלל קפני כיזר כו' פטוס דכטי למסוך ומשגבר חלילי של נכ"ס דלדוק מניס כנמלס סלי סול דלס דמי סל דקריס דמי . חוס' : [ג] לא לו כו' . סט"ג דחילי לינו פסור דלל פטוס עמל יספן כלו שיר כו' קו"ל דלון ככות כמקדש בית ספואנס כנלמרינן כנמלס סליכס חלל פטוס עמסה ימיכס . חוס' : [ד] יכדו כו' . כסעס וליס יכדו עמלס סכאל סט"ל נכוס למוח נמיס עמלס ס"מנכ סקיו [כ] סקיו

החליל חמשה וששה . והו החליל של [א] בית השואבה . [כ] שאינו רוחה [ג] לא את שבת ולא אה יו"ט . אמרו כל מי שלא ראה שמחה בית השואבה לא ראה שמחה מימיו : בית השואבה ע"ס ושאלתם מיס כששון : ב תקון נשים ומהקנין שם [ה] תקון גדול . ומנורות של גדול . שהיו מקיפס אותה שבת . גלייבט סינף קאג צו שפילען אפי קען האם גינאנגט גל פי שלא ראה שפחה בית השואבה לא ראה שפחה מימי נוער עם האם גיט גינעהן ריא שפחה פון דעם וואסער שפעין האם נאך גיין קאהל גינעהן אשפחה : ב במוצאי יום טוב הראשון של חג וויא דער ערשטער קאג סוכות איז אונזעק גינאנגען . בארד ביי נאכט הייז גינעה נשים ועגען ריא כהגיס אונ לויס אראפ גינאנגען אין ריא עזרה פון ריא וויינער ומהקנין שם מיטן גיזל אונ ויאי האבין דארט במקן גינוען אגרויסקע פקנה

ברכה יום ב

עיקר תוים

גזוטרואות (ה) ומשיכים הנשים מלמעלה והאנשים מלמטה כדי שלא יבואו ליד קלות ראש (3): בראשית. כראש כל מורה: ג מבלאי מכנסי כהנים. ממכנסי כהנים הללו ומלמטה הסינים תרגום אונקלוס המייחד:

גדול. ר"ל גדול סמולת. ס"מ: (6) סירשי כאלפיהם לא היו יינין יונקין מן הכהנים והקטום גזוטרוא נטו יינין ככאלה סיבוי סביב כל עם מדקדקי סם ק"ל כדי שיסיי נשים כו' וזה תקון גדול דקתי במתקנים בכל שום: (כ) ס"י סר"מ כדי שלא יתקללו סלפשיס כדשיס וכויו עמו י' סלפשיס:

זהב היו שם. וארבעה ספלים של זהב בראשיו. וארבעה סלומות לכל אחד ואחד. (כ"א על כל מנורה ומנורה). וד' [1] ילדים מפירחי כהונה. ובירייה כדים (של שמן) [1] של ק"ך לוג שהן מסילין לכל ספל וספל: ג מבלאי [מ] מכנסי כהנים ומהמינייה היו מפקיעין ובהן היו מרליקין ולא היתה חצר בירושלים שאינה מאירה מאור בית השואבה: ד [מ] חסידים ואנשי מעשה היו מרקים לפניהם בבבוקות של אור שבירייה ואומרים [1] לפניהם דברי שירות ושבחות. והלויים ככנורות וכנבלים ובמצלותים ובחוצרות ובכלי שיר בלא מספר על מ"ו מעלות הזירות מעורת ישראל לעזרת נשים כנגד מ"ו שיר המעלות שבתהלים שעליהן לויים עומדין בכלי שיר ואומרים שירה. ועמדו שני כהנים בשער [כ] העלין שיווד מעזרת ישראל לעזרת נשים. ושתי חוצרות בירייה. [ג] קרא הנבר תקעו והריעו ותקעו. הגיעו למעלה [מ] עשירית תקעו

היו מפקיעין. קורעים לנשות פתולות: שלא היתה מאירה. לפי שהמנורות כבדות לא אפי והר הכיני כבזה והאורה זורחת בכל העיר (2): ד באבוקות של אור. לרבעה אבוקות לא שמענה וזרק וז קנבל את וזדברי שירות ותשבחה. יש מהן שסיו אומרים אשרי ילדותיו שלל ויבסה את זקנותיו אלו חסידים ואלה מעשה (7) ויש שהיו אומרים אשרי זקנותיו סכפרה על ילדותיו אלו בעלי תשובה אלו ואלו אומרים אשרי מי שלל הטע ומי שחטא והחל לו: שעליהם הלויים עומדים בשיר. כשמעו

ומספיקן ומגניין ומשמחין בקדם ביעי מן סמכות לכל כל עם סלפשיס וספשיס כלן כלן ללאות חכמות. כ"מ: [1] לסיפשיס ק"י כל הכוהים דמין כ"מ ע"י שאר לראש בשמחה כו' ש"מ דרואים סיו: (ד) פ"י כ"מ כל המיד סיו המיד וספיקו וספיקו שלל עכנז עכ"כ בירדומתו לכיס סמ זקנתו והיוה חסדו סמפשיס להקדים על ק"י: [כ] סעיין. כל קהל לפי שהוא סמוע סמפשיס עמו"ל הוא סער נקטר. ס"ב וס"מ: [1] קהל סגכ. וסיו פוסינן חקיקות ובהספ"ס פ"ס כו' וס"ב מלר סיוס קודם סינישו נפשיס ועד פיקדו כלי לא סוככו וספלי כליס. מום"ט: [2] סכריס. נמי כ"י רכמיס למענה עכ"כ דמיוס

מען האט גיטאכט אגאנעק ארום דיא ווענט, אויבין זענען גישמאנען נקבות און אוגמין זקרים ומנרות של זהב היו שם און גאלדענע מנורות און דארט גיווען יארגענע ספלים של זהב גראשיקן און אויף זעדער מנורה און גיווען פיר גאלדענע געקניס יארגענע סלמט לך און יארגען און פיר לייטערס און גיווען צו זעדער מנורה ביאא זעקער געקני און גיווען לייטער יארגענע זקרים און פיר קינדער ספתיי גיינה פון דיא זינגע פהנים זענען ארויף גיגאנגען אויף די לייטערס וביהיטם פריס של שון און אין זייערע הענט האבין זייא גיהאלטן קרינ אייל של פאך זעשיס לוג אין זעקער קרנ און גיווען הוגערעט און צוואנציג קווארט אייל שהן מסילין לך ספל וספל זייא האבין אריין גיאסיין אקרוג אייל און זעדען געקני: ג סלמיא כנפס פהנים פון די אלטע דרויזן פון דיא פהנים וספשיקטיו און פון זייערע גארשליען מהו קיי ספשיקטיו זייא פלעקט מען צו רייסיין און אריין ליינין אין דיא געקניס כוים אייל זינהו חיי פולקין און זייא פלעקט מען אג ציגדין פאר קריימלאך ולא היה חצר בירושלים און גם אין גיש גיווען איין הויף אין ירושלים שאינה מאיך מאור בית השואבה וואס האט ניש גילויכטין פון דיא ליכטיגקייט פון בית השואבה, אין גאנץ ירושלים אין אלע הויפין און גיווען ליכטיג פון דיא ליכטיגקייט פון בית השואבה: ד חסידים

ואנשי מעשה חסידים און פרוקע קענעמשיין חיי מקדין לפניהם האבין גיטאנאנען פאר זייא באבוקות של אור שבירייה מיט פלאמען פויער וואס זיי האבין גיהאלטן אין דיא הענט ווארומם לפניהם שירות השבחות זיי האבין געזינגען און געלויבט צו נאם והלויים און דיא לויים האבין געשפילט ככנורות ובנגלים ובמצלתיים ובחוצרות ובכלי שיר בלא מספר מיט כנורות און נבלים און כצלמטים און חוצרות און מיט אנדערע פלים גאנן און אצאפה און חמשה עשר פעלות און זייא זענען געגאנגען אויף דיא פופצעהן שטיגען וטרעפן מיוודות מעזרת ישראל לעזרת נשים וואס נידערין פון עזרת ישראל צו עזרת נשים כנגד חמשה עשר שיד המעלות שבתהלים די פופצעהן חרעפ זענען גיווען זענען דיא פופצעהן שיר המעלות וואס אין תהלים ששלקו אויף זייא אויף דיא חרעפ זינם עמדים בכלי שיר שטיגען די לויים מיט פליים צו שפילען אויף זיי ווארומם שירה און זינגען זעקרו שני כהנים זשעי העליון און צווייא כהנים זענען גישמאנען ביאא דעם אויבאען גיישן מויער שיווד מעזרת ישראל לעזרת נשים וואס דורך דעם מויער גייט מען פון עזרת ישראל אין עזרת נשים ושני חוצרות בניהם און צווייא פרומויטין האבין זייא גיהאלטן אין דיא הענט קרא הנבר און דער האן האט גיקרייעט חקש והרישו ותקעו האבין זייא גיבלאזין חקעה הרענה חקעה תניש למעלה

בית השואבה אבל דוכן לשיר של קרבן אצל העזבה היה: תקעו והריעו ותקעו. זה סימן לילך ולמלאות מים לכבוד מן השלוח: הגיעו לומר: כחלו לקרוע עזבה: הפכו פניהם למערב. ללד העזרה והיכול להיזכר לומר דבר זה: שונין. כחולין לומר: אבו ליה. משתחיים ומודים על מה שעבר: וליה עינינו. מיללות להכח (ה): ה שלש לפתיחת שערים. כשפותחים שערי העזרה תוקעים תר"ת ומחזין להו לג' תקיעות: ותשע לתמיד של שחר. כשהיו ממסכים

נכחי התמיד הלויים אומרים כשיר ותשע פריקים היו מספיקים בו ועל כל פרק ומרק היו כהנים תוקעים ג' תקיעות תר"ת ומשתחיים העם ממלאכה. תקיעה ראשונה לזכור טעם השלוחות תקיעה (ו) שניה נסתלקו התריסין ונגעלו החמיות והקטטה שליחת סלק המסלק (ז) והטמין המתמין את החמין והקליקו את הנרות: ושלש להבריד בין קדש לחול. ללחור התקיעות

והריעו והקעו. הגיעו לעזרה תקעו והריעו ותקעו. היו תוקעין [ג] והולכין עד שמועין לשער היוצא (פ"ה מבורח) למזרח. הגיעו לשער היוצא מבורח הפכו פניהם למערב ואמרו [ה] אבותינו שהיו במקום הזה אחוריהם אל היכר ה' ופניהם קדמה. והמה משתחיים קדמה לשמש ואנו ליה עינינו. רבי יהודה אומר היו שונין ואמרין אנו ליה ליה רבי עינינו: ה' אין פותחין מעשרים ואחת תקיעות במקדש. ואין מוסיפין על ארבעים ושמונה. בכל יום היו שם עשרים ואחת תקיעות (והטמין לג' במקדש) שלש לפתיחת שערים ושערי לתמיד של שחר ותשע לחמין של בין הערב. ובמוספין היו מוסיפין [ז] עוד פ'. ובע"ש היו מוסיפין עוד ש' ג' להבטיל העם ממלאכה וג' להבריד בין קדש לחול. [פ] קדש שבת שבתוך החג היו שם ארבעים ושמונה ג' לפתיחת שערים וג' לשער

מפסח וקלי מפסח פ"ד דקמין וקלי מפסח פ"ק: [ג] יוסבין. ומלכין כ"ה: עד שמועין כ"ו. כ"ז: [ה] אבותינו. מרש"י אבותינו עבד הכהסון סיו כוסרין וגל סיו כמין לכ"ה אלף המכוסים וגו' מסוק סוף: (ה) דמספח ל"ט סיו כמ' עולדים מודים דמסתקס סמוך כ"י לדיון דלמטי עיני ק"ה מדכר ליה מר' צמני וגל אלף מנחל ליה ל' כ"ה. גמל: [ז] עוד כ"ו. מוספין בנמכר דפ' סוף דמוסיפין לכל המוספס סמיו זו כיום ול'ן קוספין לכל מוספ ומוספ ומס"ע ליהל דלל מסיב זו שאל ליה כהנא דמלכ' מוספ דשכח וכו"ה וכו"ס: (ו) לישלל דגמלל קטע וגלו דיקל דהכוסט סוף. חום: (ז) קדוות טעמיות לספחלק נ"ה טעם נמוספס וכו"י כ"ה [פ] מ"ס. ושבת כמקור ספס סמיו טעם נמוספס וכו"י כ"ה גל מלי נממני דכ"ה לכו לכו דמגוש כ"ה סמפסכ

הראשונות שהה כדי לללות דג קטן ותוקע ומריע ותוקע אלו ג' תקיעות אחרונות להודיע שקדש היום: ג' לפתיחת שערים. על עזרה שתוקעים בכל יום: וג' לשער העליון. כדלמרינן לעיל עמוד ב' כהנים שולח כשער העליון קל

שירית או וי"א וענען גיקוקען צו דעם צענטן זשמינ (מקדש) תקעו והריעו ותקעו האבין ויי גיבלאזין תקיעה תרועה תקיעה הגיע לזערה אז וענען געקוקען צו דיא זערה תקיעו והריעו ותקעו האם קען גיבלאזין תקיעה תרועה תקיעה היי ויענען ויילכין וי"א וענען גינאנגען אונ גיבלאזין עד שמועין ביו וי"א וענען געקוקען לשער היצא מסוה צו דעם מויער וואס קען גייט ארויס פון מקדח הגיע לשער היצא מסוה אז ויי וענען געקוקען צו דעם מויער וואס קען גייט ארויס פון מקדח הקכו גניהו למערב האבין וי"א פאר קערט זייער פנים צו מערב וקמין אונ וי"א האבין וואנגא אבותינו שחי במקום תה אונגערע עלשעריין וואס וענען גיווען אויף דעם ארץ אבותיהם אל היקל וענען גישטאנגען מיט זייער היגשען צום היקל ויפתח קדחה אונ מיט זייער פנים צו מקדח והמה משתחיים מקדח לשמש אונ וי"א האבין ויה גיבוקט צו מקדח צו די וזהו והט ליה עינינו אונ מיר אונגערע אויגין וענען צו נאם. רבי יהודה וואגט היי שונין ואמרין ויי האבין צווייא קאהל גינאנגט אט ליה מיר לויבין צו נאם פאר דיא טובות וואס ער האט אונ גינאהן וליה עינינו אונ צו נאם האפען אונגערע אויגין ער זאל מיט אונן נוישער קאהל טובות: ה' אין פותחין מעשרים ואחת תקיעות במקדש אין בית המקדש בלאזום קען גיט וויינגער וויא איין אונ צוואנציג תקיעות ואין מוספין על ארבעים ושמונה אונ קען בלאזום גיט קער וויא אקט אונ פערציג תקיעות

בכל יום היו שם עשרים ואחת תקיעות אלע טאג האם קען גיבלאזין אין בית המקדש איין אונ צוואנציג תקיעות שלש לפתיחת שערים רביי תקיעות האם קען גיבלאזין ווען קען האם גיעפינט דיא מויערין פון בית המקדש תשע לתמיד של שחר גיין תקיעות האם קען גיבלאזין ווען קען האם גינאסין דיא וויין צום הקיד פון דער פריה ותשע לתמיד של בין הערבים אונ גיין תקיעות האם קען גיבלאזין ווען קען האם גינאסין דיא וויין צום הקיד פון פאר נאכט ובמוספין אונ ווען קען האם קען גיבלאזין אקרובן מוספין עד שש האם קען גיבלאזין נאך ועקם תקיעות שלש לכל העם ממלאכה רביי תקיעות האם קען גיבלאזין דאם פאלק ואל אויף הערין צוא ארבייטין. בייא דיא ערשטע תקיעה האבין דיא פאלק וואס ארבייטין אין פעלד אונען גיביינט וזייער ארבייט. בייא דיא אנדערע תקיעה האם קען פאר מאכט דיא קראקען. בייא דיא דריטע תקיעה האם קען צו גינאנגען אלע מעם פון מיער אונ פאר מאכט קרעם ששאלונט אונ ארבייטן ליקט ושלש אונ גאך דרייא תקיעות האם קען גיבלאזין להבריד בין קדש לחול סמבין אצווישען שייד פון וואך צו שבת ערב שבת שבתוך החג דער ערב שבת וואס אין סופות היי שם ארבעים ושמונה האם קען גיבלאזין אכט אונ פערציג תקיעות שלש לפתיחת שערים רביי תקיעות בלאזום קען ווען

קרא הנכר נשגו לשער התחתון וחקטו : וג' לשער התחתון . דחקן לעיל גיעו לעזרה תקטו והרעו ותקטו ותמריכו
כח עד שגניעו לשער התחתון כדחקן היו תוקטו והולכו עד שגניעו לשער היזאח מורה להכי קרי להו ג' של שער
התחתון וג' של מעלה עשירית לא קהשיב דהאי חנא סכר כר' אליעזר בן יעקב דלמר שלא היו תוקטים למעלה
עשירית : ושלוש למילוי המים . לאחר ששכנסו וכחו להס לעזרה דרך שער המים תקטו והרעו ותקטו : ע"ג

המבוא . דחקן כפרק לולב
יערה וקטפו ע"ג המזבח
הקטו והרעו ותקטו וחקטו
היו לא מייתי הכא כשחל
לדיון ערב ספק בשבת
שהפסח נשחט בשלש כחות
ותקיעות טובא הוו ההס
משום דלא סיכיא כולי האי
שיבא ערב ספק בשבת והו
דחקן אין מוסיפין על מ"מ
לא דוקא דבערב ספק שחל

ליות בשבת זמין דמוסיפין עד שבע תמימים תקיעות (ח) : ו יום טוב הראשון של חג כו' . כ"ד משמרות של
כוכה היו כמקדש וכו'ן פולות לרגל וזכות כחות הבאות מחמת הרגל ושעה עשר משמרות מקריבים ששה עשר כמות
ששה שלשה עשר פרים ואילים שנים ושעיר א' ושאר ח' משמרות לארבעה עשר כבשים ששה משמרות מן משנה היו
מקריבים שני כבשים כל אחד מהם הרי שנים עשר כבשים והשאר שס"ג משמרות הנהרות מקריבות אחד אחד :
בשני . שנתמעט אחד מן הפרים ושתיירו ס' משמרות ל"ד כבש א' ה' . מהן היו מקריבים פרים שנים הרי
עשרה : והשאר . שס"ד ' המשמרות הנהרות מקריבות כל אחד כבש א' בשלישי . שנתמעט עוד ס"ד אחד מן
הפרים ושאר ח' משמרות ל"ד כבשים : ארבע . משמרות מקריבות שנים ששה להו משנה : והשאר

קטן עפינים דיא מועדין פון דיא עונדן שלש לשני
תליו דריי תקיעות גלאומ קען ווען קען קוקט
צום אויבערשטין מועדן שלש למילוי הפים אונ דריי
תקיעות גלאומ קען ווען קען שעפט די וואסער
ושל על בני מונח אונ דריי תקיעות גלאומ קען
ווען קען שעקלם דיא גרבות בייא דעם מונח
תשי תמיד של שני גיין תקיעות גלאומ קען ווען
קען גיקט די טיין צום תמיד פון דער פריה ותשי
תמיד של גיין תתקין און גיין תקיעות גלאומ קען
ווען קען גיקט די טיין צום תמיד פון פאר נאכט
ותשי לתפסין אונ גיין תקיעות גלאומ קען צום
קרנן מוסף שלש לתפסין את השם פון הפלאתה דרייא
תקיעות גלאומ קען דאס פאלק נאל אויף הערין
צו ארבעייטין ושלוש לתבריל בון קודש לתול אונ דרייא
תקיעות גלאומ קען מאכין אצווישען שירי פון
וואך צוא שקת : ו יום טוב הראשון של חג דעם
גערשקען טאג סופות היי שם שלשה עשר פרים האם
קען מקריב גינען דרייצעהן אקסין תאילי שנים אונ
צווייא באראנעט ושירי אחר אונ אין צני . דיא
געקצען הרבנות האבין מקריב גינען געקצען
משמרות ונארום דיא כהנים זענען צו מיללם
גינארין אין פיר אונ צוואנציג משמרות ומהילל
אנאנץ יאחר האם יעדער משמר געהאט זיין
אויסגעזעטע וואך צו קוקען אין בית המקדש
מקריב זיין די הרבנות , אונ אויף יום טוב קוקען
אלע משמרות אין בית המקדש מקריב זיין דיא
הרבנות פון יום טוב גשתיירו שם ארבעה עשר כבשים
לשמנה משמרות אין דארט געבליבען פערצען
שעפסין משמרות צו זיין . האם קען זייא גינעבין

דחקן ל"ס ואין דומין סס
השכח . נמול : (ק) ססססס
ששם נ"י כחוס וכל ס"ג קולס
סלג ג"פ ובהחלם קייסס

צו דיא אכט משמרות זייא זאלין דיא שעפסין
מקריב זיין יום ראשון דעם ערשטען טאג סופות
ששה מקריב שנים שנים זעקס משמרות ופון דיא
פיר אונ צוואנציג האם יעדער משמר מקריב
גינען צווייא שעפסין והשאר אחר אחר אונ דיא
איבעריגע אכטצען משמרות האם יעדער משמר
מקריב גינען איין קרנן בשני דעם אנדערין טאג
סופות איז גינען איין אקס ווייניגער תמיש
מקריבין שנים שנים האבין פינף משמרות מקריב
גינען צו צווייא שעפסין והשאר אחר אחר אונ דיא
איבעריגע נינצען משמרות האם יעדער משמר
מקריב גינען איין קרנן בשלישי דעם דריטען טאג
סופות איז גינען נאך איין אקס ווייניגער ארבע
מקריבין שנים שנים האבין פיר משמרות מקריב
גינען צו צווייא שעפסין והשאר אחר אחר אונ די
איבעריגע צוואנציג משמרות האם יעדער משמר
מקריב גינען איין קרנן דריי דעם פערטין טאג
סופות איז גינען נאך איין אקס ווייניגער ששה
מקריבין שנים שנים האבין דרייא משמרות מקריב
גינען צו צווייא שעפסין והשאר אחר אחר אונ די
איבעריגע איין אונ צוואנציג משמרות האם
יעדער משמר מקריב גינען איין קרנן תמישי
דעם פינפטען טאג סופות איז גינען נאך איין
אקס ווייניגער שנים מקריבין שנים שנים האבין צווייא
משמרות מקריב גינען צו צווייא שעפסין והשאר
אחר אחר אונ די איבעריגע צווייא אונ צוואנציג
משמרות האם יעדער משמר מקריב גינען איין
קרנן בשני דעם זעקסטין טאג סופות איז גינען
נאך איין אקס ווייניגער אחר מקריב שנים איין משמר

אחך אחד. שנה ככשים לשנה משמרות: בשביעי כולן שוין. המשמרות ומקריבות ככשים שוות שכל אחת מקריבת אחת ששרי אינה אלא שבעה פרים ואילנים שנים ושערי אחד לשנה משמרות נשמירו ו"ב ככשים י"ד

משמרות: המשמרות בשביעי בולן שוין. לפיכך בברגלים. ער אחד חיל אחד ושבעה ככשים קרבים בשמיני חוץ לקרבים כסדר קרבנו' החג לפי סדר המשמרות אלא כל המשמרות בלחות ומסייפות עליהן כמו שמפיסות בשאר רגלי' וכדן הפיים מפורס כיומא פרק בראשונה: אמרו. שממר

שוקים ג' תקוות. ופתי'ם: [5] חוזקין חיליה. כדלך כסדרים כד'ם (ל' כד) יסודיב כלשון ומחיו ידעיס כו'. וימיס כבית שני שאלו עלו אלא ד' מן המשמרות והחלקו לכ"ד יודעיס עלם קודם יסודיב ככלך שסם עלו קודמות' [פעינת ד' שר (כ):] [ק] שוים. במגל' ייף לם מקדש' דופסת כו': [6] וס'ם לפעודתן וכן כספ סכ"ע עם שלאו' אכלול עם' ארכיו' אותן כבשו והכלו' לשקם מקייצו'והו כשמותו: [7] ל'הם הפנים. שפאמר חלק כהקל ויכלו כו' וכספ סמו' חלוקו סוף דמרגיון ככל חלוקו' וסדורו והקפדת כביכוס' למשמר סקבוע מדמרגיון יום מירכלו' השמע לל'סלם ידעיס דהמלכ' ולל' סודיס: [8] עט' כו'. מנה וס'ח'י' הפך לדמיר' וס'טבו מדיר מדיר קודם.

שנים והשאר אחד אחד. בשמיני חוורו לפיכך בברגלים. אמרו מי שהקריב פרום היום לא יקריב למחר אלא [5] חוורין [ת] שוות. באמורי הרגלים. ובחלוק [7] לחם הפנים. ובעצרת אומרים לו הילך [8] מצה הילך חמץ משמר שזמנו קבוע הוא מקריב [ת] תמידין נדרים וירוב ושאר קרבנות צבור ומקריב את הכל. יום טוב הסמוך לשבת בין מלפניה בין

בגמל' [9] מעידין כו'. מונות ספכות כרגל כרגל עט'ם סרגל' אפיקיסו' רחמנ' מופסת' עט'ל' לנד' מעכיו' על ספכות עם שמכרו ספכות זס לוס' פני' בשמי' ואס' כשמיך' ויכלל זס נדרים ויכדוב' וקריבות' לנדרו' ויחיסבו' ככסר' יעוה' שססס' וס'יס' כו' געמער' וס'ס'ם כשטוב' שכל כו' סרגל' למשמר' סמטעמ'. בערל' (י) בערל'. ועוסף' שנת' אל' עמס'ס' עט'ס'ס'ין' עט'יר' וס'יר' וס'יו' ככלל' דשאר' קרנכות' נכור'. סוס' ופ'ין' עט'עות (ע): ובחלוק לחם הפנים. כשארית שנת כרגל ששכנס ממלקין אותו ומקריין אחר כדכתיב כיום העשתי וערכנו: ובעצרת. כשארית שכנת יום בו חלוק חמץ על שתי הלחם ותלוק לחם הפנים שזוף מזה: אומרים לו. לכל אחד כשנותנים לו חלקו בלחם הפנים הילך מה וכן שנותנים לו חלקו בשתי הלחם ואומרים לו הילך חמץ לפי שאין חולקין קרבן כנגד קרבן אלא מכל קרבן כל אחד נוטל חלקו כדנפקא לן מלכל בני אהרן חתיה איש כחמיו לפיכך מודיעין אותו שנותנים לו חלקו בין חמץ בין כהנה: משמר שזמנו קבוע. כלל שכנת ז' שחל כרגל להיות בתוכה: מקריב המדירין. שהרי אין כשכיל כרגל: נדרים ונדרבות. שגדרו ונדכו כל השנה והביאום כרגל: ובל קרבנות צבור. לאתוי' פר העלם דבר של כבור (י) ושעירי ע"ג שגנוג' כ"ד ושעו' כהורא' ושעו' רוב הקהל על פנים ואם אירע בן כרגל משמר שזמנו קבוע מקריבים אותו: ומקריב את הבל. לאתוי' קיץ המזכח כשהוא כשל שכלתה הקרבת התמיד ואין מביאין שם נדר ואל כדכך לוקמין ממשות המתורות משעירי הלשכה וקונין מהם קרבנות עולות ומקריבין אותן וכן נדרות נכור וף אלו הם קרבו כרגל משמר שזמנו קבוע מקריב אותן: בין מלפניה בין מלאחריה. אם הל' י"ע לאחר השכנת חף ע"ג דלא הו"ל שנת בתוך החג אפי' הכי האולל וזכריה

האם מקריב גינעון צנוייה שעפסין והשאר אהר אהר
אזנ די איבעררעג' רבייא אזנ צינאנציג משקרות
האם יעדער משקמר מקריב גינעון איין קרבן
בשביעי רעם ויעקמין סאנ סבוהא איז גינעון נאך
איין אקס ווייניגער יולו שוין וענען אלע משקרות
ג'ליך. יעדער משקמר איז מקריב איין קרבן.
ויענען משקרות וענען מקריב ויענען אקסין. צנוייה
וענען מקריב צנוייה באראגעס. איין משקמר איז
מקריב איין שעיר. פירצעהן משקרות וענען
מקריב פירצעהן שעפסין בשמיני רעם אקמין סאנ
אשמיני עצרת' חוה לפיכך האם קען איבער אניים
גינאראל גורל אויף אלע משקרות פג'ג'לים אזוי
ווי אלע יום טוב אקא קען האם גינאנץ מי שהקריב
פרים חיים ויער. עם הארץ קריב גינעון אקסין היינט
לא קריב לשתי האם קען איהם גיט גילאזין מקריב
זיין אקסין מארגנין אלא חורין חלילה נאר די משקרות
דריען נוך ארום. אמאהל איז דער משקמר מקריב
אקסין אונ דער שעפסין. אונ אמאהל פאר קערט:
ז' בשלשה פרקים בששן אין דרייא צייטן אין יאהר
היי כל משמרות שוות וענען גינעון אלע משקרות
ג'ליך במסרי הגגלים בייא דיא קרבנות וואס וענען

גינאנץ גינאראלן בייא יום טוב ויחלק לחם הפנים אז
שקת איז אום יום טוב צו טיילן נוך אלע
משקרות גלייך מיט רעם לחם הפנים געצרת אז
שבועות איז שקת צו טיילט קען רעם לחם הפנים
אזנ דיא צנוייה קרייט פון שבועות אקסין לו ואנץ
קען צו איהם. צו יעדער משקמר מילך פני מילך חמץ
נאדיר מצה פון לחם הפנים אונ נאדיר חמץ פון
שביעי הלחם משמר שמיני קרייט דער משקמר וואס איז
גיט איז אים גינענץ צו טאהן דיא עבודה אין
דיא וואך וואס אין איהר איז יום טוב היא מקריב
תמידין איז ער מקריב רעם תמיד אונ נדרים וקרבנות
דיא קרבנות וואס מען האם אנדר גיטאהן אנאנץ
יאהר אונ קען באצאהט זייא אום יום טוב ושאר
קרבנות צבור אונ אנדערע קרבנות וואס דער צבור
איז מקריב. ויהער אויף צו דעם משקמר ומקריב את
הכל אונ אויב דער מוקם איז לירדיג און קען איז
אויף איהם מקריב קרבנות איז לירדיג אונ קען וואס
בלייבט אלע יאהר פון דיא שקלים. איז דער
משקמר מקריב אלע קרבנות יום טוב הפסוך לשבת
יום טוב וואס איז נאנץ צו שקת בין מלפניה בייא
פאר שקת. יום טוב איז פרייאנץ בין מלפניה בייא

להקדים ביאתו מע"ש בשביל יו"ט שהרי בשבת לא יוכלו לבוא חולקים כלום הפנים וכן אם חל שמיי (יא) לפניה בע"ש אע"פ שה"ן השבת כבוד המג חולקים. והואיל ולא יוכלו ללכת (יב) ח חל להיות יום אחר להפסיק

תוי"ט : (יא) יו"ט ו' דפסח ו' דשמוות ו' דכ"ד פלג משיח ומכילתין כבוד קבץ משמיה דסני : (יב) יום שבת פושטת ומקדש שפ"י חלקו לחם הפנים חלק כהןק יבואו למקדש ולס יפסחו ח' בעצלי המעשר והמלה חמל שיבא במקומו . (יג) יום ח' חלקו ליהויה יום אחר להפסיק

בינתיים . כגון שהל יו"ט לחטון בשני בשבת שהיו יכולין ללכת בלילה בשבת וכן קדמו וזכו מע"ש או שבת יום טוב האחרון בה' בשבת שהיו יכולין לילך בע"ש ונחשבתו שם בשבת שם המשמרות (יג) שנתעכבו שם אין טעמין אלא ב' חלות ומשמר שזמנו קבוע טעמ' י' וחולקין אותו בין משמר הנכנס ובין משמר היואל כדרך כל שבתות הלילה הנכנס נוטל ש כו' . והמשמרות מתחלפות גשבת זו עובדת שמרית וזו עובדת ערבית : הנכנס נוטל שבע . כוטלים שתי חלות יתרות כשכר הכנס ללחות שהם טעמין הלחות שפחתו הנמשך היואל בשמר (יד) . ואין הלכה כר' יהודה : הנכנסין חולקין . כינייהם לחם המניע להקס כפון כדי שיראה לכל שהן נכנסין שהפסון עיקר

מלאחרים היו כל המשמרות שוות בחלוק לחם הפנים : ח חל להיות יום א' להפסיק בינתיים משמר שזמנו קבוע היה נוטל עשר חלות . והמערבב נוטל שתיים . ובשאר ימות השנה הנכנס נוטל שש (ירושלמי ל"ג והיוצא נוטל שש) . רבי יהודה אומר הנכנס נוטל שבע והיוצא נוטל חמש . הנכנסין חולקין בצפון והיוצאין בדרום . [ח] בילהה לעולם חולקת בדרום ובשבתה

ומשמר שזמנו קבוע טעמ' י' וחולקין אותו בין משמר הנכנס ובין משמר היואל כדרך כל שבתות הלילה הנכנס נוטל ש כו' . והמשמרות מתחלפות גשבת זו עובדת שמרית וזו עובדת ערבית : הנכנס נוטל שבע . כוטלים שתי חלות יתרות כשכר הכנס ללחות שהם טעמין הלחות שפחתו הנמשך היואל בשמר (יד) . ואין הלכה כר' יהודה : הנכנסין חולקין . כינייהם לחם המניע להקס כפון כדי שיראה לכל שהן נכנסין שהפסון עיקר

קבוע וסוכנב נוטל שתיים וטעמס סמכור ויבטל יו"ט האחרון ליהיה כמשיח בשבת שחמך סמכור עמך . ויבטל טעמ' י' ויבטל נוטל שש שם המשמרות : (יד) ואע"פ שהם מליז סמכור חלוקה שוחט ללכת כהנא סמכור אחריו טעמ' י' ויבטל חמס ו"ל ע"א מפייה ללס חס ק"ז אפרכו כנענה דימח ללס חמס ללמיש יקח לחלחור ואל התחין ללכת חמס שחם יבטל יבטל לו ג"כ טעמ' נשים : (טו) יבטל חל חמס לחסור ויבטל ללס חמס כי סוף שם סמכור ספ"ו (דכ"ד ס' נד) :

שהיא קבוע להשיפת קמיו קדשים : והיוצאין חולקים בדרום . כדי שיראה שהם יואלים והולכים להם למיכך שינו מקומו אלל רוח המזרח עיקר : בילבא . שם המשמרה : לעולם חולקת בדרום . ואפי' כשהיא נכנסת קמחא היא שקמיה : ובשבתה קבועה . עשרים וארבע טעמות היו בעורה כמקום המטבחים לעשרים וארבע משמרות כהונה ועבדתם של כל המשמרות פתוחות ללד ח' והופכה למעלה ומכניס זואר הכהמה לחוכה ותואר והסוך פתחה

נאך שבת . יום טוב איז וזמנא היז כל המשמרות שוות בחלוק לחם הפנים וענען גיוועז אלע משמרות גלוייה אין דעם צו טיילונג פון לחם הפנים : ח חל להיות יום אחר להפסיק בנתיים אויב איין טאג איז מפקיך צווישען יום טוב אונ שבת . רבינו יום טוב איז גיווען דאגערשקטאג דער קאנטאג משמר שזמנו קבוע דער משמר וואס איז צייט איז אויב גינעצטן דיא וואך הייז נוטל עשר חלות האם גיווען עקדן חלות והמקדש אונ דער משמר וואס איז דיא אויף גיהאמין אויף שבת ורבינו אויב דער קעצטער טאג יום טוב איז גיווען דאגערשקטאג . האם דער משמר גיקענט אהיים גיין פרייטאג . אדער דער קעצטער טאג יום טוב איז גיווען קאנטאג . האם דער משמר גיקענט קומען וזמנא . פאר וואס איז ער גיקומען אויף שבת . דריבער נוטל שנים געקט . ער גאר צווייא חלות ובשאר ימות השנה וואס דיא שבתים פון אגאנץ יאהר . וואס דיא משמרות ויבטל יו"ט אין אום שבת תיבנן דער משמר וואס גייט אריין צו טאהן דיא עבודה אויף דיא גייע נואך נוטל שש געקט זעקס חלות פון לחם הפנים ויבטל אונ דער משמר וואס האם גיטאהן דיא עבודה דיא נואך וואס איז גיווען אונ ער גייט אהיים נוטל שש געקט אויך זעקס חלות . רבי יהודה זמנא תיבנן נוטל שבע דער משמר וואס גייט אריין געקט זיגען חלות ויבטל נוטל חמש אונ דער משמר וואס גייט ארויס געקט פינף חלות תיבנן חולקין געזין דער

משמר וואס גייט אריין צו טיילין זיך מיט דעם לחם הפנים אין צפון יום ויבטל דרום אונ דער משמר וואס גייט ארויס צו טיילין זיך מיט דעם לחם הפנים אין דרום יום בילבא לעולם חולקת בדרום דער משמר וואס היימס בילבא ויעדער משמר איז גיווען זיין נאקען וויא דער קעצטער פון דעם משמר האם גיהייסין וויא אייביג גישטאמען אין דרום יום נען . דער האם זיך צו טיילט מיט דעם לחם הפנים אפילו נען . ער איז אריין גיבאנגען איז ער אויך גישטאמען אין דרום ויבטל קמחא פיר אונ צוואנציג רינגען איז גיווען אין שעקט הויז פון דיא עזרה אויף דיא עזר . יעדער משמר האם גיהאם זיין רינג ארונקער צו גייען דעם קאס פון קרבן אונקער דעם רינג . עס זאל זיין גרינג צו שעקטין . אונ דער רינג פון משמר בילבא איז גיווען פאר מאכט . האם ניא גיבונס פארנין דעם רינג פון איין אנדער משמר וחלוקה מתוכה יעדער משמר האם גיהאם אפעקטן טער אין דיא עזרה וואס דארט איז גילעגין זיגען מעקערס ותלפים צום שעקטין אונ דער פעקטן טער ופון בילבא איז גיווען פאר מאכט . דיא חבקים האבין דעם משמר גיקמקט . ווייל דיא מאקטער פון בילבא האם זיך גישמרת אונ האם חתונה גיהאם מיט אייז עובר פורקים אונ זיא איז ארויף גיבאנגען אויף דעם קרבן ווען דיא עוברי פורקים זענען גיקומען חרוב אריין דעם בית המקדש אונ האם גיטרעמין אויף איהם .

נאך שבת . יום טוב איז וזמנא היז כל המשמרות שוות בחלוק לחם הפנים וענען גיוועז אלע משמרות גלוייה אין דעם צו טיילונג פון לחם הפנים : ח חל להיות יום אחר להפסיק בנתיים אויב איין טאג איז מפקיך צווישען יום טוב אונ שבת . רבינו יום טוב איז גיווען דאגערשקטאג דער קאנטאג משמר שזמנו קבוע דער משמר וואס איז צייט איז אויב גינעצטן דיא וואך הייז נוטל עשר חלות האם גיווען עקדן חלות והמקדש אונ דער משמר וואס איז דיא אויף גיהאמין אויף שבת ורבינו אויב דער קעצטער טאג יום טוב איז גיווען דאגערשקטאג . האם דער משמר גיקענט אהיים גיין פרייטאג . אדער דער קעצטער טאג יום טוב איז גיווען קאנטאג . האם דער משמר גיקענט קומען וזמנא . פאר וואס איז ער גיקומען אויף שבת . דריבער נוטל שנים געקט . ער גאר צווייא חלות ובשאר ימות השנה וואס דיא שבתים פון אגאנץ יאהר . וואס דיא משמרות ויבטל יו"ט אין אום שבת תיבנן דער משמר וואס גייט אריין צו טאהן דיא עבודה אויף דיא גייע נואך נוטל שש געקט זעקס חלות פון לחם הפנים ויבטל אונ דער משמר וואס האם גיטאהן דיא עבודה דיא נואך וואס איז גיווען אונ ער גייט אהיים נוטל שש געקט אויך זעקס חלות . רבי יהודה זמנא תיבנן נוטל שבע דער משמר וואס גייט אריין געקט זיגען חלות ויבטל נוטל חמש אונ דער משמר וואס גייט ארויס געקט פינף חלות תיבנן חולקין געזין דער

קבועה וחלונה הרומה :

למטה לתוך הרצפה וטבעת של בילגה קבועה ואינה נסמכת
ולריכה להשתמש בשל אחריים ונגזלי היא לה : וחלונה
הרומה . חלונות היו בלשכת החלופות ששם נגזזין את סביניהם וחלון של משמרת בילגה היתה סתומה דקנסוס
רכנן משום מעשה שהיה שאשה אחת משמרתה בילגה ומרים בת בילגה שהם נשתמדה וגםאל למרדיוס ח' ממלכי
יונים וכשכנסו יונים להיכל וכשהו ופסחה כסגד על פ"ג המזבח וזמרה לוקוס לוקוס פי' זכב זכב בלשון יוני עד
מתי אחת מכלה ממונן של ישראל ואין אחת עומד להם בשעת דוהקן וכשמשו חכמים בדבר זה קבעו את טבעתה
וסתמו את חלונה של כל המשמרה כולה כי אמרו אם לא ששמטה מאניה שהיה מכוה את הטובה לא אמרה כן
ובשביל אביה קנסו כל המשפחה לדאי לרשע אוי לשכנו טוב לזרקי טוב לשכנו :

אזנ האט ג'ינאנט צום מ'זבא דרא וואלף ב'יו נויא
לאנג נועקטו פאר לענד'ין דיא געלט פון יוד'ין
אזנ דרא העלפסט וי'א ג'יש נוען וי'א איז איינג.
האב'ין דיא חקמים ג'ינאנט נוען וי'א וואלט ג'יש
ג'יערעט פון פאקער אז ער פאר שעקט דיא

תוספות גמרא סוכה דף גנ ע"א רש"י

אשה סיפה נזכרת מיפין למעשה בית סאווסס . בירושלמי ס'ין ס'ין נזכרת כליכא מניסל דשמן ומניסל סיו של
סקדש ומשני דקול ועלס ויתא ס'ין כסן משוס מניסל . וקסס דנפיק כל שסס (דף כו וסס) אמרין פלס
מניסל סוכ דליכא אל מ'סוכא ס'יכא . וי"ל דנזכרת לפו דוקא פלג כלומר סיפס יכילס לנכוו ערוכ ס'יכא :

סוכה ס' כלס כלי הסיפין דנבורה דמלכות דכריסא אכרמס שלא ביישה . שלא עשינו
עבירות בילדותינו : ולא היה חצר בירושלים וכו' . תנא אשה היתה
נזכרת מיפין לאור של בית השואבה : חסידים ואנשי מעשה וכו' . ת"ר יש מהן אומרים
אשרי ילדותינו שלא ביישה את זקנותינו אלו חסידים ואנשי מעשה .
ויש מהן אומרים אשרי זקנותינו שכפרה את ילדותינו אלו כעלי השוכה .
אלו ואלו אומרים אשרי מי שלא חטא ומי שחטא ישוב וימחול לו . הניא
אמרנו עליו על הלל הוקן כשהיה שמח בשמחת בית השואבה היה אומר
בןאם אני כאן הכל כאן ואם אין אני כאן מי כאן . הניא אמרו עליו על ר"ש
ב"ג כשהיה שמח בשמחת בית השואבה היה גומל שכנה אנוקיה של אור
והורק אחת ומקבל אחת ואין נוגעות זו בזו . ובשבת

ולא היה חצר בירושלים וכו' אין אלע הויפין וואס
געגען ג'ינוען אין ירושלים אוי ג'ינוען
ליבטיג פון דיא ליבטיגקייט וואס איז ג'ינוען אין
בית המקדש וואס האט ג'יב'ענט צו שמחת בית
השואבה קנא אשה היתה נזכרת מיפין לאור בית השואבה
מיר האב'ין ג'יערעניט אאשה האט געקענט
קלויב'ן וי'יין שלעב'קע קערנער פון גאנע כיי
דיא ליבטיגקייט פון שמחת בית השואבה קט
ב'גן דיא רב'ן האב'ין ג'אלערניט יש מהן אומרים
אשרי ילדותינו שלא ביישה זקנותנו עס געגען ג'ינוען
קענש'טן וואס האב'ין ג'ינאנט וואהל צו אזנז או
אונזערע יונגע זאהר'ין האר'ין מיר האב'ין ג'יש געו'ינדיגט
אונזערע אלטע זאהר'ין . מיר האב'ין ג'יש געו'ינדיגט
איינזער יונגענר מיר זאל'ן אזנז ג'יש דארפ'ין
שעקען אויף דער אלטער ג'יש חסידים ואנשי מעשה
דאס האב'ין ג'ינאנט חסידים אונז פרוקע יוד'ין ויש
ב'יה אומרים אשרי זקנותנו שכפרה את ילדותנו עס געגען
ג'ינוען אונזערע אלטע זאהר'ין האב'ין ג'ינאנט וואהל צו
אזנז או אונזערע יונגע זאהר'ין האב'ין ג'יש דארפ'ין
ג'ינוען אויף דיא עבירות וואס מיר האב'ין ג'ימאהן
אין אונזערע יונגע זאהר'ין אלו ב'גלי השוכה דאס

אזנז אויף דיא עבירות וואס מיר האב'ין ג'ימאהן
אין אונזערע יונגע זאהר'ין אלו ב'גלי השוכה דאס
זוכיר את שני אכא . מ'ין זכריכ'ין :

הפס: אחוי קידה. שטען וכשהיה משתחוה נועץ ב' גדוליו בארץ ושוחה לזקוף ולכך אמלע: בתמניא עני גדולות ידיו בלחץ וכשען ונושק את הרצפה וזוקף ואין כל בריה יכולה סכיניו. זרקן כלו כחמד גליסה וזעה ונושק הרצפה לעשות כן וזו היא קידה. דיו אחוי קידה קמיה ומקבל חמת וחמת: מזני וכשזוקף אין לו על מה ליטען ררבו ואימלע ווא גרמא ליה והאמר רבי אלעזר חמרא. כוסות מלאים יין לזקוף גופו ולידך כח כמתניו אדם גדול הטיח דברים כלפי מעלה ואימלע ומנו

לוי הא והא גרמא ליה. לוי הזה מטייל קמיה ררבו בתמניא סכיניו שמואל קמיה שבור מלכא בתמניא מזני חמרא אביי קמיה דרבה בתמניא ביעי ואמרי לה בד' כיעי. תניא אר"י בן חנניא כשהיה שומחם שמתה בית השואבה לא ראינו שינה בעינינו. כיצד שעה ראשונה למיד של שחר משם לתפלה משם לקרבן מוסף משם לתפלת המוספים משם לבית המדרש משם לאכילה ושתיה משם לתפלת המנחה משם לתמיד של בין הערבים משם לכאן ואילך לשמחת בית השואבה. איני והאמר ר"י שבעה שלא אישן ג' ימים מלקין אותו וישן לאתרו. אלא ת"ק

האמ געטאנאָנט פאר רבי מיט אַכט קעסערס. ער האָט גינארפֿין אין רעדרייה אַכט קעסערס און האָט זייא געחאָפֿט איינצינטיג שמואל כפי שבר מלכא כפניא מיני ספריא שמואל האָט גינארפֿין פאר דעם סֶלֶךָ פון פֿרם אַכט גלעזער נויין און זייא נעגען ניט אויפקעגאָסין גינארין אפני כפי דבֿח כפניא ביזי אפני האָט גינארפֿין פאר רבֿה אַכט איינער וַאָפֿי לֶה דִּי בִּישׁ אַגְדַּרְכֶּע נאָגין ער האָט נאר גינארפֿין פֿיר איינער און זייא נעגען ניט צוגראַכין גינארין מַגִּיאַ סיר האָבין געלערוגט אַפֿר רבי יחזקע בֿן חנניא גשחיתו שפתי שמתה בית השואבה לא ראינו שינה בעיניו רבי יהושע בֿן חנניא האָט גינאָנט נוען סיר האָבין און געפֿרייט זייא ששמתה בית השואבה האָבין סיר גיניו שְׁלֶאֶף גינעהן פֿיר אונגעזע אייניו. סיר נעגען נאָגין סופות גיט נישלאָפֿין ביצד נוי אזוי שעה ראשונה תמיד של שחר דיא ערשטע שעה אין דער פֿריה האָבין סיר געדארפֿט שטיין ביי דעם קרבֿן תמיד וואס מען האָט מקריב גינען אין דער פֿריה פֿיס לתפלה פון דארט נעגען סיר גענאָנגען דאָונען פֿיס קרבֿן מיט פון דאָונען נעגען סיר גענאָנגען נעהן ווי מען איז מקריב דעם קרבֿן מוסף פֿיס לתפלת המוספים פון דארט נעגען סיר גענאָנגען דאָונען מוסף פֿיס לביית הקדש פון דארט נעגען סיר גענאָנגען גען עסין און סרינגען פֿיס לתפלת המנחה פון עסין נעגען סיר גענאָנגען דאָונען מוסף פֿיס לתפלת המנחה פון עסין נעגען סיר גענאָנגען עסין ווי מען איז מקריב דעם קרבֿן תמיד פון פֿארין גאָבט מציא וואָלך לשמחת בית השואבה פון דעם תמיד נעגען סיר גענאָנגען פֿיס לשמחת בית השואבה אויף אַנאָנען נאָכט. פֿיר דעם דיא גקראַ אייני און דיא גיט גיט אזוי וואָ אַפֿר רבי יוחנן רבי יוחנן האָט דאָ גינאָנט שבעה שלא אישן שלש ימים מלקין אותו וישן לאתרו או איינער נאָגין אויף שנוער אויף זאל גיט שלאָפֿין דריי בעת לעת שלאָגט מען איהם

יסקבל אחת פֿלעגט ער איינס נוארפֿין אין דער־ בייך און איינס פֿלעגט ער צו נעמען. איין פֿלאַם האָט ער גינארפֿין אין רעדרייה און דאָס אַגְדַּרְכֶּע פֿלאַם איז גיפֿאלין אַראָפֿ. מיט איין האָנט האָט ער גינארפֿין אין רעדרייה. מיט דיא אַגְדַּרְכֶּע האָנט ער געחאָפֿט ריא אַראָפֿגעפֿאלענע וואָן נוגעט וו דו און דאָס פֿלאַמען האָבין גיט אָג־ גערייט איינע דיא אַגְדַּרְכֶּע וְכִשְׁתִּיחַ שִׁמְחָתָה און אז ער האָט זיך געבֿוקט וְגַעֲבִינְתָּם טעם שני גדולי בארץ האָט ער אַרײַן גישטעקט וייענע צוויי גראָבֶּע סײַנְדֶּער אין דער ער ושוחה וְנֹשֵׁק אֶת הַרְצָפָה וְזָקַף און האָט זיך איינגעכוכט ביו ער האָט געקענט טקול טאָהן דער און האָט זיך אויפֿגישטעקט וואָן לוי בֿרַחֲמֵי יְהוָה לְעֵשׂוֹת בְּיוֹנָס עַם הָאֵמֶת כִּי־וַעֲרֹשׂתָּ נִקְרָעִים אזוי קמיה וְזִיא מִדֵּי רָאָם נוערם גערופן קידה לוי אחוי קמיה פמיה רבי וואָלע לוי האָט אויף אזוי גיטאָה און האָט גענויען קידה פאר רבי איז ער לאָהם וְהִיגְדַּעְרִינוּ גינארין. פֿרענט דיא גקראַ וְזִיא נִרְמָא לִיחַ אִיז רען לוי הִיגְדַּעְרִינִי גינארין טייל ער האָט גענויען קידה וְזִיא אַפֿר רבי אַלְעזר רבי אַלְעזר האָט דאָ גינאָנט זעלס אל ימיח אדם דברים כלפי פֿללה אַפֿעקשט זאל גיט ביידין מיט הענה און גרויסקייט פאר הקב"ה שפתי אדם גדול הטיח דברים כלפי מעלה וואָלע אַרְוִיטֶר אַרְוִיטֶר אַרְוִיטֶר האָט גינעם מיט הענה גענוי קידה איז ער לאָהם גענויען ופּוֹט לוי גיט דאָס איז לוי. עקפערט דיא גקראַ וְזִיא וְזִיא גרמא ליה נוייער האָט גינעם מיט הענה גענוי הקב"ה. דריבער האָט איהם הקב"ה גישטראָפֿט נוען ער האָט גענויען קידה פאר רבי איז ער לאָהם גינארין נעם האָט אַפֿאהל גינארפֿין עס איז גיין רעניו גינען איז אַרְזִי יִשְׂרָאֵל האָט לוי גיור גינען מען זאל פאסטין. האָט מען געפאסט און עס איז קיין רעניו גינען. האָט לוי גינאָנט צו הקב"ה וואָ בִּיחָם אויף גענאָנגען לוי הימלע און האָסט גיט רבֿמנט אויף גינען קינדער. אויף באלד גענינגען רעניו. און לוי איז גישטראָפֿט גינארין לוי תיח סכילי כפיה דרבי כפניא כפניו לוי

לא מעמנו טעם שינה רהור ממנמי אכתמא דהרדי:

ג'י'אגמ לא מעמנו טעם שינה מיר האבין ג'ים פאר-
ווראום אקענטש קען ג'ים זיין ר'ר'י מעה לעת אן
ש'לאף אונ ער מעג באלד ש'לאפין, א'זי ראף
אקש'א ו'יא א'ז'יא א'ז'יג ר'בי יהושע, א'זי ו'יא
געקען. ג'ים ג'ש'לאפין ו'יגען טעם סוכות, עקעקעט
די גמרא א'ז'י ת'כי קאמר נאר א'ז'י האט ר'בי יהושע

מלקות נ'ייל, ער האט שוין פאלש ג'יש'נארין,
ווארום אקענטש קען ג'ים זיין ר'ר'י מעה לעת אן
ש'לאף אונ ער מעג באלד ש'לאפין, א'זי ראף
אקש'א ו'יא א'ז'יא א'ז'יג ר'בי יהושע, א'זי ו'יא
געקען. ג'ים ג'ש'לאפין ו'יגען טעם סוכות, עקעקעט
די גמרא א'ז'י ת'כי קאמר נאר א'ז'י האט ר'בי יהושע

וורר אמור דף קב ט"ב ת"ת ראצילות יוד הא ואו הא

תא הזי כל אינון ענין דקאסין אהרן הוו ישראל כללא דמהימנותא סכות חלין עניין. בטר דלמית אהרן
כסתלק עננה חד דהוא מימיה דכלא וכד האי אסתלק אסתלקו כי שאר עמיה (כ"א עניין) וסתחיתו
כלהו בגריותא וזה אקומיה דכתיב (במדבר כ) ויראו כל העדה כי גוע אהרן. אל תקרי ויראו ולא ויראו
מיד וישמע הכעני מלך ערד יושב הנגב כי בא ישראל דרך האחרים. שמע דלסתלקו אינון ענינים ומיה
חירא רברבא דכל אינון ענינים אסתקרו ביה. אמר רבי ינחק הכעני מלך ערד יושב הנגב ודאי. וכד
האו אינון מאללין דשרת משה אמרו (סס יג) עמלק יושב בצרף הנגב בנין לתכרא לביהו דהא בעמלק
אתכר חיליהון בקדמיתא. אמר רבי אבה וישמע הכעני מאי קא מיירי הכא בטר דלסתלקו אינון ענינים.
אלא כענין כתיב ביה (בראשית ט) ויאמר חרור כענין עבד עבדים יהיה לחסו. הכא אוליפנא מאן דלסיק
גרמיה מללא דמהימנותא אחתיו למתוי עבד לעבדי עבדיו. ה"ד (במדבר כא) וילחם בישראל וישב ממנו
שבי. הוא נטל עבדיו מישראל לגרמיה וט"ד כתיב (ויקרא כג) כל האזרח בישראל ישבו בסקות כל
מאן דליהו משרשא וגופא קדישא דישראל ישבו בסקות תחות ללא דמהימנותא. ומאן דליהויה מנושא ושרשא
קדישא דישראל לא יתיב בהו וישוק גרמיה מתחות ללא דמהימנותא. כתיב (הושע יב) כענין בידו מלוני
מרמה דא אליעזר עבד אברהם. ות"ח כתיב חרור כענין. וכגון דזכה כענין דא לשמא לאברהם כיון
דשמש לאברהם יתיב תחות ללא דמהימנותא. וכה למיסק מהכחו לקיאי דאתלטייא. ואלא עוד אלא דכתיב
ביה ברכה. דכתיב (בראשית כד) ויאמר בא ברוך יי'. מאי קא מיירי. דכל מאן דיתיב תחות ללא
דמהימנותא אחסין חרור ליה ולכתיב לעלמין ואתכרך ברכתא עליה. ומאן דלסיק גרמיה מללא דמהימנותא
חחסין גלותא ליה ולכתיב דכתיב וילחם בישראל וישב ממנו שבי:

הלכה פסוקה יוסף לחק מוסר

היבב"ם הלכות ברכות פרק ז.
(א) השבש עשומד לאני המסבין אינו אוכל עסקין.
וורך רחמנות הוא ליתן לתוך פיו מכל הבשיל
והבשיל כדי לישב דעתו, ואם נתנו לו יין סבך על כל
כוס וכוס שנותנין לו, מסני שאין שחתתו תלוי ברצונו

משערי תשובה לר"י דף לב ע"ב.
אמרו רבוסינו שקול לס"ר כנגד שלש עשרות. ואלו טו.
ט"ג. וגלי פטיות. ופסיכות דמים. כס"ג נאמר אלא
פסא טעם סוכ: חספס גדולה. ובגילוי פטיות נאמר ויך אפסס
סרפס סגדולה כוסא. כספיכת דמים נאמר גדול טווי מנשוף.

(א) השקשש שעומד לפני המסבין אינו אוכל עסקין דער
שקשש שוין. עבדינג דים אקענטש
וואס ו'יגען ג'ים טעם טיש אונ, א'ז'י אונ ג'ים
עסין מיט ו'י ר'ר'ד ר'חמנות ווא ל'יתן לתוך פ'יו מכל הבשיל
הבשיל כדי לישב דעתו נאר ו'ענין ר'חמנות בארף
מען געבין דעם שקשש פון געקער געקעקץ וואס
מען עקט ער זאל אויף עמין, ער זאל זיין פערר
הינג וואס נ'תט לו יין כ'בד על כל כוס וכוס שנותנין לו אונ
אויב מען ג'ים איהם טיין זאל ער זאגן די ב'ר'כה
ב'ר'א פ'רי ה'תקן אויף געקער ביסול טיין וואס מען
ג'ים איהם פ'גני ש'שמיה א'ין מליי ברצונו אלא ברצונו
טייל ער פ'רייקט ג'ים ד'יא ו'יין טיין ער ו'ייל נאר
טען מען ו'ייל אים געבין. אונ פ'י געקער גלעזיל
טיין וואס ער פ'רייקט וויין. אונ ג'ים אויב מען
וועט איהם געבין נאך ו'יין צו פ'רייקען, ד'רייקער
זאגט ער ד'יא ב'ר'כה נאר אויף דעם גלעזיל ו'יין
וואס ער פ'רייקט א'יזט, אונ ד'יא טיין וואס ער
פ'רייקט ש'פעקער בארף ער זאגן נאך א'מאהל

אמר רבא זיני שקול לשון הרע כנגד שלש עבירות ד'יא
ב'ר'ן זאגין ד'יא עבירה פון לשון הרע איז
גל'יך ו'יא ד'יא ר'בי'א עבירות ווא יין ד'יא ו'ענין
ד'יא ר'בי'א עבירות ג'בורה ו'יה גלי פטיות ו'פסיכות
ד'ים דער קענטש וואס דעם לשון הרע איז גל'יך
ו'יא ער ווא'ט ג'יטא'הן ד'יא אלע ר'בי'א עבירות,
ו'יא ער ווא'לט גע'רינגט עבודה ו'יה אונ ער ווא'לט
קונה ג'ינען אונ ו'יא ער ווא'לט גע'הרג'ת אקענטש
ב'ב'ודה ו'יה ג'יטר אונ האט ד'ים ה'יה ת'פ'אה ג'ז'יל בי'יא
עבודה ו'יה ד'יען זאגט דער פ'סוק משה ר'בינו
האט ג'יאגט פאר הקב"ה א'יך געט ד'יה ד'יא
פאלק ו'י ר'י'ון ד'אב'ין גע'י'ר'ינגט אגרו'סע ז'גד
ז'יא ד'אב'ין גע'מאקט אגאר'לעך אקלב אונ ד'אב'ין
גע'רינגט צו א'יהר, זע'הן מ'יר און מען ד'ינגט עבודה
ו'יה איז ד'יא אגרו'סע ז'גד ג'לי פטיות ג'יטר ו'י
א'יז'ה ה'יה מ'י'ר'לה ת'חא ו'ען ד'יא טי'יב פון פ'וט'י'ר
האט ג'יאגט צו יוסף ער זאל כ'יט א'יהר מ'נה
ז'יין, האט יוסף ג'יאגט צו א'יהר ו'יא א'ז'י קען

ואלו על לה"כ אשר יכתב ה' כל שפתי חלוקות לשון מדכסם גידולות. וכנס מנו לזכרים נכדס לך הוסיף יתכן כי יחסי פון לה"כ יתר על המכר כאלם כלל על כל אחת מן אמרו ז"ל יכרן אדם וכל שבוך עליהם. ומדבר מדוכס פ"ג שכל סמוכס כפ ככוסר בכל סמוכס. ואמרנו כי סמוכר לע"ג שכל לכל סמוכס כולם. כאלכר חסידים לכן נלמדתם ז"ל חמול לך כמס שרשים וכמס חסידים. כי כעל לשון סוס חסידם כלליתו מעל סמוכס יכלס חסידים וחסידים וידבר כמס יתכר יוכס כסמל זעירס

אלא ברצונם: (ב) יצא אחד כן הסמוכין להשתין מים נוסף ידו אחת ונכנס, דבר עם חבירו והפליג נוסף ב' ידיו ונכנס, אם היו כסובין לשתיה נכנס ויושב במקומו ננוסל ידיו ואחר כך מחזיר מניו לאורחיו. ולמה נוסל במקומו שמא יאמרו לא נפל ידיו מפני שאין שם אכילה:

איה קאהן אזוי אנרויסקע זינד, זעהן מיר אז קנהת זיין איז אנרויסקע זינד בשפיות דמים נאמר גדול עיני מנשיא וזען קרן האם געהרנת זיין פרוידער הךל האם קרן גיזאנט פאר הקב"ה מיין זינד איז גרויס צו מותר זיין, זעהן מיר אקענטשין הרגלן איז אנרויסקע זינד ואלו על לשון הרע נאמר און ביידא דיא זינד פון לשון הרע ביידין נאנט דער פסוק גברת ה' כל שפתי חלוקות לשון מדכרת גידולות נאם זאל פאר שנידיין אלע קענטשין וואס בידין מיין גלאקע לעפזין און מיט דעם צוגב ביידין זיידא זיאל לשון הרע, וואס דאס איז גלייך וויא זיידא וואלמיין גיזאנהן די אלע דרייא גרויסקע עבירות ויהא אפי צריכינ לפש לך חאיד יתבו פי יתח לשון הרע יותר על השלש אלה מיר בארפין געבין צו דערקלערין וויא אזוי קען דאס זיין אז די זינד פון בידין לשון הרע זאל זיין גרעסער פון די דרייא עבירות חלא על כל אחת מהן אמרו ז"ל יתגז אדם ואל יעביר בלתיס אויף יעדער עבירה פון די דרייא עבירות האבין דאך דיא חקמים גיזאנט אז אקענטש ואל זיך לאזין הרגלן זיין זאל גיט סאהן דיא עבירות נאמר חטורה עבירה ורח שכל חטורה בת כבוד בכל חטורה און נאך האבין דיא חקמים גיזאנט דיא עבירה פון עבירה ורה איז אזוי שווער דער וואס נאנט די עבירה ורה איז אמת איז גלייך וויא ער וואלמ גיזאנט דיא נאנצע תורה איז ליגען וחסיד נאך האבין די חקמים גיזאנט כי חסידר לעבירה ורה שייך לכל חטירה מילה דער קענטש וואס קען איז איהם חושד אז ער דינט עבירה ורה בארף קען איהם חושד זיין אז ער היט גיט די נאנצע תורה, איז דאך די אייגע עבירה פון עבירה ורה דיגען אזוי גרויס, וויא אזוי קענען מיר נאנין אז די עבירה פון לשון הרע איז גרעסער וויא דיא עבירה פון עבירה ורה און קנהת זיין און אקענטשין הרגלן.

איה קאהן אזוי אנרויסקע זינד : (כ) יצא אחד מן הסובין למשתין מים אויב אייגער פון דיא קענטשין וואס עסין איז ארויס גענאנגען משתין זיין נוסל ידו אחת ונקנס וזען ער גיט אריין צוריק זאל ער וואשין דיא אייגע האנט וואס ער האט מיט איהר אנגעריקט און זעצט זיך ביי דעם מיט ווייטער עסין דבר עם חבירו והפליג נוסל שתי ידיו ונקנס אויב אייגער פון דיא קענטשין וואס זיגען ביידא דעם מיט און עסין איז אנוועק גענאנגען פון מיט און האט מיט אייגעס געשמועקט אלאנגע צייט, ווען ער וויל ווייטער זיין צום מיט עסין סו ער וואשין ביידיק הענט, ווייל סאמער האט ער ערגעץ אנגעריקט מיט דיא הענט, און זעצט זיך ביידא דעם מיט ווייטער עסין, און קען וועט איהם גיט חושד זיין אז ער האט גיט גענוואשין די הענט, ווייל אלע ווייטין אז צום עסין סו קען וואשין דיא הענט אם היי סובין לשתייה אויב קענטשין זענען גיזעסין און האבין געשרינגען זיין און אייגער איז ארויס גענאנגען משתין זיין אדער ער איז ארויס גענאנגען שמועסין ונקנס וישב במקומו ונופל ידיו זאל ער פרעגן אריין זיין און זיך זעצין ביידא דעם מיט אויף זיין ארם און זאל אנוועק קערין זיין פנים פון די קענטשין און זאל וואשין די הענט וואס פון פתחו פניו לארחתו און נאך דעם וואשין קערט ער זיין פנים צוריק צו דיא קענטשין און פרינגקט מיט זיידא ווייטער ולמה נוסל במקומו פאר וואס וואשט ער די הענט אויף זיין ארם שפא יאמרו לא נפל ידיו מפני שאין שם אכילה ווייל ער בארף גיט עסין איצט, נאך פרינגען, סאמער וועט קען זאגן ער האט גיט גענוואשין די הענט, דריבער בארף ער וואשין די הענט זען אלע זעהן :

אפילו פון דיא אלע דרייא עבירות צו נאמען וקמה פנים אקעד אז דער קענטש וועט פעטראכטין אין בארצין דיא בייד וואס דיא חקמים האבין גיזאנט וועט ער געפיגען פיל זאכין אז לשון הרע איז ערגער וויא דיא דרייא עבירות כי בכל הלשון הוא שונה באולמו ונארום דער קענטש וואס קעט לשון הרע, רעט גיט איין סאהל, נאר ער רעט פיר סאהל אין איין סאג עשר פעמים גבלים זיית וקבאל חטירה ויבד שפת יתר זעהן סאהל איין סאג פארשעקט ער קענטשין און רעט אפערירגע בייד וקח בפתו און שלאנט קענטשין מיט זיין צוגב אין דער שפיר ופי יתבו זעצט ווער קען געבין אסוף צו זיין שפראך כי בכל הלשון לא ישיש קניז ללשו אוי וויא דער קענטש וואס רעט לשון הרע גיט קיין עגדע צו זעהן דיא עגדע, אזוי וועט

פניכם קלם כדעם מאד על השטות סוללה סתמים רכות כלשון
נס"ר כנגד שלם פניכם כ"ל כנגד מוסר זוטון לעת שיחפשו ילדו לא כנגד סמומר וסיואל מן סכלל למכור עליהם ככל עה :

עבירה לשון הרע אזי גלייה גענין ריא ורייא
עבירות רוצה לומר כנגד עובר אותן לעת שיחפשו יצרו
סייגט קען גאר גענין דעם קענענש וואס מוה"מ
די עבירה גאר טען דער וצד תיע שטארקט ויה
אויף איהם לא כנגד המוסר ותיצא מן הכלל לעבור גליהו
בכל עת אבער דער קענענש וואס מוה"מ די עבירות
ששקענדיג ער דינט ששקענדיג עבודה זרה אונ אזי
ששקענדיג סוגה אונ ער אזי ארוצת וואס ברנת
קענענשין גענין דעם קענענש אזי ריא עבירה
פון לשון הרע גיט גרעסער :

בין עגנע זיין צו זיין שטראף בשגם עבירה גליה
קבדה מאד על השגה האולה פנימים רבות באשר הקדמנו
אפילו אנקריגע עבירה ווערט אויך ששוער אז
קען מוה"מ די עבירה עמליקע מאהל וויא מיר
האפנין שוין אמאל געשריגען ווענין דעם אף כי
חפאז גדולה ורעה חולה אנרויסק ויגר וואס זיא אזי
וויא אששעקעט קראנקהייט אז קען מוה"מ אזוי
אעבירה עמליקע מאהל ווערט געוויס איהר
שטראף וייער גרויס ויאמם זיל שקיל לשון הרע כנגד
ששע עבירות ווי ריא חקקים האבין גינאנט ריא

ברכה יום ג תורה

אונקלוס

להמשך מ'ת' ד'יא יהוה גשמי י יהוה יהוה . ד'ת יוד הא ואו הא . נשמח ונודה היה יחידה ה דמליה ה'ה אל שם ב'ן
שבעשית בניקוד חולם :

יא בריך יי נכסוהי יא
וקרבן יהוה תקבל
ברענא חבר חרצא
דשנאוהי וד בעלי
דקבוהי דלא יקומון :
י לבנימין אמר רחמא
דיי ישרי לרוחצון עלוהי
יהי קנין עלוהי פל

ה"א בך ס' חילו . סתמים עכ קרוינין מו מצות יב : לבנימין אמר . ככוס יב עמחוס
ג' : חספ פלו . יומא יב מילא כו זמנים נר קיס :

בעל המורים

(יא) ופסל דיו סמלס . בנימטריס סיעוס : (יב) ישכן לעמס .
למסל שימרוק ספכ"ס כואכ ישכון לעמס . וכן דכרו יסקב
שפתי חכמים

כ דלפי' דלשון קסם לעמס טיך שגט לוי כדרכס זו דסס סס
לא יללו למחמס כשאר סתמים דסס כסכיל סמך סס ויסכים .
ל"פ ד"ל כו' . וד"ל קסס לעמס למך קמיו דסס סיו קמיו
על כל יסכאל דסס עיך גזירמס סיס לסטכור על סמלס .
ל"פ גס לעמס דלשון : ל ר"ל דמחן נמי קאי למשנאו דלכ"ב
לא יתכן לפסל מ"ך מחוכב ומשנאו אולגטייל : א ר"ל כרי
סוס סיס ספסוי ולמס סוקס כדרכמו : ג ר"ל ס"ל לכל
סמחוס לפקדימס יוסף דסס משכן טימס סיס ג"כ במלקו . ל"פ
לפי כו' : א (נח"י) לספוקי שלל ספרס לעמ"כ וסוקסס נו
וסלל סרוכ סוס סיו' ס' לעמס ומסכן ומשנמכרס יוסלס סיס כו'
ר"ל כדדוסס סיס ספסמס וסס לא ספסמס סכיסמס ספ"כ במקוס

(יא) מחץ מתנים קמיו . מחץ קמיו מכת מתנים
כענין שנלמד (תהלים סט) ומתייהס תמיד המעד . ועל
המעוררין על הכהונה אמר כן . ד"ל ראה שעתידין
כ השמונא וכניו להלחם עם היונים והסכלל עליהם לפי
כשו ומומטוס "ב בני השמונא ואלעזר כנגד כמה רכבות
לכך נאמר כרך ה' חילו ומועל ידיו מרלה : ומשנאיו מן
יקומון . מחץ קמיו ומשנאו ל מהיות להם תקומה :
(יב) לבנימין אמר . לפי שכתב לוי כעבודת הקבנות
מ ושל בנימין ככתיב בית המקדש בחלקו סמכן זה לזה
וסמך יוסף אחרייו שאף הוא . מסכן טילה היה ככיו בחלקו
עולמים ג הניב מטילה לכך הקדים בנימין ליוסף : חפף
ס משנמכרה ירושלים לא סרחה סכילה כמקוס אחר :

פירוש לתורת אלהים

אויף דיא וואס קענענשין זיין גוטס . דאס
דאס גייט אויף חשמונאי מיט זיינע זין . נוארום
משה האט געזעהן בגבוהא אז חשמונאי מיט
זיינע זיהן וואס זיי זענען גאר גינען צויעלף אונ
אלעזר וועלן מלחמה האלמין מיט צעהן סווינגט
פון דיא עוגדי פובקים ומילות . האט ער אויף זיי
מחפלת גינען דעם פסוק ברה"י חילו ופועל דיי מרצת
(יב) געניינו אמר אויף בגימין האט ער גינאנט יידי

בין עגנע זיין צו זיין שטראף בשגם עבירה גליה
קבדה מאד על השגה האולה פנימים רבות באשר הקדמנו
אפילו אנקריגע עבירה ווערט אויך ששוער אז
קען מוה"מ די עבירה עמליקע מאהל וויא מיר
האפנין שוין אמאל געשריגען ווענין דעם אף כי
חפאז גדולה ורעה חולה אנרויסק ויגר וואס זיא אזי
וויא אששעקעט קראנקהייט אז קען מוה"מ אזוי
אעבירה עמליקע מאהל ווערט געוויס איהר
שטראף וייער גרויס ויאמם זיל שקיל לשון הרע כנגד
ששע עבירות ווי ריא חקקים האבין גינאנט ריא

כָּרִיִּים הַיּוֹם וּבֵין כְּתָפָיו שָׁכַן: ׀ ׀ ׀
 וְדִיּוֹסָף אָמַר מְבָרַכַת יְהוָה
 אֲרָצוֹ מִמְּגַד שָׁמַיִם מִפְּלֵג וּמִתְהוֹם
 רִבְצַת תָּחַת: ׀ ׀ וּמִמְּגַד תְּבוּאֹת
 שָׁמַיִם וּמִמְּגַד גְּרֵשׁ יִרְחִים: ׀ ׀ וּמִרְאֵשׁ

ר"א וינין כפסיו. פוסוס לו וזכמים סס: ומגמד פוסוס. יופל סג כ"ק סז:

בעל המורים

ולפרכ יתלק שלג כמזחס: וינין כפסיו: כני מרסול: וינין כפסיו שכן וילופס. רמו כי כחלסל יסי' כחלקו של יוסף כעשן סילס:

שפתי חכמים

פטר משל"כ בגלגל וזכ וטילס: ע ס'י ככפס ססוס פקוס נבוס מכל סל'כריס וכ"ח ס"כ ס"ל לבטוס כרלסו של סר דסוס נבוס וסר. ל"ס סלס סנפוס כו' ס'י סמקוס ססיס כו כ"ס סיס ל"כ אטוס נפוס מסיין פ"סס ולכן כתיב וינין כפסיו ולל מל רלסו. וכ"ח סנ"ל ופסרס דכסי סס סיס דפוסו של דוד לבטוס וס"ס לל פסיו סכי פטר כו' ס"ע דלל יחלל ל"ס לסק"ס לבטוס כבוס חללו סככל"ס וככס מ"ל לל יחלל ל"ס לבטוס בנוסס סלל וינין כפסיו לני סל"ו לך חלס כו'. מללסי כסס מסר"ו: ׀ ׀ ר"ל ובי סכר חללוס סל סכסיס וינין מוכוכוס. כ"ס סלל סו' כו' לכוטר סכר חללוס סיו נפוס מוכוכוס סלל כ"ס סלל כני יוסף וסר מכוני: ׀ ׀ ס'י סולס סלמסס: ק רלוו לכוסיס כוס מל"ל ספ"י סל ופסוסו כוולס פסס סכי דלעס סוס ד"ל כוכן פסס ספסוס ל"ל פסס מול"ל כ' וססס נבי יוסף כתיב ככוכס ססיס עמל וככוכוס סקוס כוולס פסס וססס סודר ס'י סססוס פולס עמלסס דומ"ל דססל כל מלמלסס ולס כן סף סלס נפי כן: ר דק"ל סל"ל גרס יכח ל' יסיד מלי יכמיס ופסרס סלכ"ו גרסס כו' לכוטר כל מרד ומרס מוזר וטולס לכן כתיב יכמיס ל' ריוס: ׀ ׀ סוסף מלס מוכוכס

ליקוטים על התורה

וינין ויליוסף אסר וגו'. יום ששם יוסף האם משח גינאמ, מברכת ח' ארצו, ינין לאנד איז שוין אנ"ע בענקמשע מון הקב"ה, ינין פאמער יעקב האם איהם שוין לאנג געבענקשם ינין לאנד, ער נועם שוין גענוים האבען דיא ויקטיים פון דעם טאה וואס קוקט מון הייסעל, און אונבער יינע פלעקער נועם ינין דער אגברנד פון אונבען וואס ער נועם שפענדיג פינגס פאבען דיא ערד. און דיא שוין נועם שפענדיג יינען איז געווען געבוהן און נועם ייז זיס פאבען, און דיא לכה נועם יעדער חדש ווירקען אויף דיא פלעקער יינע דיא הבהא און דיא פרוקבען זאלען געשווינגס וואקסן, און דיא ווירקען וועלען גלאטען אויף זיין לאנד פון דיא דרבע ענגא ניוס אין ספרד זייט. זייא זאלען היין פאבען דיא לוקסין פון זיין לאנד, דיא אלע פלעחות נועם ער האבען פון דיא גרנד וואס זיין פאמער יעקב האם איהם גינבענען מיין גרנד וואס זיין שוויי קנה. דער ווילען פון הקב"ה וואס ער האם גערוהס אויף דעם טנה זאל זיין מיט איהם, והקב"ה זאל שפענדיג וועלען יינע פשעים וואס ער נועם פאון:

דעם אפ גרונט ריבנת וואס איז אונזיין: (יד ויספד אנקענענין דער זונן און דער פון איז דיא פרוקט פרייקט פון זיך ארויס און עס וואקסט פון זיין חרש צום אגרעריין: (פו ויפאש און זיין לאנד איז געבענקשם מיט דעם וואס דיא פירות ווענען אגרער צייטיג איינער אין אנדערע

ימיא ובארעיה תשרי
 שכנתא: יגוליוסף אמר
 מברכא מן קדם יי
 ארעיה עבדא מגדנין
 ממלא דשמיא מעליא
 ומסבנעי עיגון ותהומין
 דנגון ממעמקי ארעא
 מרע: יי ועבדא
 מגדנין ועללן מיבול
 שמשא ועבדא מגדנין
 מריש ירח בירח:
 מו ומריש שוירא בכיריא

רש"י

ובין כתפיו שכן. כנוסח ארנו ע היה בית המקדש כנוי חלל שנמקד עשרים ושלש אמה מעין עיטס וסס היה דעתו של דוד לבנותו כלדיתא כשמית קדסיס חמרי כחלל היה פורחא משוס דכתיב וינין כתפיו שכן לון לך נאה כשור יותר מכתפיו: (יג) ומברכת ה' ארצו. סלל היתה כנחלת השבטים ארץ מלאה כל סוב ככארנו של יוסף: סמבר. לשון עדיס ומתק: ומתהום. סתהוס עולף ומלחל חוה מלמסס צ' חתה מולל ככל השכ"ס ק כרכנו של משה מעין כרכו של יעקב: (יד) ומסבר תבוואת שמש. סתהה ארנו פחוה לחמה סתהתק ספירות: גרש ירחים. יע ספירות סהלכנה מכשלתן ואלו הן קשוין ולטוין. דבר חמר גרש ירחיס סהארץ מרסס ומולחל מחדס ר לחדס: (טו) ומראש חררי קדם. ומוכרכת מרלשית כשול ספירות ש סהכריס מקדימין

פירוש לתורת אלהים

ה ער איז איין געליבטער פון גאט: זשנו לנפש עד טוהם זייער רוקען אויף איהם חופי ער פאנדעקט אויף איהם, און איז אויף איהם מגין כל הייס אנאנצען סאג, דאס הייקט אייביג, ווארום פון דער צייט ווס גאט האם אויס דער נויילס אין ירושלים האם דיא שכינה גיט גערוהם אויף אנאנדער ארס גאר אין ירושלים וינין כפסיו און צווישן זיינע אקטילן טוהם ער רוקען, קלוקר דאס בית המקדש איז געבענט גינארין אויף דעם העבעקסין ארס פון זיין לאנד: (יג) ויליוסף אמר און אויף יוסף האם ער גינאנט ספודכת זיין לאנד איז געבענקשם פון גאט, רש"י שרייבט עס איז גיט גינען צווישן אלע שקמים אזוי איין גוט לאנד וויא דאס לאנד פון יוסף סמגד שפטיס פון זיסקויס פון דעם היקועל סל פון דעם טאה וסמיהום און פון און פון זיסקויס פון דער פרוקט וואס וואקסט זיס וסמגד גיט און פון זיסקויס וואס דיא ערד פרייקט פון זיך ארויס און עס וואקסט פון זיין חרש צום אגרעריין: (פו) ויפאש און זיין לאנד איז געבענקשם מיט דעם וואס דיא פירות ווענען אגרער צייטיג איינער אין אנדערע

ויקראו רמון רמון רמון : תררי יקדם וממנו גבעות עזרים :

רשי

לכבר בשל פירותיהם. דבר אחר מניד שקמה בריאותן
ת לשאר הרים : גבעות עולם. גבעות העושות
פירות לעולם א ואין פסקות מעורר הנשמים :

שפתי חכמים
לסודים שגלה וערלה דבקם עם מוכרם דריש דריש וסל
דסולרן רשי לפרם פם שגלה וערלה דבוק עם מוכרם
דריש דריש יופר תרלה ועמוד פשוט שמש גוי דשו נמי
דבוק עם דריש דקרא. "ל דלס לו סל סל דלס דקרא
וערלה סכרי קום גוי פלמס תחיתפס סול וס' סיתכך
ל"ס וערלה סכרי קום קלי פריש דקרא דעירי ככרם חלבי
ל"ס וערלה סכרי קום קלי פריש דקרא דעירי ככרם חלבי
קדום מליס. וסל דמי' ד"ל מושם דלמסס רלסון קום קום דכתיב
דקרא ל"ל דלס סל כלל כלמס וערלס. ל"ס ד"ל
ול"ל לחוד קום מלי ככרם סיל א פ"ס סיל סכח ועמסם
כדפריש' מ"ע לו ערלס סול. לכך סולרן נס לטמס רלסון
אין פ"ס מליס גמטי' ל"ס פוסקי' מלמסס פירות וכלס
פירוש להורת אלהים

לענדר עירי קום ונארום איהרע קערנ מאכין ויקקייט פון דיא הייד
קריה צייטיג וייערע פירות ויקקניג אונ פון אייביג פירות אונ
עם הערם קיין קאהל אויף :

תרומם
למשך מניה ד"א צבאות נש צ צב צבא צבאות צבאות רוח
דנצה יהיה חיה יחידה דתוד אל שם ב"ן שבעשית :

א ביום ההוא קדש המקדש את-התוך החצר אשר
לפני בית-יהוה פי-עשה שם את-העלה ואת-
המנחה ואת חלבי השלמים פי-מזבח הנחשת
אשר לפני יהוה קמן מהביל את-העלה ואת-
המנחה ואת חלבי השלמים : ויעש שלמה
בעת-ההוא את-החג וקרישאל עמו קהל גדול
מלבוא חמת עד-נחל מצרים לפני יהוה אלהינו
שבעת ימים ושבעת ימים ארבעה עשר יום :
ב ביום השמיני שלח את-העם ויברכו את-המקדש
ויילכו לאהליהם שמחים ומזבי לבעל כל-המזבח
אשר עשה יהוה לדוד עבדו ולישראל עמו :
ד ויהי בכללות שלמה לבנות את-בית יהוה ואת-
בית המקדש ואת כל-החשק שלמה אשר חפץ
לעשות : ה וירא יהוה אל-שלמה שנית כאשר
נראה אליו בגבעון :

א ביום ההוא קדש מלכא
נת גו כרמא די קרם בית
מקראש דוי ארי עבר מסן
נת עלתא ונת מנחמא ונת
פרכי נקסת קודשא ארי
מרבא דקראש די קרם וי
דחיק מלסברא נת עלתא
ונת מנחמא ונת פרכי נקסת
קודשא : ב ועבר שלמה
בעדא טהיא נת חמא וכל
ישאל עמיה קחלא רב
ממעלא רחמח עד גחלא
דמזבין קרם וי אלהא
שבקא יוסין חנוכה ביתא
ושקעא יוסין חמא ארבעת
עשר יוסין : ג ביום
הי גא א שלח נת עקא
דקריבו נת מלכא ונולו
לקריבוהו על חרן ושקרא
דקרוהו על כל סבתא דעבר
וי לדוד עקביה ולישראל
עמיה : ד ויהוה פר שיצי שלמה למבני נת בית מקראש בני ונת
בית מלכא ונת כל רעות
שלמה ואתדעי למעקר : ה ונהגלי וי לשלמה הנגינת בקא
דאתגלי ליה בגבעון :

מצודת דוד

(6) קדש סעלן. כקדושת סמוכה : פון כהלך. רלפס חלך
סכניס : כי שפס סר. מל סלפס סולו : מוכח דקדש. סכסס
לכר שפס סס ספס. כמ"ס דר"ס כי מוכח סכסס אשכ
שפס שפסס וגוי. ל"ל מוכח סניסס סחמ מוכח נחמס שפסס
מסס ספס סמכיל וגוי. סיס קסן מלסחיק כל
סרקניוט סמרויס : (ב) סל סחמ. מוכח סמוכה קרלפס
נס סיה מל סריוט קרוב אל סחמ. לו סקלס חמ כעבור כרוב
סרקניוט. כמו (סלפס קיה) ספכו מן. ל"ל סכסי קרין :
ועלס סחמ. ס סקוס סכסס סכ סחמס וסלס נלמס סלפוי
סד נחל מלריס סחמ סכפס סריוט : סכסס ימיס וגוי.
סחמסל עמס שפסס ימי מוכח סיס. וסלר וס סכסס עמס סחמ
והרבו כמס סרקניוט כעבור סחמס סיס : מרכסס עמס יוס.
עלמס ססוי רלפויס : (ג) כיוס סמייני. מימי סחמ סיה סמייני ספלרס : סלח סח ספס. ל"ל נלמס ועמנו כרוב נלמס. כי לל
לכלו כיוס וכיוס סכסס ערס לכלו חזרו לרשוי. ולס נלמס דר"ס כמ"ס כמדס סלח סח ספס סולו סיס סחמ סכסס
לגוד מכו. סקייס לו סכססו סלכ כנו סייסכ עמל כספוי יכנס ססוי : וילסל סכסס עמל. מל כי רלסו סכסס סכסס סכסס
סמטי : (ס) כלמכר וגוי. ל"ל כסוון מרלס סמכסס סרלס סלוי כמכעון : (חק ישראל ע"מ) ח"ה 64 1

כתובים תחלים עו

לחמשך מיסוד ומלכות ד"א שין דלת יוד נמש שין שין דלת שין דלת יוד רוח יאהרונה נשמה ריסור א אד ארנ ארני נמש ארני רוח אלף דלת נון יוד נשמה דמלכות יו הו וז הו חית וחיתה ריסור יתהו חית וחיתה דמלכות אל שם ב"ן שבעשה:

א נאלת בירנע עפה בגייעקב ויוסף סלה: ב ראוה מים | א פרקתא בגבורת ארעה
אלהים ראוה מים יחילו אף ירגזו תהמות: ג זרמו מים | ארעה בגינא ראויר יעקב וון
עבות קול נהנו שחקים אף חציצה יתהלכו: ד קול רעקה | יוסף געלמין: ב חסון שגוסה
בגלגל האירו ברחים תבל רגזה ותרגש הארץ: ה בים | גנו יקא אלקא חסון בגורמד
דרפה ושבידיה במים רבים ועקבותיה לא נודעו: | על יקא רחיתון עמנא לחוד
יחבגון תרומנא: ג אחירו
מנא ענני שמנא קליו יקבו

שחקי לחוד כפי גירדה אזליו ומשמלתביו: ד קל אכליוסה בגלגלא אשהסע אנהירו בקמין סבל
קנת ואתגרפת ארעא: ה גמא דסוף אורסה נבקשה במין סניאנא ורושמת פסיגסה לא אחרדעו:

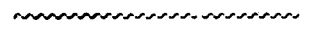
מצורת דוד רש"י

(א) בזכור. כעם זרוע נאלה עם עמר עמלרים: בני יעקב
ויוסף. כי יעקב ילדס ויוסף כלכלס כרעב לוס נקללס
פ"ש פריס: פ"ס. ר"ל גאולה שלום פד פולס וכל חזכו
לספסעוד כסס: (ב) לרוד מים. כלשך לרוד מי סיס חלו
ורפדו וכו פתקוס: פספוס. עועק כמים רנזו ופמדי. וכל
סדכ כמ"ט: (ג) זרמו מים עבות. פטעניס נטפו מים כזכס
כעם עכרס מים לסוסם עם מלרים: קול. זס קול כרעס:
חל"ץ. סס סכרקים פסס חליו של עקוס: (ד) בגלגל. קול רעס כל בגלגל מרככות פרעס. כמ"ט (שמוס יד) ויכל עם
לסוף מרככותיו: סלירו. סכרקים סיו גזולס פד פספירז כלל ספולס וכל סלרז רנזו ורעסס: (ס) מים דרכך. פשיס
דרכך מים: ופסליר. פכל סדכ כמ"ט: לא נודעו. לא סיו נכך מדרך עקבוס כנלל כי מיד חוז סיס לסינו לכסוס
על מלרים:

פירוש עברי מיימש

(א) נאלת בירנע עפה דוא האקס אויסקעלייזם דיין
פאלק מים שמתרקיים בני יעקב ויוסף סלה
דיא קינדער פון יעקב מים יוסף האקסו אויס
געלייזט פון מצרים אויף אייביג וריא יודין נוערין
גערופין דיא קינדער פון יעקב מים יוסף. ווייל
יעקב האם ויירא גיבארין אונ יוסף האם ויירא גע
שפייזט אין מצרים: (ב) ראוה מים יחילו אף ירגזו תהמות
דיא נואקער פון ים סוף האבין דיך גענעהן
דאך מים יחילו נוען דיא נואקער האבין דיך גער
נעהן האבין ויירא געציטערט אף ירגזו תהמות אפילו
דיא גרוינטין פון ים האבין געציטערט פאר דיר
ויירא זאלין טאהן וואס דוא וועסט ויירא געביטען:
(ג) זרמו מים עבות פון דיא נואקען דיא געפליקט
נואקער אויף דיא סצרים קיל נהנו שחקים די הימלען
האבין גיעבין אשמיבסע ועם האם שמתרק גע

דינערט אויף דיא סצרים אף חציצה יתהלכו ביינע
פילין דינע גליצען זענען אויך גענאנען:
(ד) קול רעקה בגלגל דיא שטיקסע פון דיין דינער
איו געהערט גינארין אין דעך ראד ונארום דער
דינער גייט אין דער לוקס קיילעקרני ויירא זכארו
האירו ברחים תבל דיא בלימזען האבין ליבטיג
געמאכט דיא נועלם רגזה ותרגש הארץ דיא ערד
האם געציטערט אונ געשמוקעמט: (ה) בגלגל
אין ים האם קען גיעהן ביין נוען וואס די האקס
אין איהם געמאכט זשכלף גיסס רביס אונ ביין נוען
האם קען גיעהן אין די פיל וואקער ועקבותיה לא
נודעו אונ דינע טרים איו גיס ענואקס גינארין.
דיא נואקער זענען פאלד צוריק פארלאפן
אונ קען האם גאר גיס דערקענט או עם איו
גינען אנוען:

(ב) פי' שחבר עליו הנחמו: [6] כל נדר. ספי' דנדרה
 שמועדים בכל נדרי משמע נמי לנפח. ופי' פי"ט:
 (ג) וה"ל כבד נדר שמינו כלום שמיר ופי' מתכוננין ככל
 וכתב: משמע שמועם סוף ל' יון: [ב] בית סכד. מבי
 ניוני. נקט מד' דיי'ן כיס נומה' דסיי'ו כמולי' מלי'ס דמטי'ר
 פי"ט דלי' מו' ארבע' מוכה' זיו'ס
 ומוכר' מולי' מלי'ס ומד' לא
 שיי' כיס נומה' דסיי'ו. נקט
 כקוב' בית סכד דעפרטי'ס
 כנ"ג סוף' ופי' שוס נקט
 סוף' כלל' וכי' חלס' אסי'ר
 פי"ס כמד' עמטי' נדרו' כמל'
 וכל' מד' ומד' עמטי'ס נמוד'

כלי ארבעה ד'ת"ת דמלכות ד'יני' צבאות

ארבעה נדרים. כלוה מפרש להו ואולי: קונם שאיני
 פוחת לך מן המלע. קונם ככר זה עלי אס
 אני פוחת לך מן המלע והמלע הוא ל' דגרים: על
 השקל. הוא חיי סלע: שנייה רוצים בג' גרינים.
 ולא היה כללם לשם נדר

אלא המוכר נדר לזרו הלוקח
 שיוסיף למים וכן הלוקח
 כדי שיפחית המוכר מדמי
 המקח הלכך לא היו נדר
 ועל"ג דדכריס סבלג אינ'ס
 דכריס היכא כמל' המוכח
 מלמח כי היכא שכן דרך
 כל המוכרי' ולוקחי' לנשות
 כן אזלי'ג כמר דכריס
 סבלג: כ"א כי' יעקב
 אומר אף הרוצה להדיר

רוצין בג' דיני'ן. ר"א בן יעקב אומר אף הרוצה להדיר את חברו שיאכל
 אצלו אומר [ח] כל נדר שאני עתיד לדור הוא במל'. וחבדו שנהר
 צבור בשעת הבר': כל נדרי הבאי אומר קונם אם לא ראיתי בדרך הזה
 ביוצאי מצרים אם לא ראיתי נחש בקורת [ג] [בית הכר. נדרו שנגנות

את חברו כו'. מפרש בגמרא דחסורי מחסרה והכי קתני הרוצה שיאכל חברו אל'ו ומסרכו בו ומדירו (ב) נדרי
 ורוחין הוא והרוצה שלא יתקיימו נדריו כל השנה יעמוד כראש השנה ויאמר כל נדר שאני עתיד לדור יהא ככלי ויעמוד
 כראש השנה לאו דוקא אל'ה ה"ה כלל עת שיראה וכל זמן שיבקע וכלכלד שיהיה זכור מן התנאי' כשעת הנדר ודמחו על
 התנאי' שיהיה קיים אז הנדר ככל אכל' אס לא נכד' מן התנאי' כשעת הנדר ולא כמון' כדי דבור משעה שנדר הנדר
 קיים ופי"ג לומר אל' נוכח מן התנאי' כשעת הנדר ודמחו ודמחו מן התנאי' ככל והנדר קיים דמטי'ט' שהנדר
 קיים ומשפטי' השכונות והנדרים שיו' לריו' זה. והלכה כר"א בן יעקב: ב' נדרי' הבאי'. גומחה' ושפס' תר' (ג)
 והוא כעלמו' וידע' שלא היה קר': קונם אם לא ראיתי'. קונם עלי' ככר זו אס לא ראיתי' וכו': נדרי' שנגנות.

וי'ל גי'ס אונ' ער' זאנ'ס צו איה'ס אויב' דוא' וועק'ס
 גי'ס עסי'ן ביי'א מיר' היי'נט' זאל' מיין' פער'קע'ני'ן
 אויף' דיר' אסור' זיין' ווי'א' אה'ר'ן' אז' דוא' זאל'ס'ס
 גיין' קאה'ל' גי'ס' פא'רע'ן' ה'ק'ה' הא'בין' פון' מיר'
 אונ' ער' הא'ט' גי'ס' איה'ם' גי'ט' גי'קע'סין' פון' וועק'ס'
 ווע'ני'ן' קע'נ' ער' פון' איה'ם' ה'ק'ה' הא'בין'. ווא'ר'ס'
 הא'ט' נאר' גי'סי'ג'ט' אז' ער' ווע'ט' אזוי'א' זאנ'ין' ווע'ט'
 זיין' ה'ק'ר' גיין' עסי'ן' ביי'א' איה'ם'. אונ' דער' קע'נ'ק'ש'
 ווא'ס' ווי'ל' זיי'נע' נ'דרים' זאל'ין' גי'ט' הא'בין' א'קו'ים'
 א'נא'נ'ץ' יאה'ר' אוי'פ' זאל' ער' זאנ'ין' ורא'ש' הש'ק'ה'
 ק'ל' נ'דר' שא'ני' ע'תיד' ליה'ר' אל'ע' נ'דרים' ווא'ס' איה' ווע'ל'
 א'נ'דר' קאה'ן' א'נא'נ'ץ' יאה'ר' יהי' כ'פל' זאל' זיין' כ'פ'ט'
 יב'ל'ב'ד' ש'יהי' זכור' ב'שעת' ה'נ'דר' נאר' ער' זאל' גי'ב'יי'ק'ע'ן'
 דע'ס' תנאי' ווא'ני' ער' מו'ר'ט' א'נ'דר'. זאנ'ן' ער' זאל'
 ווע'ל'ין' נ'דר' איה'ם' זאל' ב'ליי'ב'ין' אונ' דער' נ'דר' זאל'
 זיין' כ'פ'ט'. אוי' דער' נ'דר' כ'פ'ט'ל' זאנ'ן' גי'ט' ד'ק'א'
 רא'ש' הש'ק'ה' זאל' ער' אזוי' זאנ'ין'. אונ' גי'ט' ד'ק'א'
 אויף' איה'ר'. ער' קע'נ' אזוי' זאנ'ין' צו' ווע'ל'ק'ער' ציי'ט'
 ער' ווי'ל'. מי'י'נע' נ'דרים' פון' היי'נט' גי'ו' דער' ציי'ט'
 (ווא'ס' ער' זאנ'ט'ן'. זאל'ין' זיין' כ'פ'ט'. זע'נע'ן' זיי' כ'פ'ט'):
 ב' ג'די' ה'באי' ווי'א' מיי'נט' קע'ן' די' נ'דרים' פון' א'נ'ד'ן' קא'ם'
 א'פ'ר' קונ'ם' א'ס' לא' ראי'תי' ה'ר'ק'ה' מה' גי'וצאי' מ'צרי'ם'. ער'
 זאנ'ט' דער' ב'רו'ים' זאל' אויף' מיר' אסור' זיין' אויב'
 איה' קא'ב' גי'ט' גי'נע'ה'ן' אויף' קע'ן' ווע'ן' קע'נ'ק'ש'ין'
 אזוי' פ'יל' ווי' די' יודי'ן' ווא'ס' זע'נע'ן' ארו'ים' זע'נא'נע'ן'
 פון' מ'צרי'ם'. א'נ'ד'ער' ער' זאנ'ט' א'ס' לא' ראי'תי' נח'ש' ק'ב'ח'
 ב'ית' ה'נ'דר' דער' ב'רו'ים' זאל' אויף' מיר' אסור' זיין' אויב'

פרג' ג' ארבע'ה' נדרים' ה'חיי'ו' ה'כ'מי'ס' פיר' ער'ליי' נ'דרים'
 הא'בין' די'א' ה'כ'מי'ס' מ'היר' גי'נוע'ן'
 א'נ'דר' צו' קאה'ן' אונ' ע'וק'ר' זיין' אויף' זיי'א' ג'די' זי'יו'ן'
 די'א' נ'דרים' צו' אייל'ין' דע'ס' ה'ק'ר' צום' קוי'פ'ין' ג'די'
 ה'באי' די'א' נ'דרים' פון' א'נ'ד'ן' קא'ם' זאנ'ין' ג'די' ש'נ'ט' די'א'
 נ'דרים' פון' א'שונ'ג' ג'די' זאנ'ין' די' נ'דרים' פון' א'נ'ד'ן'
 ג'די' זי'יו'ן' ג'די' ווי'א' פ'א'ר' קע'ן' נ'דר' ו'זי'נים' ה'די'
 מוכ'ר' איי'נ'ער' הא'ט' מיר' קוי'פ'ס' א'ז'ק'ס' יא'פ'ר'
 קונ'ם' שא'ני' סי'ח'ת' ל'ן' מן' ת'פ'ל'ע' אונ' ער' זאנ'ט' דער' ב'רו'ים'
 זאל' זיין' אסור' אויף' מיר' אויב' איה' ווע'ל' דיר' פאר'
 קוי'פ'ע'ן' די'א' זא'ך' פאר' ווי'ני'נ'יע'ר' ווי'א' א'פ'א'ל'ע'ר'
 וא'פ'א'ל'ע'ר' אוי' גי'נוע'ן' פיר' גי'ל'ר'יו'ן' ת'ל'ה' אוי'פ'ר' אונ'
 דער' ווא'ס' קוי'פ'ס' זאנ'ט' קונ'ם' שא'ני' סי'פ'י'ף' ל'ך' על' הש'ק'ל'
 דער' ב'רו'ים' זאל' זיין' אסור' אויף' מיר' אויב' איה'
 ווע'ל' דיר' זע'ק'ע'ן' פאר' די' זא'ך' קע'ר' ווי'א' א'ה'א'ל'ק'ע'ן'
 פאל'ע'ר' ש'נ'יע'ן' רוצין' ו'ש'ל'ש'ה' ג'די'ן' ביי'דע' וזיל'ין' פאר'
 ד'רי'א' איי'נ'ער' רוצין' ב'שעת' דער' מוכ'ר' הא'ט' א'נ'דר'
 גע'ק'אה'ן' אויף' א'פ'א'ל'ע'ר' הא'ט' ער' גי'ט' גי'מיי'נט'
 ד'ק'א' א'פ'א'ל'ע'ר' ער' הא'ט' נאר' גע'מיי'נט' דער'
 קוי'פ'ער' זאל' איה'ם' גע'בין' קע'ר' ווי'א' א'ה'א'ל'ק'ע'ן'
 פאל'ע'ר'. אונ' ב'שעת' דער' קוי'פ'ער' הא'ט' א'נ'דר'
 גי'ק'אה'ן' אויף' א'ז'א'ל'בין' פאל'ע'ר' הא'ט' ער' גי'ט'
 גע'מיי'נט' ד'ק'א' א'ה'א'ל'בין' פאל'ע'ר'. ער' הא'ט' נאר'
 גי'מיי'נט' ד'ר' מוכ'ר' זאל' פאר'קוי'פ'ין' פאר' ווי'ני'נ'יע'ר' ווי'
 א'פ'א'ל'ע'ר' אונ' אויף' ד'רי'א' זע'ר'ע'ן' פער' גי'ב'יי'ק'ע'ן'
 זיי'א' ז'ך' ביי'דע'. רבי' אלי'ע'ז'ר' בן' יעקב' זאנ'ט' א'ף'
 ה'רו'צה' לה'דיר' את' ה'ב'ר'ו' ש'ל'ע'ב'ל' א'צ'לו' אז' איי'נ'ער' קע'ט'
 זיין' ה'ק'ר' ער' זאל' ביי'א' איה'ם' ע'סי'ן' אונ' דער' ה'ק'ר'

אמר קונם עלי כבר זו אם אכלתי אם שחיתו וזכר שאלכ
 ושהה וכשתה הנדר היה סבור שלא אכל ולא שמה לא הוי
 נדר: קונם שאני אוכל לך ושאיני שותה ושכר
 ואכל ושותה. דכשתה הנדר חל שהוא נשבע האכילה
 והשתיה שכן חל הנדר מותר
 דילפינן משכונה דכתיב
 האדם שכונה דכתיב
 שיהיה חכם (ג) כשתה
 שהשכונה חלה עליו כלומר
 שיהיה זכור מן השכונה
 וה"ה נדר: קונם אשתי
 דהגיה לי שגנבה את
 כספי. היינו נדרים שגננת
 דכיון שגודע שלא נגנבה
 לו נמלא שלא היה נדר:
 אלו ואלו מותרין. נדרש שהותר מקלות הותר כולו
 דאינו רואה שיחול נדרו אלא כעין נדר אחר וכיון
 שמתקנתו היה שוגג נתכפל כולו: ג נדר אונסים.

כ"ו: ס"ד: (ג) שיטת לנו פלו. כ"ט: [ג] נכסיו.
 מירי דלם פסוקד לם. מוס': [ד] ונמלא כו'. שעתה דכיון
 שאלו סיס וידע כו' היט מולתין מן הכלל ס"ו ויעטס כפיכל
 סדר שלא סיס וידע מיעוס על אפיו וכל מים כפיך
 סדר פסוס סין סיו ולבו סיון ופלא מעלמו ועס' כקונם
 אב אכלתי ואם שתיתי ונזכר שאכל ושותה (כ"א)
 שאני ושאניו) שאני אוכל ושאני שותה ושכר
 ואכל ושותה. אמר קונם אשתי [ג] הנחית לי
 שגנבה את כספי ושהכתה את בני ונודע שלא
 הכתו ונודע שלא ננבתו. ראה אותן אובלים
 האנים ואמר הרי הן עליכם כרבן [ד] ונמצאו
 אכזי ואחיו והיו עמון אחרים. כ"ט אומרים הן
 מותרין ומה שעמון אסורין. וכ"ה אומרים אלו
 ואלו מותרין: ג נדר אונסים הירונו חבירו
 ש"אכל אצלו [ג] וחלה הוא או שחלה הן [ג] כנו או
 ספיו עמנים אלו גם נכנסו סכר ומסן יוסר לא מסן
 סכך לכה למעט דלכווי קט מכיון כו': [ו] כנו. וזכר
 דמעיקרא לא היה נדעמו שיחול הנדר אם יעכבט אונם

איך קאב גים גיעדו אשלאנג אוי גרויס אונ
 גראב וויא דער באקלן וואס מען לייגט ארויף
 אויף ריא איילקערין אויפקונעשין ריא אייל,
 ער אלין נויים אויף אז דארט איז גים גיווען
 אוי פיל מענגשין ווי יוצאי סגרים אונ, ער נויים
 דער שלאנג איז גים גיווען גרויס אונ גראב ווי
 דער באקלן. נאר ער וויל זאגן אגנוקא עם
 זענען גיווען פיל מענגשין אונ אגרויקער
 שלאנג, קבי מען זאל איהם קרויבן אז ריא
 מענגשין זענען גיווען זיער פיל אונ דער
 שלאנג איז גיווען נאנג גרויס. זאגט, ער אגנוקא
 וויא יוצאי סגרים אונ וויא אבאלקין אונ מוהם
 דער צו אנדר אויף, אקער ער מיינט גים באקט
 צוא אקרין אויף זיך ריא זאך רריקער איז
 ריא זאך אויף איהם גים אסור גדיי שניי
 וויא מיינט מען אנדר בשונג אם אכלתי ואם
 שתיתי דער ברט ואל. זיין אויף מיר אסור אויב
 איך קאב היינט גיעסין אקער אויב איך קאב
 היינט גיברונגען ונזכר שאכל ושהה דער נאך האט
 ער זיך דער מאנט אז ער האט גיעסין אונ האט
 גיברונגען. נאר נוען, ער האט גיטאקן דעם נדר
 קאמט גים גיביינגט אז ער האט גיעסן גיעסין
 אקער גיברונגען. איז דאך דער נדר גיווען
 בשונג, אקער ער זאגט שאני אוכל ושאני שותה דער
 גרויס זאל אויף מיר אסור זיין אויב איך נועל
 היינט עסין אקער מיינגען ושהה אונ, ער האט
 פארקעסין אז ער האט אנדר גיטאקן וזאל ושהה
 אונ ער האט גיעסין אונ גיברונגען. האט ער
 דאך עובר גיווען אויף דעם נדר בשונג, אקער
 אמר קונם אשתי נחית לי ער זאגט דער גרויס זאל
 זיין אויף מיר אסור אויב איך נועל הגאזה האכין
 פון מיין נויב שגנבה את כסי וויל יוא האט גינגקת

ולבטור. ה"ר: [ז] שפכו כו'. נגדל סנהר מפספס
בגוים דלג שיהו וכל ס"ל ללמורי דעמ' לפמ'. סה"ל:
[ח] סה"ל כו'. שמוגד יאכרו כילו מולג עלי אל פליג סה"ל
ומפס: נגפ' שפירי שפחבו נלנו יאכרו עלי דק היוס וכו'
דכריס שבגל דכריס כיון דלוגיס סוס: (ד) דלגו לין להס

קלס ליקה לא. נג' יפ'
סל"ש דסרי ללו דיגל דדוקס
דכרנ סה"ל סוס לנגל כיו סה"ל
יש לו כשות למגל נלשוס אל
לא דכרנ שילנו סיס נלשע לוס
ולרבוס לוס ס"ל. כיון שפין לו
קלסס מרכס ליקה יזכר מפס
ספפגל חפן ספפגל כלין ג'ל:
(כ) וקספו ספפגל דלויסמפכוני'
סוכניס וסרמיס דלויסמפכוני'
כ"ל לול אלג מפס. מוכסיס מלי
סחי נלמול ספאל ספסג. ו"ל
שלו סלי נלניס ילקח מפס
מפוליכי מרופס לכסי: [ח] סוס
כו'. דמחיל דכריס נס לא
ייקסל כ"כ ס"ל) ופוי"ש סלג
יאכרו יאכרו סירוס סכניס
פלי כשטופס אל אינן סל מרופס וסינו דמק כשטופס דסוס
ספפגל דלויס כשטופס סכדכיו כך סוס וכסי לא סיידי.
ומפס: מ"י כשטופס. מפס דמישג דסוי ככו דכרי סגנוס
דמפסל דסי קלדיסכו ססיס ספוס שפ"ל סינלו ולג נמל
עלכו לסקייטן קפ"ל דכריס סבל כ' פני דלג מוכס סיון
דכריס. סה"ל"ש: (ו) נגמל"ס. דלג"ס. אע"פ

[ג] שעכבו נהר הרי אלו נדרי אונסין: ד נודרין
להרנין ולחרמין ולמוכסין. [ה] שהיא תרומה
אע"פ שאינה תרומה. שהן של בית המלך אע"פ
שאין של בית המלך. ב"ש אומרים בכל נודרין
[ט] חוץ מבשבועה. וב"ה אומרים אף בשבועה.
ב"ש אומרים לא יפתח לו בנדר. וב"ה אומרים
אף יפתח לו בנדר. ב"ש אומרים כמה שהוא
מדידו. וב"ה אומרים אף כמה שאינו מדידו.
כיצד א"ל אמור קונם אשתי בהנית לי ואמר קונם
אשתי ובני הנחין לו. ב"ש אומרים אשתו ומרת
ובני אסורין. וב"ה אומרים אלו ואלו מותרין:
ה הרי [י] נביעות האלו קרבן אם אינן נקצצות.

סאל ממנו האנס סידור לא יתחיל הוא כנדר: ולבמה
שהוא מדידו. אם שאל ממנו סה"ל לודר לא יודר
לו חלל כמה ששאל כלכד ולא יודר לו כדבר אחר וכל
הני ד' נדרים דמני כמתניתין דין הנדרים והשנועות
זוים ומה שמוחר כנדר מותר כשטופס וחין נריכיס
התרה מוח מנדרין ורוחין כלכד שגריכיס התרה מד"ס
התרה מוח מנדרין ורוחין כלכד שגריכיס התרה מד"ס
התרה מוח מנדרין ורוחין כלכד שגריכיס התרה מד"ס

סאל ממנו האנס סידור לא יתחיל הוא כנדר: ולבמה
שהוא מדידו. אם שאל ממנו סה"ל לודר לא יודר
לו חלל כמה ששאל כלכד ולא יודר לו כדבר אחר וכל
הני ד' נדרים דמני כמתניתין דין הנדרים והשנועות
זוים ומה שמוחר כנדר מותר כשטופס וחין נריכיס
התרה מוח מנדרין ורוחין כלכד שגריכיס התרה מד"ס
התרה מוח מנדרין ורוחין כלכד שגריכיס התרה מד"ס
התרה מוח מנדרין ורוחין כלכד שגריכיס התרה מד"ס

לסיכך השנועה אסורה בהס: ה הרי נביעות האלו קרבן אם אינן נקצצות. (י) כלה ויול

איו תרוקה ואל ער גים אנהייקען מיט אנדר יבית
הלל אופרים אף יקח לו אונ בית הלל זאגין אפילו
דער נזילן האט גים סאןלאנגט. ער זאל קאהן
אנדר קעגן ער אנהייקען אונ אנדר קאן. בית
שמיאי זאגין בטה שמיאי פדרי וואס דער נזילן הייבט
איהם קאן אנדר קעגן ער קאן דעם נדר אפער
גים מיט איין אנדער זאך יבית הלל אופרים אף בטה
שאינו פדרי אונ בית הלל זאגין אפילו אויף איין
אנדער זאך וואס דער נזילן האט גים נזיאנט קעגן
ער אויך קאן אנדר ביזד וויא מיינט קען אפרי לו
די נזילנים האפין צו איהם נזיאנט אפרי קונם אשתי
נהית לו זאן סיון נוייב זאל צו מיר אסור זיין פון
איהר הנאה צו האבין אויב דאס איז גים תרוקה
נאפד קונם אשתי וביי נהינו לו. אונ ער האט נזיאנט
ביין נוייב מיט מיינע קינדער זאלין אויף מיר
אסור זיין הנאה צו האבין פון וויא אויב דאס
איז גים תרוקה. אונ אין אקת איז דאס גים
תרוקה. בית שמיאי זאגין אשתי מותרת זיין נוייב
איז מותר צו איהם הנאה צו האבין פון איהר.
ווארום דאס האט דאך איהם דער נזילן נגייט
אנדר צו קאהן וביי אסורין אונ פון דיא קינדער
האט ער דאך אללין אנדר גיטאהן. דער נזילן
האט דאס נאר גים פארקאנגט. איהר פון דין
קינדער קאר ער גים הנאה האבין יבית הלל אופרים
אלי וואו מותרת אונ בית הלל זאגין דאס נוייב מיט
די קינדער זענען מותר צו איהם הנאה צו האבין
פון וויא: ה הרי נביעות האלו קרבן אם אינן נקצצות

זיין צו זיין חבר עסקין בייא איהם הרי אלו נדרי
אניקין דאס איז אנדר וואס ער ווערט כפול דורך
אזאונם. טייל ער איז גנייס עובר צו זיין דעם
נדר. אונ אויף אזויא אסיקה האט ער גים
הייבט אנדר צו קאן אל דער נדר כפול: ד נודרין
לנהני קען קעגן קאן אנדר צו דעם קענענש וואס
ווייל איהם לנגל וליהני אונ צו דעם קענענש וואס
ווייל בייא איהם אזאונק זעקען זיין זעלם לאמקסין
אונ צו דעם קענענש וואס ווייל זעקען סכס ואפ
זאיהלו פון סחורה אנדער פון תבואה ואונ ער איז
גים אויף גינעקען פון קלה דער צו אנדער ער
ווייל קעחר וויא דער קלה סייקס זעביון שתיא
תריפה אז די תבואה וואס ער פירט איז תרוקה
אונ תרוקה וועלין וויא גים אזאונק זעקען בייא
איהם ווארום אז קען עקס תרוקה קונם סיתה
זאונ אז קען פארקענש צו אפלו קעמט כער
פאר ווייניג לוינט עס גים צו זילגן אף על פי שאינו
תרוקה אפילו אין אקת איז דאס גים תרוקה שבו
של בית המלך אנדער ער מוהט אנדר אז דאס וואס
ער פירט גיהער צום מלך וועט קען בייא איהם
גים אזאונק זעקען אף על פי שאינו של בית המלך אפילו
אין אקת גיהער דאס גים צום מלך. בית שמיאי
זאגין בכל נודרין בייא דוא אלע זאכין מוהט קען
אנדר חוץ משביטה נאר שווערין זאל ער גים. אונ
בית הלל זאגין אף בשביטה ער קעגן שווערין אויך.
בית שמיאי זאגין לא יפח לו בגדר אויב דער נזילן
האט גים פארלאנגט ער זאל קאן אנדר אז דאס

שחא יקלנ געטומיו ואמר הרי אלו קרבן חס אינם נקללות או שראה לדיקה נפלה בעיר וירא על עלותיו שחא חסרף ואמר הרי זו קרבן חס לא חסרף: יש להם פדיון כשאר הקדשות ויפדו ויקנו בדמיהן קרבן דמיון לזה אמר הרי הן עלי כקרבן (ז) לאו למתריבו עליה כקרבן איכיון אלא שיהיו לקנות בדמיהן קרבן: אין להם פדיון. אלא המעות נתפסין בקדושה והנטיעות חוזרות להיות קדושות לכיון דלחמר עד שיקללו ה"ק ולכאפסיה יחזור ויקדשו עד שיקללו

ו מותר ביושבי היבשה. שאין דרכם לרדת בים (ח): כבלל יושבי היבשה. שסופם לרדת ולישב ביבשה (ט): לא כאלו שהולכין מעבר לים. אית דמפרשי לה הכי הא דתנן כריסא למתניתין הנודר מיורדי ויהא מותר ביושבי יבשה למשמע

הא ביורדי הים אמור לא כאלו שהולכים מעכו ויפו שהנודר מיורדי הים אינו אמור בהם למאוס דרך מועט כזה לא מיקרי וירדי ואלו דמפרשי לא כאלו שהולכים מעכו ויפו כלל דכלל יורדי הים הם לאמור (י) וגם יושבי יבשה מקרי אלא חף כמי שדרכו לפרש לפי שטובו לירד ליבשה: ז מי שהחמה רואה אותו.

מלתו זו קרבן אם אינה נשרפת [כ] יש להן פדיון. הרי נמיעות האלו קרבן עד שיקצצו. מלית זו קרבן עד שתרשף אלו הן פדיון: ז הנודר מיורדי הים מותר ביושבי היבשה. מיושבי היבשה אמור ביורדי הים. שיורדי הים בכלל יושבי היבשה. לא כאלו שהולכין מעבר לים אלא כמי שדרכו [ל] לפרש: ז הנודר מרואי החמה אמור אף בסומין שלא נתכוין זה אלא למי שהחמה רואה אותו: ח הנודר משחוריי הראש אמור

פכשוי בים שמיסם לפנים ליבשה: (י) ומסבכרל דיוקס כשי פכשוי בים סבכרל. וי נמי כמי שסיס יורד כפסם גדלו מפכו ויפו. ככש"ל: [ג] לפרש. נקלס סיוד בים כפליים גדולו שפספסחם חסן לכריתוק גדול כלל מפכו ויפו סולכים על סוף סיס וקבוע ליבשה. ככ"ס: (א) נמלס. ומסיים לפסוקי דגים שביס ועוכיין כפכפי פסן סלון חפס כולס מלל חמר מן כרוואים: חן אכור בכרדחים

איוב עם איזו גי' ויען אגריסקער שמונים וניינד האם ער מורא גיהאם די בויסקער נועלין איין ניינדאכין נוערין האם ער גיאנגט די יונגע בויסקער זאלן זיין אגריבן איוב זיין נועלין גים איינגעבראכען נוערין אונ זיין אעזען גים איינגעבראכען גי' וניארין אגריער ער האם גיעהן אשכרפה האם ער גיאנגט פליה ין קרנא אים גיעהן די קלייר זאל זיין אגריבן איוב זיא נועם גים פארגרינגט נוערין אונ דיא קלייר איז גים פארגרינגט גי' וניארין יש ג'ין פדיון זאל קען זיין אים גי' ויען אויף געלט אונ פאר דיא געלט קויפען קרננות גיי גיעהן האלי קרנן עד שקנאצי אז ער ואגט די יונגע בויסקער זאלן זיין אגריבן ביו קען נועם זיין אפ האקין פליה ין קרנן עד שחשבר די קלייר זאל זיין אגריבן זיא נועם פאר גרינגט נוערין אז ג'ים גי' וניארין גי' וניארין אים גי' וניארין. אפילו קען גי' וניארין זיין גי' וניארין דיא געלט הייליג אונ זיין גלייבען אויף הייליג נוארום ער האם דאך גיאנגט די בויסקער זאלן זיין הייליג ביו קען נועם זיין אפ האקען אונ די קלייר זאל זיין הייליג ביו זיא נועם פאר גרינגט נוערין. האם ער גייניגט אפילו קען נועם זיין אים גי' ויען זאל גים העלפין אים צו ציהען זיין פון זייער קרנשות: ו מטידי פי' וניארין גים איוב איינגער זאגט איה זאל גים הנאה האבין פון די קענקשין נואם פארין אויף דעם ים מטידי ביישבי הנחש קען ער הנאה האבין פון דיא קענקשין נואם זייען אויף דער ג'שה אונ עם איז גים זייער שטיינער צו פארין אויף דעם ים מטידי ביישבי אז ער זאגט איה זאל גים הנאה האבין פון דיא קענקשין נואם זייען אויף די ג'שה איה ביישבי גי' וניארין ער זאל גים הנאה האבין פון שווארצע קעם. זאגט דיא כשנה ער האם גייניגט ער זאל גים הנאה האבין פון אעלעקע נואם זיין האבין שווארצע

לאסן שמיחר בסין בו' והספיק בכל זה בנדדים הלך אחר ל' כתי פוס. כ"ט: (יב) נבדל. ומסרס כר"ג אגמס אפי' קמחין בכלל זכרון רשחורי הרלס נבני קמחין לאו דוקא כבעלי שיבות נמי ל' ולסוון פמס עמסר אוחס כמחורי כרלס נמכין דסינוו גמסס כו' (יג) מוסס דכ"ג בני פוס כן הוא דלס כ"ג מוסס עמס נמי כמסחיים לסולו כרמכוס כולל סין סינור. הכ"ן: [מ] סגולס דל' הילודים כולל סמיס אוחס סגולו וחוסס עמסחיים לסולו. ור"ג בני פוס: [ג] לא כו'. לפסווי סמסיה דח"ק מוסס סלל נמכיו סין אלא מי שדרכו לסולו דין להסל דין לשפסר. ור"פ מוכר דכ"ג בני פוס לא פיקרי נולדים אלא עמסחיים לסולו. סכ"ו: יטיו ס"ח: [ד] ואסור בו'. סמין ככלל דכ"ג בני פלוני וסמי סס נולדו סס פלוני וסונון עמס"כ סכ"ס דלפ"ג דמסכסס דוסוין פליג פלוני. סכ"ו: (יד) כיון דלפסס פמססו על פמס. נג':

ובבעלי השיבות. מלל קאמר כבעלי השער (יב): שאין נקראים שחורי הראש אלא אנשים. לפי שהאנשים פתמים מכאס ראשם ופתמים מגלים ומשחזר' ראשם ויכר שהס האנשים חלכ נשים לעולם הולכות וראשם ממוס והקמסו כיון זכריו כיון נקבות הולכין כגלויי הרלס ואינ' זכרים כיון זכר לנקבה ומס"ה לא מקרי שחורי הרלס אלא חמרי הגדולים: מן הילודים. משמע סגולו ככר(ג): מן הגדולים. משמע הפמחיים להולד: מן הילודים. ר"מ מהיר אף בילודים. נגמ' מפרס דלחטורו מחסרל

להוליד. כגון אדם ובהמה לחפוקי עופות וקנים שאין מולדים אלא מעולים בימים: מאוכלי שום. אחד מעשר חמנות וסחר עורס סיחוי אכולים עוס ליל שבת מרוב עול שפני סל תלמודי חמכים: ומותר בכותים. שאינ' עולים לרגל ואף ע"ג דמלאווייתא היא מפני שהס שולאס ירושלים וכמרו להס הר גריזים: יא מותר בישראל. שולא מכלל בני נח (יד): ואסור בעכו"ם. ואמ"י כלוחס ססס מורע

וה"ק מן הנולדים אסור בילודים ר"מ אומר אף הולד מן הנולדים מותר בילודים כי היכי דהטור מן הילודים מותר בגולדים: אלא מי שדרכו מולדים אלא מעולים בימים: מאוכלי שום. אחד מעשר חמנות וסחר עורס סיחוי אכולים עוס ליל שבת מרוב עול שפני סל תלמודי חמכים: ומותר בכותים. שאינ' עולים לרגל ואף ע"ג דמלאווייתא היא מפני שהס שולאס ירושלים וכמרו להס הר גריזים: יא מותר בישראל. שולא מכלל בני נח (יד): ואסור בעכו"ם. ואמ"י כלוחס ססס מורע

קאר אויף דעם קאם, דריבער אסיר בקרתו יעלי שיבות קאר ער גיט הגאה האבין אפילו פון אנעלעך וואס האבין קאלע קעפ אונ פון אלעע לייט וסתר גנשים אונ פון ווייבער קענע ער הגאה האבין, ווייל ווייבער גייען צו גיבעקט די קעפ דער קענט קען גיט בייא וייא ווען וייא האבין שווארצע האר אונ ווען וייא האבין ווייסע האר אונ פון קליינע קינדער קענע ער אויך הגאה האבין, ווייל קינדער גייען אפויב אפ גיבעקט דיא קעפ דער קענט קען גיט וועלעכער איז אונר אונ וועלעכע אנטקאה אונ, ער איז קאר אסור פון געוויסע זכרים שאין גקאיים שחורי הראש אלא אנשים נארום, עס ווערין גיין אנדערע גירפסן שחורי הראש קאר זכרים גרויסע: מן הפיגור פון מילדים ער זאגט איה זאל גיט הגאה האבין פון ילודים, מיינט ער קאר פון די וואס זענען שוין גיבארין ניווארין ביז דיא צייט וואס ער זאגט דעם גדר, דריבער מותר גנדים קענע ער הגאה האבין פון די וואס זענען גיבארין ווערין פון מילדים אויב, ער זאגט ער זאל גיט הגאה האבין פון גלדים, דער ווארם גולדים איז טייטש וואס וועלין גיבארין ווערין אונ וואס זענען גיבארין ניווארין, דריבער אסור בילדים קאר ער גיט הגאה האבין אפילו פון די נוס זענען גיבארין ניווארין בני פאיר פמיר אף בילדים כבי מאיר זאגט אז ער האט אנגר גיטאחן פון גולדים מיינט, ער קאר צו אקרין דיא וואס וועלין זעבארין ווערין פון אונ'ס אונ ווייטער אונ, ער קענע הגאה האבין פון דיא וואס זענען גיבארין געווארין ביז דיא צייט וואס, ער זאגט דעם גדר

והקמים אוקרים אונ דיא חקמים זאגין סייא ער זאגט מן הילודים אונ סייא ער זאגט מן הנולדים לא נהבין ויה האט, ער גימיינט צו אקרין אלא גמי שרטי לחידי קאר פון אנעלעבין וואס ער האט קינדער פון עקענטשין אונ פון קהמות אונ חיות קאר פון עופות אונ פון פיש האט, ער גיט נעמיינט ווארום ויי האבין גיין קינדער קאר איינער: ו הפיגור פשוטי שבת אויב איינער זאגט, ער זאל גיט הגאה האבין פון דיא וואס רהיען אונ שבת אסיר גישראל ואסיר גימיתים קאר, ער גיט הגאה האבין פון ישראליים אונ גיט פון פותים פאקלי שם אויב איינער זאגט איה זאל גיט הגאה האבין פון דיא וואס, עסין קנאביל פרייטאג צו נאכט זענרא הסופר האט גיהייסן קען זאל עסין קנאביל פרייטאג צוא נאכט, ווייל קנאביל קערט דיא זעב אונ דיא צייט פון פליטיבי דקמים קיטש המטה גיין איז פרייטאג צו נאכט) אסיר גישראל ואסיר גימיתים קאר ער גיט הגאה האבין פון ישראליים אונ גיט פון פותים פמיר ירושלים אויב, ער האט אנגר גיטאחן ער זאל גיט הגאה האבין פון דיא וואס זענען אין ירושלים אויף יום טוב אסיר גישראל קאר, ער גיט הגאה האבין פון ישראליים וסתר גימיתים אונ ער קענע הגאה האבין פון פותים נארום די פותים זענען גיט אויף יום טוב אין ירושלים קאר צום פארג גריזים גייען וייא ופותים זענען דיא גרים וואס שטייט גיט אונ סקר מלכים כ יז: יא קנים שאינ' הגה גלגני גיט אויב איינער זאגט אונ מזה אנגר איה זאל גיט הגאה האבין פון בני נח מייג גישראל קענע, ער הגאה האבין פון אישראלי ואסיר

ברכה יום ג

עיקר תוי"ט

אברהם : אסור בישראל . וגרים נמי בכלל זרע אברהם
גנהו דכתיב כי אב המון גוים נתחיי : ומורה בעבורם.
ואפי' שמתם שהם מורע אברהם ללא אחרי זרע אברהם
אלא בני ויקח כלל דכתיב כי יצחק יקרא לך זרע
יצחק וגו' כל יצחק :

שאיני נהנה לישראל
משל ישראל: שאין ישראל
נהנים לי . משלי : ומוכר
ביותר אם שומעין לו
גרסין . כלומר ומוכר הדבר
ביותר מוכר שזו אם ירצה
כדורו לשמוע לו ולקנות
ממנו המסך ביותר ממה
שזכו : לערלים . דעמו
על מי שאינו מאמין בכרית
מילה : למולים . המלמדים
ככרית מילה : מותר
בערלי ישראל . כגון מי
ואסור במולי עכו"ם :

לדחוי דמילי לב קאמר כי ע"פ ספר ומובר וע"פ דפוסר
סב"ג ופ"ג נקט ככל סגוים פטוס דס"פ קרע נביא

[פ] לשרא"ל . דוקא נקט אומה שגאם דלנו מהכריז פון כ"ס
דלקמן בלא ויבדול ופ"ג ס"כ"ג נזכר שגא"ק ח"ו לכל אומה
לגאם בלא ויבדול ופ"ג ס"כ"ג נזכר שגא"ק ח"ו לכל אומה
כ"ו . מוקיעין בנבחרם בזוילם עליהם כלניר שגא"ק ח"ו
דקופים ככ"ס ופ"ג מוטל ג"כ דלא קפין עליה כלל דלא יכ"פ
ספחם לוקח ומוכר כל שטוח
נזכר טוס בנבחר וכו' דוקא
שגא"ק ח"ו עליו שלא יכ"ס
מישאל דכ"ס"ג ו"ג מסיני
ענייטו לכל מי אסר בו טעמו
ל"ב כ"ס"ג ח"ו' נקט טוס
כ"ו אסור לסתם שפסקו
שגדורו ככ"ר ח"ו ס"ג נכמיס . כי
כ"ס"ג : [ג] אם שומעין לו' כי
סידי דלא תפסחם הניא כ"סלס
דמיסר טוס אטו כ"ס"ג
סטיקין סלכך קאמר פ"ג
נוטע אט שומעין לו' כי
[ב] נבחרים . קמ"ל דלא מוטע
[ג] דלא' לו' לנפסוד דבנדו
ופ"ג ככ"ו דפ"ג שבוטס בלא
ליטן ג"י' לוקס יוסן נלכס

שאיני נהנה לזרע אברהם אסור בישראל ומותר
בעכו"ם . שאיני נהנה [ע] לישראל [פ] לזרע
ביותר ומוכר בפחות . שישראל הניזין לי לזרע
בפחות ומוכר ביותר [גמ' אוי] [ג] אם שומעין לו .
שאיני נהנה להן והן לי ויהנה [ל] לעכו"ם . קונם
שאיני נהנה לערלים מורה בירושלמי ואסור
במולי עכו"ם . קונם שאיני נהנה לערלים אסור
בערלי ישראל ומותר במולי עכו"ם . שאין הערלה
קרייה אלא בשם עכו"ם . שנאמר כי כל הגוים
ערלים וכל בית ישראל ערלי לב . ואומר [ו] הנה
הפלשתי ערלי הזה . ואומר פן תשמחנה בנות
פלשתים פן תעלונה בנות הערלים . (רבי אלעזר

וס"ג ינמס דינסס נלכסר דדכ"ס פ"ג"ל לנפסוד בו ס"ג קמ"ל
דלא כיון דליכא פקחא בכ"ס"ג אפ"פ ס"פ"ג ס"פ"ג
דחוקס לו' . ס"כ"ג : [ב] ופ"ג וכו' . פ"ג מקלס קמ"ל ס"פ"ג
שגדורו ככ"ר ח"ו ס"ג נכמיס . כי
כ"ס"ג : [ג] אם שומעין לו' כי
סידי דלא תפסחם הניא כ"סלס
דמיסר טוס אטו כ"ס"ג
סטיקין סלכך קאמר פ"ג
נוטע אט שומעין לו' כי
[ב] נבחרים . קמ"ל דלא מוטע
[ג] דלא' לו' לנפסוד דבנדו
ופ"ג ככ"ו דפ"ג שבוטס בלא
ליטן ג"י' לוקס יוסן נלכס

האם וי"א מל יעווען קאר קען איהם גים מל
[ויין] ויאמר במלי עובדי פוקבים אונ קאר גים הנאה
האבין פון איין עובד פוקבים וואס ער איז
גימלת קונם שאיני נהנה לזרע איהם ער זאנאם איה
טוה אנדר איה זאל גים האבין פון גימלתע איה
בשרי ישראל קאר ער גים הנאה האבין פון
אישראל וואס איז גים גימלת וימתי במלי עובדי
פוקבים אונ ער קענ הנאה האבין פון אעובר
פוקבים וואס איז גימלת , ווארום ער האט נאר
אנדר גיטאדן פון דעם זאמען , ווער עס ווערט
גירופן מיט דעם זאמען ערל אונ מיט דעם
קוהל שלא יהיה השרה קרייה אלא לשאם איה ערלה
ווערט נאר גירופן אויף דעם זאמען פון עובדי
פוקבים שגא"ק ח"ו כל הגוים ערלים וכל בית ישראל ערלי
לב ווארום עס שמיים אין פסוק אלע שאלקעדי
זענען [ערלים] גים גימלת ואפילו דיא וואס מלין
זיה הייסין אויף ערלים אונ אלע יודין הייסין
אום גימלתע הערצער ואפילו דיא וואס מלין זיה
גים הייסין אויף גים ערלים ויאמר נאך זאנאם
דער פסוק ויהי הפלשתי הערל מה דוד הכהן האם
גירופן דעם פלשתי ערל ואפילו ער האט גים
גיוואקס פאמקער איין ער פלשתי גיבארין
גיווארין גימלת פון דעםשומעין האט ער איהם
גירופן ערל ויאמר נאך זאנאם דער פסוק
תשמחנה בנות פלשתים פאמקער וועליון זיה פרייען
דיא מעקבער פון דיא פלשתים פן תעלונה בנות
תשרים פאמקער וועליון זיה פרייען דיא מעקבער
פון דיא ערלים , אונ עס קען דאך גים זיין אן
צווישען זאנאך פאלק פלשתים זאל גים זיין
וועלבע וואס זענען גיבארין געווארין געמלת פון

דעבדי פוקבים אונ ער קאר גים הנאה האבין פון
דיא געצין דינער שאיני נהנה לזרע איהם אויב ער
זאנאם איה זאל גים הנאה האבין פון דיא
קינדער פון אברהם אסור בישראל קאר ער גים
הנאה האבין פון דיא ישראלים וימתי בעבדי
פוקבים אונ ער קענ הנאה האבין פון דיא געצין
דינער שאיני נהנה לזרע איהם ער זאנאם איה טוה
אנדר איה זאל גים הנאה האבין פון ישראלים
ליטב ביותר אז ער קויפט פון אישראל זאל ער
איהם אצהליון שויעקער וויא עס איז ווערט וימתי
בפחות אונ אז ער פארקויפט צום ישראל זאל ער
פאר קויפין פאר וועלנעלער וויא ער איז ווערט
שישראל גינזין לי אויב ער מוהט אנדר ישראלים
זאלין גים הנאה האבין פון מיר לזקם גיטוה אז
ער קויפט פון אישראל זאל ער אצהליון ווייניגער
ווי עס איז ווערט וימתי ביותר אונ אז ער פאר
קויפט צום ישראל זאל ער געקען שויעקער ווי
עס איז ווערט אם שויען לי אויב קען גיהארקט
איהם צו פאר קויפין איהם וואלנול אונ קויפין
פון איהם פאר שויער שאיני נהנה לזרע לי אויב
ער זאנאם איה זאל גים הנאה האבין פון זיי אונ
זיין זאנאם גים הנאה האבין פון מיר ויהיה
לעבדי פוקבים זאל ער הנאה האבין פון עובדי
פוקבים אונ עובדי פוקבים זאלין הנאה האבין
פון איהם , זאל ער האנדלען מיט דיא עובדי
פוקבים קונם שאיני נהנה לזרע איהם ער זאנאם איה
טוה אנדר איה זאל גים הנאה האבין פון גים
גימלתע טוה בשרי ישראל קענ ער הנאה האבין
פון אישראל וואס ער איז גים גימלת ורהיינו
דיא ברידער זייען קענען גישאראבין טייל קען

בן עזריה אומר מאוסה הערלה שנתנגנן בה הרשעים, שנאמר כי כל הגוים ערלים וכל בית ישראל ערלי לב). רבי ישמעאל אומר גדולה מילה שנקרתו עליה [ע] י"ג בריתות. רבי יוסי אומר גדולה מילה שרוחה את השבת החמורה. רבי יהושע בן קרחה אומר גדולה מילה שלא נתלה לו [ת] למשה הצדיק עליה [א] מלא שעה. רבי חמיה אומר גדולה מילה שרוחה את הגנעים. רבי אומר גדולה מילה שכל המצות שעשה אברהם אבינו לא נקרא שלם עד שמל. שנאמר התהלך לפני [כ] והיה תמים. ד"א גדולה מילה שאלמלא היא לא ברא הקב"ה את עולמו שנאמר בה אמר ה' אם לא בריתי יומם [ג] ולילה חוקות ושמים וארץ לא שמתי:

[ע] כלם עשרה ברייתו. כלומר שכלן מהו כמספר י"ג לומר לך גנוסם פקולט שקולט גנוסם וזכרם כדקום מילת כמו שכתב בריית טל י"ג מרזם שגמבו לגמט רפ"ט וטס נאמר הכס אכני מרה בריית טל"ג טס ו' עכ"ל מורה ריבס. מ"ח ופ"ט וייסר לו: [ט] למסח כ"ו. ד"ט זכות טולס כדקמ כדפ"ט ט"ז דפוסט. וז"ל דפ"ט דכל הפלוג דכל טן טון גרופו וזו פלוס שכנופו יחל ולפיקר טין כח בדוס מלוס גלותו טולס טונס: [ח] מלס טעה. כדלמנר רבי כדבריס טלס כדחשך טבס דפ"ט א"ל טכך טלס טלל ופוסס ט"ז סקכ"ס אמר לו לך טוכ מנריסס טלס מפני שנתסמך כמלון טחלס לט כחלס לו ופוחו מלון פוס"י טסמוך למריס טיס: [כ] טיס פליס. טיין פוס"י. וז"ל דמקל גוסיס זייק דמלי סחטנך לפני אלס טפד טלס טיס כמול הריס ויכל טל פרי כמנרלס לו סקכ"ס יטעמל לפי טטוס כטל טוס וטון דלוי לקכד לט: סקכ"ס אלס כטילת פליס כמכמטס טיין. וע"ז ט"ל סקכ"ס סחטנן כ"ו וליך נרדך נ"טס יו סהיס פמיס כלל טוס: [ג] וליכס. ופ"ט דמנן כפ" דמנילס דטין מלין אלס כיוס מ"ע סוי טעמט סימול סוס סמלוס קיי"טס גנוסו יומס וליכס. ס"ט:

עם שמויקם אנועק דיא נגע. אויב ער האמ אנגע אויף דיא ערלה שנייט קען אפ דיא ערלה מיט דיא נגע. אונ דיא תורה האמ גיואנט השטר נגע הצרבת מען זאל זיך הישוען גיט צו פאר בארברין דיא נגע. פון דעקס ווענין ביי מילה האמ מען טהיר גיווען, רבי אנט גדולה מילה דיא מצות מילה איז נאעם, ביא אנט שכל שפוח שעשה אברהם אכני נאעס מצות וואס אנטקלם אבינו האמ גיטאון לא נקרא שלם פון דעקס ווענין איז ער גיט גירופין גיווארין נאנץ פאר נאמ עד שכל ביו ער האמ זיך גימלף שאפאר ההרזל לפני התיי תמיס ווארום עם שמיים אין פסוק ביא דיא מצוה ער זאל זיך כל זיין, גייא פאר סיר אונ זייא נאנץ דבי איר גדולה מילה דרוך נאף זואף איז דיא מצות מילה גרויס ביא נאמ שאלפאל היא ווען גיט זיא לא ברא הקב"ה את עולמו וואלט נאמ גיט בשאפין דיא וועלט שאפאר בה אפר ה' ווארום עם שמיים אין פסוק אזוי האמ נאמ גיואנט אס לא בריתי יוסס בללה ווען ישאל וואלטין גיט הישוען מיין ברית ומילה וואס דאס איז מיט זייא טאג אונ נאכט חקוט שמיס וארץ לא שפתי וואלט איך גיט גיטאכט דעם היקיעל מיט דיא ערד:

דעקט ווענין דרפמ קען אלע ערלים אפילו דיא גימלחק. טייל אלע אומות ווערין גירופין ערלים. רבי אלעזר בן עזריה נאנט מאסה עולה ערלה איז פאר מיאוקט ביא נאמ שנתנו בה עובדי בוכבים די געציון דינער זענען גישענדעס גיווארין דער מיט וואס זייא זענען גיט גימלף שנאמר כי כל תמים יעלה ווארום עם שמיים אין פסוק אלע שעלך זענען גיט גימלף. רבי ישמעאל נאנט גדולה מילה דיא מצות מילה איז גרויס נאמ שכתתי עליה שלש עשרה בריתות נאמ האמ מיט אברהם אבינו פורת ברית גיווען דבייזענהן מאהל אויף דיא מצות מילה ועיין תוי"ט רבי יוסי נאנט גדולה מילה דיא מצות מילה איז גרויס ביא נאמ שרוחה את שבת החמורה זיא שמויקט אנועק שבת קען איז סחלל שבת טל צו זיין אקנד, רבי יהושע בן קרחה נאנט גדולה מילה דיא מצות מילה איז גרויס ביא נאמ שלא נתלה לו למשה הצדיק עליה מלא שעה מען האמ גיט גימלף צו משה רבינו אויף דעם וואס ער האמ גיט גימלף זיין וזהו אפילו איין מינוט, נאר דער מלאך האמ איהם בארד גיוואלט הרגנו. רבי תמיה נאנט גדולה מילה דיא מצות מילה איז גרויס ביא נאמ שרוחה את הגנעים

ברפנורא נדיים דף לב ע"א

פסלס ס' כלס כלי סמיטון דת"ת דעלכות דבריסס השתפא

וארץ שנאמר אם לא בריתי יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמתי. א"ר אבהו אמר רבי זעור די יודין וואלטין גיט גילערינמ תורה וואלטין די היקיעל אונ ערד גיט געפליבען שמיין אויף דער וועלט שאפאר ווארום עם שמיים אין פסוק אם לא בריתי יוסס בללה חקוט שמיס וארץ לא שפתי ווען גיט

ופריגא דרבי אלעזר דאמר רבי אלעזר גדולה תורה שאלמלא תורה לא נתקיימו שמים ופליגא דרבי אלעזר אונ רבי קרינט אויף רבי אלעזר דמי רבי אלעזר ווארום רבי אלעזר האמ גיואנט גדולה חנה די מצוה צו לערנען תורה איז אזוי גרויס שאלפאל תורה לא נתקיימו שמיס וארץ

הפריז. מתגלגל: הוריקן אלעור מפני מה נענש אברהם אבינו ונשתעברו בנוי למצרים ר"י בתורה. הוריק שנים מפני שעשה אנגריא בת"ח, שנאמר וירק את חניכיו ילדיו להם דכתי תורה: ביתו, ושמואל אמר מפני שהפריז על מרותיו של הקב"ה, שנאמר כמה אדע כי אירשנה. ורבי יוחנן אמר מפני שהפריש בני אדם מלחכנס אדע כנפי השכינה, שנאמר תן לי הנפש והרכבו קח לך. וירק את חניכיו ילדיו ביתו, רב אמר שהוריקן בקורה, ושמואל אמר שהוריקן כוהן. שמנה עשר ושלש מאות. אמר רבי אמי בר אבא אלעור כנגד כולם. איכא דאמרי אלעור הוא דחושבניה הכי הוי. ואמר רבי אמי בר אבא בן ג' שנים הכיר אברהם את כוראו, שנאמר עקב אשר שמע אברהם בקולי חושבניה מאה ושבעין ותרון. ואמר רבי בר אבא השמן בחושבניה תלת מאה שיתין וארבעה. ואמר רמי בר אבא כתיב אברהם וכתוב אברהם בתחלה המליכו הקב"ה על מאתים וארבעים ושלשה איכרים ולכסוף

די תורה ונאם די יודין ועליון לערענן סאג אונ נאכט וואלט איך די היקעל אונ ערד גיט געמאכט אפר רבי אבהו אפר רבי אליעזר רבי אבהו האם גינאגט פון רבי אלעזר'ס נענין ספני מה נענש אברהם אבינו ונשתעברו בנוי למצרים עשר שנים פאר ונאם און אברהם אבינו גישמראפט גינוארין וייגע קינדער זאלין ארבעטין און ספרים צוויי הונדערט מיט צעהן אהרן ספני שעשה אנגריא בתלמידי חכמים נוייל ער האט גענומען פלסירי חכמים און די סלקחה שגאטס זיך את חניכיו ילדיו ביתו וויא עס שטייט אין פסוק ווען אברהם איז געגאנגען האלמין מלחמה מיט רבי אבי פיר חלבים האט ער געוואפונט צוא די מלחמה וייגע מענטשין ונאם ווען גיבארין גינוארין בייא איהם אין שפופ. און די מענטשין ונאם ווען גיבארין גינוארין ביי איהם אין שטוב געוויס ווען זייא גינען פלסירי חכמים ושמואל אפר ספני שהפריז על מרותיו של הקב"ה, שמואל זאגט אברהם אבינו איז גישמראפט גינוארין נוייל ער האט אים געפרייטערט און פאררעכערט וייגע סודות בעקער וויא די סודות פון הקב"ה. ונארם הקב"ה האט גינאגט צו אברהם ער וועט איהם געבין דיא לאנד פנגען. האט ער גיט געבראפט פקענין וענין וועלכען זכות וועט ער זוכה זיין דיא לאנד און ער האט אקער יא גיברענט שגאטס ביה ארבי די אייזיגה וויא עס שטייט אין פסוק אברהם האט גינאגט צו הקב"ה מיט וואס וועל איך וויסען אז איה וועל רישן דיא לאנד. מיט וועלכען זכות וועל איה דיא לאנד רישן רבי יוחנן אפר רבי יוחנן זאגט דריבער און אברהם גישמראפט גינוארין ספני שהפריז בני אדם מלחכנס תחת כנפי השכינה נוייל ער האט אפ געשיידט פון יודי מענטשין זייא זאלין גיט ארין גיין אונקער דעם בעשיונג פון הקב"ה, זייא זאלין יודי גיט פגניר זיין שגאטס תן לי תנפש ותרכיב קח לך וויא עס שטייט אין פסוק דער סלק פון סודות האט גינאגט צו אברהם גיב מיר די מענטשין און דאס פארמענין געס דיר, האט אברהם גיט געבראפט אונקע געבין די מענטשין פאר ער האט זייא געבראפט פגניר ווי יודיק את חניכיו ילדיו ביתו זיין פסוק שטייט ונקח את חניכיו

וואס איז דער טייטש זיך רב אפר שהירקו בתורה רב זאגט אברהם האט געשמראפט וייגע מענטשין זייא זאלין גיין אין די מלחמה און אין דעם זכות פון דיא תורה ונאם זייא האבין גילערינט וועלן זייא גיהאלפין ווערן ושמואל אפר שהירקו בתורה שמואל זאגט אברהם האט גיגעבין וייגע מענטשין פיל גאלד און מיט דעם גאלד האט ער זייא געד שטארקט זייא זאלין גיין אין דיא מלחמה שמונה עשר ושלש מאות אברהם אבינו האט גענומען צו דיא מלחמה דרייא הונדערט מיט אכטצעהן מענטשין אפר רבי אמי בר אבא אלעזר כנגד כולם רבי אמי בר אבא האט גינאגט אלעזר דער קנעכט פון אברהם איז גינען אוי שטארק וויא אלע דרייא הונדערט מיט אכטצעהן צו זאמען איכא דאפרי אלעזר הא אנדערע זאגין אברהם האט גאר גענומען זיין קנעכט אלעזר דרייא הונדערט חני יודי דער נאמען אלעזר פטרעפט דרייא הונדערט אכטצעהן ויפרי רבי אמי בר אבא נאך האט רבי אמי בר אבא גינאגט בן שלש שנים הכיר אברהם את כוראו ונאם און אברהם איז אלס גינען דרייא, יאקר האט ער שוין געוואוקט אז הקב"ה האט זשאפין דיא וועלט שגאטס ונארם עס שטייט אין פסוק עקב אשר שמע אברהם בקולי חושבניה מאה ושבעין ותרון האט גינען מיין שטייט און האט געהיט מיין תורה און מצות אוי פיל יאקר וויא דער ונארם עקב פטרעפט חושבניה מאה ושבעין דער ונארם עקב פטרעפט הונדערט צוויי און וייגעבין גילעכט האט אברהם הונדערט פינף און וייגעבין האט אברהם אונדערהיבן זייען הקב"ה ווען ער איז אלס גינען דרייא יאקר ויפרי רבי אמי נאך האט רמי בר אבא גינאגט השמן בחושבניה תלת מאה שיתין וארבעה דרייא הונדערט פיר און זעקציג פונען קעגן דער שמו בערמאגען דיא זעכירות פון די יודין און איין סאג יום פפור סאר ער גיט דערמאגען דיא זעכירות פון דיא יודין. ונארם איהר און דרייא הונדערט פינף און וייגעבין סען ויפרי רבי בר אבא נאך האט רבי אבא גינאגט חכמי אברהם וכתוב אברהם

להוציא כסיוס פסס. סימס
 להכניס נמי סיס
 מוכסו על סס. וי"ל דעכל
 ניס על סס קאמר ויבמוק
 ויבסס פסלר גליו וימסו
 לנכריסס נכדו. ו"ל נמי
 סלל. סיס ככור ככל כניו סליו
 סיס וי נכס סכסוס פן סליו
 סלל וי"ל סכסו:

המליכו על מאתים וארבעים ושמונה איברים. אלו הן שתי עינים ושתי
 אוזנים וראש הנויה. ואמר רמי בר אבא מאי דכתיב עיר קטנה ואנשים
 גדול עיר קטנה זה הגוף ואנשים כל מעמם אלו איברים וכא אליה מלך
 נורו וסבב אותה זה יצר הרע וכנה עליו מצודים וחרמים אלו עונות
 ומצא כה איש מסכן וחכם זה יצר טוב ומלש את העיר כחכמתו
 זה תשובה ומעשים טובים ואדם לא זכר את האיש המסכן ההוא
 דבשעת יצר הרע לית דמוכר ליה ליצר טוב. והחכמה העוה לחכם
 מעשרה שלישים החכמה העוה לחכם זו השוכה ומעשים טובים מעשרה שלישים
 אוזנים ושתי ידים ושתי רגלים וראש הנויה ופה. א"ר זכריה משום רבי ישמעאל
 ביקש הקב"ה להוציא כהונה משם שנאמר והוא בתן לאל עליון כיון שהקדיש
 ברכה אברהם לברכת המקום הוציאה מאברהם שנאמר ויברכהו
 ויאמר ברוך אברהם לאל עליון קונה שמים וארץ וכרוך אל
 עליון אמר לו אברהם ובי מקדישין לברכת עבד לברכת קונו מיד נהנה לאברהם
 שנאמר נאם ה' השמיים אין פסוק אברהם און אמהלר שמיים אין

פסוק אברהם בתחלה תמליכו הקב"ה על מאתים וארבעים
 ושלש אברים אין אנהייב האם הקב"ה גמאמבם
 אברהם קען פאר אברהם אויף זיינע צוויי הונדערט
 דריי און פערציג גלידער. ווארום אברהם פטרעמט
 צוויי הונדערט דריי און פערציג וליסוף תמליכו
 על מאתים וארבעים ושמונה אברים נאברעס האם
 הקב"ה גמאמבם אברהם קען פאר אברהם אויף זיינע
 צוויי הונדערט אברם און פערציג גלידער אויף
 נאה סינף גלידער קעהר ואלו הו דאס זענען דיא
 סינף גלידער שמי צינע צוויי אויגן ושמי אוגנים און
 צוויי אויערין וראש תתיה און די סיליה. הקב"ה
 האם נינעקעין פל צו אברהם אברנו ער ואל קענען
 גינעלטיגען אויף זיך זיינע אלע גלידער זאלין
 גים זינדיגען. אפילו דיא אויערין זאלין גים זעהן
 וואס קען טאר גים און דיא אויערין זאלין גים
 הערין וואס קען טאר גים. און ער זאל גים
 זינדיגען מיט דעם גליד פון תשמיש ויפס רמי בי
 אבא קאה האם רמי בר אבא גיזאגט פאי דקתיב עיר
 קטנה וואס האם שלמה תמליך געמיינט מיט דעם
 פסוק עיר קטנה וגו' עיר קטנה זה חטף אקגלייגע
 שטאמט דאס מיינט קען דעם קענטש ואנשים בה
 קעם און אין איהר קענען דא ווייניג קענטשין אלי
 אברים דאס מיינט קען זיך גלידער ודי אליה בלד גיזל
 וקבב אויף און צו די שטאמט איו געקומען אגרויטער
 סלף און האם איהר ארויפגערינגלט יח יצר הרע
 דאס מיינט קען דעם יצר הרע וינח עליו מצודים
 גדלים און ער האם גיבאהם אויף דיא שטאמט
 גרויסק פערמאונגען אלי עינות דאס מיינט קען די
 זינד וואס דער קענטש זינדיגט ויפא בה איש
 סכסו ותקם אויף דעם האם געפונען אין דיא שטאמט
 אצורעקען קענטש און אקרוגען זה יצר טוב דאס
 מיינט קען דעם יצר טוב ויפס הוא את העיר בהקמתו
 און מיט זיין חכמה האם ער גירעקעט די שטאמט
 זה תשובה ומעשים טובים דאס מיינט קען מיט תשובה
 און מעשים טובים ווערש דער קענטש גירעקעט
 נאם לא זכר את האיש תמליכו והוא און דער קענטש

האם נאר גים געדיינקט דעם ארעקען קענטש
 שבעשע יצר הרע לית דמוכר ליה ליצר טוב ווען דער
 יצר הרע קעט אן דעם קענטש צום זינדיגען
 דאמאלס געדיינקט נאר גים דער קענטש דעם
 יצר טוב ותחכמה העוה לחכם מעשרה שלישים די חכמה
 שטארקט דעם חכם קער פון צעהן גינעלטיגער
 תחכמה העוה לחכם זו תשובה ומעשים טובים דיא חכמה
 שטארקט דעם חכם דאס מיינט קען די תשובה
 און מעשים טובים וואס דער קענטש טוט דאס
 שטארקט דעם קענטש מעשרה שלישים פון דיא
 צעהן גינעלטיגער דאס זענען שמי צינע די צוויי
 אויגן שמי אוגנים דיא צוויי אויערין ושמי חס דיא
 צוויי הענט ושמי נגלים און דיא צוויי פים וראש
 תתיה און דער גליד פון תשמיש ופה און די מול.
 הורה תשובה און מעשים טובים קען דער קענטש
 גינעלטיגען אויף דיא אלע גלידער ער זאל מיט
 זיין גים זינדיגען אפס רבי זכריה משום רבי ישמעאל
 רבי זכריה האם גיזאמט פון רבי ישמעאלס וועגין
 דקש הקב"ה להוציא כהונה משם הקב"ה האם גיזאמל
 דיא פהנים זאלין גיבארין ווערין פון שם דער
 וזהו פון נח שינאמר ווארום עם שמיים אין פסוק
 והוא כחו לאל עליון שם איו אפלה צו הקב"ה כיון
 שהקדיש ברכת אברהם לברכת תמליכו ער האם
 געלויבט צו אברהם פריער ווי ער האם געלויבט
 צו הקב"ה וציצח מאברהם האם הקב"ה גמאמבם
 גיבארין די בהנהגה פון אברהם שינאמר ווארום עם
 שמיים אין פסוק ויברכהו ער האם אים גינעלטיגט
 שם האם גינעלטיגט אברהם קען ויאמר ביז אברהם
 לאל עליון קונה שמים וארץ האם גיזאגט אברהם
 זאל זיין געבנענטשט צו שם וואס ער איו דער
 העקסער און אקער אלע וואס ער האם בשאפין
 דיא תמליכו און ערד וברד אל עליון און נאם
 ער איו דער העקסער פון אלע זאל זיין געלויבט
 אפס לו אברהם אברהם האם גיזאגט צו שם ודי
 סקדישין ברכת עבד לברכת קונו גים קען דען אברהם
 צום קענטש פריער וויא קען געענטשט זיין בעל
 הכפית. דיא האקט פריער מיה גינענטשט נאה

ברכה יום ג

לארזני שב לימיני עד אשית אויביך הדום לרגלך ובתריה כתיב נשבע ה' ולא ינחם אתה כהן לעולם וגו':

דעם האקמו ניגענמ'שם הקב"ה, פארקערט האט געדארפט ויין. פריער האקמו געדארפט זאגן אברקה צו הקב"ה נאכדעם צו כיר פיר גמיה לאנהיים האט הקב"ה פאלר אונעק גענוקען דיא ברוקה פון שם און האט זיא ניגעבין צו אברקה שאנפר וויא עס שמיים אין פסוק גאם ה' לאדני שב לישני עד אשית אויביך הדום לרגליך נדר הסלקך דער ציילם הקב"ה האט גינאנט צו סיין הערר וצו אברקהס ויץ בייא סיין רעקשע האנט פיו איך וועל סאהן ביניע פיינט אונקער ביניע פים ובתריה כתיב נאכדעם זאנט נדר נשבע ה' ולא ינחם אתה כתיב לישני עד אשית אויביך און ער

וודרר אפור דף קע"א. פ"ח דלגילוס יוד תא ואו תא

רבי אלעזר טעה (וזמר) (ירמיה ב) כה אמר יי' זכרתי לך חסד נעורייך וגו'. האי קרא על כ"י אמר כשעתא דהוא אולא כמדברא עמהן דישראל. זכרתי לך חסד דא ענגא דאהרן דנטלא כחמא אחרין דלחמקרו עלך ודעירי עלך. אהבת כלנותיך דלשחכלנו לך (ס"א) וכלהו אשחכלנו כד) ודעטרו לך ודחיקטו לך ככלה דהעדו תכסיסהא. וכ"כ להם. כנין דכחך אחרו כמדבר בחרן לא ודעוה. ת"ח כשעתא דכ"ג יתיב כמדורא דא גלל דמהימנותא שכיחאל פסחא גרסהא עליה. מלטיאל ודברהס ודמשה לדיקייא אחרין שוין מדוריהון עמיה. אמר ר' אבה אברהם ודמשה לדיקייא ודוד מלכא שוין מדוריהון עמיה ה"ד כסכות חשבו שעתא ימים. שעתא ימים כתיב ולא כשעתא ימים. כוונאל דא כתיב (שמות לא) כי שעת ימים עשה יי' את השמים וגו'. וכני ב"נ למחדי בכל יומא ויומא אחרין כלושפטיין אלין דשריין עמיה. וזמר רבי אבה כתיב כסכות חשבו שעתא ימים ולכחך ישבו כסכות בקלמיתא חשבו ולכחך ישבו. אלל קדמאה לאושפיו. תינאל זכני עמאל. קדמאה לאושפיו כי הו דרב מנוטא סכא כד הוה עייל לסוכה הוה חדי וקאסי על פתחא דסוכה מנלאו י'אמר נומ; לאושפיון חסדו (לא נסדר) פתורא וקאסי על רגלוהי ומררך וזמר כסכת חשבו שעתא ימים. היטו אושפיון עלאין חסדו. יתיב אושפיון מהימנותא חיבו. אריס (ס"א חסתי) ידוי ודאי וזמר זכאה חולקאה דישראל דכתיב (דברים לב) כי חלק יי' עמו וגו' והוה היבו. תינאל זכני עמאל. דמאל דלית ליה חולקא כעמאל ודארעא קדישא יתיב כללא דמהימנותא לקבלא אושפיון למחדי כה"ז עמאל ובעמאל דלתי. וכני למחדי למסכני מאי עמאל כנין דחולקא דליטין אושפיון דזמין דמסכני הוה:

הלכה פסוקה יוסף חק

הרמב"ם הלכות ברכות פרק ז. (א) אין מניחין כשר חי על הפת ואין מעבירין כוס מלא על הפת ואין פוסקין את הקערה בפת ואין זורקין את הפת ולא את החתיכות ולא את האוכלין

מעשרי תשביחו לה"י דף לב ע"א. בעל סלסון שסוכתו קשה אמרי טכר למד למוטו לנדב אהרן ופי טעם כדעס זערוכ ספידנל ליטו שליט כרוחו וכלטו לשוטו נדס סתהשכס כענין סתאמר סווס סתמטו לטונק ואלמר בעל הלשון תשביחו קשה דער מענקוש וואס איז געוואהנט צו ביידין לשון הרע איז איהם שווער צו סאהן תשובה אחר אשר למד לשונו בפה שפיר יפיו שלח בריה נוייל ער האט שוין געוואהנט ויין צונגט צו ביידין ליגען און אין מויל האט ער געוואהנט צו ביידין לשון הרע בייב התרגיל איבטו שלים בריחו און פון ויין פיל געוואהנטיים גען ער שוין גיט גינעולקטיגען אויף זיה אליון און גען זיה שוין גיט איין האקטיין פון צו ביידין וקאל לשונו נדום סתשקבה און דער צונגט בריינגנט דאס טראכטונג, ווייל דער צונגט איז געוואהנט צו לשון הרע פראקט שוין דאס הארץ וועלגע לשון הרע דער צונגט זאל ביידין גענין שאנפר וויא עס שמיים אין פסוק הוה תשוב לטונה בייך צונג

שאינו להן קליפין. בנות תותים וענבים וצנורים מבני שהן נמאסין. ומותר לשמור את היין בצנורות בבתי החנו. וזרקין לפניהם קליות ואגוזים בימות החמה אבל לא בימות הגשמים מבני שנמאסין. ואין נוסלין ידיות ביין בין חי בין מווג. ובן און מספירין שאר אובלין ומשקין דרך בוי ובועיה: (ב) אסור לאורחים ליטול בלום ממה שלמנהגה וליתן ביד בנו או בחו של בעל הבית שמא יתבייש ובעל הסעודה שהרי אין לו בלום מה שהביא לפניהם ומכאן הקטנים נוסלים ובלום

ספסי כסילים פלגנו ונפדו פי כסיל מחסו לו מחסו לי ילסו ומגור. ר"ל כי סכסיל ילסו יגור מוסס לסונו פן יוקס בו כסכר ילסו סמיו כי לין ספסיו כסומו. גם סססלו נקל סמיו כי ילסר פן דבר ספסיו סוס ולס סנה כל נקויו ספסיו סו כן לס ילסו מברכו סרסס ולס טוב ילסו לין ספסומו סלסס כי לס ילסו גולל ססלו כי ספסומו סלסס לסנקוס ספסו כר כי יקוד ילסו נכססו יקוד לס ולסר סלסס ספסו זר יסיר לן סמו פוסס כככס זדון פי' לס ססר ססר זדונו סלססו וסוסו וסולו וסכסו וסדונו סל ססר כי סלססו לכר יסס ולס ככססס כי דודו סדו סו כוס

בריינגט או כיון הארץ נאר פראקטין שלעקטע זאכין דער צונג נאר האבין וואס אז ביידין נאמיר נאר וואס דער פסוק שלטן פעלילס צולעבן די לעפעצין פון ריא נארין מוהט איהם פארבראדין. וייע אייגענע בייך פארלענדן איהם נאמיר נאר וואס דער פסוק פי גסל סתתה לו ריא מויר פון דעם נאר אוי אשערקע צו איהם סתתה לשון דהא סטר סתתה אוי דערמישט אמוהא און אשערקע ורצה לומר דער פסוק סייגט צו זאנין די סתיל ריא ירו סוסס לשונו פן וקס בו נאמיר ריא סאקיי דער נאר האט מורא פאר ויין אייגענעם צונג סאקער וועט ניון צונג נאר אים ביידין שלעקטע בייך. אוי וועט דער האט מורא פאר דעם צונג פון אייע פויגט די ער סתתי בישתי ווייל ויין ביידין אוי גיט אין ויין כח אין צינהאלטין גם סקאו נגל בעיני דאס ויגד פון דעם ביידין אוי אויך בייא איהם גרינג די יאסר פד דבר סתתם הוא ווארום ער זאגט אויך האב דאך נאר גירעם ולא פנה אל נוקי חרבים און ער קוקט נאר גיט אויף ריא פיל שארין וואס ויין צונג האט געמאכט על פו לא ישוב מדברו הרעה הרבדער וועט ער ניש צוריקערין פון ויין שלעקטין וועג וואס טוב ישוב און אפילו ער וועט צוריק קערין אין תשובה שלמה אוי ויין השוכה גיט מיט זאקת די לא ציר נולל סקאו ווייל ער וועט גיט דערקענען וויא גרויס ויין ויגד אוי די תשובה שלמה לתקות מפשע רב ווייל אמתה השוכה קען זאל בייך ווערין פון אגרוסקע ויגד די יגד יגד סתנו בנפש סקוד אש דארף ויין ארבענדריגער סרויער בייא איהם אין הארצין וויא ארבענדריגער פיייער ויאמר שלמה עליו שלמה עריו השלום האט גיזאנט וד יתיר לך שמו שלום בעברת דיו דער סענש וואס ויגדניט מוהטווייל און און און גרויס בייא אוי ויין נאקטען לך. ער מוהט גיט מוהטוויילגקייט מיט צארין פיישי דעם פשט פון פסוק קען קען זאנין הלך אשר נבר וזנו להכות בלשונו וזאנו ויאנו וקברתו יתונו דער רשע וואס ויין מוהטוויילגקייט האט ניה אויף איהם געשטארקט צו שלאנין סענשין מיט ויין צונג און מיט ויין גרויסקייט און מיט ויין בעם אל האמר די בלשונו ליד גה זאלקסו גיט סיינען אז נאר מיט ויין צונג האט ער גישלאגן.

אנדערע שטאקער עסינוואג, סאקער וועט דאס פאלין און און עס וועט מיאום ווערין צו עסין ולא את האוכלין שאין בהם קליפין און קען מור גיט ווארפן אועלעקע עסינווארג וואס האבין קיין שאלאכץ. סאקער וועלן ויין פאלין אויף די ערד און וועלן מיאום ווערין גטו ותיים וגיגים ותינים תותים וזאוי אפרין און סרויבין און פיינין סאר קען גיט ווארפן סאקער וועלן זיין פאלין אויף ריא ערד ספני שסם נאססין וועלן ויין מיאום ווערין און קען וועט זיין גיט קענען עסין סטר לפשוד את חיינו בנזרות בכפי חתנים ספארצייטן אוי גיטען אסנהא אויף סתתנה פלעגט קען ניקען ויין ביי דעם סתן אין ריגעס דורך אריגע. דאס קען קען, ווייל ריא ריגעס וועגן גיטען בייך אוי די וויין גיט מיאום גיזארין און קען האט ריא טיין געקענט סריגען וורקיס לפנים קליות וטנוים בימת יתקח וסקער קען קען ווארפן פאר ריא סתן בלה געמירקעקטע וואגען און גיט זאל לא בימת תגשסין אקער ווינאקער סאר קען גיט ווארפן ספני שנמאסין טייל זיין ווערין מיאום קען קען ויין גיט עסין וזיו סתלי ויתקו ביו קען סאר גיט וואשין ריא העגט מיט וויין ביו חי ביו סקוי סייא. עס אוי בייגע וויין זון וואקער וואס קען קען איהם גיט סריגען און סייא דער וויין אוי שוין געמישט מיט וואסער צום סריגען ובו אין ספסידן שאר אקנין יספסין דוד בוי וגיטיה און אנדערע ערלייא עסיני ווארג און געמירקעקען סאר קען גיט קאלע געמירקעקען מיט פארמיאוסונג און קען סאר גיט סרעפין אויף ויין: (ג) אסור לאורחים ליטול בלום ספסו שלפניהם וליפון ביד נר או בתי של בעל הבית אויב נעקס וועגן געקוקען אין אשטוב און דער בעל הבית האט ויין אייגענען עסין אריין ויין גיט בעקט פון וייער עסין און קעבין צו אקניד פון בעל הבית שאט תבייש בעל הסעודה שתיי אין לו אלא פה שהביא לפנים והצאזו התפנים טיילם אמת וולקיס סאקער האט גיט דער בעל הבית סער עסיני ווארן נאר וואס ער האט גיגעבין פאר די נעקס און ריא קוגדער וועלן דאס עסינווארג ביי ריא נעקס צו געקען און אנדערע עסינווארג האט

במאהן האט ער נאר גיט פי דיע מדע דוא זאלקס אקער

והולכים, לא ישלח אדם לחבירו חבית יין ושמן אף על פיה שמה ישלח לו אדם חבית שכולה יין וירמה שהוא שמן ושמן הוא על פניה בלבד ויומן אורחים ויתבייש, וכן כל ביוצא בברכים אלו חמביאים לדידי בושח לבעלי הסעודה אסורים;

מוסר בכרכת דזון ר"ל כי אם לא יוכל לנסות את לוינו בלשוננו ויובל כסופ כי במעט יכס במכרס ולא ימנול כלפינו לערו ז"ל כפינו דואג כי כלפינו מוס שמוכי לנסות בכסוים וימנולו לפניהם לנסות אמר לדואג חסם סוים ב"ל חסם מכס כמכרס מבלעדי סופ חסם ופנס בכסוים;

ער וי"א גימ' צו געבין נועם דער בעל הבית פארשעקט נוערין לא יקשה אדם לתבד חבית יין ושמן אף על פיה אקענקשט טאר גימ' שלקען צו ויין חבד אפאם וויין אונ הויבין זאל ויין בוימאיל ויהמה שווא שפן כאקער נועם דער חבד מייגען אז די גאנצע פאם איז בוימאיל ושפן ושל פיה בלבד אונ אין אקת איז די בוימאיל נאר הויבין ויהמן אורחים אונ צו איהם נועלין קוקען געקט אונ ער נועם זאגין צו דיא געקט ער נועם וי"א געבין צמין סימ בוימאיל ווייל ער נועם מייגען ער האט אפאם בוימאיל אונ אז ער נועם עפענען דיא פאם אונ נועם זעהן עם איז וויין אונ גימ' בוימאיל והבייש נועם ער פארשעקט נוערין וכו' כל ביוצא בברכים אלו חמביאים לדידי בושח לבעלי הסעודה אסורים אונ נאך אזעלעך זאכין נואם קען ויין אז דיא מעקטשויין נואם מאקען דיא סעודה נועלין פארשעקט נוערין טאר קען דאס גימ' טאהן;

וויקען כי היא עושה בעבדת דיון ער קט יא גימ'אין מיט ויין פעם אָרער ער נועם טאהן מיט ויין פעם געזי לופר שלמה מיינט צו זאגין כי אם לא יוכל לחבות את אויביו בלשוננו אויב ער נועם גימ' קענען שללאגין וייעע פייגד מיט ויין צונג, דעהינו וייעע בריד נועלין גימ' העלפין הכול חבות בו בַּמַּשָּׁח אונ ער נועם איהם קענען מאקי אין אקת שללאגין יפה בעבדה ולא יחטול נועם ער איהם שללאגין מיט פעם אונ נועם אויף איהם קיין בחכמות האבין באשר אקרו ו'ל בענין דואג אזוי וויא קען האט גיזאגט אויף דואג כי באשר צוה שאול לחטות בבתנים נוען שאול האט גיבאמין וייעע קענקט וי"א זאלין קענען דיא כהנים וימאט חנאשים לחבותם אונ דיא מעקטשויין האבין גימ' גיזאלט הרנגן דיא כהנים אפר לדואג האט שאול גיזאגט צו דואג אמת הדיק בלשון דוא האקט וי"א גישלאגין מיט דעם צונג, נואם דוא האקט גירעט אויף וי"א לשון הרע אמת חבה בתרב איצט זאלטמו וי"א שללאגין מיט דעם שווערד גיזאגט צו דואג סוכ אמת ופנס בבתנים גי"א דוא קנה דיא כהנים אונ ער האט וי"א געהרגת, זעהן מיד נואם פון לשון הרע איז גיזארין, דריבער דיארף ניד יעקער מעקטש הימען פון צו ביידין לשון הרע נועם ער זוכה ויין צו טיל נוסם בעולם הנה ובעולם הבא;

שנאמר וויא עם שמייט אין פסוק שאור האט קנה דיא כהנים אונ ער האט וי"א געהרגת, זעהן מיד נואם פון לשון הרע איז גיזארין, דריבער דיארף ניד יעקער מעקטש הימען פון צו ביידין לשון הרע נועם ער זוכה ויין צו טיל נוסם בעולם הנה ובעולם הבא;

ברכה יום ד תורה

אונקלוס

לחמשיך מות' דיא יהוה נפשי יה יהוה רוח יוד הא ואו הא נשמה יהוה חיה יחידה ו דמלי וו אל שם ב"ן שבעשיה בניקור חולם;

מ וּמִפְּנֵי אֲרִיץ וּמִלְאָה וּרְצוֹן שִׁכְנֵי סִנְיָה תְּבוֹאֲתָה דְרֵאשֵׁי יוֹסֵף וְדִקְדֻקַּךְ נִזְיֵר אַחֲיוּ: " בְּכוֹר הָהָר לֹו

מ וּמִפְּנֵי אֲרֵעָא וּמִלְאָה וּרְעֵי לֵיָה דְשִׁכְנֵי תִיתִיה בְּשִׁמְיָא וְעַל מִשָּׁח אֲתַגְלִי בְּאִסְנָא יִיתוֹן פֶּל אֲלִין לְרֵישָׁא דְיוֹסֵף וְלִגְבֵרָא פְרִישָׁא דְאֲדוֹהֵי: יוֹרְבָא דְשׁוֹי

ת"א וזלון שכני: זכמים קים: בכור שוכו: בכרום בו כי טק ספר סוסכ ספסח ויקרא:

שפתי חכמים

ב ר"ל כסם סטופיך מלת בכרס דבלשו סכי לו סיס כמעט מבורכת מרצונו ונחת רוחו של הקב"ה הגולה עלי תחלה בכנה: רצון, נחת רוח וסופו: וכן כל רצון שמבוקר: תבואתה: בכרס זו ב לראש יוסף: נזיר אחיו: שפורט מחטיו כמכירלו: (יו) בכור שורו: יש בכור שהוה נאמן פירוש לתורת אלהים

קעם רארין תבואתה דיא בכרה זאל קוקען לראש יוסף אויף דעם קאפ פון יוסף ויקדקוד אונ צו דעם קאפ ניד אחיו פון דעם נואם איז גיזארין אפ געשייר פון וייעע ברדער אז וי"א האבין איהם פארקויפט: (יו) בכור דער סלך נואם נועם פון אים

(סו) ומפני אונ פון ויקקיים פון דיא ערך אונ איהר ערפילונג ורצון אונ בניוילונג פון דעם נואם האט גערורם אויף דעם רארין קלומר ויין לאגד זאל גיבענקשט ויין מיט דעם רצון אונ נחת רוח פון הקב"ה נואם ער האט זיך צו מיר באווייען אויף

וְקָרְנִי רֵאשׁוֹת קַרְנֵי בָהֶם עַמִּים יִנְנַח
יַחְדָּו אֶפְסֵי־אָרֶץ וְהֵם רִבְבוֹת
אֶפְרַיִם וְהֵם אֲדָפֵי מְנַשֶּׁה: ׀ ׀ רַבִּיעַ
יִי וְלִזְבוּלָן אֲמַר שְׁמַח זְבוּלָן בְּצִאתָהָּ

ת"א כסס עמיס יננס ימדו. כ"ק י: וזבוילן אמר. ספר סוכר פרשם בספולקת:

בעל הבורים

(ים) שפם. כ'י. שפם זבולן. שפם סוכר. פ"ש שהיו יולאים בדרכים לפרקטיס סיו

שפתי חכמים

עם סכס לראש יוסף לך סיופ כרכס ו: ג ו"א סף ככור
 דסכס סוף מל גדולס וס' עקל סיוולס כו: ד כ"לס למנין
 עם מדמסו לטור: ה כ"ל אמלי לא מדמסו אטו ככרניו ג"כ
 לטור נעם מדמסו ככרניו לראס כו'. וזכס יטוכן סל סדרכס
 רכוכיסו. ופטי יכיסו סכרסס כקל לראס מל' רוס סו סדיס
 ולס לראס מעס דסכס סל לנשפטיקן גכוכיסו וספוס סל סכיס'ס
 וראס סל' מלס סככילס סכוכיס: ו' פ' ל' כחמס סוס
 וכס ס'י סל סיסס סל'ס סככס מלואס פרסס עס לרככס מלואס
 פרסס סל' סיס ספסר סל'ס סל'ס כלס ימלוכו סל'ס:
 ו' סוסו מל' כככיסו כו: ה כ"ל מעס כסל שמו סל זבולן
 סחלס סל'ס סל'ס קסו לו ספלקן וסחוסו ככרן ישראל
 ז נויס: והם רככוס אפרים. אוחס המגמיס הס הרככוס סכרני יכוסע סכס אפרים: והם אלפי סכס. וסל סכס
 סל'ס סל'ס ככרן גלעון ככרן (סופסיס ח) וזכס וללמוע ככרן גו': (ים) ולזבולן אמר. סל'ס סכסס
 סכסיס סכרן ככרונס ח זבולן גל גד נפחלי וסכר כסל סמוחיסס לחוסק ולהגכורס לפי שהיו סל'סס סככל

גדולה ג ומלכות סנחמ (תהליס סס) סף חני ככור
 אכסו. ו' (סמוח ד) כני ככורי ישראל. בכור, מלך
 כיוולס ומכו וסל יכוסע. שורר, סככו קסס ד ככור
 לככוס כמס מלכיס: הדר לו. נחלו. סנחמל (כמדכר
 כו) ונחמס מוהדר עליו: וקרני ראס קרניו. סור ככו
 קסס וכן קרניו נלוס ח סכל ראס קרניו נלוס ולין ככו
 קסס וכן יכוסע ככו חל סור ויפס קרני ראס: אפסיס
 ארץ. ג"ל מלכיס אפסר סכוסס מל'ס היו ו אלס חין לך
 כל מלך וסלטון סל'ס קסו לו ספלקן וסחוסו ככרן ישראל
 ז נויס: והם רככוס אפרים. אוחס המגמיס הס הרככוס סכרני יכוסע סכס אפרים: והם אלפי סכס. וסל סכס
 סל'ס סל'ס ככרן גלעון ככרן (סופסיס ח) וזכס וללמוע ככרן גו': (ים) ולזבולן אמר. סל'ס סכסס
 סכסיס סכרן ככרונס ח זבולן גל גד נפחלי וסכר כסל סמוחיסס לחוסק ולהגכורס לפי שהיו סל'סס סככל

דעת וקנים מבצלי התרופות

יכס כככילס לטמור סדוסי וסכסלל עליו סישמס כסדוסי.
 זכן סכר לו יפסכ רובן כין ספספסיס. רוכן כין כככילס
 לטמור סדוסי:

(ים) שפם זבולן כלסחן. זכולן סיס יולס לסכוסס ללוך
 ולרדון מלכן ככרניס לסיכן סכסלל מעס עליו סיל'סס
 כסמוכסו: סל'ס סכסל כככילך. סל'ס סיסס ככיסו לנריסס וסיס

פירוש לתורת אלהים

אריוס קוסען דאס איז ויהושע שירו וואס ניין
 כח איז שטארק אזוי וויא אאקס איין צו געקען
 פיל סלכיס הדר לו שיינקייט איז געקענין גינארין
 צו איהם זקני וואס אזויא וויא דיא הערקער פון
 אנווייל סהיר קרני אזוי זענען, זיינע הערקער.
 רש"י שרייבט איין אקס האט גרויס כח אקער
 זיינע הערקער זענען גיט שייין אונ אונווייל סהיר
 האט שיינע הערקער אקער ניין כח איז גיט גרויס
 אונ צו ויהושע איז געקענין גינארין דער כח פון
 איין אקס אונ דאס שוינקייט פון דיא הערקער
 פון אונווייל סהיר דקס מיט וויא פלוקסר מיט ניין
 שטארקייט עמיס גינח נועם, ער שטויסין די פעל-
 קער יחיו צו אטקען אפסי און דיא הארין פון דער
 נועלט דאס זענען דיא איין אונ דרייביג מלכיס
 והם אונ דיא גישמייקענע זענען רככוס די צעון
 שוויגער נוס זענן גינהרנה גינארין דרנה ויהושע נוס
 ער איז פון שגכט אפריס והם אונ דאס זענען דיא
 וואס ער איז פון שגכט כנששה: (יה) ולבילן אמר אונ
 זבולון אונ ואלקסט כמזלים ניין ביין סאהן
 יששכר כהתלוי אין ביין גיעעלט פלוקסר ו ואלקסט
 כהתלוי דרנה ויהושע נוס זענן גינהרנה גינארין דרנה ויהושע נוס

זענען גינהרנה גינארין דרנה ויהושע נוס
 ער איז פון שגכט אפריס והם אונ דאס זענען דיא
 וואס ער איז פון שגכט כנששה: (יה) ולבילן אמר אונ
 זבולון אונ ואלקסט כמזלים ניין ביין סאהן
 יששכר כהתלוי אין ביין גיעעלט פלוקסר ו ואלקסט
 כהתלוי דרנה ויהושע נוס זענן גינהרנה גינארין דרנה ויהושע נוס

זענען גינהרנה גינארין דרנה ויהושע נוס
 ער איז פון שגכט אפריס והם אונ דאס זענען דיא
 וואס ער איז פון שגכט כנששה: (יה) ולבילן אמר אונ
 זבולון אונ ואלקסט כמזלים ניין ביין סאהן
 יששכר כהתלוי אין ביין גיעעלט פלוקסר ו ואלקסט
 כהתלוי דרנה ויהושע נוס זענן גינהרנה גינארין דרנה ויהושע נוס

ויששכר באהרן: עמים הר- יקראו שם זבתו וזבתו צדק פי שפע

ת"א שם יזכור זכתי לזק. עגילס ו:

בעל המארים

כחזקים וגבורים: כחזלך. כ' ריז. ויזך אל השכן כחזלך עולם. השכן נוסף לן טורס שער כחזים נחלים. כמו שדרש זה שפסס כחזים שער פ"ז וספר שטינו גומס. וכני יששכר סיו יושבי סטלים ומוסקים

שפתי חכמים

עם טלל שפס עד סכס לטוס שכס: מ' ר"ח סקדמח וזולן לפני יששכר: י' י' לרגל. וז"ס ר"ב ס"ג ל' אסיה ומל' יקראו. ל"ס כל אסיה כו' וז"כ אף אסיה דהכח אפ"ס טלל ע"י קריאס סוס אלל עמלמן סן וז"ס אפ"ס כחיל ל' קריאס. ככס סכ"ס וזני עמגנס כוס ד"ס ל' כחזי יקראו הק"ף כפ"ן והר"ס כ"לר"י מבני נפסל כו'. וז"נ דמ"ס דכ"ס כלל קריאס סיה כדפרישיה אלל סס עמלמס יחאספוס כמלס שפס פטיסס סיפלו לרגל ומפי דשאר אפ"סוס סון מו סס ע"י קריאס ככס סלל יקראו כעיקוס יחאסו ומוגלס ללו כפ"ל סול לך לן ונקד כיקוד כספסל. ודוק. כ"ג סוד ככס סכ"ס ס' ל' מני יוד עס מ"ן אפ"סוס כשכ"ס ל"כ סס סוריס כחוך כרקהן של יששכר וזולן. וזמגס לל ידמתי וזני סיו יודע דס"י כ"ל מלמו סיו נסר מוקי"ס וזכס ופ"ס קביוס מפי"ס ומכוריס עמיס של שכני ישרל סר יקראו לסר ססוריס כו'. וזפסר דריכ"ס מוטמס סיה כיד סירכ מ"ס ככס עס ספסכ כו'. ב' רלנו כוס לחכר סירכ הקכ"ס סלד"י ומ"ס סופ"ך וי"י נוגר סכרלמס וזכו זכתי לזק אף שכל ימות שפסס סיו מקרי"ן עס קרבוט אלל מ"ס סופ"ך וי"י כרי לנכר מיור סקרא: ל' ר"ל דמס כרסס כ' כוס: מ סריח סיו דנ סול וטמו סוילנו: ג' סס קלי אובולן שפס: נלפמו כמול ככסר נפסלי פל עמוי סהדס. ומ"י עמפיס ענכרל עס סרף נפשו וכי כשכיל זלח כקס מוח נלפמו כשכיל ספסלי פל עמוי שרס ומכר סיס עמכרס כו' ולי לל נחס אלל ימיס וזכ"ל לו סק"ס לך נחסי ס עמגנו סוילל סריח כו': ס' ס' סול עכס סקורוס כפרי"ס: ו' דלמסס רלסון קסס למס: אכר: שם יזכור וז' סל סקדכמוס וזכור סס וזוד ע"י זכתי לזק וסל כל סוכמיס זכתי לזק. ל"ס

לאנחא קראא על פיעי דבדך ויששכר כמדהך
מעבר זמני מועדיא
בירושלם: י' ש שבטיא
לישראל לסור בית
מקדשא יתבגשון תמן
יקסון נכסת קודשין
דרעוא ארי נכסי עממיא
רשיי

השכמים הם הם שהולך יוסף לפני פרעה שאל' (בראשית מו) ומקלה אחיו לקח חמשה אנשים לפי שגדלים חלשים ולא ישים אותם לו שרי מלחמתו: שמח וברוך בצאתך ויששכר באהרן. וזולן מ' ויששכר עשו שתשות וזולן לחוף ימים ושכנו ויזול לפרקמטיא כספית ומשכר וזמן לחוף סיו של יששכר והס וישכיס ועוסקים כחורה לשיכך הקדים וזולן ליששכר שותרתו של יששכר ע"י וזולן היתה. שמח וברוך בצאתך, הלל כלאחך לסורה. ויששכר, הלל בישיבת אהרן לחורה ליכז ולענת שנים ולקבוע חדשים כמו שנאמר (ד"ה א"י) ומכני יששכר יודעי דוה לעמים רחשים מלחיס רח"י סנהדרלות היו עוסקים ככך. וע"פ קביות עמיס וטבוריס: (י"ט) עמים) של שכני ישראל: הר יקראו. לחר המוריה יחאסו י כל אסיה ע"י קריאה היא זסס וזכו כרגלס כ זכתי לזק: כי שפע ימים ינשקו. יששכר וזולן ויהל לה ספלו ל למסוך כחורה: ושפני ממוני חורל. (מגיל' ל) סכוי עמוי חול סריח מ וזולן וזכרית לכנע היולמיס מן היס ומן החול וכחלקו של יששכר וזולן היו כמו שנאמר (שס עו) כמס מגילה (שופטים ה) וזולן עס סרף נפשו למות נ ממש דנפחלי על מומוי שדה היה מתרעס וזולן על חלקו לאחי נתת שדות וכרמיס וגו'. ושפני, לשן כסוי. כמו שנאמר (מ"א) ויחטון את הכית (סס ו) וספון כלרו

הר יקראו ע"י פקדמטיא של וזולן חגרי אומות העולם
זכתי חל ארט והוא עומד על הכסר והס דורמיס הואיל ונצטערו עד כלן נלך דר יובלס ונראה מה יריחה של
אומה לו ומה נפסיהה סיו רוחיס כל ישראל עובדים לאלוה אחד ואזכלס מאלל אחד לפי שהעכו"ס אלהות של זה
לא כאלוהות של זה ומאלכו של זה לא כמאלכו של זה והס אומריס אין אומה כשרה כזו ומתעירין שס שנאמר שס

דעת זקנים סבעלי ההוספות

(י"ט) עמיס סר יקראו. כי כשלו עמיס רביס כה"ס כוס כחולין ט"ס ט"ס עמלמר שפסכ"ס מודריס נדריס נדכוס סו עורדין ומסנדכין נפסי פסל סיס ללכס

מירושל תורת אלהים
הסקר' שם יששכר האבין שותפותין וזולן
איין שעשכונג צדק פון זיקעכטיאיימי. דער גור
אריה שרייבט וייל זבולון האם געהאנדילט אונ
הס ספרגס גיווען דעם ששכר אינ יששכר
האם גילערונגס הורה אונ האבין קובע גיווען
ראשי חדשים אונ ימים טובים אונ הורה ניי האם
קען געוואקס נוען צו גיוון עולה רגל גיוון דרום
שמיים דער פסוק עמים הר יקראו בייא דער
דרבה פון יששכר וזולן י' שפע ימים ייגיו ונארם
יששכר אונ זבולן וועלן ייגען די שפע ע"י דעם
זס אונ ביהמ"ת דעם נועליו זייא צייט האבין צו
לערגען הורה דלוקר בהמ"ת זבולן וואהנגס בייא

יִבְרָאוּ וְיִסְמְאוּ דְמִשְׁמַרְן
 בְּחֵלָא מְתַגְלֵן לְהוֹן :
 ב וְלַגְד אָמַר בְּרִיךְ
 דִּאֲפֵתִי לְגַד כְּלִיתָא
 שְׂרִי וְיִקְמְוֹל שְׁלִמְוִינ
 עִם מְלָכִין : כּא וְאֲתִקְבֵּד
 בְּקַדְמֵיתָא דִּיכִיָּה אַרְי
 תִּסְן בְּאַחְסַנְתֵּיהּ מוֹשֶׁה

ה"א ושפני סמוני חול. עס : וילא רלפטיס לו כי עס. סוסס יג כסלס סו :

בעל המורים

כברכס יוספ לפי שאלונו של יוספ סיס מהלך סלל סהלונו לומר
 קייס זס מ"ס כוס : וטרף. ז'. וטרף ויוט. סכר לס סכר
 זכעס וטרף זס מלל. לומר כל מס סטרף לין מלל מידו :

שפתי חבמים

ד"ס כ"י. ויל"ג נתי : ק"ס דלילי כפי' דסל קודס סזיחס
 לברך גיור מ"ע סלו. לכן לרין גס למעס דלסלסן : ס ר"ל
 וסלל סחזמו סיס מד סירדן לנד ס"כ מלי סול דלכיס כרוך
 מרחיב גד. ל"ס לנד מוח סיס מרחיב וסל לנד מטרב סירדן
 סיס למערכ : צ כחכ סרל"ס לל סידוטי כונס סרד כוס
 מג"ל דמסוך דמנוך לספר סיס מכלל ללריס דלמל מוס
 דגבור סיס כלריס מ"ס"ס נעסל ללריס. וסמל י"ל מוס
 שנמשל גז ללריס וסל יסורס שנמשל כן ככרסו סל יפ"כ מ"ס
 ורין לזכס מל ססוקן כספר לרין לריוט גבור כלרי. מכל"ל
 ל"ל נלסל דכ"י ס"ל סכל לפי מ"ס שפי' למיל כסמוך דסוכסל
 שמוסל לחקס ולנדיכס לפי ססוי הלסיס ופ"ס ס' או ס' י'
 ען סהלסיס ס' וק"ל : ק לריוט כוס נעס ססופוס מלל כיווס
 כדי יוסל מלל רלפטיס דכוס עס מלס סמלריו מלן לך רלפטיס
 מלס סללמריס. וכ"ס רש"י כסד"ס כריס

דעת זקנים מבעלי התוספות

ככור סזוי כי כסטיס מלס וסוסכס מניס זרופו מלל
 יכסו כלסלס סיס סוירך סזוכוס סלפטי סללס וכללס עמו
 וממתיק סמכס ער סוף סכספ :
 (כא) וילא רלפטיס לו. רלס גז וברל לו רלפטיס כ' ס'
 דסיינו סלן סיומו וזונ סעכס סירדן : כי סס
 חלקת מחקק ססון. כלי כרונס לסיך נלסל לחלקי ס"ס סמנון
 ועלכ מעללדן מל"ס כלי וזונ ס"ס סמחיד סיק"ס לקב"ר סס
 משה רכיו וסלו סיסח עסידס למזור ליד עמון לל סיס סקכ"ה
 קוביז סס כחלסו לל"ן : וילא רלפטי סס. גז סיס סוכך
 למלמלס כללסי עס יסללל : ויקח ס' עס. ססמד כחלסו
 וקביומו כעספס סססלס עס יסללל לעבור למני סהלון :

יזכור זכמי זלד. כי שפע ימים יינקו, זכולן וישכר
 היה נותן להם ממון כשפע : (כ) ברוך מרחיב גר.
 מלמד שהיה תחמום של גר מרחיב פ והולך כלמי מוחז :
 כלביא שכן. לפי שהיה סמוך להפס צ לפיכך נמשל
 בלריוות סלל סהמכיס לספר לרריס לריוט גבוריס :
 וטרף ורוע אף קרדק. הלגויסס היו נכריס חותכיס
 הרלס עס הורוס כמכס לחת : (כא) וירא ראשית לו.
 רלס לריוט לו חלק כרין סיומו ועזו סהול רלשית ק ככוס

כסל לפי ססיס סמוך ז' דל"ל מוס סיומו גבור כלריס דסל
 כדי יוסל מלל רלפטיס דכוס עס מלס סמלריו מלן לך רלפטיס
 מלס סללמריס. וכ"ס רש"י כסד"ס כריס

יבשללל : כי שפע ימים יינקו. כי כשפע תיבול לסס סכסורס
 דרך סיס ומריומי : ושפלי סעווי חול. כמו ססספיטוס
 ססככרוס כמל וסככרטיס כיס מלכילין לחון סכל וסמולילין
 ססספיס סומינ סמנון כחול. וקלמס גנ"ס סספיכס וסמנון
 סכסנון כחוס סמללו סכל ויחול לעמון. ולפי סססס סוס ס'
 למלול למס סקדיס זכולן ויסכר. סכל לפי סטרדס סספס
 סהלסוס זכולן יססוק סכרמטיס וישכר יססוק סכורס
 סיספס זכולן כלארץ ככילי ויסכר סמוכ סללללן :
 (כ) כרוך מרחיב גר. לפי סמללו סג גז כקוס מלס
 כר"ל ומקיס רכ סיס כניני גז וכו' סיון למעל כיס לטון
 סככס כדכמיב ורזו כרמכ : וטרף זרופ סף קרדק. ס' סכ

פירוש לתורת אליהם

סחריס פון די אומרו העולם קוביען צו זיין לאנד
 סחורה קוביען : (כ) וילג אפר אונ אויף גז האם. ער
 גינאנט בירך גילויש איז גערעט פון גז גלביא אזוי
 דערבריישערט דעם גרענערט פון גז גלביא אזוי
 וויא אלעקשערט שזו נועט. ער ריהען טייל זיין
 שרם איז גינען גבורים מחמת ער איז גאהנט
 ביים גרענעץ פון ארץ ישראל דרום איז ער
 גיגליקען גינארין צו אלזיב וינרף אונ ער פאר
 צוקט וירע דעם ארום אף אויך גקדיי דעם קאפ
 בלוקר די וואס גז האבין גינהגת האם קען רער
 קענט ווארום מיט איין האק מיט דעם שווערד
 האבין זייא אפ געשניטען דעם ארום מיט דעם
 קאפ : (כא) וירא ראשית לו אונ. ער האם גינען ער
 זאל געקען וויא סלק פון דעם לאנד סיון סירחן ועזו
 וואס קען וואס האט דעם אונ אלעס ערשטען איין
 גענוקען די ווארום. ער האט געווקט שם כארמיין

דעם בארשען פון ים אונ האנדלען קל סחורות
 וואס קוביען זייט דעם ים אדער אז עס נועקט
 עפדים רער סרונקען איין ים אונ דער ים ווארשט
 אדרים קוקט דאס איין דעם לאנד פון ובוילן אונ זיי
 געקון דאס דרום היינט צו זיי זינען די שפע פון
 דעם ים וישפני אונ זיי גרעקשען זאכין סייני חיל
 וואס זענען געהאלטין איין ואמד די גקרא ואנט
 שפוני מיינט קען חלוון דאס איז אזויא אפיש
 וואס קוקט ארום פון ים אונ מיט זיין בלוט
 פארבט קען תבלת אונ דאס איז זייער מיינר
 קייני מיינט קען סרית דאס איז אויך זייער
 אטייערער פיש חיל דאס ואמד פון דעם לאנד
 פון שרם ובוילן דאס איז זייער מיינען ואמד
 וואס קען מאכט רער פון זייער גלאו אדר אזוי
 איז דער קענט מיט הר גקרא דורך רער סחורה
 וואס ובוילן נועט האבין צו פארקויפען נועלין די

מִתְקַבֵּל כְּפִיּוֹן וַיְהִי רֵאשִׁי עִם צְדָקָתָהּ יְהוָה עֲשֵׂה וּמִשְׁפָּטָיו עִם יִשְׂרָאֵל :

סִפְרָא רִבָּא דְיִשְׂרָאֵל
קְבִיר הוּא נִבְקָ וְעָאֵל
בְּרִישׁ עָמָא וְכִנּוּי קָדָם וּ
עֲבַד דְּגִיּוּהֵי עִם יִשְׂרָאֵל :

רש"י

הארץ : כי שם חלקת מוחקק . כי ידע אשר שם נבחרתו חלקת ר שדה קבורת מחוקק והוא משה : ספון . אותה חלקת ספונה וסמונה ש מכל בריה שנאמר (לקמן לד) ולא ידע איש את קבורתו : ויתא . גד : ראשי עם . הם היו הולכים לפני החלוץ ככנעו החלוץ לפי שהיו גבורים . וכן הוא אומר (דמדבר לב) ואתם חשברו חלונים לפני אחיכם וגו' : צדקת ה' עשה . שהחמינו דלכייסם וזמרו הכתובים לנפשו את הירדן עד שכנעו וחלקו . ד"ל ויתא משה ראשי עם . לדקת ה' עשה . על ת משה אומר :

אמר נקרא ספר על שם הסיור גם לא סיס חמוק כ"כ מן סיור וסיס עימד כמישור של סיר ע"ה נקרא ספר "ס"ס הסיור וק"ל : ח דלפסס רלשון קסס ויבס אמר ענד ויסס רלש"ס פס דלס נפס כ"ר ותיי כעס מנכס סלכו לפני לחיסס . ל"פ ד"ס . ולד"ס קסס לפס מזכיר ולקסו של מעס כדכרס גר . ל"פ פסס רלשון :

שפתי חכמים

סרסס כרלש"ס : ר סיככס לפרס כן כי מפססו של קרל מעסס שככר סיס מוחקק סס קכור ווס סינו חמס ל"ס כי ירס כקבלס או כניכוס . מוד סיקר דמקלס מעסס ססיס לעמוקס חלק ככרן : מרכסיס ע סלקת מוחקק ספון . לנ"פ סלקת סדה קכורת מוחקק . וסופ"ק מנל סרס מענל סלקת מוכס על חלק כרבר מע"ס סוס"ק מנל סרס : ש סוכ"ר לוס סלל חמנר סהמחוקק ככור רק מקוס קכורכו כלונמל סוסס חלקס ססוס קכור כה קכור וכל ירע ח"ס אפס קכורכו . גר מע"סן וס"ק ל"סכר לומר סקטרס מעס ס"ס כנכלס כני וד וס"ל קכורת מעס ס"ס סכר כנו ב"ס"ס לקמן ויסל מעסס מעכרס מוכל אל סר כנו וגו' וסר כנו סיס כנכלס כני רכוכן כמ"ס ככרסס מעוס וכני רכוכן כנו ח מנכון וגו' . ונ"ל דמישור של כנו סיס גרדל וספיר סיכס סומדס כמישור וססר סיכס כנכלס של גר ומפינ סמחלס סיס סכר וספיר של ארס וסיס עימד כמישור של סיר ע"ה נקרא ספר "ס"ס הסיור וק"ל : כ"ר ותיי כעס מנכס סלכו לפני לחיסס . ל"פ ד"ס . ולד"ס קסס לפס מזכיר ולקסו של מעס כדכרס גר . ל"פ פסס רלשון :

פירוש לתורת אלהים

וענען ויניא נינאנען צום ערשקען מחקת גימא
וענען ויניא נינאנען גבורים זנקה וי עשה דער מיט האמ
ער גימאקו איין גרעכטיקייט פאר גאט וישקטי
גם ישראל אונ זיין גירעכט מיט די ישראל בלובר
וייא האבין גיהאלקען זייערע קבוקחה
ונאם וייא האבין סבטיים גינען אונ וענען
איבער גימארין דעם ירדן אונ האבין גיהאל
קען האקען מלחמה פיו דיא ישראל האבין
זיין וענעןקען דאם לאגד אונ האבין זיה צוטיילק :

אין ויין נחלה חלקת סיקקת איז דא שטיק
פעלד ונאם משה רבינו ונאם ער ונעסר ערשקען
מחוקק איז רדינען בנכראבין גינארין סיס דאם
שטיק פעלד איז כהאלקען אונ פאר בארגין פון
אלע בשעפעניש אזוי וויא עם שטיים אין פסוק
(ולא ידע איש את קבורתו) אפילו איין קענקש ווייסט
גיס ונאם משה איז בנכראבין גינארין ונחא אונ ער
איז געקוקען ראשי עם פאר דעם סאלק בלובר אז
דאם סאלק איז גינאנען איין געקען דאם לאגד

תרגום

בביאים יהושע א

לחמשיך מניח דו"א צבאות נדפשי צ צב צבא צבא צבאות רחיהורה נשמת רנצה ארני נשמת רודר יהוה חיה יחידה
נצח יהוה חיה יחידה רודר אל שם ב"ן שבעשית :

א ויהי אחרי מות משה עבד יהוה ויאמר יהוה
אלי יהושע בן נון משרת משה לאמר : משה
עבדי מת ועתה קום עבר את הירדן הזה אתה
וכל העם הזה אל הארץ אשר אנכי נתן להם
לבני ישראל : כל מקום אשר תדרוך בך ירגלכם
בו לכם נתתיו כאשר דברתי אל משה : י מהמדבר
והקבנון הזה ועד הגתר והגדול והרפרת כל
ארץ החתים ועד הים הגדול מבוא השמש יהיה

מצורת דוד

(א) ויסי . כלס סו"ו לוסופ ונככר למס כסלניסס ססורס
כספור מיסס מעס ולסכר סלס"ו אמר ס"ל סיוסס וגו' :
(כ) מעס כעדי פס . ר"ל סנו סיס סרדין מי סל יכולנס
לפכור כל סירדין סי פלז נגוד לנל יכנור : וסלס . סו"ל
סולא מע קוס עכור וגו' : (ג) כ . מיסכ על סחלס סמקלס
כסל סיס : (ד) מעוס ככור ססמל . ססול ככור מעוס ססמל :
קלס ויכיס סלכס : (ד) מהמכרס והלכנון הוה . הוה

(ח) ויהי אחרי מות משה . מחוכר על סכר חתורה
המסימח כספירת משה וזה מחוכר על : (כ) משה
עבדי מת . וללו סיס כו סיומי חסן : (ג) כל
מקום אשר תדרוך כף רגלכם . חף סוליס למרן
מסחככסו חלס חלרן כל מה סמככסו סווה חלרן יכיס
מדכר

דעם פירוש עברי סיימט נעמימב מען בייא דבר הפסוקת פון דער וואך .

גְּבוּלְכֶם : ה' לֹא־יִתְצַב אִישׁ לַפְּנֵיהָ כָּל יְמֵי חַיֶּיהָ
 כַּאֲשֶׁר הָיִיתִי עִם־מִשָּׁה אֵתְהָ עִמָּךְ לֹא אֶרְפֶּךָ וְלֹא־
 אֶעֱזָבְךָ : י חוֹק וְאֶמֶן כִּי אֵתְהָ תִנְחִיל אֶת־הָעַמֶּה־הַזֹּאת
 אֶת־הָאָרֶץ אֲשֶׁר־נִשְׁבַּעְתִּי לְאַבוֹתֶם דָּתָת לָהֶם :

הָיִן וְעַד גְּמָרָא רַבָּא נְהָרָא
 דְּסָרְתָא כָּל אֶרֶע חֲתָמָא וְעַד
 יִבְיָא רַבָּא מַעְלָמִי שְׁמִיָּשָׁא וְהִי
 חֲתוּמָא : ה' חוֹק וְאֶמֶן וְהִי
 חֲתוּמָא כָּל יְמֵי חַיֶּיהָ רַבָּא
 דְּתוֹרָה מִיָּקְרִי בְּסַעְרֵיהָ רַבָּא
 בְּזוֹ אֶתְנִי עִמָּךְ לֹא אֶשְׁבַּקְיָנָהּ

וְלֹא אֶרְחִיקֶנָּהּ : י חֲתוּמָא וְאֶמֶן אֶתְּ פִּתְחִין יַח עִמָּךְ הָיִן יַח אֶרֶעָא
 דְּבִנְיָמִינָא לְאַקְבָּהוּן לְסַפֵּן לָהֶן : מַצֹּרֶת רוּד
 (ס) לֹא יִסְלַב . כִּי־לֹא יִתְנַבֵּל (לְסוּס) לֹבֵב סְקוּסָא : לֹא
 כִּסְפֵן . לֹא סָפֵן לֵךְ סִיּוּן מַעֲנִי : (י) חוֹק וְאֶמֶן . כִּסְטָנְסַס
 סַסֵּס כְּלָמִי :

כְּדָרְךְ אֶרֶץ כְּמָה שְׁהוּ אֹמֵר כִּי חֲתָה תִנְחִיל אֶת הָאָרֶץ :
 תַּרְגוּם
 לַחֲמִשָּׁי מִסוּד וּמְלֻכּוּת דְּרִיא שְׁוִן רֵלְתָא יוּד נַשׁ שְׁוִן רֵלְתָא שְׁוִן רֵלְתָא יוּד רוח יאהרונה נשמה דיסוד א אד
 ארנ ארני נש ארני רוח אלף דלת גון יוד נשמה דמלכות יו הו וו דה חיה יחידה דיסוד יודיה חיה יחידה דמלכות
 אל לשם ב"ן שבעשית :

א שְׁמַעְתָּ וְתִשְׁמָחַ | צִיּוֹן וְתִגְלָהּ בְּנוֹת יְהוּדָה | לְמַעַן מִשְׁפָּחֶיהָ
 יְהוּדָה : ב כִּי־אֵתְהָ | יְהוּדָה עֲלִיּוֹן עַל־בְּלֵיהָ אֶרֶץ מְאֹד גְּעִלְתָּ
 עַל־בְּלֵ־אֱלֹהִים : ג אֲהַבֵּי יְהוּדָה שְׁנְאוֹ־רַעַע שְׁמֵר בְּפִשׁוֹת
 חֲסִידֶיךָ מִיַּד רָשָׁעִים יִצְיָאָם : ד אֹדַר וְרַע צַדִּיק וְלִישְׁרֵי־לֵב
 שְׁמַחָה : ה שְׁמַחֵן צַדִּיקִים בִּיהוּדָה וְהוֹדוּ לְזָכַר קִדְשׁוֹ :
 ו מְזֻמָּר שִׁירוֹ לִיהוּדָה | שִׁיר חֲדָשׁ כִּי־נִגְבְּלָאוֹת עֲשֵׂת הוֹשִׁיעָה־
 לוֹ יִמְנֵנוּ וְהִרְעֵ קִדְשׁוֹ :

א שְׁמַעְתָּ וְתִשְׁמָחַ קְנִשְׁתָּא דְּצִיּוֹן
 וְתִדְעִין קְנִימָא רַבִּית יְהוּדָה כּוֹן
 כְּנִלְלֵי דִינָהּ : ב כִּי אֵרוּם אֶתְּ
 הוּא : ג עֲלֵיָה עַל כָּל יִתְבִּי
 אֶרֶעָא לְתַרְא אֶתְעֵלִית עַל
 כָּל כְּלִיָּא : ד רַחֲמֵי רַבִּי
 קַטְנָא בְּשׁוּל תְּבָרִים גְּמִי
 נַפְשַׁת חֲסִידֵי כּוֹן אֲבִידִין
 דְּרַשִׁיעֵי יִצְפִי אֵינּוּן : ד הַהוּד

דְּנַח וּמְסַקֵּר לְצַדִּיקָא וְלִתְרִיצֵי לְכַּח חֲדָנָא : ח חֲדָנָא צַדִּיקָא בְּמִיָּרָא דְּבִי וְאוֹדִין לְדָכְרוּ שׁוּם קִוְרָשִׁיהָ
 יְהוֹשֻׁעָבְתָהּ נְבוֹזָה שְׁבַחֵךְ קְרָם : י שְׁכַח חֲדָה אֵרוּם פְּרִישֵׁת עַבְדֵּךְ פְּרִיקָה לִיהִי מִיָּגִיהָ וְאַרְעָה שְׁבִיבָה קִוְרָשִׁיהָ
 רַשִׁי

(6) מִשְׁפָּחֶיךָ . נַקְמָתְךָ : (7) אֹדַר וְרַע לְצַדִּיק . זְרִיעָה
 מַמַּשׁ מוֹכַח לְלִמּוּחַ לֹסֶס : (8) שִׁירוֹ דְּלֹד . כָּל אֵלֵה
 לְעוֹדֵד :
 הַפְּהוּר מַסֵּס כִּי הַסֵּס ס' טוֹמַר נַפְשׁוֹת חֲסִידֵי וְיִלְלֵס מִיַּד
 כִּפּוֹ סוֹדֵס דְּכַח מַסֵּס יוֹסֵר סוֹלֵס סַפְדֵּס מַמַּשׁ טוֹרַע כֵּן
 מַמַּמַּס . לִיִּמְרִי לֹבֵב זְרוּעַ מַמַּמַּס . וְכַסֵּל סַדְרַב כַּסֵּ"ס : (9) כַּסֵּ"ס .
 כִּ"ל אֵינּוּן לְכִיךְ הַשׁוּטֵס מִלִּיָּחָא כִּי יַעֲמִינוּ סוֹשִׁיעֵס לוֹ :

א) שְׁמַעְתָּ וְתִשְׁמָחַ צִיּוֹן צִיּוֹן הֵם גִּיהֶעְרַם אוֹ הַקְּבִ"ה
 נִוְעַם צוֹ אִיהֶר צַדִּיק קוֹמֵן הָאֵם יִיא
 יוֹךְ גְּעַפְרִיִים וְתִגְלָהּ בְּטַח יְהוּדָה אֶלַע שְׁשׁוּעַם פּוֹן
 יְהוּדָה דְּאִבּוּן יוֹךְ גְּעַפְרִיִים אִז וְיִי הַאִבּוּן גִּיהֶעְרַם
 הַקְּבִ"ה נִוְעַם צַדִּיק קוֹמֵן אִין צִיּוֹן לְפָנּוּ מִשְׁפָּחֶיהָ
 ה' פּוֹן נִוְעִין דִּינֵעַ מִשְׁפָּחִים נִוְאֵם דְּוֵא וְנִוְעַם
 סֵאֲהוּן אִין דִּינֵעַ שׁוֹנָאִים הַאִבּוּן יִי יוֹךְ גְּעַפְרִיִים :
 (ב) כִּי אֵתְהָ ה' עֲלִיּוֹן עַל כָּל הָאָרֶץ וְאֶרֶם דוֹ נֵאֵם בִּינּוּם
 דְּעַר הַעֵקֶבְשֶׁר אִיבְעַר דִּיא גִּאֲנָעַע וְנִוְלַם קִיא
 גְּעִלְתָּ עַל כָּל אֱלֹהִים דְּוֵא בִּינּוּם פִּיל הַעֵקֶב אִיבְעַר
 אֶלַע שְׁמַעְרִין אֹנֵם מְלוֹחַ נִוְאֵם דִּיא פְּרִיקָה
 הַאִבּוּן יִיא גְּעַמְכָּם פּוֹר נִוְאֵמֵר : (ג) אֲוִיבִי ה'
 שְׁנָא רַע דִּיא נִוְאֵם הַאִבּוּן לִיב הַקְּבִ"ה הַאִבּוּן פִּינֵם
 צִוֵּא מֵאֲהוּן שְׁלַעֲבָקָם שְׁמֵר נַפְשׁוֹת חֲסִידֵי הַקְּבִ"ה
 הוּפֵר דֵּאֵם לְעִפּוּן פּוֹן יִינֵעַ חֲסִידִים מִיַּד רָשָׁעִים יִצְיָאָם
 נִוְעֵן דִּיא חֲסִידִים עֲנֵעֵן אִין דִּיא הֵעֵנֵם פּוֹן דִּיא
 לִינֵעַר אֶרֶם נֵאֵם אִיהֵם גִּיהֶאֱלָפִין :

מַצֹּרֶת רוּד
 (6) שַׁחֲתָה . כְּלָסַר חֲתַמַּס שְׁוִין נַקְמַת סַטִּיבֵס אֹז חֲתַמַּס :
 לְבַחֵס מַסְסִיךְ . כְּעִיבֵר חֲתַמַּס : (7) כְּעִלִּים .
 חֲסֵס מַעֲנִי וּמְשִׁיבֵם מִן כָּל אֱלֹהִים סַס לֹבֵב סְקוּסָא סַטִּיבִים
 לְסַלְסוּס : (8) חֲסֵס וְחֲסִיבֵס ס' שְׁנַלוּ מִיָּסִי סַרַע וְלֹא
 לְעוֹרֵן חֲלִדִיק יֵס אֹז זְרוּעַ כִּ"ל
 חֲסֵסִים סַסֵּס : (9) לְנִיבֵן .
 חֲכִיבֵס סַכֵּר מוֹכֵן לְנִדִיק יוֹסֵר מַפְלֵן כְּכַל מִיַּד : וְלִיִּמְרִי לֹבֵב
 מַמַּמַּס ס' : לֹבֵב . לֹבֵבֵן סַס דְּקַטְנָא : (10) סוֹשִׁיעֵס לוֹ יַעֲמִינוּ .
 פִּירוּשׁ ע"ס
 רָשָׁעִים . דְּעַקְשָׁם יִיא הַקְּבִ"ה פּוֹן יִוְנֵעְרַע הֵעֵנֵם :
 (ד) אֹדַר דְּרַע לְצַדִּיק צוֹ דְּרַעס צַדִּיק אִין פִּאֲרִינֵעַם
 אִלִּיבְיָנִיקִים . צִיּוֹן לִיבְיָנִיקִים נִוְעַם אֶלַע קֵאֲהַל
 גְּרַעסַר נִוְעִין וְלִיָּשִׁי לֹבֵב שְׁמָה אֹנֵם צוֹ דִּי צַדִּיקִים
 נִוְאֵם וְעֵנֵן פְּרוּם כִּיֵּם אֶתְהָ אֹנֵם כִּיֵּם יִיבְעַר גִּאֲנָעַע
 הָאָרֶץ . נִוְעַרַם פִּאֲרִינֵעַם אֶפְרַיִלִיבְיָנִיקִים . דִּיא
 פְּרִיִלִיבְיָנִיקִים יִינֵעְרַע נִוְעַם אֶלַע קֵאֲהַל גְּרַעסַר
 נִוְעִין . וְיִיא אֲוִיבֵן נִוְאֵם כְּעֵן פִּאֲרִינֵעַם אֹנֵם יִיא
 נִוְעַרַם מְעַר : (ה) שְׁמָה צַדִּיקִים בְּה' צַדִּיקִים וְעֲלִיּוֹן
 יוֹךְ פְּרִיעִין צִיּוֹן הַקְּבִ"ה יְהוּדָה יִתְבִּי לְזָכַר קִדְשׁוֹ אֹנֵם יִיא
 נִוְעִין לִיבְיָנִיקִים מִן הִיִּילֵנֵעַ דְּעַרְקִסְאֹנֵגֵן : (ו) מִסוּד
 שִׁירוֹ דְּלֹד שִׁיר חֲדָשׁ כִּי נִגְבְּלָאוֹת עֲשֵׂת יִינֵגֵם צוֹ הַקְּבִ"ה
 אֲנִיעֵם גְּעַמְכָּם נִוְאֵרִים עַר הָאֵם גִּימָאֹה וְוִאָרְעַר
 הוֹשִׁיעָה לוֹ יִמְנֵנוּ וְהִרְעֵ קִדְשׁוֹ יִינֵן דְּעַקְשָׁע חֲאָנֵם . יִינֵן
 אִינֵינֵעַר כַּח הָאֵם אִיהֵם גִּיהֶאֱלָפִין . אֹנֵם יִינֵן סִיִּי
 לִינֵעַר אֶרֶם נֵאֵם אִיהֵם גִּיהֶאֱלָפִין :

אם פטר פטור ל"ג ז"ס סבלו זה הכלל כל הנשבע [ד] להקל על עצמו חייב להחמיר על עצמו פטור: אם פטר פטור ל"ג ז"ס סבלו זה הכלל כל הנשבע [ד] להקל על עצמו חייב להחמיר על עצמו פטור: 80 נשבע על ספק 656

בארף ער גריינגען אקרבן אויף די פאלשע שבועה זיך קלל דאס איז דער קלל בייא דעם זיך על הנשבע להקל על עצמו אז ער שנוערט פאלש אויף זיך גרינג צו מאכן, ער וואלט גידארפט בצאהלין, שנוערט ער ער זאל יא בארשין בצאהלין פאר בארף, ער גיט גריינגען אקרבן אויף דיא פאלשע שבועה ותי"ז:

רש"י

במרא שבועות דף מ"ג

רש"י

כלום פ' כלל כלי המילין הנצח המלכות דנדלס בת

איזיל ואקמל. וקמץ דקל נגול כיצד היו מעידין אותו שנכנס לביתו ומושלך לרחץ: לקוחין של פלוני ונמצא הדקל קמץ אמר ר"ג האי מאן דנקיט נגרא כידיה ואמר איזיל

ואיקמליה דליקלא דפלניא ואשתכח דקמיל ושרי לא אמרינן דהוא קמליה אלמא עביד איניש דגוים ולא עביד ה"ז דגוים ולא עביד אימא ומשכנו וליחוי מאי משכנו אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן במעטנו כלים ומלתי תחת כנפיו. אמר רב יהודה ראוהו שהטמין כלים תחת כנפיו ויצא ואמר לקוחין הן כירי אינו נאמן. ולא אמרן אלא כעל הכות שאינו עשוי למכור את כליו אבל כעל הכות העשוי למכור את כליו נאמן. ושאינו עשוי למכור את כליו נמי לא אמרן אלא

נגול כיצד יוען שנוערט דער קענטש וואס קען האט בייא איהם גענעלח וגעפעס אנועק גענוקען די קעידן איהן שבכנס לביתו למשכנו שלא פריש אויב צווייא קענטשין זאגין מיר האבין גינעוהן ראובן איז אריין גענאנגען אין דיא שטוב פון שקען צו געקען בייא איהם שמשכנו, אפילו שקען וועט איהם גיט געבין זעבין דעם שפון, וועט, ער אליין געקען, וועט ראובן זאגט, ער איז גענאנגען געקען אפער, ער האט גיט גענוקען, בארף שקען שנוערין אז ראובן האט בייא איהם יא גענוקען אונ אזוי פיל איז דער משכנו ווערט, אונ ראובן בארף איהם בצאהלין, פקענט דיא גקרא ודלמא יא משכנו מאקער האט, ער טאקי גיט גענוקען, ראובן האט גאר גינאגט, ער וועט געקען, אפער, ער האט גיט גענוקען פי לא אפיר רב נקמן רב נחמן האט דאך גינאגט חיי פאן דקמיש גיט גידיה ווען זייער געבאלטן אהאק אין האנט, וישר אפיל ויפסלה דקלא דקלא אונ, ער האט גינאגט איה וועל גיין אפגהאקין מיט די האק יהודה'ס בוים וישאבחה דקמיל ושרי אונ קען האט גינעוהן דער בוים איז אפגעהאקט לא אפטיין דהיא קמליה פון דעם פווענין זאגין מיר גיט אז דער קענטש האט אפגעהאקט דעם בוים אלס גידי איש גוים יא עבד זעהן מיר, עס פקענט אפגעקיש זאגט, ער וועט, אזוי קאהן אונ אזוי קאהן אונ באקדעם שוהם, ער גיט חיי גמי דגוים ולא גידי קען דאך דא אויך ווען, ער האט גינאגט, ער וועט געקען אפער, ער האט גיט גענוקען, אפערט דיא גקרא איש ומשכנו, עס שמשכנו מאי

גרות זאגין זייא ווייסן אז ראובן האט טאקי גענוקען אפשופן, פקענט דיא גקרא וליחי פיי משכנו זאלין דיא ערות זאגין וואס דער משכנו איז גינעוהן, אזוי פיל וועט ראובן בצאהלין, צו וואס בארף קען דיא שבועה אפיר דבך די בר ניה אפיר די ויגו בכה בר בר הקה האט גינאגט פון רבי יוחנן'ס ווען זייערן בליט געשלין פתח גנתי דא שמשכנוט ווען ערות זאגין מיר האבין גינעוהן ראובן איז ארום גענאנגען פון שקען'ס שטוב אונ האט געבאלטן פליס אונקער דיא פאלע אונ וואס דיא בליט גענען גינעוהן האבין מיר גיט גינעוהן, דריבער בארף שקען שנוערין טוי פיל דיא בליט גענען ווערט גינעוהן אונ אזוי פיל בארף ראובן איהם בצאהלין אפיר רב יהודה ראוי שהסינו בליט פתח נכפתי ויציא רב יהודה זאגט אויב קענטשין האבין גינעוהן איינער איז ארום גע' גאנגען פון אפשוכ אונ האט געבאלטן בליט אונקער זיינע פאלעס וישר לקחתי מן גידי אונ דער קענטש זאגט איה האב דיא בליט געקויפט זיי גינאגט איז ער גיט געקויפט ולא אפיר ווען זאגין מיר אז ער איז גיט געקויפט צו זאגין, ער האט זייא געקויפט אלא בעל הבית שאינו עשוי למכור את כליו גאר אז דער בעל הבית פארקויפט גיט זיינע בליט אפיל בעל הבית העשוי למכור את כליו אפיר דער בעל הבית פארקויפט יא זיינע בליט זאגט איז דער קענטש געקויפט צו זאגין, ער האט דיא בליט געקויפט זשאין עשוי למכור את כליו זמי לא אפיר אונ אפילו דער בעל הבית פארקויפט גיט זיינע בליט ווען זאגין מיר אז דער קענטש איז גיט

סהמילן לו: שאין ררכן להמטין, סמין חלס טט
 לנוטלן כידו כסוק: דצניע. כטיס נחוליד כידו חמי
 דכר סמין מעמטיס: וזנא דרברבלא. מספריס על
 אורני נגדיס:

דאחוקי אינשי בנגבי לא מחוקינן. ולא אמרן
 דברים שאין עשוין להשאל ולהשכיר נאמן רשלח רב הונא בר אבין דבריה עשוין להשאל ולהשכיר אבל
 ולהשכיר ואמר לקוחין הן כירי אינו נאמן כי הא דרבא אפיק זונא דסרבלא וספרא דאגרתא מיתמי
 דברבים העשוין להשאל ולהשכיר. אמר רב פפא אפי' שומר נשבע אפי' אשתו של שומר נשבעת.
 בעי רב פפא שכרו ולקוחו מאי

תיקו

אזעלבע בליס פארבאקנט מען אָדער מען פאר-
 דינגט זייא. איז דער בעל הבית בגלויבט צו
 זאגן ער האט זייא איהם פארבאקנט אָדער ער
 זאגט ער האט זייא איהם פאררונגען אָל דברים
 שאין עשוין להשאל ולהשכיר אָדער אז דאס זענען
 אזעלבע בליס וואס ווערין גיט פארבאקנט און
 גיט פאררונגען, סידרין פארקויפט נאָן איז ער
 בגלויבט צו זאגן ער האט זייא געקויפט דשלי רב
 זינא בר אבין ווארום רב הונא בר אבין האט גע-
 שיקט נאָן דברים השינוי להשאל ולהשכיר ואמר לקוחין
 הן כירי זייע נאָן די זאכין וואס ווערין פארבאקנט
 אָדער פאררונגען און איינער זאגט איהן האב
 זייא געקויפט איז ער גיט בגלויבט כי הא דרבא
 אפיק זונא דסרבלא וספרא דאגרתא מיתמי דברים השינוי
 להשאל ולהשכיר וזנא דרברבלא וזנא דרברבלא וזנא דרברבלא
 האט געזאגט בייא יתומים אשער וואל וואס איינע
 שערט מיט איהר די שטיקער וואל וואס איינע
 אויף די קליידער אינ ספרים פון אנדרא, ער
 האט גזאגט דער פאטער פון דיא יתומים האט
 די זאכין בייא איהם געבאקנט, האט רבא געשפּקט
 די יתומים זאלין דאס אנוועק געבין צו דעם
 מענטש, טייל די זאכין ווערין פארבאקנט אָדער
 פאררונגען, קען זיין אז זייער פאטער האט די
 זאכין געבאקנט בייא דעם מענטש (עיי רשיי אפר
 רב פפא אפילו שומר נשבע רב פפא זאגט אויב צווייא
 מענטשין האבן געזען וויי ראובן איז אריין גער-
 גאנגען צו שטוב אין שטוב און האט גענומען
 פון שטוב אפלי און איז אנוועק געגאנגען מיט
 די כלי, אפילו דאס האט קיינער געזעהן נאר
 דער היטער פון שטוב, זאל דער היטער שווערין
 וויפיל ריא כרי איז ווערט און ראובן בארף
 בצאהלין ונאמי אשמו של שומר נשבעת אפילו עם
 האט קיינער געזעהן נאר דאס טייל פון דעם
 היטער, בארף זיא שווערין וויפיל ריא כרי איז
 ווערט און ראובן בארף בצאהלין גיי רב פפא אפילו
 ילקחו מאירב פפא האט געזען אויב אין שטוב
 איז געווען אנערונגעדער מענטש בייא דעם בעל
 הבית, און דער בעל הבית האט איהם גיט
 גילאזין אין שטוב צום היטער, נאר דער מענטש

געקויבט צו זאגן ער האט דיא כליס געקויפט
 אלא דברים שאין ברבן להמטין אויב דאס זענען אזעלבע
 בליס וואס מענטשין געהאלטן זייא גישט מען
 שעקט זיך גיט צו טראגן די בליס אין גאס, און
 אז דער מענטש וועקט דיא כליס געקויפט פאר
 וואס האט ער זייא געהאלטן, געוויס מוז זיין
 אז ער האט דיא בליס גיט געקויפט נאר גענוג
 אָל דברים שידון להמטין אָדער אז דאס זענען
 אזעלבע בליס וואס מענטשין געהאלטן זייא און
 קען שעקט זיך זייא צו טראגן אין גאס נאָן איז
 ער געקויבט צו זאגן ער האט די כליס געקויפט
 ושאין ברבן להמטין נמי לא אמרן און אפילו זענען
 אזעלבע בליס וואס מען געהאלטן גיט ווען זאגן
 מיר אז דער מענטש איז גיט געקויבט צו זאגן
 אז ער האט זייא געקויפט אלא אינט דלא צווי אויב
 ער איז אַמענטש וואס געהאלטן גיט וואס ער
 טראגט אין גאס, פאר וואס האט ער דיא בליס
 געהאלטן, געוויס טייל זייא זענען גיט זיינע
 אָל אינט דענע אָדער אז ער איז אַמענטש וואס
 שעקט זיך צו טראגן אפלי אין גאס, אפילו
 אזעלבע בליס וואס מענטשין שעקען זיך
 גיט צו טראגן אין גאס פון דעסקטענין ער
 שעקט זיך זיא צו טראגן אין גאס היט אורחה איז
 דאך זיין שטיינער צו געהאלטן, הרקער איז
 ער געקויבט צו זאגן ער האט זייא געקויפט וזא
 אפרו און ווען זאגן מיר אז ער איז גיט בגלויבט
 צו זאגן ער האט זייא געקויפט אלא זיא אומר שאלין
 זיא אומר לקוחין הן כירי בעל הבית זאגט איהן האב
 דיר די בליס געבאקנט און דער מענטש זאגט ער
 האט דיא בליס געקויפט, איז דער בעל הבית
 כולויבט אָל בנכוס לאו כל כפייה אָדער אז דער
 בעל הבית זאגט דער מענטש האט די בליס ביי
 איהם גענוג, איז ער גיט בגלויבט דאחוקי אינשי
 בנגבי לא מחוקינן וואס מענטש וועקט זייא מיר טייטן גיט
 אז ער איז אנגב דאקסין מיר איהם גיט האלטן
 פאר אנגב, ורדער איז ער בגלויבט צו זאגן
 ער האט געקויפט וזא אפרו און ווען זאגן מיר אז
 ער איז גיט בגלויבט צו זאגן ער האט זייא
 געקויפט אלא דברים עשוין להשאל ולהשכיר נאר אויב

תיקו. א"ל רב יימר לרב אשי מענו בבסא דכספא מאי חזינא אף איניש רמדיד הוא או איניש רמיומין הוא דמפקדי אינשי נביה משתבע ושקיל ואי לא לא:

גַּעַם פֶּעֶקְעַר או אִינְשׁ דְּמִיָּין הוּא דְּמִקְרִי אִינְשׁ גַּזִּיהַ אָרְעַר שִׁקְעוֹן אִיו אֶפְעֻלְוִיבְקִטְעַר מִקְנָטְשׁ וְהוּא מִקְנָטְשִׁין נִיפְעַן בִּימָא אִיהֶם פֶּעֶהֲאֶלְטִין וְיִאָר פֶּאָרְקֵעִין. קָעַן דָּאָה וְיִין אִינְעַר הָאֵם בִּי אִיהֶם פֶּעֶהֲאֶלְטִין אִזְלִקְעֶרְנֵם פֶּעֶקְעַר מִשְׁבַּע וְשָׁמַל שְׁנֵעֶרְשׁ שִׁקְעוֹן אִזְרִיבֵן הָאֵם בִּי אִיהֶם גַּעַנְטְשֵׁן אֶפְעֻקְעַר, אִזְנ אִוִי פִיר אִיו דָּעַר פֶּעֶקְעַר וְנֵעֶרְשׁ אִזְנ רִיבֵן מִזְז אִיהֶם בְּצִאֲהֶלְיִן וְיִא לֹא אִזְנ אִוִיב שִׁקְעוֹן אִיו אָרְעַם אִזְנ מִקְנָטְשִׁין וְנֵעֻלִין נִיט בְּעַד הָאֶלְטִין בִּימָא שִׁקְעוֹן אִזְלִקְעֶרְנֵם פֶּעֶקְעַר דְּאָרְף גִּיט שִׁקְעוֹן שְׁעֻעֶרִין אִזְנ רִיבֵן דְּאָרְף אִיהֶם נִיט בְּצִאֲהֶלְיִן פֶּאָר אִזְלִקְעֶרְנֵם פֶּעֶקְעַר:

אִיו פִּון זִיך אִלְיִין גִּינְעוֹן דְּאָרְטִין אִיו שְׁמֹב אִזְנ הָאֵם גִּינְעוֹן וְהוּא רִיבֵן הָאֵם גַּעַנְטְשֵׁן, וְנִינֵן מִיר אִוִיך אִז דָּעַר גַּעַרְנִקְעֶנְעַר מִקְנָטְשׁ וְיִאֵל שְׁנֵעֶרִין אִזְנ רִיבֵן וְיִאֵל בְּצִאֲהֶלְיִן אָרְעַר גִּינֵן מִימֵי בְּלִיבְקַם קָעַן נִוּיִים נִיט דָּעַם דִּין אָפֵר לִיחַ רַב יִיפֵר זִיב אִשִּׁי רַב יִימֵר הָאֵם גִּינְאָנְטְם זִו רַב אִשִּׁי שְׁעֻנָּה בְּבִטָּא דְּבָקָטָא מִי אִוִיב שִׁקְעוֹן וְנִינְטְם רִיבֵן הָאֵם בִּימָא אִיהֶם גַּעַנְטְשֵׁן אִזְלִקְעֶרְנֵם פֶּעֶקְעַר וְיִוּיָא אִז דָּעַר דִּין, בְּאָרְף רִיבֵן בְּצִאֲהֶלְיִן פֶּאָר אִזְלִקְעֶרְנֵם פֶּעֶקְעַר אָרְעַר גִּינֵן, הָאֵם רַב אִשִּׁי גִינְאָנְטְם חִינְטָא אִי אִינְשׁ דְּאָפֵר הוּא מִיר וְעָהוּ אִוִיב שִׁקְעוֹן אִיו אָרְיִקְעַר מִקְנָטְשׁ וְהוּא אָרְף קָעַן הָאָפִין אִזְלִקְעַר

וּדְדַר אָבֵר דָּף קַך ע"א ת"ח דלחילות יוד הא ואו הא

ואמרי רבי אבה אברהם כל יומיו היה קמים כפרת אורחין לזמנא אושפיון ולתקנא לון פמורי. השתא דמומנין ליה וכלכו לדיקויא ולדוד מלכא ולא היבין לון חולקון אברהם קאים מפתורא וקרי (מלמד טו) סודו נא מעל אהלי האנשים הרשעים האלה וכלכו סלקין אברהם. יזחא אמר (שלי יג) וכתב רמב"ם תהסר. יעקב אמר (סס כג) פתך אלכא דתקויא. ושאר כל דיקויא אמרי (שפיה כח) כי לא שלחתי מלאך קוד לואה בלי מקום. דוד מלכא אמר (חסר כאו) ואשלים דינוי דכתיב (ש"ח כה) ויהי כשערת הימים ויגוף יי' את נבל וימת. מאי קא מיירי בגין דדוד שאל לנבל והתכבד ליה אושפיון ולא כעס. ודא זמין ליה ולא יהיב ליה חולקא. וכאזינו פטרה יומין דדוד מלכא עליו דלמח אחרון עליה כההו בר נש דלשלים ליה בלא שיתר מנבל. א"ר אלעזר (בב"ב) אורייתא לא תטרח עליה דכ"ג יתיר אלה כמה דיכיל דכתיב (דברים טו) איש כמתת ידו וגו'. ולא לימח ארניס אכול ואשכח וחרווי בקדומתא ומה דישתאר חתן למסכני אלה רישא דכלא דל' אושפיון הוא ואי חדי ל' אושפיון. רזוי לון קב"ה חדי פמיה ומה דאברהם קרי עליה (שפיה נח) אז חתנע על יי' וגו'. ויזחא קארי עליה (סד כד) כל כל יוצר עולך לא יצלה. א"ר. הא יוד מלכא א"ל בגין דכל ימינא דמלכא וקריבין דמלכא כדיוי דדוד תפקדו. אכל יזחא קאמר (תהלים קיב) נצור בחרץ יהיה זרעו וגו'. הון ועושר כדיתו וגו'. יעקב אמר (שפיה נח) כל כל יוצר עולך וגו'. שאר לדיקויא אמרי (סס) ומך יי' תמיד והשכיב וגו'. דוד מלכא אמר (סד) כל כל יוצר עולך לא יצלה. דהא הוא על כל יומיו דלמחא לתפקד. וזכאה חולקיה דבר נש דזכי לכל הכי. וזכאה טולקאן דלדיקויא בעלמא דין ובעלמא דלתי. עליהו כמיב (סס ט) ועמך כלס לדיקויס וגו'.

הלכה פסוקה

יוסף לחק

מוסר

ורמב"ם הלכות ברכות פ"ו.

(א) גמרו מלאכול מסלקין את השלחן ומכבדין את המקום שאכלו בו ואחר כך נושלין את ירידת שםא ישוירו שם פיורוין שישו ביה שאמור להלך בהן ולהרוץ עליהן אבל פיורוין שאין בהן כוית מותר (א) נקרו האוכל או נייא האבין גענעריקט וייער

משערי תשובה לר' יונה דף לג ע"א. אמ יוסב בעל פלגון כחטוין לריין לכתב פתילס לפטר פולס לז מוסס פשונו וסוס לא יזכור עמסר כלס כי ריפס מכלוביס מכלוביס וכמס נפשוס סולריס. אס רכיס פמלס וכפ כי פוסס פכר וסס לא ידעו כי סדיס פליסס אה סרעסס אס יושב בצל השלשון בהשבעה אויב דער קענקש וואס האם גירעם לשון הרע וויל שאהן תשובה צריך לבקש מחילה לאיש סודך לו פוזם לישנו דארף ער גיין צו ריא קענקשין וואס זייא האבין שלעקם געהאט אין זעלם אָרְעַר אִין אָרְעַרְע וְאִכִּין פִּון זִיין לָשׁוֹן הָרַע. אִזְנ אָרְעַר זִימָא פֶּעֶטִין זִימָא וְזִילן אִיהֶם מִחַלֵּל זִיין וְהוּא לֹא יִזְבֵּר מִפֶּטֶר טִילֵם אִזְנ וְיִוּיֵל עַר גִּיט נִיט גַּעַרְיִיגֶען דִּיא אֶלְע מִקְנָטְשִׁין וְהוּא עַר הָאֵם זִימָא שְׁלֵעֶקְטְם נִימְטָהוּן מִימֵם זִיין לָשׁוֹן הָרַע גִּי בְּנִים פֶּאָוִיבִים הִכָּיִב וְיִוּיֵל עַר הָאֵם גַּעַמְאֶמְט שִׁקְעֻעֶרִין צוֹפִיר מִקְנָטְשִׁין וְנִינְטָא נִימְטָהוּן הִדָּאִים אִזְנ פִּיר מִקְנָטְשִׁין הָאֵם עַר מְרִוּעֶרִיג גַּעַמְאֶמְט גִּי בְּנִים יִאָרְף זִיב כי אוחת עבר עם ונענען אפילו דא פיר קענקשין וואס ער נוייסט האם זיי שלעקבם

עפין פסקין את השלחן האם קען צו גענוטקען דעם טיש ויפכבדן את המקום שאכלו בו און קען קערט אויס דעם אָרְט וואס זיי האבין דארט גיגעטין ויחזר בך נפלין את יתיים נאקערעם וואשט מן דיא הענט מים אחרונים אויף דער ערד. ווארום און זייא וועלין וואשן דיא הענט פאר דעם אויפקערין שטא ישוירי שם פיורוין שישו בהם ביה שאמר להלך בהם ולהרוץ עליהם טאמער ליגת אויף דער ערד שמיקלאך עסיגיווארנ גרוים נוי אאיל"ל בירט וואס זען סאר גיט גיין אויף זייא און קען סאר גיט וואשן דיא הענט אויף זייא. דריבער מוז קען פריער אויפקערין דעם אָרְט וואס קען האם אויף איהם גיגעטין אכל פיורוין שאין בהם ביה

לאכדן ביר: (ב) הביאו לחם מים לנש לה כל שמכרד
 ברכת המזון היום נושא ידיו תחלה. כדי שלא ישב
 הגדול וידיו מוזהמות עד שיטול אחר. ושאר המועדין
 נושאין ידן בסוף זה אחר זה. ואין מכבדין ברבד זה
 שאין מכבדין בידים מוזהמות ולא בגשמים ולא ברכים
 אלא בפתח הראוי למוזה ובעשה כניסת: (ג) גמור
 ליטול ידיתן ונכבד ידיתן וכברו ברכת המזון והביאו את
 מכרד על המוסר וכו' עונן אמן:

וימניע לטריטס ונלגום טום על טטר נמלס כפס ני סוס
 פכס ולן עכסי ידיו כמניו טמלכר מס יתן לך ועס יוסף לך
 לשון כתיב מלי גיטר טמיס. על כן נפשל לסיכ לכן כי
 פשוטן קמטס טמיטס כדום יטלח מלי כדסס ולס נודס מי
 פכסו. ומוד על פניו טכר נפשל לכן כי פסוק טמכר סס
 נכעוד כמניו על סלדס טממטנו ולו ימיכ סלסי סל כדסס
 לס כן ודק סכתי כי לוי כדוד לטמיטו כן כעל סלסי סלכ
 סכר ילס סדכר פסי וטמיטס טידכר על
 המוסר מי שכירך ברכת המזון הוא

מטיר לאכדן ביר אקער קרייגע שטיקליה, עסיגנוארנ
 וואס זענען גיט גרויס וויא אזייקריטס קען אע
 זיין קאלצע מאכין אונ פראמיאזיטן קען זאל גיט
 קענען עסיג: (א) תביא לך מים לנימלה נאקריעס
 אויפקערין דיא שטוב האט מען פאר זיין גער
 גריינגט נואקער צו טאשיין מיט אחרונים על
 שפכרד גרבת המזון הוא טפל ידיו תחלה דער קענטש
 וואס נעמט קענטשין דער נואשט דיא הענט
 פריער פאר אקע גיר שלא ישב תגדול וידיו מוזהמות
 עד שיטול אחר ווייל עס איז גיט שיינ דער קענטש
 פון זיין וואס ער נעמט קענטשין זאל זענען מיט
 געשמוצטע הענט ביי אנדערע נעולין פריער
 וואשיין דיא הענט. לריכער זאל דער גרעקטער
 פון זיין פריער טאשיין דיא הענט ושאר המועדין
 נושאין ידן בסוף זה אחר זה אונ דיא אייגעריגע
 קענטשין וואס, עסיג דיא האנט וואשיין דיא הענט
 נאך דעם גרעקטין זיינער נאך דעם אנדערין
 זיין סכבדו גרדיר זה אונ בייא דיא הענט וואשיין
 דארף גיט סכבד ויין זיינער דעם אנדערין
 שאיין סכבדו גרדיס מוזהמות נוען יעדער זיגט מיט
 געשמוצטע הענט דארף קען גיט סכבד ויין
 זיינער דעם אנדערין, ער זאל פריער דיא הענט
 וואשיין. נאר נוער, עס האט פריער דיא טאקער
 וואשט ער דיא הענט ולא בגשמים ולא ברכים אונ
 נוען קען גיט איר אקריעס אנדער קען גיט אין
 נוען דארף אויך גיט סכבד ויין זיינער דעם
 אנדערין נוער עס זאל גיין פריער אלא בפתח הראוי
 למוזה וישטת גניטס נאר אז קען גיט אריין אין
 אשטוב אדער אין אשטובל דרחה אסיר (ואס זיין
 דארף האבין אקטוזה, דארף קען געבין סכבד
 אקלעגערער צו אנדערערין: (ב) גפוי ליטול ידיתן
 ונכבד ידיתן ויכבד גרבת המזון ותביא את המוסר אז זיין
 האבין גיענדריגט וואשיין די הענט אונ האבין שוין
 אקגעווישט דיא הענט אונ זיין האבין שוין
 גיעקעמט נאקריעס האט מען קען געבריינגט פאר
 זיין בשמים ארויף גישאטין אויף גרענענדריגע
 קיילין עס זאל שטעקין אזוי איז ניווען זייער
 סתנה, אונ אויף דיא בשמים דארף קען זאגין
 אקריעה מי שפידה גרבת המזון הוא סכבד על המוסר
 דער קענטש וואס האט גיעקעמט דארף זאגין
 דיא קריעה אויף דיא בשמים וכו' עניס אמן

גיטאהן תם לא ידע כי הדיח עליהם הרעה ויין ווייסין
 אקער גיט אז דיא שלעקטס איז ויין אקעקוען
 פון איהם והתבייש להרעים והלגות אונם על אשר נמלס
 רעה אונ ער שעקטס זיך ויין צו זאגין אז דיא
 שלעקטס האט ער אויף מיט געבריינגט מי הא
 פכת זיין פכתו ידיו וארום האט לשון הרע קען קען
 זיינעם שלאגין אונ ער נויים נאר גיט נוער, עס
 האט איהם גישלאגין זענען שטאכר וויא עס שטייט
 אין פסוק מי יתן לך ויח יסוף לך לשון הרעה וואס
 נועט דיר געבין אונ וואס נועט דיר קעהרין
 נפארקעקערין דער פאלשער צונג הי גבור שטייט
 דיא לשון הרע איז וויא דיא געשארפטע פירלין
 פון אשטאקריקן קענטש על כן נפשל לשון הרע לחז
 דריבער איז לשון הרע גלייך צו אפירי כי המטרה
 בקשת עמיס כבוד יטלח הדיו בארם ולא נודע כי המטרה
 נוארום דער קענטש וואס שיקט מיט אפירי. פיר
 קאהל פאלין דיא פירלין אין אקעקטס אונ הרנגן
 איהם אונ פלען נויים אונ גיט נוער עס האט דעם
 קענטש געברנגט, בייא לשון הרע איז אויך אזוי.
 ער זיגט בייא זיך אין שטוב אונ רעט אויף
 זיינעם לשון הרע, אונ מיט דעם לשון הרע
 הרנה ער זיינעם אונ זענער נויים נאר גיט נוער
 עס האט איהם געברנגט ידיו על זיגן אחר נפשל לחז
 אונ נוענין נאך אונד איז לשון הרע גלייך צו
 אפירי כי מטרה תהיה נוארום דער קענטש וואס
 ציהט ארום אשונער צו הרנגן זיינעם. שטייט
 ער דיא מיט דעם שטוערד לשון הרע וואס נגדי
 רחמי עליו בהתקנו אליו אז דער קעקטש קעט זיך
 בייא דעם גרדו, ער זאל איהם שיינקען זיין לעבין
 קען אקאהל ויין דער גרדו האט אויף איהם
 רחמנות ושיכ תרבו אל נדנה אונ ער זעצט אריין
 דיא שטוערד צוריק אין שירי אונ הרנה גיט
 לא כן ודק המז כי זיין גרדו תביא אקער דער קענטש
 וואס שיקט מיט אפירי אפילו ער האט הרטה
 אונ וייל שוין רחמנות האבין פלען ער גיט דיא
 פירל צוריק געקען. נאר דיא פירל הרנה נעקען
 זיא אקעקטס על בעל לשון הרע אחר אשר ידא תרבו כפי
 לא יכל לקטו בייא לשון הרע איז אויך אזוי, אז
 דיא נוערער זענען נאר ארום געזאנגען פון
 זיין מויל, קען ער זיין גיט צוריק נעקן עמיס
 שפיר על פנס משפחה אקאהל רעט זיינער לשון

פנה משפחה וסוּיָה אֵל הַדּוֹכִיּוֹת הַבְּהֵמָה אֲחֵרָיו וְלֹא מֵנִיעַ אֲלָיו מַעֲלָה מֵאֵס. עַל כֵּן אֲמַר י"ל כִּי הַעֲדִיכָה כְּנֵסֵם מַשְׁפָּחָה אֲשֶׁר לֹא נִכְרַם עוֹלָמִים. וְכֵסֵם מַשְׁפָּחָה לְשׁוֹנוֹ נֵס מִלִּי הַקְּדוֹשִׁים אֲשֶׁר בְּרַחֵן הֵמָּה יִדְבַּר כִּי עַל מִי לֹא נִכְרַם רַמְתּוֹ מִתִּיר. יִכְבַּר אֲמַר י"ל כִּי הַסְּפִיקוּרוֹם אֲשֶׁר לוֹ מִלֵּךְ לֵעֲס"ב. ס' יִלְנָו:

הָרַע אוֹיֵף אֲמַשְׁפָּחָה וְהוּיָק אֵל דּוֹרוֹת הַבְּהֵמָה אֲחֵרָיו אֹנֵךְ עַר מוֹרַחַת אֲשֶׁר אֲרִיזִין צוֹ פִּיל דּוֹרוֹת נֹאֵם וְעֵרִין זִיבֵאִין פֹּן רָעֵם קַעֲנָקֶשׁ וְלֹא מֵנִיעַ אֲלָיו מַעֲלָה סָחָ אֹנֵךְ צוֹ אִירֵם אִיזֵי נֹאֵר גִּיֵם פֶּאֶרְבֶּקֶעֶקֶרֶם גִּינוֹאֲרִין עַל בֵּן אֲמִירֵי דוּלִי גִי חַמְדוֹר בְּפִנְסֵם מַשְׁפָּחָה אִיזֵי לוֹ בַּפֶּתַח מַעֲלִיטֵי דְרִיבְעֵר הֶאֱמִין דִּיא הָרַע קִרְבִּים יִגְאֻגֵם רָעֵר עוֹלָקֶשׁ נֹאֵם רָעֵם לְשׁוֹן הָרַע אוֹיֵף אֲמַשְׁפָּחָה נֹעֵם אִירֵם הַקְּב"ה קִיּוּן קֹאֹהֵל מוֹחֵל גִּיּוּן וְחַמְדָּה מַשְׁפָּחָה לְשׁוֹנוֹ רָעֵר קַעֲנָקֶשׁ נֹאֵם קְאֻזֵּת פְּרִיֵיא וְיִין

צוֹנָג צוֹ בִּירְדִין לְשׁוֹן הָרַע גַּם עַל הַקְּדוֹשִׁים אֲשֶׁר בְּרַחֵן הַמַּחֲוֶה וְדָבָר נֹעֵם עַר בִּירְדִין לְשׁוֹן הָרַע אֲפִילוֹ אוֹיֵף דִּי הִיִּלְיָנֵעַ קַעֲנָקֶשׁוֹן נֹאֵם וְעָנֵן שׁוֹיֵן גִּישְׁמָאֲרָבִין בִּי עַל מִי לֹא מֵנִיעַ רַחֲמֵי הַמַּחֲוֶה וְאִירֵם אוֹיֵף וְעָנֵן הָאֵם עַר דָּעֵן קִיּוּן שְׁלַעֲקָמֵם גִּיָּרַעַם וְיִבְרֵר אֲמִירֵי דִּי הַמַּשְׁפָּחָה אִיזֵי לוֹ חֶלֶק לְעוֹלָם חַמְדָּה אִיזֵי יִצְלִיט אֹנֵךְ רִיא חֶקְבִּים יִקְרוֹם אִיזֵי לוֹ חֶלֶק לְעוֹלָם חַמְדָּה אִיזֵי יִצְלִיט אֹנֵךְ רִיא אִיזֵי אֲפִיקוּרוֹם וְנֹעֵם גִּיֵם הֶאֱמִין עוֹלָם הַמַּחֲוֶה הַקְּב"ה וְאֵל אֹנֵךְ רַעֲשִׁיֵין פֹּן לְשׁוֹן הָרַע:

אונקלוס

ברכה יום ה תורה

חַמְדָּה מִתְּ"ח דִּיא יְהוָה נִפְשֵׁי יְהוָה יְהוָה רַחֲמֵיִדּוֹר הָא וְאִי הָא נִשְׁמַח יְהוָה חַיִּת יְחִידֵיהּ הַ רַמְלֵי הַא אֵל שֶׁבִין שְׂבַעֲשִׁית בְּנִיְקוֹד חוֹלָם:

ס חמישי כב וְיָדָן אֲמַר הֵן גִּוֹר אֲרִיָּה יִזְנֵק מִן־הַבֶּשֶׂן: כג וְיִנְפְּתֵלִי אֲמַר נִפְתְּלִי שְׁבַע רְצוֹן וּמָלֵא בְרַבְתַּת חַמְדָּה וְעוֹלָם בְּרַכָּה. נִכְרַם ס:

כג וְלָדוּ אֲמַר הֵן מִקִּיף כְּגוֹר אֲרִיָּה אֲרִיָּה שְׂתִיָּא מִן גִּוִּלְיָא דְבִגְדִין מִן מַתְּנָן: כג וְיִנְפְּתֵלִי אֲמַר נִפְתְּלִי שְׁבַע רְעוּא וּמָלֵא בְרַבְתַּת מִן קְרָם:

בעל המורים

(כג) נפחתי שבע רצון. כ"ח נכר. ששים קל נכסר לנפשו

רש"י

(כג) דן גור אריה. רף הוא היה סמוך לנכר לפיכך מושלו כלריות: יזנק מן הבשן. כתרנומו. שהיה הירדן יוצא מחלקו א ממערת פמיאלם [עטאלטעווס] ב והוא לנש שהיה בחלקו של דן שנאמר (יהושע יט) ויירדלו לנשס דן ג ויוצקו ד ויקולמו מן הכנען. ד"א מה יזוק זה ויאל ממקום אחד ונחלק לשני מקומות ה כך כשטו של דן נטנו וסביבותיה ולא ספקו להם ונח: ונחמנו עם לנשס שהיא פמיאלם והוא כמזרחם של א"י וכל מנפון לדרום וכלה כהלה ים המלח כמזרח היודה שנטל בדרומה של א"י כמו שמפורש בספרי יהושע והוא שנאמר (סס יט) ויאל נכול בני דן מהם ויעלו בני דן וילחמו עם לנשס וגו'. יאל נכולם מכל אמות הרוח שהתחילו לנחלו בו: (כג) שבע

א"י מחלקו של דן: ב מערת פמיאלם וכו' פלמוד וכו' מקבל נקבל לנש: ג כלומר לפי ששים בחלקו: ד ס' ויזוקו של נכסר סובל דרך הספמיאל ששים בחלקו אפוא כסר וילע מן כשטן ס' עס עקוס וליטו מלכתי על דן: ה דלנשס לרשון קסס דפשוטו של קלט שפסע דקלי שפסע דן עמלו וכל על סירדן כי סירדן און ד שום כעט בקלט. ל"ס ד"ס כ"י. וד"ס לחוד נמי קסס למס ככפ יזק מן כשטן דסס לכו חלק כשני מקומות תחלה נטלו כלפניות מערבית עקרון פמיאלם והוא כלפניות מזרחית שהרי הירדן יוצא ממערת פמיאלם וכלה כמזרחם של א"י וכל מנפון לדרום וכלה כהלה ים המלח כמזרח היודה שנטל בדרומה של א"י כמו שמפורש בספרי יהושע והוא שנאמר (סס יט) ויאל נכול בני דן מהם ויעלו בני דן וילחמו עם לנשס וגו'.

דעת וקנים מבעלי התוספות
לנש כלכין דן לרדן לספחוטו לנש קודם שיכילו: ומלא ברכס ס'. שכל כהל עמלן נפחתי ויזוהו פיריפיו מוכוכין וילגותו מלכילין שנתח ומכרן אל ס' על סחדס. וכן אמר יעקב סויון: אמרי ספר. וכוונתו דכטו מכילן בנכרית דכל סממלל כוס סל ברכס וזכפ ונחלו דשני עולמות שנאמר ומלא ברכס ס' ס ודרום יכסס. ומינס דשני עולמות סיון ספקי סמלל. וי"ל דים זכפ עמכר וסון ססס"ז סכוא דומס ליליט. ודרום ס' מקוס סממס שנחולס סממס בדרום בון כימות סממס בון כימות סממס. וסו ססס"ב וסיוסס ירוסס למי סממלל כוס ברכס:

פירוש לתורת אלהים
(כג) וילדו אמר אינו אויף דן האם ער גינאגם דן טיר צריה דן איז גיגליקען צו איינגען ליב, רש"י שרייבט וייל דן האם אויף גיוואגס גאהיגט פון דער גרענעץ דרום האם ער איהם גיגליקען צו זאלייב אזוי וויא גר יעקב ער מוהם שטורקען

יהוה ים ודרום ירשה: ס כר ודאשר
אמר ברוך מבנים אשר יהי רצוי
אחיו וטבל בשמן רגלו: כה ברך

מערב ומזרח ודרומא
ירת: כר ולאשר אמר
ברוך מברכת בניא
אשר יהי רענא לאחיהו
ויתרבי בתפוקי מלכיו
כתפוקי בפרולא ונתחשא

ת"א ים ודרום ירשט. טס זיק פס: וטבל בשמן רגלו. מנחום פס:
בעל המורים

מנחום חסור תשטשט טספס אמר חסור מכניס. סיו חסיד
בליון סימנו אמר יסי רלוי אחיו. סיס חסור כסיס אמר
וטובל בשמן רגלו טיספס מותר לטון בשמן. סיס חסור כסיפס
סכנדל אמר כרול ונתחשא: מבנים אשר יסי רלוי. ר"פ
מכיר. פ"ט שמען טסוא מ"ר פניסס ומ"ר למורל:

לאן אכיו טשטסיס: (כד) כרוך טכניס אמר. לכך כרכו
טפס כדכסיס סללו לפי כשמרו ספכניס פס יוסף סהרניו
שלג יגלו וסרו וסרס כס אמר ידפס מעכרסו ככובא וסרו
טשכניס מטיכין ידפס לס ול סמכיס עפסי דטוספס דיוקא או
טמלכס או טמלכס ועפדו ודכוסו וכל עפס כ"ס ספכירו כי

שפתי חכמים

רשי

כשמן נפל חלקו. ל"פ גם טעם ראשון: ו פוי נפל מלל חצל
לפרוש טס חרמיס ותכמוריס. חרמיס גם סוא ל' מעכמוריס
וכפל ל' סוא: א (ד"ט) דק"ל דמשמע טככר יכס וסו לל סיס
לכן פוי לשון חיוו: ו (בספסיס דף עב) סינל ר"י סומר
לכפיקיטון טמן זית טלל סחל שלטיס סכין סומו עפני
טמכיל פס טשפרי ועפרן פס כשכר: ט דלטפס ראשון קטס
למס סיס סוא מברוס ולס פסו יוסר מלחיו לו דפס לחיו סיו
עכרין לו כחפוס: ולפי' של ד"ס קטס סילל כרוך מכניס
למכר כיון ססוי כמסוי יוסוס ולכל ספסוח סיס לו ללולל כניסוס
פס סכניס ולכמוס כני כרוך עכניס וכוט. ל"פ ס טפס
לראשון: י וס"ט א"כ כס זים סלל: וי"ל דכני כמסוי סכין סן
כמסוי דכני כניס סיס וכל ספסוח ולפסין נלמכר ככ זית. כטס
עכריין: כ"י שלח וסך וסך וכל סמן סכרס כמללו: לו דלטפס
לראשון קטס א"כ פיול נחפס מל עכניס דפס פון מוכס לטפוס
עכניס אלא מבר ככרול וגס ככרילס לו וכוכו כקלס. לכך פ"י
ד"ס כ"י. וטפס של ד"ס קטס למס כטס זס נכ סכר דוקס
דפס גם עכר טשכניס פ"י וסכניס: וס"ט סכסיס: וס"ט פסיס סכסיס:

רצון. שהיתה ארלו שבעה כל רזון יושביה: ים ודרום
ירשה. ים כגרת נפלה בחלקו ועל מלל חבל חרס
ו נדרומה: לפרוש חרמיס ומכמורות. ירשה. לשון חיוו.
כמו (דכריס א') עלה רש. והטעם שלמעלה כריס מוכיח.
אז ירש ידע לתק שטע כשמוסף בו ה"ל יהיה הטעם
למעלה שטפה ידפה סלחה לקחה אף כאן ירשה לשון חיוו.
ובמחשבה חגזולה מנינו כחלפס כיתח לשון חיוו דטעמיהון
למליץ: (כד) ברוך מבנים אשר. רחמי כשכרי און
לך בכל טשכניס שנתכרך כניס כשכר וחלוי כפסי כילד:
יהי רצוי אחיו. שהיה מתרלה לחמו בשמן חפיקיטון
ח וקפסלות וסס מרלין לו כמכובה. ד"ל יהי רלוי אחיו
שקיו כטחיו נלוח ט והוא שקלמך (כד"ל ח) הוא אכיו
כרויט שהיו כמחיו כמכוס דגוליס י הנמטסיס
כשמן זית: וטבל בשמן רגלו. (ספרי) שהיתה ארלו
מוטבת טמן כמפין. ומעטע שנלכרו חנשי לודקיא לשמן
(כה) ברול ונחשת מנעלך. עכשו הוא מדכר נגד כל
לוחה שלל ויכלו חלויכיס לניכס כה כאלו היא סגורה

מנו להם פולמוסותכו כח אחד וכו' כדלחית כמנחות (פ"ה):
כל ישראל שהיו נגוריהם יושביס כריס דאשר ונועליס
כמנעוליס וכריהיס של כרול ונחשת. ד"ל ל כרול ונחשת

דעת זקנים מבעלי התוספות

מנינו של מדכר יוסר מכני שרל חסיו. וסו טכמפך כמניס
יוסר טכרל חסיו:
(כס) כרול ונחשת. אלו כניסוס וטכמכות טסן נמיסל לנוף
כמו מנעול דלגל טממך טמן טסיס לו יסיה נמ"ה סמיד
ויחשוקו גריוו וטמסויו כללו סן כרול ונחשת. וסו: ויכתיב
דכלך. כיפי כמכורין יסו יפי קוקיך. כדל"כ סינלס טמין וטמן
עמדו לו כוקיטוי:

(כד) כרוך מבנים אשר. טכל סכניס יכרכוסו כמו שסימך יסי
רלוי אחיו. ונפל ל' טכובל כשמן רגלו טפסה סרלו
מטפוספ טמון וממליל טמן לכל חסיו. וסו יוס חלכ כסיס
כמלכו כדכריסות כסיס יחי יתכ. ומפרס סכר כ' א"סיו
פסלס כסס ודיו סכר ל' טפס לסיך אמר כרוך מבנים כ"י
דוק ומכס סואו מברוס ככולוסין כמין דכמט פתחס לפי
טכמכני אפי כילדסיס

ליקוטם על התורה

(כד) ולאשר אמר ברוך מבנים אשר וכו'. זו אשר תאמר
משה גיבעון רביא ברשת. קינרער. אונ
רייבקיטוס, אונ לאנג לעבען, אויף קינרער תאם ער איהם
גיבענקשטס זינא זאלען זיין גונפס אונ קרוינט און רדיין
זינע ברירער זאלען זיין פיס זיי צופרידען, אויף רייבקיטוס
תאם ער איהם גיבענקשטס, ער זאל תאבן אויאי פיל
בריאמיל ער זאל גיין פיס דיא פיס אין בריאמיל, אונ
אויף לאנג לעבען תאם ער איהם גיבענקשטס, זינע אלע
יארדין זאלען זיין גיזונפט. אונ גונפס. ער זאל זיין צו
קיריען פיס זיין לעבען:

פיריה לתורת אלהים
מיט אלע זאכן ונאם איהקע ויזערס בניילענין
וקלא ברבא יי אונ ער נועם פול זיין מיט רעם
געבענקשטונג פון נאמט ים ודרום ירשה רעם ים מיט
דרום זייט נועם ער גרשןן: (כד) ולאשר אמר אונ
אויף אשר האם ער גיזאנגט ברך מבנים אשר אשר
נועם גיבענקשטס ווערין מיט זיהן יהי רצוי אחיו ער
נועם זיין באוויילינגס צו זינע ברירער, קלוקר
אין זיין לאנד נועם זיין פיל בוים אייל נועם ער
זיין צו ריא ישראל באוויילינגס מיט רעם ונאם ער
נועם זינא געבין אייל אונ זינא וועלן זיין צו איהם
באוויילינגס מיט רעם זינא זינא איהם האם מישה
איהם געבין התוכחה וסויבל אונ ער נועם כארין זינע
פיס אין אייל: (כח) כיו אהער האם מישה
גיבענקשטס איינלעבן שאכט געזונערט. היינט
אונ קאפער מייגלעך ביינע שלעקער, קלוקר זינא
דימין כאם ריא פיינט זאלין רריגען ניס קענין

וּנְחֻשֶׁת מְנַעַלְךָ וּכְיִמִּיךָ דְבִאֲךָ :
כִּי אֵין פֶּאֶר יִשְׂרוּן רַבֵּב שָׁמַיִם
בְּעִזְרָךָ וּבְגִבְאוֹתַי שְׁתַּקִּים :
 ת"א רכב שמים. מניס יכ :

בעל הפרורים

(כ) שמקום. כי וגלגלום שמקום ומזון בשמקום ארסא בעדלש שסס כשמיים יש קרימ שסמו שמקום שסס שומקום עון לנדיקום ומזון בגימ' סמן ועל שס כן ססיו לכן ופו כסלג :

רשי

מנעלך ארצכס נעולה כהרים שמוזכר מהס כרוז ונחשת
 וחרו של אשר היתה מנעולה מ של ח"י: ובימיד דבאך.
 וכימים כהס עובים לך שכן ימי תחלתך ימי נעוריד, כן
 יהיו ימי וקמתך שסס דורכובים זכיס ג ומתמוטעיס. ד"א
 וכימיד דבאך מ וכימיד שסס עובים לך כמנין ימיד ע כל
 הימים אשר אחס עושים רזונו של מקום יהיו דבאך שכל
 הארצות יהיו דובאות כספ וזכב לא"י שססא מבורכת
 כפירות וכל הארצות מתפרנסות הימנה ומתמיכות לה
 כספס וזכבס אשקולג"ע [לחספסן זופלעטסען] הכספ
 והזכב כלה מהס שסס ומיכות אוחס לארצכס: (כ) אין
 באל ישרון. דע לך ישרון שאין כאל כלל אלהי
 העמים פ ולא כעורך נורס: רבב שמיים. הוא אומו
 אלוה כעעורך: ובגארותו. צ הוא רוכב שמקום:

דעת אוקים מבעלי התוספות

(כו) אין כלל ישרון, עמס מעדכ לכל ישראל ואומר לסס מעדו
 וססמקוז כירלס חלככס כי אין כמזוה רוכב שמיים
 לסיזס כעעורך ואין שוס פוזר כמזוה כי בגלגלום סוז יושב
 כשחקים וסוז מושל על ספלויזיס וסססחמזיס :

כדיכול סעולס עתחס, כעסגניח עליס מעיד כעין סעגחמו,
 כעז סדרשו חז"ל סחייס לל נלמכר ללל ממיס ככל ס"ס ורנע.
 כ"ל כעוד גדול יחלוק לך כקב"ס, סע"ס סכזס יגרעס מעסך אויב, מ"ע ילמכר לך
 [כמו שכלל יושב לנוד סן אלכוד פני לס ספיר ויקרס שמי עליס]:

גִּירוּשׁ לְתוֹרַת אֱלֹהִים
 (כו) אין פאר האגנין אזויא אגאמס וויא ביין קאמ
 רוכב שמיים דער קאמ וואס האמס צו רעגירען אויף
 דעם היקעל גענער, ער איז אין ביין הידלף ויגארותו
 אונ מיט זיין הערשאפטס אדער מיט זיין
 הייקייטס שיקים רעגירטס ער אויף דיא היקעלען:

תרגום

לחמשיך מניח דוא צבאות נפש צ צב צבא צבאו צבאות רוח יהוה נשמה רנח ארני נשמה דהוד יהוה חית
 חידה רנח יהוה חית יחידה דהוד אל שם ב"ן שבעשית:

*** רַק חֹזֶק וְאַמֵּץ מְאֹד לְשֹׁמֵר לַעֲשׂוֹת כְּבִלְתִּיהֶנּוּתָה**
אֲשֶׁר צִוָּה מֹשֶׁה עֲבָדֵי אֱלֹהֵי הַסּוּד מִמֶּנּוּ יָמִין וְשִׁמְאוּל
לְמַעַן תִּשְׁבְּרֵי בְכָל אֲשֶׁר תִּלְכְּ: ב לֹא־יִמוּשׁ סִפֵּר
 גריל דהעלח גדול אמר דתהך: ב לא יערו
 מצודת דור

שפת חכמים

לחלקם. לכן לרין גם לנעס רלשון וק"ל: מ לרזנו כזס וטמאי
 סזיר זס כדכדכ אשכ וימכ ועל סכסכיס עיון ססזי כרכס
 סכוללל לכל סכסכיס: ג כ"ל"ס מוכר כזיס ימי זקס לדכאך:
 ס דלמסס רלשון קסס ס"ל וכמסערך דכאך. לכן לרין גם לנעסס
 לר"ס לחוד קסס ס"ל וכמסערך דכאך. לכן לרין גם לנעסס
 רלשון: ז כנעז כל זמן עימין קריון יעיס דסינו כל שיניס
 אכל כשלין אחס עושס רלזנו של מקום אלא ימיס לרין קריון יעיס
 כדלמגרי' כשמיס אכל כמייסס קריון ממיס: פ סל דקסס כש"י
 ולא כ"ל לז אורכ. י"ל דקסס לרש"י גלס לל קסס לין כללסי
 ישרוין כנע שגמכר כי כל עלסי עמיסס סלילסי ונלמס קסס קרל
 לין כלל ועל זס ס"י ולא כ"ל וסל ל' חוק ס"ס כעז סגלמכר
 און סליל סלרין לקח לך כנלמכר גם כן און כלל סליל ל'
 מוק: צ וחסר ט"ן כעז סל סדכ' ילכודס כי בזולת זס
 לין ססס מלמכר ובגארותו שמקום שמי' ובגארותו סיכס שמקום
 שכלל רוכב כדלמס ססמקו קלי סף שחקים ויפוס דקלס:

משה מספר לפני כ"י חסדי עמהם

(כו) לין כלל ישרון וגו'. אלה ישראל אשר נקראת ישרון,
 סלל חדע כי לין כלל, ספ"ס ססזל רוכב שמיים גבוס
 מעל גבוה, כמ"ז הוא בעורך, וספ"ס סגנלוזיס שמקום,
 סמנוס על קרס, סמנוס על סקב"ס סכזס כנלוזיס של פולס
 סוז כשמיס סקירלס שמקום, וסעס סוז בגלגלום או לרלל
 קעס, כמ"ז ומתחס ירוסוס עובס, סוז מחזיק כזויוסופוי
 כע"ס אף סחון סכל כל סמוס, וססס עמיס אה כלל,
 ויגרס מעיין אויב ילמכר סעמד, כ"ל כעוד גדול יחלוק לך
 סעמד חוסס, כזי שמקירלס ססעמדס סזלס על סעך [כמו שכלל יושב לנוד סן אלכוד פני לס ספיר ויקרס שמי עליס]:

אָרִיין גִּיּוּן גְּזִיּוּה וּוּיָא עִם נוֹאֵלְט וּוּיָעֵן פֶּאֶר
שְׁלֶאֱסִין מִיט שְׁלֶעֱסַעַר אונ רִיגְלֵעֵן פֿון אִינִיעֵן
אונ פֿון קוֹשֶׁער, אָדער אזוי איז דער פֿשֶׁט בְּהַל
וּנְחֻשֶׁת מְנַעַלְךָ אִיעֵר לֶאָנֵד אִיו פֿאַרשְׁלֶאֱסִין מִיט
אָעֲלֶקֶע קֶעֶרָג וּנֹאֵם מִעֵן כִּיאָקֵם פֿון וּוּיָא אִינִיעֵן
אונ קוֹשֶׁער וּיִבְרִיך אונ אזוי וּוּיָא דִינִיעֵ וּיָנֵעֵ וּיָנֵעֵ טֵעֵג
דְּבָרָה אזוי וּוּעִלִין זַיִן דִּיא טֵעֵג פֿון דִּיין עֲלֶשְׁעַר:

נביאים יחזע א

לחמשיך מניח דוא צבאות נפש צ צב צבא צבאו צבאות רוח יהוה נשמה רנח ארני נשמה דהוד יהוה חית
 חידה רנח יהוה חית יחידה דהוד אל שם ב"ן שבעשית:

*** רַק חֹזֶק וְאַמֵּץ מְאֹד לְשֹׁמֵר לַעֲשׂוֹת כְּבִלְתִּיהֶנּוּתָה**
אֲשֶׁר צִוָּה מֹשֶׁה עֲבָדֵי אֱלֹהֵי הַסּוּד מִמֶּנּוּ יָמִין וְשִׁמְאוּל
לְמַעַן תִּשְׁבְּרֵי בְכָל אֲשֶׁר תִּלְכְּ: ב לֹא־יִמוּשׁ סִפֵּר
 גריל דהעלח גדול אמר דתהך: ב לא יערו
 מצודת דור

(פ) רק וגו'. כי לולל זמס לל חזיל כלס כסכסכס ססס
 כלסי: ל מען. נמכור עמיסס סכורס חסכיל:

(ה) רק חזק ואמץ מאד. כחורה. כמו סכזל אומר
 לשמר לעשות ככל התורה: תשבר. תלחית:

התורה הזה מפיה והגית בו יומם ולילה למען
 תשמר לעשות בכל-הכתוב בו פי-אז תצליח
 את-דרךך ואז תשפיל: ה הלא צויתך חזק ואמין
 א-ת-תעריץ ואל-תחת פי עמך יהנה אלהיך בכל
 אשר תלך: י ויצו יהושע את-שמרי העם, לאמר:
 עברו בקרב המנה וצו את-העם לאמר
 הכינו לכם צרה פי בעודו שלשת ימים אתם
 עברים את-הירדן הזה לבוא לרשת את-
 הארץ אשר יהנה אלהיכם נתן לכם לרשתה:

הלקא יומין אהון עברין זה ירדנא רבין למיעל למינתת ארעא דנו אלקהון יתב לכון למרתה:
 רש"י

מצודת דוד

(ב) סוס. סלמור כמקרא שלפניו אשכ לך עמס: למסן הסמכ.
 כי כשמוט מפיך סן השכה מס: כי אז: כשפסגור למסות וגו'
 אז תלית: (ג) יומין. אזי עמוס לך חזק במלחמה מול
 סלוביז ולא סורע: כי עמך ס' וגו'. ולא אמר כי עמך אז פ' ס'
 ס' סיס סמכר: ודגמס ס' כי עמך ס' וגו'. וישלח וגו' וחס סמול
 וסמכר סיס עמאל: (ד) יולו וגו'. אף כי נאמר קודם סילוט
 סמגליס מ"ע כ' סלוי סיה סח"ל כי כיום סמגליס סמגליס
 וביום ספאריו לנס אלל סירדן ופמחתי סמכר סירדן: (ס) סכינו.
 סס פי ערין סללו ס"מ ע"כ כיום ספרי סמולס וסל סס לוס סכין:

דעם פירוש עברי שייש נעמיס מען ביאי דער הפסורה מון דער וואך.

כתובים תהלים קי

לחשף מטר ומלכות דז"א שין דלת יוד נמש שין שין דלת שין דלת יוד רוח יאהרונדי נשמה דיסד א אד
 ארנ ארני נמש ארני רוח אלק דלת נון יוד נשבה דמלכות ירדן וז רח חיה יחידה דיסד יתה חיה יחידה דמלכות
 אל שם ב"ן שבעשית:

עמך גרבות ביום חילך. כשתאסוף חיל לדרוף
 אחריהם יתנדב עמך וזהוהים ללאת עמך: בהררי
 קרש מרחם משחר. זאת תהיה לך בזכות הרות
 קדושה שהיה בך מכתן אמך שהכיר בורא בך ג' טיס.
 כרחם משחר, משנפלת מן הרחם: לך של ילדך.
 לך יתשך ולדוחר דרכי יושר שהתנהגת בהם בילדותך
 יהי לך לנעם כעל זה שהוא נעים ונוח: (ג) נשבע ה'
 ורא ינחם. לפי שהיה מתירח שלא יענש על האוכלוסין
 שהרג נאמרו אל חל תירא אכרס וגו' לא ינחם על הטובה
 אשר דבר עלי: אחת בהן לעולם על דברתי מלכי
 צדק. ממך תלא ההקוה והמלכות: על דכרתי. על
 רש"י

(ה) עמך נדבתי. סמס אשכ יכחו עמך במלחמה סיס יכחו
 נדבתי לכס וכל כעבורי כבתי סלר מס וסס אשכ סמכ
 אשכול וממלך: כיום סיר. כיום סמלחתי אשכ סמלחתי כבתי
 ואמרו סב: כדברי קדש. וסוס נגמול על פאסתי סמכר
 בקדושה: מרחם. עמס לפתך מרחם אשכ סמס דכוס לי
 למלחום סמלחך: סן לך ינדבך. מס סמכמתי עמס סילוח
 יסיה: סן לייחתי נפש סל סוס סמולס נוח לכל: (ג) ולא יסיה
 לאסור עמכונן וחסודי מהסכס סמכס: סמס כסן. סמכוסס
 סיסה אשכ עמך סל סמלח סמכוסס: על דכרתי. על ענין מלכי דק
 כ"ל כמו מלכי דק סמלח סן: (כ) כמלחתי (ד) ומלכי דק וגו'
 וסוס כס: (ג) סל סיר. כלאו אל מול אכרסס ידכ
 נומר על פי סיס ס' סל יעיקר לוס עמך וסכס כיום סמכס סמו

מצודת דוד

פירוש עברי שייש
 אונ ווען דו ביזמ נינען אין ביין יונגען אפאסטין
 אונ ביזמ נינען מיט דיניע שעפעסן אויף דעם
 פולד אונ אויף דיר איז נינען דער קאה פון
 היקעל, אונ שוין נינען גרייט צו גיין אפארך:
 (כ) נשבע ה' ולא ינחם הקב"ה האם גישווארין אונ ער
 וועט גיט תרשה האבין אמה כהן לעלס דוא וועקט

(א) עמך גרבות ביום חילך. כשתאסוף חיל לדרוף
 אחריהם יתנדב עמך וזהוהים ללאת עמך: בהררי
 קרש מרחם משחר. זאת תהיה לך בזכות הרות
 קדושה שהיה בך מכתן אמך שהכיר בורא בך ג' טיס.
 כרחם משחר, משנפלת מן הרחם: לך של ילדך.
 לך יתשך ולדוחר דרכי יושר שהתנהגת בהם בילדותך
 יהי לך לנעם כעל זה שהוא נעים ונוח: (ג) נשבע ה'
 ורא ינחם. לפי שהיה מתירח שלא יענש על האוכלוסין
 שהרג נאמרו אל חל תירא אכרס וגו' לא ינחם על הטובה
 אשר דבר עלי: אחת בהן לעולם על דברתי מלכי
 צדק. ממך תלא ההקוה והמלכות: על דכרתי. על
 רש"י

(א) עמך גרבות ביום חילך. כשתאסוף חיל לדרוף
 אחריהם יתנדב עמך וזהוהים ללאת עמך: בהררי
 קרש מרחם משחר. זאת תהיה לך בזכות הרות
 קדושה שהיה בך מכתן אמך שהכיר בורא בך ג' טיס.
 כרחם משחר, משנפלת מן הרחם: לך של ילדך.
 לך יתשך ולדוחר דרכי יושר שהתנהגת בהם בילדותך
 יהי לך לנעם כעל זה שהוא נעים ונוח: (ג) נשבע ה'
 ורא ינחם. לפי שהיה מתירח שלא יענש על האוכלוסין
 שהרג נאמרו אל חל תירא אכרס וגו' לא ינחם על הטובה
 אשר דבר עלי: אחת בהן לעולם על דברתי מלכי
 צדק. ממך תלא ההקוה והמלכות: על דכרתי. על
 רש"י

מִלְקִים: יִדְוֹן בְּגוֹיִם מְלֵא גִיּוֹת מַחֵץ רֹאשׁ עַל-אֲרֶץ רַבָּה: הַ מְנַחֵל בְּדֶרֶךְ יִשְׁתָּהּ עַל-פְּנֵי יָרִים רֹאשׁ: קַמְלִין קַמַּא רִישֵׁי מְלָבָי. עַל אַרְעָא סְנִיאִין לְהִרָא: הַ סְמוּם גְּבִינָא בְּאוֹרְחָא אוּרְפִין זְקַבֵּל קַמְלוּר הִיבְגָא יִזְקִי רִישֵׁי:

מצורת דוד

רש"י

מחץ ביום אפוא מלכים. את ארבעה מלכים: (ה) ידיו בגוים. היא נשורת כרות בין הכתרים: מלא גויות חסיפת פורים של מלרים על שפת הים: מחץ ראש על ארץ רבה. ראש פרעה שהיה ראש זמר על כל הארצות: (ה) מנחל בדרך ישתה וגו'. מנילוס שהיה ארזו שוחה על כן היה מרים ראש ומתפאר:

ללח פוחס פוחס אבל לא ככה ידיו סהנדר פליס:

ומחרתו פלחמס פלחמס סלסל ולא ככה סמוס: (ס) ידיו בגוים. ס' סוף עשה דין ומשפט בגוים סכס עד סחוקים סמלחמס סיס מלא גויות סמגרים סמיס: סמן רלס: סול סכס רלס כ"ל על סכן סכסל רכס עד לא יס"ף ליקוס: (ס) מנחל בדרך ישתה. סיס סכע זמס סרנוכיס כמו סמסוס סיס דין סכעו מנחל סמסופ בדרך סכני ארס סולכיס סלון סי ימחס כידו כי ימייני מרוביס וסול נמקוס סמוספר ללל כן מן ספמיס ספקיו לו דמס וסכסס סלכוס סכס: סל כן. סל כ

פרוש

מִלְחָמָה נְעַהֲלָמִין בִּימָא דִּי שְׂמָטָא רַבָּה, הָאִמַּס מְעַן גִּיּוֹאֲמָט צוּרֹר דִּיא מְרַחֲקָה אִיו שׁוֹיִן פֶּאֶלְדֵּי אִייִנְעֶנוּקְסֶען גִּיּוֹאֲרִין. מְעַן הָאִמַּס שׁוֹיִן גִּישְׁלָאֲגִין דְּעַם קֶאֶפ, דְּעַם קֶלְה, פִּזוּרֵי לֵאגֶד עֲצוּמֵי וּנְאִים אִיהַר הוּיִפֵּס שְׂמָטָא אִיו רַבָּה: (ה) מְנַחֵל בְּדֶרֶךְ יִשְׁתָּה עַל פְּנֵי יָרִים רֹאשׁ טִייל וּזְאֵב הָאִמַּס אִייִנְעֶנוּקְסֶען דִּיא וּנְאִקְעֶר וּנְאִים אִרוּם דִּיא שְׂמָטָא רַבָּה דְּרִיבְדֶּער מוּזְעֶן דִּי קַעֲנָקְשִׁין פִּזוּרֵי שְׂמָטָא סְרִיבְקֶען פִּזוּרֵי דְּעַם סִיידֵּה וּנְאִים אוּיף דְּעַם וְנַעַן, דָּאִם אִיו אֶלְץ וּיִיא זְעֻקְוִעֶן וּיִייל וּיִיא הָאֲבִין אוּיִפְגְּעֵהוּיִבִין דְּעַם קֶאֶפ זְעַנִּין דִּיא מְלוּבָה פִּזוּרֵי הִנֵּד:

דיען הקב"ה אויף אייביג של דברתי מלכי צדק מיין פרוקער קעניג איף זאג דיר מיין ווארט אז עס איז אוי: (א) איני של ימקד הקב"ה נועם זיין בייא דיין רעכטע האנט פוזן גוים איי קליים אין דעם סאג וואס, ער נועם זיין בייו נועם ער שלאגין קלכים פון דייענטווענין: (ה) דין גוים מלא גויות פוזן ראש של אגן בנה דין דער הקב"ה נועם משפטין די פעלקער, נועם זיין נועם פלאח פוהל פעלייגט מיט שויעקענשאין. הקב"ה נועם סאכין פאלין אויף די ערד פיר קעפ פון די געהרגעה קענקשאין נעם קען זיין דער פוסק שמועקט נוען יואב האט

עיקר תיב

ברכה יום ה משנה קנים פ"ג

ברטנורה

כמה דברים אמורים בכהן נמלך. אסירקא קמא קאי והכי קאמרין כד"ל דחטאת שנתעברה צולוה שכולס ימותו (ח) וכן וחסה לזו וחסה לזו דהמועט כשר ה"מ ככהן ככה למחך ולשול חיד משפטן: אבל בכהן שאינו נמלך. ועשה לדעת עלמא קן סלס למעלה לאשה חתה עולה כשרה וחטאת פסולה (ב) ואס עשה קן סלס למטה חטאת כשרה ועולה פסולה. הלכך אחת לזו ואחת לזו ושתיים לזו וכדו וועשה בולל למעלה מחצה בשר.

דהיינו עולות: ומחצה כלי למטה דמלכות דליכס א אל אלה אלוהי אלהים (ב) וכ"כ המפרש ומשום פ"ג פסול. היינו חטאות ואס עשה כולן למטה חטאות כמה דברים אמורים בכהן נמלך אבל בכהן שאינו נמלך אחת לזו ואחת לזו שתיים לזו פרקא קמא מיירי לכתחלה ושתיים לזו ושלש לזו ושלש לזו (ס"ה עשה) כולן והאי פרקא מיירי דיעבד למעלה מחצה כשר ומחצה פסול כולן למטה

פיר ג א בכה דברים אמורים נוען וענען דיא בייד גיזאמט גינוארין אז אהמאט איז צו מישט גינוארין מיט אעולה זאל קען ביידע ברנגן, דאס איז גאר גיבט גלפד נוען דער ספק איז גינוארין איז דער פהן געקוקען צום בית דין פֿרעגין וויא אזוי ער זאל מקריב זיין, פסקת קען איהם אזוי וויא, עס איז געלערונגט גינוארין ביז איצט זאל גיבט גלפד זאָבער אז דער פהן איז גיט געקוקען פֿרעגין, גאר ער האט אלזיין גיטאורן שחת לזו ושחת לזו איין קן, צווייא טאהבין, האט ער מקריב גינען פאר איין אשה, אונ נאך אקן, צווייא טאהבין, האט ער מקריב גינען פאר איין זענער אשה שמיס לזו ושמי: לזו צווייא קנים, פיר

טאהבין, האט ער מקריב גינען פאר איין אשה, אונ נאך צווייא קנים, פיר טאהבין, האט ער מקריב גינען פאר איין אנדער אשה שלש לזו ושלש לזו דרייא קנים, זעקס טאהבין, האט ער מקריב גינען פאר איין אשה, אונ נאך דרייא קנים, זעקס טאהבין, האט ער מקריב גינען פאר איין אנדער אשה עשה ביזן למעלה: אויב ער האט אלע טאהבין מקריב גינען, "אויס גיקנועשקשט די בלוט" אויף דיא אויפערשטע העלפט וואמט פון סוגם סתח בשר ויבתיח פסול העלפט טאהבין וואס זענען עולות, זענען פֿשר, אונ דיא אנדערע העלפט טאהבין וואס זענען פסול ביזן זענען פֿשר, אונ אויב, ער האט אלע טאהבין מקריב

מחפרים בעשיית כהן: ב זה הכלל כל מקום שאתה יכול לחלק כו'. כלומר סקן אשה אחת אינו נחלק לשנים אלא קן אשה אחת למעלה וקן אשה אחרת למטה מהנה כבר ומתנה פסול: וכל מקום כו'. כגון אחת לזו וכ' לזו שיש מחלק של אשה אחת למעלה ולמטה המרובה כבר כדפרישית: ג חסאת לזו ועולה לזו כו'. הא נמי קמי דחתן לעיל כפ"ק עולה שנתעברה כחטאת זו אייכא כולן ימותו וזו"מ כגמלך אכל לא נמלך על תפוצתו ועשה ק. (ג) למטה וקן למטה חסאת כבר ומתנה פסול וע"ג דהיי אחי לחמתי אמרי' ליה לא הקריב כדחמי' ימותו כולן בשעתא דלא נמלך אמרתי שכל אחד נעשה כהלכתו וכשר: ד חסאת ועולה מתווכה ומפורשת. ל' נשים

ואזוי וויא פריער: ג חסאת לזו ועולה לזו איין אשה האם גיבראכט טאהבין חסאות, אונ איין אשה האם גיבראכט טאהבין עולות, אונ דער ב'הן האם ניש גיפרענט עשה ניגל למעלה אונ דער האם גימאכט אלע טאהבין אויבין, דער האם אויס גיקוועקשט זייערע ב'לום אויף דיא אויבערשטע העלקט וואנט פון מ'ב'ם פריעה גישר יסחיה פסיל העלקט טאהבין וואס זענען עולות, זענען גישר, אונ דיא העלקט טאהבין וואס זענען עולות, זענען חסאות, זענען פסול ניגל לפי' אונ אויב דער האם גימאכט אלע טאהבין אונקטען, אויף דיא אונקערשטע העלקט וואנט פון מ'ב'ם פריעה גישר יסחיה פסיל העלקט טאהבין וואס זענען חסאות, זענען עולות, זענען פסול חציין למעלה חציין למטה אויב דער האם גימאכט טאהבין אויבין, אונ העלקט טאהבין זענען בייער פסול שאני אויפ' נוארס איה' זאג חסאת קריב למעלה ועולה למטה טאקער האם קען די חסאות מקריב גינען אויבין, אונ דער עולות אונקטען, דריבער זענען בייער פסול: ד חסאת ועולה וסמטת ומפרשת זנוייה נייבער ורחל אונ ל'ה' רחל האם גימאכט קויפען איין טאהב זעולה, אונ איין בן זנוייה טאהבין אייבער זאל זיין אחסאת אונ אייבער זאל זיין אעולה, וועט רחל האבין זנוייה עולות אונ איין חסאת, אונ ל'ה' האם גימאכט איין טאהב אחסאת, אונ איין בן זנוייה טאהבין אייבער זאל זיין אעולה אונ אייבער זאל זיין אחסאת וועט ל'ה' האבין זנוייה חסאות אונ איין עולה, אונ איין האבין גיקויפט גשוהפות דרייא קנין זעקס טאהבין, איין בן זנוייה טאהבין האם קען באלד צו טיילן איין טאהב זאל זיין אעולה פאר רחל, אונ איין טאהב זאל זיין אחסאת פאר ל'ה', אונ איין בן זנוייה טאהבין זענען געקליבען פאר מאכט, קען האם ניש גימאכט וועלבער זאל זיין אעולה אונ וועלבער זאל זיין אחסאת, אונ קען האם

טאהבין אונקטען, פון דיא זעקס זענען גישר זנוייה עולות אויבין אונ זנוייה חסאות אונקטען, דער דריבער פון אויבין איז פסול, אונ דער דריבער פון אונקטען איז פסול, זענען פיר טאהבין גישר, אונ זנוייה טאהבין פסול, איז דאך קעהר גישר נויא פסול, אונ אזוי איז דער דין אויב איין אשה האם גיבראכט זנוייה קנים, פיר טאהבין, אונ איין אשה האם גיבראכט דרייא קנים, זעקס טאהבין, אונ דער ב'הן האם גענובען דיא פיר טאהבין אונ איין טאהב פון דיא זעקס טאהבין, אונ האם זייא מקריב גינען, אויס גיקוועקשט דיא ב'לום אויף דיא אויבערשטע העלקט וואנט פון מ'ב'ם, אונ פינף טאהבין האם דער מקריב גינען אויף דיא אונקערשטע העלקט וואנט פון מ'ב'ם, עס זאל זיין גלייך אויבין פינף טאהבין, אונ אונקטען פינף טאהבין, פון דיא אויבערשטע פינף זענען דרייא עכות גישר, אונ פון דיא אונקערשטע פינף זענען אויף דרייא חסאות גישר, זענען דאך זעקס טאהבין גישר, אונ פיר טאהבין פסול, איז דאך קעהר גישר נויא פסול זענען בהר"ב ז' חבלל דאס איז דער כלל פון דעם דין כל מקום שאתה יכול לחלק את תבניתו ווא קען קען צו טיילן דיא קנין, קען זאל מקריב זיין איין בן זנוייה טאהבין פון איין אשה אויבין, אונ איין בן זנוייה טאהבין פון איין אשה אונקטען ולא יתי משל אשה אחת בין מ'ב'ם בין מ'ב'ם אונ קען צו טיילן גיט דעם פון איין אשה איין טאהב זאל זיין אויבין אונ איין טאהב זאל זיין אונקטען פריעה גישר יסחיה פסיל העלקט קנים זענען גישר אונקטען פריער) כל מקום שאני אשה יכול לחלק את תבניתו ווא קען קען צו טיילן דיא קנין, קען איז גיט מקריב איין בן אויבין אונ איין בן אונקטען ד' שהיא משל אשה אחת בין מ'ב'ם בין מ'ב'ם נאר פון די קנין פון איין אשה איז קען מקריב אויבין אונ אונקטען, ואזוי וויא פריער שטייט ביי אחת לזו ושמיים לזו הפריעה גישר איז דיא קעקעכע גישר

כשר ומחלה פסול: המאמר שנים בחובה המנין שבחובה בשר. פירושו כגון שקרפה טעמא אחת מן הכ' קומין
 ושתתירו ב' עולות ומטמא אחת (ו) הרי נ' ל' פרידות עם טעמא שנתערבה בנייניה והרי אלו יבול להקריב ב' טעמות
 (ח) טמא יקח הטעמא המערבט וגם ב' הטעמות (ט) לא יקריב טמא יקח אחרו שנקבע ועולה הלכך ארבע מקריב אלא
 טעמא אחת הרי עולה אחת מנין הפחות שחכמה לפחות ממחלה כשר וכה"ג מפרשים נמי וכן עולה שנתערבה
 כחובה: ו הרי עלי קן
 כשאלר זכר ביולדת עיפה
 עסקינן דאלו עשייה מביאה
 ככה לחובתה: והכהן צריך
 לעשות שלש למעלה.
 סקן נדכה שתיקה עולות וכן
 על חובה עולה למעלה
 ומטמא למטה והוא לא טמא

שבחובה. חובה שנים כחמאת מחצה בשר
 (ומצה שנים בחובה המנין
 שבחובה בשר. וכן עולה שנתערבה בחובה
 אין בשר אלא מנין עולות שבחובה. חובה
 שנים בעולה מחצה בשר ומחצה פסול. עולה
 שנים בחובה המנין שבחובה בשר: ו האשה
 שאמרה הרי עלי קן כשאלר זכר ילדה זכר מביאה שתי קנים אחת לנדרה
 וא' לחובתה נכתבן לכהן והכהן צריך לעשות שלש פרידות מלמעלה ואחת

חובה שנים כחמאת אויב עם זענען גינוען צווייא
 קנים, פיר טאהבין, צווייא פון זייא דארפין זיין
 אטמאט, און צווייא דארפין זיין אעזקה, און
 איין עולה האט מען שוין כקריב גינוען, איז
 געבליבען צווייא טמאות און איין עולה, און
 אפגעקערט טמאת איז גיקומען צו פליהען און
 איז צו מיישט גינוארן מיט די דרייא טאהבין,
 און מען דער קענט זייא גיט, איז שוין דא פיר
 טאהבין פתחה גיט יפתח פסול איז העלקט פאר
 און העלקט פסול, צווייא טאהבין איז מען
 מקריב פאר טמאות, און צווייא טאהבין זענען
 פסול, טייל אויף זעקער טאהב איז אפסק, אויב
 ער איז די עולה אדער דער טמאת וטמאת שנים
 הויבט פתחן שחויבה גיט אויב די עולות זענען צוויי
 טאהל אזוי פיל נויא דער טמאת, דהיינו פון
 די פיר טאהבין האט מען שוין מקריב גינוען
 איין טאהב, דעם טמאת, איז געבליבען צווייא
 עולות און איין טמאת, דער נאך איז געקומען
 צו פליהען נאך אטמאט, און נאך פאר מקריב
 צו זיין איין טמאת, און דיא צווייא עולות מיט
 איין טמאת זענען פסול, איז דאך דא פאר
 נויינגער נוי אהעלקט: ו האשה שאמרה הרי עלי קן
 כשאלר זכר אויב אהעקע אשה האט גינואנט איה
 געם אויף מיר איה זאל גריינגען צווייא טאהבין
 אויב איה וועל גיבארן אדער גיט זכר און זיא
 האט גיבארן אדער גיבארן שני קנים זאל זיא
 גריינגען צווייא פאר טאהבין אחת ליה זאל פאר
 טאהבין פאר איהר גדר ואחת לחיבה און איין פאר
 טאהבין פאר איהר שולר, אזוי נויא אלע גע-
 נויגערונג דארפין גריינגען צווייא טאהבין נאנט
 ליה און זיא האט געגעבן אלע פיר טאהבין צום
 פתחן ופתחן צריך לעשות שלש פרידות מלמעלה ואחת מלמעלה
 און דער פתחן דארף טאכין רבייא טאהבין אויף
 די אויבערשטע האלקע וואנט פון מוכם, נוארום
 זייא זענען עולות, און איין טאהב דארף ער
 מאכין אויף דיא אונטערשטע האלקע וואנט פון
 מוכם, טייל זיא איז אטמאת, נוארום פון די פיר
 טאהבין דארף ער מאכין רבייא עולות און איין
 טמאת, נוארום דיא צווייא טאהבין פון אגדר
 זענען ביידע עולות, און דיא צווייא טאהבין פון
 אונטערשטען איז אייגע זעולה און אייגע אטמאת
 און דיא עולה טאכט מען אויף ריא אויבערשטע
 האלקע וואנט פון מוכם, און דעם טמאת טאכט

קבעה נדרה . כגון שאמר בשעת נדרה הרי עלי קן
ממין פלוני ופירשה נדרה דלעיל לא פירשה כלום בשעת
הנדר חלה לאחר שגדרה סתם הרי עלי קן הביאה מחיוב
מין שגלה ואמר חלו לנדר: צריכה להביא עוד

חמש פרידות. הכא מירי
כגון שלאחר שקבעה נדרה
הביאה נדרה עם חובתה אל
הכהן עשה כהן כ' למעלה

וכ' למטה ולא ידע אם נדרה עשה למעלה וחובתה למטה אם להיפך והיא גם היא שכהן חיזה מין קבעה לנדרה אם
תורים אם בני יונה : צריכה להביא עוד חמש פרידות . דשמה הנדר נעשה למטה והחובה למעלה ואין כשר
אלא עולה שחכמה כלכד ושאר עליה שחטל של חובה ושני עולות של הנדר ומפני ששכחה בחיוב מין קבעה נדרה
צריכה להביא על שני תורים שני בני יונה ולעשות קדשתן למעלה כדי ללמד ידי נדרה וצריכה להביא ממין בני יונה או
תור להטות להשלים חובתה הרי חמש פרידות וה"מ כשהביאה מתחלה נדרה וחובתה הכל ממין אחד . אבל אם ידעה
שכתחלה הביאה נדרה וחובתה משני מינים ושכחה מחיוב מין קבעה נדרה : צריכה להביא שש פרידות . ארבעה
להשלים נדרה ושיני תורים ושני בני יונה כדאמרן לעיל כיון שחינה יודעת בחיוב מין קבעה נדרה וצריכה
ללמד ידי נעיסה . ודיני תורים או שני בני יונה לשלש אחד חטאת ואחד עולה להשלים חובתה והכל לא אמרינן דדי
לה בכך יונה או תור לחטאת כלכד ותעלה לה העולה שהקריבה תחלה לשם חובה כדאמרן לעיל דכשלא כשהביאה
ממין אחד חינה צריכה להביא לעולת חובתה ממה נפשך . אם אוחת תורים שקבעה לנדרה נעשו למטה שתיים אם כן
חובתה למעלה כלה ויאלה ידי חובתה מעולה ואם חובתה נעשית עולה למטה וחטאת למעלה אם כן נדרה נמי נעשית
אחד למעלה ואחד למטה והיא ידי נדרה מתוך אחד ושתי תורים שהביאה עכשיו בחטת יאלה ידי נדרה ובחטת יאלה
ידי עולת חובתה ואם חובתה נעשית כולה למטה והחטאת כשרה והעולה פסולה השני תורים שהביאה עכשיו בחטת
השלימה חובתה והחטת היא נכדה והחטת שהביאה עכשיו תביא על המסקנ ולא תאכל (יא) ואם היו הראשונים יונים
תביא עכשיו שחטתה כן יונה ועולה ריכה כמה נפשך כמו שאמרנו בתורים אבל כשהביאה שני מינים ושכחה
חיזה מין קבעה לנדרה חיזה מין קבעה לחובתה (יב) וגם שמה מה פירשה נעשה הכהן כל מין ואחד לחת למעלה
ואחד למטה (יג) שהיה סבור ששניהן חובות סתומה תביא ארבעה לנדרה שני תורים ושני יונים לפי שאינה יודעת
חיזה מין קבעה לנדרה וגם שני מינים צריכה לחטאת לוונה לעולת חובתה לפי שאינה יודעת מחיוב מין הייתה (יד)
ואכן מין כגד תור יונה כגדל יונה נעשין : נתתן לכהן ואין ידעו בו . כגון שקבעה נדרה וקבעה חובתה והביאה

סימס וסוקקס לקן לידס יקן זיכס . רשי : (יא) וכן לכל
סססססס דפתיסין סכססס על סססס : (יב) סס"ג לא סכס
ססססס ססססס ודוק : (יג) לנכסס סכס כן דלס
ססססס דמכל מין סקריס סונס ססס בו סס"ג דלס דסס
ססססס ססססס סססס : (יד) ל"ד דיכונס לססס כ' פרידוס
סססס : ססססס ססססס

דין אי . נוארוס דער ססססס דארף גימאכט ווערין
ואיס גיקוועקשט ווערין דיא גרוס"ו אויף דיא
אונקערשטע האלבע פון סוססס . אָרער
סאָהיין אָיף בייַדע פּינאַקס פון לידה גימאכט
גינוארין אויף דיא אונקערשטע העלפט נואנט
פון סוססס . אָי דער ססססס גימאכט גינוארין וויא
דער דין איז . אונ דיא עולָה איז גיט גימאכט
גינוארין וויא דער דין איז . דריקער דארף זיא
גריינגען אָנדרעקע פיהר סאָהיין . ביז איצט
שטענדיקט ווען זיא האט גימאחן דעם גדר האט
זיא גינאנט איה געם אויף מיר איה זאל גריינגען
צוויי סאָהיין . אונ זיא האט גיט גינאנט וועלדעקע
סאָהיין זיא זאל גריינגען . סעג זיא גריינגען
וועלדעקע סאָהיין זיא וויר . אלטע אָרער יונגע .
דער גאך האט זיא גענומען צוויי סאָהיין אונ
זיא האט גינאנט דאס זאל איה גריינגען פאר
מיין גדר גקשה נידה אָפער אז זיא האט אויס
גינעצט איהר גדר . ווען זיא האט גימאחן דעם
גדר האט זיא גינאנט איה געם אויף מיר איה זאל
גריינגען צוויי אלטע סאָהיין . אָרער זיא האט
גינאנט איה געם אויף מיר איה זאל גריינגען
צוויי יונגע סאָהיין . דער גאך האט זיא גיבראכט
צום פהן צוויי סאָהיין פאר איהר גדר . אונ צוויי
סאָהיין פאר איהר לידה . אונ דער פהן האט
גימאכט צוויי סאָהיין אויף דיא אויבערשטע

האלבע וואנט פון סוססס . אונ צוויי סאָהיין האט
ער גימאכט אויף די אונקערשטע האלבע וואנט
פון סוססס . אונ דער פהן נויס גיט וועלדעקע צוויי
סאָהיין ער האט גימאכט אונקען . אונ וועלדעקע
ער האט גימאכט אויבין . אונ די אשה געבריינגט
איצט אויף גיט וועלדעקע סאָהיין זענען גינען איר
גדר . יונגע אָרער אלטע צריכה להביא עוד חמש
פרידות דארף זיא איצט גריינגען פינף סאָהיין .
נוארוס סאָסער זענען די צוויי סאָהיין פון גדר
גימאכט גינוארין אונקען . זענען בייַדע פסול .
אונ די צוויי סאָהיין פון לידה זענען גימאכט
גינוארין אויבין . איז אייגע בשר ודי עולתה אונ
אייגע פסול דער ססססס . דארף זיא גריינגען
אין סאָהיין פאר אסססס . אונ קען כרף איהר
סאָהיין אונקען . אונ פיר סאָהיין פאר איר גדר .
צוויי אלטע סאָהיין . סאָסער זיא איר גדר גינען
אלטע סאָהיין . אונ צוויי יונגע סאָהיין . סאָסער
איז איר גדר גינען יונגע סאָהיין . אונ קען דארף
זיי סאָהיין אויבין . איז פינף סאָהיין מין אָר דאס
איז נאר אז זיא האט גיבריינגט די סאָהיין פון
גדר מיט די סאָהיין פון לידה איין מין משני מיין
אָפער אז זיא נויס די צוויי סאָהיין פון גדר איז
גינען איין מין . אונ די צוויי סאָהיין פון לידה איז
גינען איין אָנדר מין . אונ זי גריינגט אָפער גיט
וואס איר גדר איז גינען . אלטע סאָהיין אָרער

וכ"כ ה"ט: (טו) מליז מין שמיס לטוסף על כנס נטילת
 ופשיטות הוהיל וזוכתה ג"כ קטופס וסיה לא ידעס מליזס
 מין. ס"ט: ע"כ. וז"כ סמפס פוד כליזס מין קבעס עס
 סככס ולכך זמנר כ"ל מור וזנ רינס. ופסי"ט סמפ"ר
 כתי"י ס"כ"כ סכנס ופסס ע"כ לפרס"י זוכמיס (דף טו) זיק
 כסס אל כנל כנס אהס: (טז) רס"י. ולכ"כ סמ"י
 מנין סמכוסה אפי"ט דסיני
 לכן סמ"י אלכ ס"י ויוליס לפרס
 סליכס דמ"ק ונ' וזוכנס וס"י
 מנמס: (יז) דמי תלכ"ס
 עמס לא סנ כסופ סמ"י ונ'
 מלוציס על כספ סרס. ס"ל
 דכ"סו וסמ"ד כסניס וסני
 דכסס על לייס לכ"י ס"ד ונ'
 מנין מלוציס ס"י. ס"ט: (יח) ונ'
 עמ"י כ"י. עמ"יס סדקיס

לכהן קן לנדרה וקן לחוכה ואינה יודעת מליז מין
 קבעה נדרה ומליז מין קבעה חוכתה או אם נתנה
 לכהן שני מינים או מין אחד והכהן אינו יודע אם נתנה
 הכל למעלה או הכל למטה או מתנה למעלה ומתנה
 למטה. קרי זו מביאה ד'
 פרידות לנדרה. ז' תורים
 ונ' בני זיכה ומביאה ג"כ
 חמים לחוכה אחד חמלת
 ואחד עולה אחד משני
 מינים שתרנה ומביאה חמלת
 (טו): א"י יהושע זה
 שאמרו כו'. כסס סככס
 כשהוא חי אין יולא
 ממנו אלא קול אחד

וכשהוא מת שהיה ראוי שיפסק קולו יולאם ממנו ז'
 כלום לא הימה נרביה אלא קן לנדרה וקן לחוכה ולאחר
 שקבעה ואין יודע הכהן מה הקריב לרביה להביא ד' פרידות לנדרה וד' לחוכה (טז) כדלמרי: קרינו לחוצרות.
 מה שפירות דקרינו לספורא לחוצרות (יז): אף צמדו. לעשות ממנו תכלת עשויים ממנו עמיל שכלו תכלת ועל שוליו פעמטוים
 שמשמיים קול. ות"ק תכלת לא קחשיב לפי שאין התכלת משמיים קול אלא הפעמטוים שעל שוליו סביב: ר"ש בן
 עקשיא אומר. אף כל זה דומה להך מלמח דכסס כשהוא מת קולו שבעה כ"ו זקני תורה כ"ו עמוקיים וזכאם לדי

איהר נבד, צווייא יונגע טאהבין אונ צווייא
 אלטע טאהבין אוווי וויא פריערן יאשמי לחוכה
 אונ צווייא טאהבין דארף זיא בריינגען פאר איהר
 נבד איין טאהב און אהין טאמאט אונ איין טאהב אעזיקה
 נחמאט אהת אונ נאך אהין טאהב און אהין טאהב דארף
 זיא בריינגען. איונגע טאהב אדרע אלטע
 טאהב ועיין תריס בן עזרא זאנט שמי קמאט זיא
 דארף בריינגען צוויי קמאט, איין קמאט איונגע
 טאהב אונ איין קמאט אלטע טאהב ועיין תריס
 אפר בני יהושע רבי יהושע האט גינאנט מי שפס
 דאס איז וואס מען האט גינאנט ביא אשעפס
 כשהוא חי ווען דער שעפס לעבט קייל אהר איז זיין
 קול איינס, האט ער גאר איין קול וכהנהו מה קייל
 שבעה זיבן ער אז דער שעפס איז גיפייגערט, האט
 ער זיבן קולות ביצי קייל שבעה וויא אזוי האט ער
 זיבן קולות שמי קריני שמי תצורת פון זיינע צווייא
 הערער מאכט מען צווייא שפירות שמי שקיי
 שני הליו פון זיינע צווייא ביינער פון די פאלקעס,
 מאכט מען צווייא שייפלמאך שרי לחיף פון די קעל
 מאכט מען אפאהק פני לנבליס פון זיינע גידערים
 מאכט מען קטרוגעס צו אצאר ואגלי וואס מען
 שפילמ' גני פני די רינע גידערים לנטויה טאמאט
 מען קטרוגעס צו אפידעל פון זיאל אויפריס אונ אנדערע
 זאנין אף אפרו תכלת פון די רינע זיינע סאכס מען
 תבצת, אונ פון די תבצת מאכט מען רעם מעזיל
 פאר רעם פון גדול, אונ אויף רעם מעזיל זענען
 גינען גלעקלאך, איז דא נאך אקול פון רעם
 שעפס, רבי שמעון בן עזריא זאנט זגני עס הארין
 די אלטע יודין וואס זענען פראמקע פונקטשין ב'ל
 ופן שפוקנין וואס זייא וערין, אלטער ריטן ספוקשין
 זעלין ווערן זייער שקל פאר סיישם, זייא וערין

יונגע טאהבין קביי שש דארף זיא איצט בריינגען
 נאך אפאהל זעקס טאהבין, פיר טאהבין פאר
 איהר נבד, צווייא אלטע טאהבין אונ צווייא
 יונגע טאהבין אוווי וויא פריערן, אונ צווייא
 אלטע טאהבין אדרע צווייא יונגע טאהבין דארף
 זיא בריינגען, איינס זאל זיין טאמאט אונ איינס
 זאל זיין אעזיקה פאר איהר ליכה ועיין בהרע"ב
 נתנהם לכח וצינה יודעת מה נתנה אויב די אשה האט
 אויס גינעצט איהר נבד, אונ האט אויס גינעצט
 איהר ליכה, דהיינו זיא האט גינאנט איה רעם
 אויף מיר איה זאל בריינגען צוויי אלטע טאהבין,
 אדרע זיא האט גינאנט איה רעם אויף מיר איה
 זאל בריינגען צווייא יונגע טאהבין דאס איז דער
 נבד, אונ זיא האט גינאנט פאר מיין ליכה זאל
 איה בריינגען צווייא יונגע טאהבין, אדרע זיא
 האט גינאנט פאר מיין ליכה זאל איה בריינגען
 צווייא אלטע טאהבין, אונ זיא האט גינאנט
 צום פון איין פאר טאהבין פאר איהר נבד אונ
 איין פאר טאהבין פאר איהר ליכה וצינה יודעת מה
 נתנה אונ זיא ווייס גיט וועלכע טאהבין האט זיא
 גינאנט פאר איהר נבד אונ וועלכע טאהבין האט
 זיא גינאנט פאר איהר ליכה תה הנה וישת וזו יודע
 מה עשה אונ דער פון איז גינאנגען אונ האט
 גימאכט אלע פיר טאהבין, אונ ער גינאנט
 גיט אויב ער האט גימאכט אלע פיר טאהבין
 אויף די אויפקלעכע האלבע וואנט פון קזבס,
 אדרע ער האט גימאכט אלע פיר טאהבין אויף
 די אויפקלעכע האלבע וואנט פון קזבס, אדרע
 ער האט גימאכט צווייא טאהבין אויבין אונ
 צווייא טאהבין אונטען צידיקה להביא ער אדרע
 פרידות לנדרה דארף זיא בריינגען פיר טאהבין פאר

תסות כח הס מוסיף חכמה (יח) : שנאמר מסיר שפה לנאמנים . וכעמי הארץ משתעי קרל דלעיל מינה כתיב מסיר לב רלמי עם הארץ : שנאמר מסיר שפה לנאמנים ומעם זקנים יקה . כמו כדלס דנחלס . ומתי"ט : בישישים חכמה . היינו אכל זקני תורה אינם כן אלא כל זמן שמוקנין (יח) שכספס ססס מזוקים ונחלסים ויסיד נוסס חכסס תלמודי חכמים דללו עם דעתן מתישבת עליהן . שנאמר בישישים חכמה ואורך ימים תבונה : חכמה ויחסוס סכלס ויחסיו סליעות . סר"ט :

נארש אונ וויסקען גיט נואס ויאי ביידין , אונ וויסקען גיט נואס ויאי טוהקען שגאנאר ויאי עם שטייט אין פסוק מסיר שפה לנאמנים די קעגנשאין נואס האפין ביו איצט קלוג גירעט , אונ וייעקע בייר קעגען גיטען אונגינאקען אונ פגליבט בייא אלע קעגנשאין קעמט הקב"ה אנוקע וייעקע בייר אונ וייער שגל ויאי זאלין גיט וויסקען נואס ויאי ביידין , אונ זאלין ביידין נארשע ריידן ופסס זגיס גיח אונ ער קעמט אנוקע די עצות פון די אלע קעגנשאין . ויאי זאלין גיט וויסקען גיין ריכטיגע עצה , גיט פאר ויה אונ גיט פאר איין אנדערין ,

רש"י נברא פסחים דף נו ע"א סלכס ס' כלס כלי סמיילן דהור דעלכות דכריסס במוכן

תנו רבנן ארבע צווחות צווחה עזרה . ראשונה הוציא מכאן את בני עלי פתח ופנתם שמתאו את היכל ה' . צווחה שניה פתחו שערים כריסו מקדשי שמים . אמרו על כן גרבאי שהיה אוכל מ' סאה נזלות בקינות סעודה . אמרו כל ימיו לא היה נותר בעזרה . צווחה שלישית שאו שערים ראשיכם ויכנס ישמעאל בן פאכי תלמידו של פנחס ישמש ככהונה גדולה . צווחה רביעית פתחו שערים והוציאו יששכר איש כפר כרקאי שבמכבר עצמו וכבנה קרשי שמים מאי הוה עבדי הוה כריך שיראי על ידיה והוה עבדי עבודה מאי סלקא ליה ינאי מלכא הוי יתבין מלכא ומלכתא ינאי אמר גדיא יאי מלכתא אמרה אימרא יאי

תנו רבנן דיא רבנן האבין גילערינט ארבע צווחה צווחה עזרה פיר געשליינען האט דיא עזרה געשליינען ראשונה הוציא מכאן בני עלי ופנתם דיא ערשטע געשליי איז גיטוען קען זאל ארויס קעמען פון די עזרה די קינדער פון עלי , דיא זענען חפני אונ פנתס שספאו את חיל ה' נוייל ויי האבין מטמא גיטוען קעם בית המקדש צויה שניה דיא אנדערע געשליי איז גיטוען פתחו שערים זגיס יתכן זן גרבאי גילמיט של גמאי תמלא כריסו מקדשי שמים די מויערין פון בית המקדש זאלין געשפינט ווערין אונ יתכן זן גרבאי דער תלמיד די פגקאי זאל אריין גיין אין בית המקדש אונ זאל אנפילען ויין בויה מיט די הייליגע קרבנות אמרו על זן גרבאי שהיה אוכל ארבעים סאה נזלות בקינות סעודה קען האט גיזאנט אויף רבי יתכן זן גרבאי נאך יעדער סעודה נואס ער האט גיגעסין , צו מאכין אגע- שמואק אין מויל נאך דעם עסקין פלעגט ער זגסין פערציג סאה יונגע טאהבין אמרו גלי ימיו לא תיה יתר עבודה קען האט גיזאנט אזוי לאנג ויאי יתכן האט גילעבט איז אין די עזרה גיט געבליבען פלייש פון קרבנות , ער האט אלע פלייש אויף-

גיגעסין צויה רביעית דיא פערטע געשליי איז גיטוען פתחו שערים ישמש ככהונה גדולה די מויערין זאלין אויף- הייבן וייעקע קעם ודי אויבערשטע ברעטליהו אונ ישמעאל זן פאכי דער תלמיד פון פנתס זאל אריין גיין אין די עזרה אונ זאל ויין אפנהן גדול צויה רביעית דיא פערטע געשליי איז גיטוען פתחו שערים עפינט די מויערין פון די עזרה והוציא יששכר איש כפר גרבאי אונ איר זאלט ארויס טרייבין פון די עזרה דעם כפרן יששכר פון דעם דארף גרבאי שגבד עצמו יבקח קדשי שמים ער טויל נאר האבין ויין גבור . אונ די הייליגע קרבנות פאר- שעמט ער מאי תיה עבדי נואס פלעגט יששכר טאהן תיה קרדי שיראי על ידיה ויה עבדי עבודה ער פלעגט ארוקוויקלען וייעע הענט מיט זידיגס אונ פלעגט מקריב ויין קרבנות , ער זאל גיט געשמוצין די הענט פון די קרבנות מאי פלגא ליה נואס איז גיטוען ויין שוקראת גיאי פלגא הוי תיצי פלגא ופלגתא דער סקלה גיאי איז אמאהל גיגעסין צו זאמען מיט די מלכה גיאי אמר גדיא יאי דער סקלה גיאי האט גיזאנט אציקעלע איז קעסער צום עסקין

ברכה יום ה זוהר

דה וזה בספרה דה וחד דשליט עלייהו . וערכי נחל תרין . דליית להו ריחא וטעמא כשוקין ככני נשא . (ובג"כ) לונב עילי כלהו כחוטא דסדרה קיימא דגופא . ומה דנטיף לכר טפח הכי כוה בנין לחשלמא ולחפקא כלהו ולמשתא כדקא חוי . (ובג"כ) ככני ויניו כעי כר נש לחאחזקה קמי קב"ה . עלין ועטרין דהני תמרים הינון כל שאר חילין דאחזקן דבינון כנויון דקב"ה אחרי בהון . בנין דבעיק (פ"א לחאחזקה) לתחא כגוונא דלשילא דליית לך מנה כעלמא דלהו איהי לה דוגמא לשילא . כגוונא דלשילא הכי איהי לתחא וכעו ישראל לחאחזקה כרוזא דא דמהימנותא קמי קב"ה . כתיב בסכת תשבו שבעת ימים דה הוא רזא דמהימנותא והאי קרא על עמלא עמלא תחמה והכי תינין כד אחרתי עמלא תחמה לנין קרא כד שרא חכמה להנפקא מאתרא דלא ידיע ולא תחמוי כדון נפיק חמ דמשחחא וכדש והיהו חכמתא עמלא לנין קרא לכ סטרין כרוזא דמשכנא עמלא תחמוי אפיק שית סטרין וכדון ההוא גלילו דמשחחא נהיר לכלא ואמר בסכת תשבו שבעת ימים . מאן סכת חסר ו' . דא משכנא תחמה דליהו כעשיתא לחאחזה לכל נהורין וכדון אמר בסכת תצבו שבעת ימים . מאן שבעת ימים מעלמא עמלא לתחמה דכליה קיימי קיימא לאגהרא להאי סכת . ומאן איהי דא סכת דוד הנופלת . סכת שלום . וכעי עמא קדישא למיחב סכות ללהא כרוזא דמהימנותא ומאן דיתיב כללא דא יתיב כליטון יומין עללין . וע"ד כלהו בסכת כסכת וחד דסוכות שלים חד שלים לחאחזה דמאן דיתיב כללא דא יתיב כליטון יומין עללין לשילא דקיימין על האי תחמה לאגהרא ליה לחפאי עליה ולגאנא ליה כשעתא לחאחזק . ותו כלהו אקרוין סכות בשלימו . וכתיב סכת חסר דא עמלא תחמה דכעא כהני ו' יומין קדישין למיון למשאר מאן כרברין דעמיין כבוד דליהו . עמלא חדוה וכעלין ולא יתערבון ככו ולא יתערבון לכתר (פ"א דיתעדרון) כההוא מוונא . כרברין דלהון סגולין יחיר משאר יומין . בנין דיתיעסקון ככו ולא יתערבון לכתר כחדוה דישראל ומאן חדוה דישראל דא יומא תמינאה דעלרת . ות"ס כבוד דליטון שאר ממנן חדלן ואכלין כההוא מוונא דמתקני לון ישראל . חילון מתקני כורסייה לקב"ה מתחא חלקלקא ליה לשילא כליטון זיינין וכחדוה וכהלולא ולאקפא מדכחא . כדון איהי סלקא ונעלא כרכלא וחדוה כעבלה . ושאר חילון כרברין ממנן דעמיין אכלין ומדקין ורסקין ותחמו . ואיהי נקטא נפשא כעגונין כעלמא דתחמה . כיון דנחמא והא נקטא כל כרכלא וכל קדישין וכל עגונין וישראל כל הני שבעת יומין הוו משכיין לה כליטון עובדין דקא עבדין ומתריבין כדהו כדון נחמא לקרנא ככהו ולמחדי לון יומא חד . וההוא יומא איהו יומא תמינאה בנין דכל ז' יומין אחרנין כדהו וע"ד איהו תמינאה ותמינא יומין כחדא . ובג"כ אחרי עלרת . כעניין . כעניין כלהו כהאי יומא ואחרי שמיי וליה שמיי חלל מנו שבעת :

הרכה פסוקה יוסף לחק מוסר

הר"ם הלכות ברכות פרק ו .
 (א) אם היה שם יין מביאין כוס מחויק רביעית או יותר על רביעית ומביאין בששים ואוחז ואוחז חילין בימינו ואת הכשמים בשש-עשרה ומסבך ברכת הסיון ואח"כ מסבך על היין ואח"כ מסבך על הכשמים . אם היה הכשמים שמן ערב ובוזא בו שחר בראש השמש ואם היה החשב תלמיד חכם פתח בבתול כרי שלא

גבלות חפה או איינער רעם מיאוסה בייד אמידי רבייתו זקרונין לךרקה האבין די רבן גינאומא על המנבל את פי אפילו נגד עליו נוד דין של שבעים שנה לשובך דער קענקיש וואס פארמיאוסט זיין מויל מיט מיאוסה בייד אפילו עם איז אויף אים נגור גינארין נוסע גרות אויף זיינע נאנצע ויגעעניב יאהר נהפך עליו לגיה ווערמ דאס פארקערט אויף איהם צום שלעקשין ואמר ישעיה דער נביא ישעיה האט גינאומט על צו ביהיי די לא ישפח ח' הקב"ה וועט זיה גיט פרייען אויף זיינע וינגע קענקישין . אונ ער וועט קיין דרסקנות האבין אויף זיינע יתומים און גיט אפ זיינע אלקנות וכל פת דובר נבילה ויביל יעקער מויל רעם מיאוסה בייד גבל ואת לא שב אמי מיט די אלע שפראך איז נאה גיט געשלימל גינארין דער פעם פון הקב"ה ועוד דין נפיה אונ די האנט פון הקב"ה איז נאה געניגט צום שפראמין בעניור ואת אונ ווענין דעם הנבנב את פי נבד עין נעמיב ונאחל דער קענקיש וואס פארמיאוסה זיין מויל אונ רעם מיאוסה בייד איז ניין זינד זייער שווער אונער איז פארמיאוסה ביי הקב"ה די עב והגיה חבישא ותגישת שהם חסרות תודעת לכת

יא

יצא מבושש לשוק; (ב) אע"פ שאין ברכת המזון צריכה ויון אם כדרך על הדין כמנהג שאמרינו צריך שיריה כום של ברכה פכמיים ולשמוח אותו מבחוח ומלאנו מים חי וכוון שהגיע לברכת הארץ נותן לחובו מעט מים שיהא ערב לשותיה. ואין משיחין על כום של ברכת המזון אלא הכל שותקים עד שתכלה ברכת המזון וברכת היום וישתו;

פירושם לרוב קטנם וסלקן על מביי עומם פנים ססוף מרם פנוליס פרכים. וסמתי כי מלל אפ קדס יטלם מלמל ומלרן רק פם מכס וכוון וי. ווס נוסל מל דרך סכלים פנעלסיס פמחסיקיס מלך סכל סכלו יספ אפ נפיש ומלס כלסס ומלל נקמס וכל מכס וכוון סקן פקלס ומכס יסעכס וסכס סוף מלל כלי ספכל סכר סוף יקר מכל כלי סמכס נלמכר וכלי יקר ספסי דמס וספומ דכלי נכלוס ספס עמסו נדלו כי לא יאכס סוט ולס יכלל פסוך דכלי נכלוס ומליו נלמל סוסס עקפס יא זכום. ופירלי מלולס אל יוליס מלס דכר פניכס פמס ספרי סקס סכסוכ ח' סופוס ולס סולול דכר ססיס ספסל ספסל סופסל סך לא ספסל

פניכס פמס ספרי סקס סכסוכ ח' סופוס ולס סולול דכר ססיס ספסל ספסל סופסל סך לא ספסל

תקרא נוייל ער האם אנועק נילאזין כאם שעמונג און רי שמייע פרומקייט וואס די הייליגע קינדער די יודין וענען בעוואקט און באקענט מיט די מרות והלך על שביי צוות פנים און ער איז געמאנגען אויף די וענען פון אעוורת פנים שהיא מרת הנבלים תרעים וואס כאם איז די מדה פון דיא שענקליקע קענקשין די שלעכטע ומשנית כי הלל את קודש ישראל נאך אעבירה איז ער האם פארשעקט און פראקט געמאקט די הייליגקייט פון די יודין שגאטס ווארום עם שמיים אין פסוק וקמיר רח עם חכם ונבון מתי תגדלו מה משה רבינו האם גינאמט די פעלקער וועלן אנזין אויף די יודין נאר די גרויסע פאלק יודין זענען קלונ תה נהג על גרד הנבלים הנמאסס אונ דער מענקשט מהמה וויא די נארין פוהען וואס זיי זענען פארמיאוקט פמחסיקיס מלך השכל וואס זענען דער טיישערט פון דעם קלונען פארשטאנד שגלי יפה אפ נעים וואס דער שכל איז אין נאנצין שיון און זיס תלה באשם ותלל צנחנים און ער האם דעם שכל פארמיאוקט אין פערשטונקען וכל חכם ונבון שגח יעקבס ומיט וקמס און געבער קלונער מענקשט ראך אנעלקע רייד פארמיאוסין און פאר אוכווירדינען והנה הוא מחלל כלי השכל אשר הוא יקר מכל כלי תהדה און דער שכל איז טיערער פון אלע פלים פון דעם שפתי בעת די לעפעזין וואס ריידן מיט וויקענשאפט זענען זיי אטייערע פלי והשימך דברי נקלות הנה עששו נהל אונד דער קענקשט וואס הערשט כיידין מיאוקה רייד איז ויין שפראך נאנץ גרויס כי לא יאמם אונד ולא יגדל מיעוד דברי נבלה ווייל ער פארמאכט גיט וייגע איבערין אונד ער שיינע זיק גיט אפ נער גיט גיט אנועקן פון דעם קענקשט וואס קעמ די מיאוקה רייד וזלי נאמך שיהי עמקח פי זות אויף אים איז גינאמט גינארין די מויל און קעמ גרעמער רייד מיאוקה. וועט זיא גיין און דעם מיפען קרוב אין גיהנם וקמה רבתיש יקוים לנרדה די רבנן דכאון גינאמט לעלם אל זדיא אדם דבר טענה פסי אפענקשט זאל קיין אפיה ארויס ריידן אמיאוסין ווארט פון זיין מויל שתיי נכס תחוב שטנה אוהית ולא הוציא דבר טענה פסי ווארום דער פסוק האם געשריבען אכס אוהית קער נוי קען האם געדארפט שרייבן נאר ער זאל גיט ריידן אמיאוסין ווארט שגאטס ווי עס שטייט אין פסוק ופן תבנה אשר אגנה סוהיה פון אפנהקה וואס זיא איז גיט ריין עם האם געדארפט שטיין ופן ספנהקה המסאה פון אפנהקה וואס זיא איז טמא נאר ווייל ריא תורה האם גיט גינאלט ארויס ריידן דעם ווארט טמא האם זיא געשריבען אשר איגנה סוהיה וואס זיא איז גיט ריין כי געת תמיא והיה תבנה המסאה מותרת באכילה ווארום אין די צייט פון נח האם קען גיקענט עסין אפילו אפנהקה וואס איז טמא וואס היינט קאר קען זיא גיט עסין אף לא הייה מותרת לגרבו צו סקריב זיין איר פאר אקרבה האם קען גיט גיקענט על כן נחשבו לשון טמא אס יגנה אדם תהרהי אשר חם לפאכל אדם דער קענקשט וואס פאר אפיה ארויס געמינארט וואס קענקשין עסין טייקט דאס

ער פארמיאוקט אלע פלים פון דעם שכל וואס מענקשט שגאטס וויא עם שטייט אין פסוק וכל יקר שפתי בעת די לעפעזין וואס ריידן מיט וויקענשאפט זענען זיי אטייערע פלי והשימך דברי נקלות הנה עששו נהל אונד דער קענקשט וואס הערשט כיידין מיאוקה רייד איז ויין שפראך נאנץ גרויס כי לא יאמם אונד ולא יגדל מיעוד דברי נבלה ווייל ער פארמאכט גיט וייגע איבערין אונד ער שיינע זיק גיט אפ נער גיט גיט אנועקן פון דעם קענקשט וואס קעמ די מיאוקה רייד וזלי נאמך שיהי עמקח פי זות אויף אים איז גינאמט גינארין די מויל און קעמ גרעמער רייד מיאוקה. וועט זיא גיין און דעם מיפען קרוב אין גיהנם וקמה רבתיש יקוים לנרדה די רבנן דכאון גינאמט לעלם אל זדיא אדם דבר טענה פסי אפענקשט זאל קיין אפיה ארויס ריידן אמיאוסין ווארט פון זיין מויל שתיי נכס תחוב שטנה אוהית ולא הוציא דבר טענה פסי ווארום דער פסוק האם געשריבען אכס אוהית קער נוי קען האם געדארפט שרייבן נאר ער זאל גיט ריידן אמיאוסין ווארט שגאטס ווי עס שטייט אין פסוק ופן תבנה אשר אגנה סוהיה פון אפנהקה וואס זיא איז גיט ריין עם האם געדארפט שטיין ופן ספנהקה המסאה פון אפנהקה וואס זיא איז טמא נאר ווייל ריא תורה האם גיט גינאלט ארויס ריידן דעם ווארט טמא האם זיא געשריבען אשר איגנה סוהיה וואס זיא איז גיט ריין כי געת תמיא והיה תבנה המסאה מותרת באכילה ווארום אין די צייט פון נח האם קען גיקענט עסין אפילו אפנהקה וואס איז טמא וואס היינט קאר קען זיא גיט עסין אף לא הייה מותרת לגרבו צו סקריב זיין איר פאר אקרבה האם קען גיט גיקענט על כן נחשבו לשון טמא אס יגנה אדם תהרהי אשר חם לפאכל אדם דער קענקשט וואס פאר אפיה ארויס געמינארט וואס קענקשין עסין טייקט דאס

אשר סס למחלל חסד. וכנס הייב סלדס לסוסר שלל וילול חסיו דבר נגוסים גם כי וילולו סכחלו לשון מנוסס לסלרין דכריו ולכחיב מלמטויו זוס כמו גרד לסוסר מנגלות ספס שטוס מן סמנויות סממיות ונס גרד לסוסר מסיפור ל' ספס וכוונס דופי ככריות כמ"ס ז"ל מן סכחקת סרובו כנונס אפ"י כנוניו ככנס סמלס לל דכר כנונס וכו'. וסמרו כרוביו ל' ס' מן סכסוים עכר למי ריב"ן סופס נחקי' פלמס ספסיס כשיסור ונכ סלמלס ונדקו אכיוו ונללו כו סמן ססול. ומוד אמרו דכוסיו כי הייב חרס לכחוד כדכריו ל' ככוד ונסתיח לשון שמינו ככוד גם כי אינו מנוסס כין כל"ס כין כסיחס סמקי ססולס וכלדו שלל וילר' סכוכו זס כדכור כד"ס כי הייב סלדס לשנות להמטירו דכך קלסס. וסנין ל' ככוד סול דכך סדכור וסשסח סלר' דלנו כס נקי' סרסס ועדכיו לחות וסס שוקלס ומכיריס ח'ס ל' ככוד וליחוס סחורכו כמ"ס וסכסל ל' סרוביס' וסלר' ודפס ספמי' ככור מללו וסלר' כסך נכחל לשון דקי' :

צו וויסען אפּעלער, האמט קען געפונען ער איז פסול צו דיא גהונג וטוד אקרוי בוטיט נאך האבין דיא רבנן גינאנט זי תיב ארס לכוור ברבני לשון קביר יעדער קענקלש בארף ביירין מיט שייגע ווערן קער אונ מיט פבור ויהיח לשון שאניט של פבור גם זי אינט מטיג אונ קען בארף אונערק לאוין אנעלכע בייר וואס זענען גיט מיט פבור אפילו זייא זענען גיט מיאוס בארף קען זייא אויך גיט ביירין זין ברבני תורה זין בשיח עסקי תעלם סיי ער כעס פון תורה סיי פון וועלט זאכין בארף קען אלץ ביירין מיט פבור ויבלד שלא יארד דברי עטרה דברי תורה נאר ווען ער גיט וועט ביירין פון תורה זאל ער גיט ביירין יעדער זאך צו לאנג זי תיב ארס לשנות למפידיו נרד קצרה ווארום יעדער קענקלש בארף לערנען מיט זיינע פלמידים מיט ווייניג ביירין וקנין לשון פבור וואס מיינט קען צו ביירין מיט פבור חט ברך מדבור ומשיח אשר דברו בה נמי מנחם דאס ביירין אונ דאס שמנעסין בארף זיין וויא איירעלע קענקלשין ביירין ילוצי נחת צו ביירין קלארע בייר וסם שוקלס ופכיריס אייה לשון פבור אונ זייא זענין אונ ווייסין וועלכע בייר זענען מיט פבור וואיה סמכרו אונ וועלכע בייר זענען גיט מיט פבור כמו שאמר התניב וויא דער פסוק זאנט והקמי לשון צדיקים הוא זאלקט אויס דער וויילין קלונע בייר ונאמר נאך זאנט דער פסוק ובעת ששתי בירי פילו רעא וויסענשאפט וואס מיינע לעפצין ביירין זענען קלארע בייר ונאמר נאך זאנט דער פסוק כסף נבחר לשון צדיק דיא בייר פון צדיק איז וויא דיא פּעקסע זילכער :

אויך ער קעט מיאוסה בייר והנה תיב האנא לחותר שלא זייא ספיו דבר מטיגה אקענקלש בארף זיך היטען ער זאל גיט ארויס ביירין פון זיין מויל אמיאוסין ווארמ גם זי זייאנט תנחתי לשון מטיגה לחתיר דברי ויהיח פאמיו אפילו דורך דעם וואס ער נועט אונערק לאוין דעם מיאוסין ווארמ נועט ער סוין זיינער אונ כרייטער ביירין, פון דעקפונענין זאל ער גיט ביירין דעם מיאוסין ווארמ ויה כמו נרד לחתיר מנבלות הפח אונ דאס איז וויא אפארצאמונג ער זאל זיך היטען גיט צו ביירין מיאוסה בייר שהיא מן העבירות חסורות וואס דאס איז פון דיא שווערע עבירות וגם נרד לחתיר ספיור לשון הרע והתנית דופי כבירות אונ דאס איז אויך אפארצאמונג קען זאל זיך היטען פון צו ביירין לשון הרע אונ קען זאל גיט שענרין דיא באשעפעניש פון דער וועלט כמו שאמר וכוונס לברכה על התקנת מדבור בנחת וויא דיא חקמים האבין גינאנט אויף דיא קערנוייסערונג פון צו ביירין שענקליכע בייר אפילו בנחת בתקת ספאח לא דבר תניב אפילו אבקהה וואס קען קאר זיא גיט עסין האמט אויך דער פסוק זיא גיט גינאלט שענרין וחסיו בוטיט דיא רבנן האבין גינאנט זי חסיו מן התמינים אשר לפני רבי יתנון בן זבאי הגיע לחקמי פלמס התנים כשיטור ונג מלפאה איינער פון דיא כהנים האמט גינאנט פאר רבי יתנון בן זבאי איך האב גיהאמט אמתק פון לחם התנים אזוי גרויס וויא דער ווייריל פון דעם שרץ הלקאה, טייל ער האמט ניעט אמיאוסין ווארמ ויקרו איתרי יקבא בו שמן פסול האמט קען געווקט אויף איהם

כי פסקי שמי'ת נגד מילוי בין ו' ה' ו' ה' והעשה ממנו צידוק ויהי בניקוד ששי :

בו קדור אלהא
 דמלקדמין בסימריה
 אתעביד עלקמא וחרין
 סו קדמך שגאח ואמר
 שיצוי : כח ושאר ישראל
 לרוחין בלחודיהון בעין
 ברבתיא דבריכינו יעקב
 אברהון לארעא עבדא
 עבור וחרמ אף שמיא
 דעלוייהו ושמיא שוין במלא :

בו מענה אלהי קדם ומתחת זרעת
 עולם ויגיש מפניך אויב ויאמר
 השמד : כי וישכן ישראל במח
 בדר עין יעקב ארץ ארץ דגן
 ותירוש אף שמיא יערפוי מר :

ת"א ומתח זרמס . פנינס יכ מילין פס : וישכן ישראל . סנסדרין קר מנוס כד : יערפו . כרכוס :

שפתי חכמים

רשי

ק בספסוק פוס דבוק עם הקודם לו ופי' רוכב בגאוסו
 שחיקו בסכ מעוסם מלטי קדם וקבל מלטי קדם כמקום סוס
 לטויע ספסם בכח לו ספסקי ושיכוני מפני סוסו קדום
 לכל מלטים : ד פי' ומתחיו שוכניס כל כעלי זרוע כגון
 סיחון ועוג ומלכי כענן סהיו תקפו וגבורתו של עולם
 לפיכך על כרחם יחרדו ויוזמו וכחם חלם מפניו לעולם
 לימת הנכוה על הנמוך והוא שחכה והגבורה שלו בעורך :
 ויגיש מפניך אויב . ואמר לך ש השמד אותם :
 כענה , כל תיבה שגריכה למ"ד כחלחלה הטיל לה ה"ח
 כסופה : (כה) במח בדר . כל יחיד ויחיד ת איש תחת
 נפנו ותחת תלגתו מסורין ואין לריכיס להתלסך וליכ
 יחד מפני הליוב : עין יעקב . כמו (בעמך ויא) ועינו
 שפח ארדולח כעין הנכרה שברכס יעקב לא ככרד
 כעין ירמיהו (ירמיהו) כרד ימתכו ב' אלח כעין הכענה
 שהנתיחם יעקב (כראשית מח) והיה אלהים עמכם והשיב
 אחכם אל ארץ אבותיכם : יערפו . יעופו : אף שמיא
 יערפו מל . (כ) כרתכו של יתחק נוספת על כרתכו ב' על
 יעקב (ס) ויתן לך הבלהים מעל המים וגו' :

ק בספסוק פוס דבוק עם הקודם לו ופי' רוכב בגאוסו
 שחיקו בסכ מעוסם מלטי קדם וקבל מלטי קדם כמקום סוס
 לטויע ספסם בכח לו ספסקי ושיכוני מפני סוסו קדום
 לכל מלטים : ד פי' ומתחיו שוכניס כל כעלי זרוע כגון
 סיחון ועוג ומלכי כענן סהיו תקפו וגבורתו של עולם
 לפיכך על כרחם יחרדו ויוזמו וכחם חלם מפניו לעולם
 לימת הנכוה על הנמוך והוא שחכה והגבורה שלו בעורך :
 ויגיש מפניך אויב . ואמר לך ש השמד אותם :
 כענה , כל תיבה שגריכה למ"ד כחלחלה הטיל לה ה"ח
 כסופה : (כה) במח בדר . כל יחיד ויחיד ת איש תחת
 נפנו ותחת תלגתו מסורין ואין לריכיס להתלסך וליכ
 יחד מפני הליוב : עין יעקב . כמו (בעמך ויא) ועינו
 שפח ארדולח כעין הנכרה שברכס יעקב לא ככרד
 כעין ירמיהו (ירמיהו) כרד ימתכו ב' אלח כעין הכענה
 שהנתיחם יעקב (כראשית מח) והיה אלהים עמכם והשיב
 אחכם אל ארץ אבותיכם : יערפו . יעופו : אף שמיא
 יערפו מל . (כ) כרתכו של יתחק נוספת על כרתכו ב' על
 יעקב (ס) ויתן לך הבלהים מעל המים וגו' :

הצלחת ישראל בא"י

רעת וקניס בעלי התוספות

(כח) וישכן ישראל כמה כרד עין יעקב . ל"ז ישראל יסכס
 לכתח ולא יסיו ירמיס וירמיס סילהמו סתמס , כי
 יפול פחדם ולא כל ספתי . ולא כלכד מפני כל סלומס
 ישראלית יסיו ירמיס , מלל ספי סכיוס כרד עין יעקב , איש
 יחיד ולא יכאם כענינו פורטו סלמתיס , מ"ג י"ז יילס סכור
 כי יעל כי גס מפני איש יחיד יעקב יסיו סלומס
 ירמיס ליעטס כי סס י' קבלס גס על כל יחיד ויחיד סס .
 או נוכל לומר וישכן ישראל כמה כרד , סמס י' סכרלס היס
 כרד סופרס ומובל מכל סלומס , ע"ז וישכן כמה , ככל

(כז) ומתח מלטי קדם . ספמיס סס מפניו של סק"ס ססוס
 קודם לכל דכל ומתח זרמס עולם . כלומר ומתח ספמיס סוס
 מובל כמו כעלוימס וסוס תקפו וסוקו כל מובל ססוס מובל סוס
 סוסס מפני ומסל : ויגיש מפניך לויב יגכס כל מליריך מלפניך
 ויאמר השמד . ויפלי סכרל סכרל סכרל . כמו סמלינו נמי
 (כח) כח ספסלס כח זכר סמל . סכן ג"כ כענינו ספמיס
 כל כענן :

פירוש לתורת אלהים

הילף ויגיש ועמס ער פאר פרייבען פאר דיר דיא
 בגנבים : (כה) וישכן אונ ישראל ועמס ריהען
 ויבעלעך אליו . קלוקר אייפלרבער מענאש ועמס
 ויען באונגערע אונקער ניין טיין שאסאק אונ
 אונקער זיין פייגען בוים עין יעקב אזוי נויא דיא
 ברקה פון יעקב אל אייז צו מלאנד פון קארין אונ
 פון נויין פא אייך די ברקה פון יצחק נועלען ויין
 קארין שמי ויען היפלען נועליו פריקען פיאה .
 אונ כיט רעס איז די ברקה פון יצחק פיהר פון

(כו) פטיח מלטי קדם די היפלען וענען אזואנגונג צו
 גאם נואם ער איז גיווען פרייער איינער די נועלם
 איז באשאפן גיווארין . אונ ער האם צו זיך אויס
 דער נויילם די היפלען צו זיין דיונג אונ צו זיין
 וואנגונג ויפטיח אונ פון אונקער זיין וואנגונג ורועת
 שלם ריהען די פשארקע פון דער נועלם , דיא
 סייגס קען סיהון כיט עוג . ררום מוען ויין
 מורא האבין פאר גאם . אונ נוייל רער גאם נואם
 דער פס אונ די גבורה איז צו איהם , איז דיין

כט מיבך ישראל דית
 דבך עמא דפורקניה
 מזקדמ יי תקוף פפעד
 וזן קדמיה נצחן
 גבורתה ויתבד בון שןאך
 דה ואת על פריקי צוארי
 מלביהון תדרוך :
 * וסליק משה סמשריא
 דמואב למורא דנבו
 ריש רמתא די על אפי

כט אשריך ישראל מי כמוך עם
 נושע ביהוה מגן עזרך ואשר
 חרב גאותך ויכחשו איביך לך
 ואתה עדי כמותימו תדרוך : ס שביעי
 דד * ויעל משה מערבת מואב
 אריתר נבו ראש הפסגה אשר

ח'א טט טטט טט' . טקידס טטר ו : וטפס טל . טכח קיח טגילה טו : וטל טטס . טוטס יג :
 בעל הטורים

(כט) אשריך . כ' כמס' . אשריך יטלל . אשריך וטוב לך :

רש"י

שפתי חכמים

(כט) אשריך ישראל . לאחר שפרט כל הנכרות אמר
 להם מה לי לפרוט לכם כללו של דבר הכל שלכם : אשריך
 ישראל מי כמוך . השועת בה' ד אשר הוא מגן עורך
 (ואשר הוא) הרב גלוּתך : ויכחשו איביך לך . כגון
 הנכעוני' שאלמו(יהושע ט) מורכז רחוקה כחו עבדיך ונז' :
 שימו את רגליכם על גזריו המלכים אלה : (ח) מערבת
 כפטיסה אחת : את כל הארץ . הראהו את כל ח"י

לך כמזו כדכחו של יחמך כל' ויכחו טל : ד אמר השועתך
 כמקום טס נושע מכני טכיל טס נושע טמי' לךן חיקן כמלה
 טשומך טס' ויסי ט' השומך טלוי כו וסופי' מלה אטר
 טנוול' טטר יסי טען טוך כלחי טקטר לל לטני וולל לטמיו :
 ה דלטי' לל טל' אלו וטל טטס טל טל נכו טמטיו טוט
 ל' וי' טליון טין טו יודטיס טטיס טטס כמכרוס טוט' דט
 וואהו אל כמותימו טרך . כעניו טגלמר (טס י) טטט
 מואב על רבו . כמה מעלות היו ה וטטטן משה

הצלחת ישראל בא"י דעת וקנים מבעלי התוספות

ובד כשנחמס לא יתכרז וז' . וכן אמר כלפי טס טס לכד
 יטכוו ונבויו לל יטכרז . ללל טמיוס וטמלטיס וטמטרוס
 וטפולטיס טדכזי לכו לל טכנו טמס אף טסס וטס יטכז
 לל נטכר ללל טין יטכז :
 (כט) וטכר טכז גלוּתך . טוה טכרן לטטמיו טויכך טד
 טמטיו טויכך טל טל :

טטוטו טייו וטליו טמס' . טין יטכז אל טכך דנו וטיריו .
 ר"ל יטכוו כטח כדכרן דגן וטיריו אטר טין יטכז טיס טל
 טוהס טוהס טטטול טחכין וולל טמליון טל טטו . אף טטיו
 יטכרו טל . טסס נושע טטני טיני טל טי' . טטכר טוה טטל
 טטטני טירוד ככל לניס נכרטיב לח טדוטס וטטטני טיוריסי' .
 וטטני טוה טל טכסי וטכומי טכו טסיס טקכ' טס יטכרל
 טטטס טחן טוסיס טטטלו טטחן . כמ' טר' ל' . וכו טמיד
 לטיוס טטטיוס . כמו טגלמר טקילו וטנו טוכני טטר כי טל
 ט' טט טל טכטני כמו טכרכו יטכז טוד יטכז טל יטכז טליו .
 ט' טט טכטני :

(כט) אשריך יטלל טי כמין טס נושע טס' מגן טוכך . ר"ל אשריך יטלל . טין טוה טס טמטיו טיסיס נושע טי' טקכ'ס
 כמלכו כלי מלחמה וכלי טכז וטחיס כמו טטטטט אטס טמליוס וטיריו . מגן טוכך . טקכ'ס טיסיס טגין טליו . טלל
 יטכוד טמך ל' . וטכר טיסי טוכך לטכיה אט טטטור . וטס טטלל וטכר טכז . מדור כמס טטטיוס וטלכו יטכרל לטכוכ
 ככרל נדל וטיריוס . ומדור לל מורס ט' ככל טח כמו טמורס כמליוס וטיריוס . זטו גלוּתך . טטכול לטטטולס טל טמיוסיס
 ככל טס טיירלו טמך טמחט טכרן טקטס וטיריון טנדולס . כי לל נל טל טקכ'ס טוכס גסי' . וטויו טמדור לך טיכז מלחמס
 כמס טלל טסיס טוככ'ס ל' ל' טטטור טמס . יטכור טמך וטלכו וטללו טל כל יטכרל טס וטקכ'ס טיסיס ככוכ טס טקידס וטטור .
 אטס . וטככר יטלו טמך ויכחשו טויכך לך כמו טטכו טככטיוס . וטין טס וטס וטפס על כמטומו טדכוד :

פמירת משה

(ט) ויטל טטס טמכרס מוטב וגי' ויטלס ט' אל טל טכרן . רנה כמליוס טמכר טל טלכרן ככו היטרוסיס . לל טיסיס ל'סיס
 טוסיס או ל'סיס נטמיו . וטכר טיסי ויכל לרס לרלוס כטיוו טטטמיו טמכר טלוט טפכס טל אככס מלוט טכסיס . טס
 נס כי טכסיס וטכמות וטכיוס אטר טמיו וטמיו נגד טיניו ויטככו לטיוו . טנס כי טין טמכור ל' . לטכוכ וטל טיסיס
 טיניו מליוס כמטס וטכר . ט' ט' יטלו חכמיו נומר טיור כל לךן יטכרל טס וטקכ'ס כמכס טטס טכוכ ל' טיכז טוטס
 כטוול טמס . וטכ'ס טככס לו כל לרן יטכרל כמיוו וטלכוו וטללו טל כל יטכרל טס וטקכ'ס טיסיס ככוכ טס טקידס וטטור .
 טלל טטטני כככוכיס נלסס כי טכס ט' טיני טטס ויכל אט כל טכרן כמטול טמכר ל'סיס נטמיו . זט' אטר לו טל כל טקוס

פירוש לתורת אלהים
 גרויטקייט וּפְּתִיחוּ אונ ביינע פייגט וועלין זיה
 פאר זייקענין פאר דיר , וויא מיר געפינגען
 דער צייט פון ירושע זענען צו איהם געקעקען
 די גבעעניס און יתאבין זענען פארזייקייט זיי זענען
 גיט גבעעניס ויאתה על במויטו אונ דו וועסט טרעפען
 אויף וייערע הייד : (א) וועל טשה אונ משה איז אויף
 גענאנגען מערבות מואב פון דעם פֿירן פון מואב

דער בַּרְכָה פון יעקב , אזוי וויא אין פסוק שטייט
 (ויחן לך האללים טטל) : (כט) אַשְׁרֵיךָ יִשְׂרָאֵל וואל דיר
 יִשְׂרָאֵל עַם נושע בְּה' אזוי אַפְּאַלְךָ וואס ווערסט
 גיהאלפֿין דורך גאט , בְּדוֹקֵר בִּינן הִילֵךְ הַעֲנֵגְתָּ
 אִין גָּאֵט בְּרוּךְ הוּא וואס ער אִין מַגן עֲרֵךְ דָּרַךְ
 באַשִׁיעֶרֶךָ פון דיר הִילֵךְ וְאַשֶׁר אונ וואס ער איז
 דָּבַד גְּאוּתֵךְ די שְׁנוּעֵרֶךָ וואס מיט איהם איז בִּינן

עַל־פְּנֵי יְרֵחוֹ וַיִּרְאֶהוּ יְהוָה אֶת־כָּרִי
הָאָרֶץ אֶת־הַגִּלְעָד עַד־דָּן: י וְאֵת
כָּרִי נַפְתָּלִי וְאֶת־אָרֶץ אֶפְרַיִם
וּמְנַשֶּׁה וְאֵת כָּרִי־אָרֶץ יְהוּדָה עַד
הַיַּם הָאֲחֵרֹן: י וְאֶת־הַנֶּגֶב וְאֶת־
הַכְּבֶר בִּקְעַת יְרֵחוֹ עִיר הַתְּמָרִים

יְרֵחוֹ וְאֶחָיִהּ יֵי יֵת בָּל
אֶרְעָא יֵת גִּלְעָד עַד דָּן:
כ וְיֵת כָּל נַפְתָּלִי וְיֵת
אֶרְעָא דְאֶפְרַיִם וּמְנַשֶּׁה
וְיֵת כָּל אֶרְעָא דִּיהוּדָה
עַד יִמָּא בְּתַרְדָּאָה: י וְיֵת
דְּחִמָּא וְיֵת מִישְׂרָא
בִּקְעֵתָא דִּירְחוֹ קְרָתָא
דְּקָלְיָא עַד צַנְעָר:

רש"י

שפתי חכמים

בשלושה ו' והמליקין העמידים להיות מליקין לה: עד דן.
הראהו בני דן מובדלים ע"ו שנאמר (שופטים יח) ויקימו
להם בני דן את הספל והראהו שמשון שעתיד ללחם ממנו
למושע: (ב) ואת כל נפתלי. הראהו ארלו בשלושה וחורבנה
והראהו וחיילותיו: ואת ארץ אפרים ובנימין. הראהו ארלו
בשלושה וכורבנה והראהו יהושע לנחם עם מלכי
כנען שבה מחסרים וזמון שבה ממנשה נחם עם מדין ועמלק: ואת
כל ארץ יהודה. בשלושה וכורבנה. ל"ח אל תקרי הים
האחרון אלף היום האחרון הראהו הקב"ה כל הממורעות שעתידים
ליארע לישראל עד שיחיו המתיים: (ג) ואת הנגב. ארץ
הדרום. ל"ח מערת המכפלה. שנאמר (במדבר יג) ויעלו כנגב
ויחל מד חננו: ואת הכבר.

דעת זקנים סכעלי התוספות

(6) אם סגולת עד דן. שסוף גבול לבין ישראל. כדכתיב עדן עד כפר סנט:

פירוש לתורת אלהים

אל תר נבו צום בארנ גבו ראש הפסגה אויף דעם
שפיץ פון די הייך אשר נואם איז פאר ירחו ויהי
אויג קאם האם איהם געווינען דאס גאנצע לאנד
אָרֶץ יִשְׂרָאֵל בְּשַׁעַת זֵיא וְנֵעַם זַיִן בְּשָׁלְחָהּ, אֹנב
הָאֵם אִיהֶם גְּעוּוִינֵעֵן נֹואם דִּיא שְׁוֹנָאִים נֹועֲלִין
שְׁזַעֲבֵקֵם טָאָה צו די יִשְׂרָאֵל אֵת מַלְלֵךְ עַר הָאֵם
אִיהֶם גְּעוּוִינֵעֵן די גְּגִי דֵן וְנֹועֲלִין דִּיעֵן עֵכּוּבַת
פּוֹבְבִים, אִויך הָאֵם, עַר אִיהֶם גְּעוּוִינֵעֵן שְׁמִשׁוֹן
הַנְּבוֹר נֹואם עַר נֹועַם זַיִן פֵּן שְׁכַת דָּן, אֹנב נֹועַם
(יא) יִשְׂרָאֵל תִּלְפִין פֵּן וַיִּנְעֵבֵה בְּאִיִּרִיִּנְעָר:
דִּיא וְאֵת כָּל נַפְתָּלִי אֹנב הָאֵם אִיהֶם גְּעוּוִינֵעֵן דָּאס
גְּאָנְצֵה לְאָנְד פֵּן נַפְתָּלִי בְּשַׁעַת זֵיא וְנֵעַם זַיִן
בְּשָׁלְחָהּ אֹנב בְּשַׁעַת זֵיא וְנֵעַם חֲרוֹב נֹועֲרִין,
אֹנב הָאֵם אִיהֶם גְּעוּוִינֵעֵן דְּכוּרָה מִיט בְּרַק פֵּן
קַלֶּשׁ נַפְתָּלִי נֹועֲלִין מִלְחָמָה הָאֵלְשִׁין מִיט סִיפְרִין
אֹנב מִיט וַיִּנְעֵב חֵילוֹת וְאֵת אֹנב עַר הָאֵם אִיהֶם
גְּעוּוִינֵעֵן דָּאס לְאָנְד פֵּן אֶפְרַיִם אֹנב פֵּן מְנַשֶּׁה
בְּשַׁעַת זֵיא וְנֵעַם זַיִן בְּשָׁלְחָהּ אֹנב בְּשַׁעַת זֵיא וְנֵעַם
חֲרוֹב נֹועֲרִין, אֹנב וַיִּרְעַר הָאֵם עַר אִיהֶם גְּעוּוִינֵעֵן
יְהוֹשֻׁעַ וְאֹאם עַר קִיבֵם אַרְוִים פֵּן אֶפְרַיִם נֹועַם

ליקוטים על התורה

איהר ווארמס דער בנצני און דיא זיבן פֿעקער. גאר
ער האט גיטען דיא לאנד וויא דיא יודין וואקנען אויף
איר. ער האט געטען פאר זינע אינין א צויטילשע
(ט) וְיִבְרָאֵתוּ ת' אֵת כָּל אֶרֶץ נְגוֹי: הקב"ה האט געווינען
צוא משה דיא גאנצע לאנד בנצן. און משה
נעמט זיך זינען דיא לאנד וויא זיי איז איצט נואם אויף

וְיֹאמֶר יי ליה דא ארעא
 די קיימית לאברהם
 וליצחק וליעקב דמיטר
 דקנה אתגנה אחזיתך
 בעיניך ויתמן לאתעבר:
 ה ומית תמן משה עקרא
 ת"א ויאמר ס' בכוכב יס: וימס
 סס פמס . סוסס ג' קידושין
 נה כהרא סו נהחוס ?

עַד-צֶעַר: ד וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלָיו וְזֹאת
 הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי לְאַבְרָהָם
 לְיִצְחָק וְלְיַעֲקֹב דְּאֵמַר דְּזֶרְעֲךָ
 אֶתְּנֶנָּה הָרְאִיתִךָ בְּעֵינַיִךְ וְשָׂמָה
 לֹא תֵעָבֵר: ה וַיִּמָּת שָׁם מִשָּׁה

בעל השורים

(ד) סטליסין. מלא . י. כי י' סוקיס כחוס שחוב סס
 רש"י
 אכר נעבע לסס סטליס לארן. וסרלוס י' קדושות סס"י:

שפתי החכמים

ז רז"ל לאמר ל"ז אלף כדוי שחלך וסאמר מ' וספי זס ל"ז
 סמקלס סמורס ומלל הרלוסין ז"ל קורב וכלולו אכר זלס זלס
 סלרן אכר סכסמסי וגו' סרלוסיין בעיין לאמר לורכך סלסמס
 סלרן אכר סכסמסי וגו' סר"ל זלס לז סיס מעצירו וסז
 ויס סיס יוכל לרלוס ויכול להגיד לסס: ס מ' יי' לולס סכסמס
 ויס"ס סככר כיוכ סז מלס ססעירס סכס אכני לולס סיס
 מלסו ימי כו' וס"כ כלל סכסמס יס"כ סז סז סז סז מלסו ימי
 מ"ס סייסי מקיינן כו'. ככס מעיין. ייע מעשיס וסל למיל
 ככרסס וילך מ' רש"י כן ק"ך סכס אכני סיס סיס מלסו ימי
 וסכסי וילך מ' י' סס סללוני כן סייסי מעיין. ול"כ דמס
 סכיססי י' סיס מלסו וגו' דמסו לומר ככס ססי' מלסו ימי
 כלומר זכוס זס נולדו ויבוס זס למוס לכל סמיו לולס סכסס
 דכירכ זכוס זס מעריך סיס ככו סכסליך ספי וסיס וזס
 לכל אל סלרן פלל ככסיל סכסס לל סלרין וסמלסו סמיו
 כס סכסיס סיס וסמלרין ימיס סוס ככסיל וזכוס. ולפי

ענין ראיית משה את הארץ

ונקסו קדושו, והכסלו כל מה שיקרה לישראל בכל מקום
 ויפוקו עד יום גלות הארץ:
 יציאת לשבת משה וקברתו

(ס) וימת שם משה עמד ס' וגו'. תכס סס כולס כמיומר .
 וסלכלן ז"ל תכס ע"ד הכרדס כסיס מלס מסיס סס
 נשמו אמר לס סיכין אל עתידה ללכס, ואכרס לו סלסלך
 לפני ס' כרליות ססיס, וקכס סז סז סללס סילס מעכס
 סכסמסו כל לפני ס' כרליות ססיס, אל חו"ל מערו סל
 סכסיס ככ"ל וקכסיס ככ"ל וסכ"ל סיני דומס קולטס: סמיס
 לקולטסו אל מוסי, כי סכסמס וסללס סכסמס ככ"ל סלסמס
 מלס עד כולס סכסיס דרך לויך ח"ל סכסס, כי יקכס
 כמות סלסיס וילכך סכסמסס לללסס ודכך סלכס, מעל"כ
 כלכס מלל סל"י לזכר סוס מוכס סכסיס. ע"כ כרלוס מלס
 כי נשמו סלס מעני ככ"ל ס' סלס מלסמס סז סז מלס, וסלל
 נכסמסי סייכין סלס עתידה לילך, סלס סלסס ססיס לך ח"ל,
 לו סללס סכס מל"י וסכס סלס סכסיס, כדו סכסמס
 וסכסמס סלוי ס' סלס"כ סלס סכסיס, וסכסיס לו סכסס
 סכין ססיס דכך סלכס, סלססל לפני ס' ככ"ל ססיס, ססיס
 ככ"י, וסכס סלסס סכסיס, וסי' נכסכ כללו סמוס ככ"י,

ליקושים על התורה

לאנד . וויא יעדער שגב וואנקט אויף זיין פייס לאנד .
 דאן ווען שפען און אויאל אלע שגבים און ער האט גינען
 פאר זיינע אויגן דעם בית המקדש . מיט דיא פלגים מיט
 זיין גבורה און בית המקדש . גלייך וויא ער וואלט גינען
 דיא ארץ ישראל און אין דיא שפאס ירושלים מיט פיל
 יארן שפעטער ווען ער איז שוין אלץ גינען אין
 ארדערנונג און דאס האט הקב"ה גינעבין צו משה וואס
 ער האט גינעבין און וויל איינפער גיין דעם גרן געהן
 ארץ ישראל . האט ער אלץ גיעשהו גלייך וויא ער וואלט
 דארס גיעניען :

הרהרו שלמה ויזק כלי בית המקדש . שנאמר (מ"א ז)
 ככר הירדן יתקס המלך במענה הדומה: (ד) לאמר
 לזרועך אתגנה הראיתוך . כדו שחלך ותאמר לאברהם
 ליצחק וליעקב ז' שבעה ששבע לכם הקב"ה קיימת והו
 לאמר לכך הראיתיה לך אכל גזרה היא מלפני ח' שמה
 לא תעבור שללני כן מ' הייתי מקיימן עד שרהא ואתס
 כעושים וקבועים כה ותלך ותמיד להס: (ה) וימת שם
 משה . (כ"ב טו) אשפר משה מת וכתיב וימת שם משה
 אלא עד כאן כתב משה מכאן ואילך כתב יהושע . רמ"א
 אשפר ספר התורה ספר כלום ספר חומר לקוח
 לעם סזמס וסין סייך לומר כוס קילוכ ימיס כיון דימי סמיו
 עס סכסכסי ככס סכסי"י יסוך גס כן קולטס ז' ודוי"כ

רעה וקנים מעבלי החוספות

(ס) וימת שם משה שבמת יתחיל אל"מ מלס סלסכ"ס לל
 סמוס י' ססיס. ס"ל י' סלס יוכל כי זס דכך כל
 סלסס. ס"ל דכר סלס איני כקכס עמר ויככלו זס סכסיס
 וססוסוס סלרן וילכו סכל ספין ז' זונכך סלכלכר ירמס סיוס
 וסכסוס סל לכך כי ס' כול סלסיס . מיד סכס מלס וסכר
 סין מוד . ס"ל סכסי"ס סלס סלכר סין מוד גס סלי זוכר
 סייך ולל סק ככ"ל מוד זכרלל ככסס . מיד יכר סכסי"ס
 ככרלו וסלסס עמו מלסיס עמו מילכ"ל ונכריל"ל ונכל"ל
 נכריל"ל סלע פסו . מילכ"ל סיכס פליס סלכמ . ונכ"ל
 סניח ככוס סל מילל ככרלסמיו . ככוסס סכס סכסי"ס
 כרלשו . ונכל"ל ככרלסוסי . מילכ"ל מלד זס . ונכריל"ל מלד
 זס . ס"ל סכסי"ס סלרן ככך קלד זס לולס . וכן מעס . ס"ל סכס
 מעססי סייין ז' עג זכ"ל . וכן מעס . מיד קכס סכסי"ס סלס
 סל מעס זכ"ל וסל כתי ק"ך סניח קכ"ל סלס סלס ככוס
 סל מעס זכ"ל וסל סלסלי סניח קכ"ל לללס . מיד ססיס
 לסכסי"ס ויעס פלי סלס סלסי סכסוס וסכסמס ויכך נכס
 כל ס' זכסי סייין ז' עג זכ"ל . וכן מעס . מיד סלס סל
 מעור סכסי"ס ויכר מעכס סכ"ל כי ריעס וסלסס מילך גולל
 ולל ככ"ל עללו וזכוסס מעולס ולל ס' כס יין סלי כולס לללס

פירוש לתורה אלהים

מיימילען וואקסין ער צוער ביו צוער: (ד) ויאמר ה'
 און נאמ האט גינאנט צו איהם דאס איז דאס
 לאנד וואס איך האב געשווארין צו אבךרס און
 צו יצחק און צו יעקב . לאמר צו זאגין צו ביינע
 קינדער וועל איה ויא געבין תראיתך איך האב
 דאס ריר געוווין דו ואלקט געהן מיט ביינע
 אויגין פדי דו ואלקטס זאגין צו דיא אבות דאס
 איז אבךרס יצחק ויעקב ריא שבוועה וואס נאמ
 קמ צו אייך געשווארין האט ער זיא פלגים גינען
 אגזרה פון מיר: (ה) וימת שם משה עבד יי בנרץ מוא

וישמה אבקר דארמיו נעקמו גיט קבוען , אזוי איז

דני בארעא דמואב על
 מימרא דני: ו יקבר
 יתיה בחילתא בארעא
 דמואב לקבר בית פעור
 ולא ידע אנש ית
 קבורתיה עד יומא
 הדיון: ומשה בר מאה
 ועשרין שגין פד מית לא

עבר יהוה בארץ מואב עד פיי
 יהוה: ו יקבר אתו בני בארץ
 מואב מוד בית פעור וקא ידע
 איש את קברתו עד היום הזה:
 ומשה בן מאה ועשרים שנה

ת"א על פי ס'. כמס' י: ויקבר פסו בני. פוסט ע י יד: ולא ידע איש. ס' ע י יד מקודס עבר ככ: ומשט כן אלס ע י י: בעל המורים

(ו) ויקבר פסו בני. המכ' לר"ף. שלט ידע איש פס קבורתו. רש"י

את ספר התורה הזה אלח הקב"ה אומר ומשה כותב
 י כדמע: על פי ה'. כנשיקה: (ו) ויקבר אתו.
 הקב"ה ככתובו כ רבי שמעאל אומר הקב"ה את עצמו
 וזה אחד מג' אחין שהיה רבי שמעאל דורש שן. כיואל
 בו (במדבר י') כיום מלאה ימי נורו יבאר אוחו הוא מביא
 וכו' אמרים משיחין אוחס אלח הס משיחין את עצמס: כול
 בית פעור. קברו היה מוכן עס מעשת ימי כרלשית לכפר

ענין יציאת נשמת משה וקבורתו

והס' יומת ס' משח, ומלח סס הנלמד פה שיון למלח משח
 כמלמד כדכור סקודס, וסכי קלמט סס כס"ו פל משח, סף
 פ"ס סכל סלוקיס סמסיס סס"ל עממס פלס ישר סממיס
 דרך ח"ל, סכל לל סן ססס, ססכד ס' ססס, סממך סך
 לס"י וסכס פלסס סממיס, וס"י נחכס לך כללו עיממך ס' ס
 כס"י, וסו מלד נכמס, סכל עס ס"י ס נוסו סלל עסו ס"י
 נקבר כפסר ח"ל ספסרס עמס, וינע סך קודס עס ס' משס
 כפסר עמס, ס"כ פסר סכסוד (ו) ויקבר אוחו בני ונ' ולא
 ידע איש את קבורתו ונ'. עס סכקבר מעס בני סיס ככסיל
 סוכס יסרלל, ככו סרלסו ח"ל ככל עס סע"ו פסור סקסר
 על יסרלל עמסי עס סל נכעשו על סעכודס, וסכ"ו רולס קכרו
 על מעס, כסמקס קלסוס, ספמט על עיממך מעס כפסר כל
 סמונס יסרלל, ל' עיממך סלוקיס סכסר על עס סדור,
 ולסס נוחל נכמס ויכר עממס סיס כקוד כס"י, ככ"ס עמסי
 נל ונ'. ידוע עממך ח"ל קכרו על מעס ככסל כס"י בן
 ספממוס, מללל מעסר מקודס סכסרס כמקיס מעסר סלדסס
 סכסרלס כס"כ קקדוסס וסססרס, וסססר ססכסוכוס נוסו על
 מעס סיס מעס סכר, קכוע כיוך סלדסס כלרון, וכסססר
 סוס סיס מעס, ומעין ו' לס ידע על סיסוס פוס סרס סוסס
 ע"כ חמס סכ' ולא ידע איש את קבורתו עד סיסוס פוס,
 סכל סיסוס זס וסלסס סכסוס לסס עינן פסר קבורוס ספסר
 ורלו ית ספסר סכסוכוס נוסו סכסוכס כרלס"ו ונחלל מעסר
 סלדססס וסכסוכוס סכסוכונן כוס עד כמללל לסס עס ספסריס י'
 קכרו ככסל כע"ס בן ספממוס כקדוסס יפס:

(ו) ומשט כן מעס ומעסיס פנס כממוס ונ'. לר"ך לספין סלס

פירוש לתורת אלהים

משה דער קענעקס פון נאם איז גישימארבין אין
 דעם לאנד מואב על פי י: וירך נאמס מויל קלוקר
 גר איז גישימארבין בןשיקה. רש"י פארענס ריא
 תורה האט דאך משה געשריבן וויא אזוי קאן
 זיין נאך זיין פויט זאל ער שרייבן ונקות שם
 משה. איז דער פירוז בוי ונקות משה האט משה
 געשריבן אונ פון ונקות משה אונ ווייטער האט
 יהושע געשריבן נאך דעם אז משה איז גישימאר
 בין: (ו) ויקבור אותו בני אונ ער האט אים בנגראבין
 אין סארל. נאם אליין מיט זיין קבור האט איהם

באגראבין, רבי ישמעאל נאגם משה אליין האט
 זיך מקבר געווען מל בית פעור רש"י שרייבט דאס
 בקבר פון משה רבינו איז אן געגרייט געווען
 דארטין און ששית ימי בראשית ער זאל כפסר
 זיין אויף דעם נאם ריא ישראל האבין געדינט
 צו דיא עבודת פוקבים פעור ולא ידע איש את
 קברתו אונ איין מענטש האט גיט געוואקס דאס
 ארם ווא משה איז באגראבין גינארטן זר מיס
 מה בוי דעם דאנעגין סאג: (ו) ומשט אונ משה
 איז אלס געווען הונדערקעס פון צוואנציג יאהר

במתו לא יבנה ביתה עינו ולא יבנה
לחה: ויבנו בני ישראל את
משה בערבת מואב ערשית יום
ותמו ימי בני אבד משה:

בחה עינהו ולא שנא
 זיו יקרא דאפוהי:
 ח ויבנו בני ישראל את
 משה במישריא דמואב
 התלתין וימין ושליו ימי
 בביתה אבדא דמשה:
 ח"א ויבנו בני. כמכוסה קא קידושין
 לה: ויבנו ימי. מ"ק כ"ג:

שפתי חכמים

ל דסיינו וק"ל נם להס. ולא נהפך חוחר פניו סיינו לא כהסס
 פיננו. כלומר שלם נהססם וזכחו להם נהססם. דל"כ סל"ג ומסס
 כן מלס וגו' נמוסו נהססו מואב לא כהסס וגו' מלס דכתיב
 גליל נבי אחרן וסכין כן מלס וגו' נמוסו כסר סכר מלס לכך
 מלס נהסס מלס כדכתיב מואב כדו לססמין נמוסו ללא כהסס
 מלס ללמד מלס כהסס לא כהסס וגו'. ודק"ל דל"ג. וסכר"ס
 פ"י ו"ל ומלס ק"ח מלס סינו מלס פ"ס סכר"ס דל"ג. מלס
 סל דלמס כדסיי קסיירי כמו לל סוכל מוד לללס וכלס כמו

על מעשה פסור וזה אחד מן הדברים שנבראו בערב שבת
 בין השמשות (לחות פ"ה): (ו) לא כהתה עינו. אף
 קמחת: ולא נם לחה. (ח) ולחיה שבו לא שלט בו רוקנו
 ל ולא נהפך חוחר פניו: (ט) בני ישראל. הזכורים.
 אבל כההרן ממוך שהיה רודף שלום ומותן שלום בין ח"ט
 לרעהו ובין חשה לבעלה נאמר (במדכ"ב) כל בית ישראל

מיום ותלדו

בכחות נחלקת פניו של אדם למשך משך, וככל משך משך
 סולך אדם למדרגת אחרת, וחכמי שמה משך פניו מן
 מלס שס, וככל משך משך סולך אדם פניו מלס אחרת, וכלסך
 משך פ"י ק"כ שנס לרוך להסוכ סל"ג י"ב פסיית, ומספרו לנו
 חו"ל משך סיס מלס סיס כזס מלסר כני אדם, שסס
 סולכיס כל משך שנס פניסס אחרת, ומסך קרן כל ס"ב
 פסיטוט מיוס סולדו דוס מיוס פניסס מלס סמלר כספסיס
 אחרת, וכל סק"ג שנס סיו מללו כיוס אחרת, וכל סמלוט
 וסמלוט ססיו לו כיוס סמלורו כפולס ס' לו כיוס כלסלסו
 ככה מלס כפולס שנסו ילא עכה אל סופול, וס"ס ומסס
 כן מלס ומסריס שנס ססס, כדכס מווס נלכו ויססו ללסו
 כל סק"ד כנס:

פירוש להורות אלהים

משה פון דעם מרוערמקיים פון משה. רש"י
 שרייבט ביי משה שטייט בני ישראל די קינדער
 ישראל האבין איהם באנויניג, בלומר די זכרים
 אל"ין אבער גיט דיא נוייכער. אבער בייא אהרן
 שטייט על בני ישראל דאס איז מייקש דאס נאנצע
 דרוי געוידר פון ישראל האבין אים באנויניגט דיא
 זכרים מיט די גבחות, ווארום אהרן איז גינען
 איין רובף שלום צווישין איין קעניקש און קעם
 אנדערין און צווישין מאן און ווייב דרום אז ער
 איז גישטארבן האבין איהם אפילו די נוייכער

משלי חכמים

ח) וטחזן בן פוח צעשרים שנה וזו, משה איז אלס גינען
 הנקדעט מיט צוואנציג יאחר נען ער איז גי-
 שטארבן זיינע איינין זענען גיט שונקיל גינארין און זיינע
 פיינשטיקליש איז גיט צוענע אונגעגען פון איהם. צו וואס
 דער צווייטלס אונג דאס דער פוסק. גאר דער אונג איז אפשל
 איינער האם אונגינאטע אפולען לאמפס בוימאפיל עס האם
 געווארעם ברענען אונגענע נאכס. צוענעלף שעה. אונג באלד
 אנהייב אבער עס האם גאר אפגעברענט צויסיל איז דער
 לאמפס בוימאפיל אויסגינאטע געווארען. ווייס מען עס איז
 גינען שאדין בוימאפיל וואס האם געקענט ברענען צוענעלף
 שעה. אונג אויב עס האם שוין גיברענט אלשעה אדער
 צווייא שעה אדער פער און אונגענע איז דאס בוימאפיל
 אויסגינאטע געווארען. קען מען אונג וויא טייל
 שעה עס האם גיברענט אונג וויא טייל בוימאפיל איז אויס-

ויהושע בן-נון מֵדָא רוּחַ חַכְמָה
 כִּי־סִמַּךְ מֹשֶׁה אֶת־יָדָיו עָלָיו
 וישמעו אָרְיוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל ויעשו
 כְּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה׃ וְלֹא־
 קָם נָבִיא עוֹד בְּיִשְׂרָאֵל כְּמֹשֶׁה
 אֲשֶׁר יָדָעוּ יְהוָה פָּנִים אֶרְפָּנִים׃

ו יהושע בר נון מלי
 רוח חכמתא ארי סמך
 משה ית ידוהי עלוהי
 וקבילו מניה בני ישראל
 ועבדו כמא די פקיד יי
 ית משה: י ולא קם
 נביא עוד בישראל
 כמשה די אתגלי ליה
 ח"א יוסטע ב גוין. קעס נב ס'
 סוסר ו ינקבל: ולק קס נביא.
 ריט כל פקוד שמר יג ושמר סט
 מקלים מ"פ ס':
 רש"י

שמי חכמים
 שפיס יי לעיל כס' נשבים: מ' רל אוך סירך לומר על סקביס
 ל' פנים דסא רין לו סוס דסוים ולורה. ל"ס אין ס' כשעמעו

וכרים ונקבות: (י) אשר ידעו ה' פנים אל פנים.
 שהיה לנו גם כן ומדבר אליו ככל עת שרעה כענין

פשיכות ההורה לעב"י עם בראשית כרא

שעס פסס איוס דכר לו פסס סקבי"ס עמו סדכר כוס וסודיפו
 סירך לעסוס, וכעסס סדכר כשס איוס דכר עס' לו ככיוכל
 סקבי"ס דכר עמו, וכדעסס חז"ל ספיס סדכרס עמוך נכונו
 על עסס. וכוס יס לקסר סוף סדכרס לחתלוס וזקס עסס
 ידעו ס' פניס אל פניס, אכל לעיני כל ישראל כרססיס
 כרס אלטיס, ומסמחור אל סקודס [כל זכ נכסס כחוססס
 נוסך וכעסינו לשון מעס אל] זה כוכחו זל':
 או נאסר כלוסין אחר, כיוונמס אב אחר כלס לססמכר ככנו
 סקסן ססוף למדן, ויהו לסלממד שימד אר כח מלוס
 דכעס מ"ד פסלוס שסנו יניד דרדסס לעס סעססס אר כח מלוס
 כפני קכל סססוסיס שסייו על סכסודס, והעלמד פסס כן,
 וסכין דלס דרעסס או ככל אסכר למדו כעלמד עלה נכסס לא סיסוף
 ולא נכסס אף מלס אחר, וסדכר סקלס אר כל כסמסויס,
 וכללו ייסכחו סל סכסס, וסדכר אחר סיה עס אחר כססלי
 אל ייססייס עס סספלוס על פסכר, סלס דרדסס אינכ ענו
 קר של כעלמד, ופנו לו פכ"ז סככר כסוי לסלל, זה נכר אחר
 לא סיס יניול לקבד דרעסס זכו כעלסול וסדכרס כלכס קרכל
 סככר סוס ככס זכריו, וכן ינכר אחר לא סיס יכול סעלמד
 לסכרוס כעמחו כלמדו, וכן ס' עטיון סהס, סקבי"ס כלס
 לסכרוס לכל לא סיוכל כי סוס כרס ססולס ומלוס, כעס"ס
 ולעסן סכר עמי ככל סלרין, ולעסן סכסר כלסוי כרן וכן כרן

(י) אשר ידעו ס' פנים אל פנים. סלמון מוסיי"ס ל"ו ככס
 נלעפ"ד וככר נודע שיש שני ימיני ידעוה, סלסחס לדעס
 מסמחורס אל סמחור, וכססיס מסמחור אל סקודס.
 דרעסס כיודיס סקבי"ס אל נוכך דרעסס מסמחורס אל סמחורס
 קר מסמחור אל סמחורס, וסיונו ער"ס מסמחורס אכר
 סקבי"ס שוסס נידע כי יס סועל מעלס ומעלוס, וע"כ ככס
 כרסלכסיס כרס אלטיס, וככלכסיס ככס, ולסכ"כ אלטיס, סככרסיס
 סככרס נדעו לנו ע"ס אלטיס, אכל כקלס מסמחור אל סמחורס,
 וס"כ סנינו לחלמי סמכר וככנו לו אלטיס כרס כלכסיס, כי
 חלמי סנינו סכ"סוסיס כסס רויסס לדעס פסלס כל סמחורס
 וסכ"סס, וסכ"כ לידע עס חירס, ולכך ככנו לו אלוסיס כרס
 ככלכסיס, סיוכס סודסס לנו מלסחורו וודסס לנו סעלוסיו,
 ככל נמי כן יסכסל סמחוריס כני מעלמיס, די לנו לידע
 כרלכסיס כרס אלטיס, מסמחור אל סקודס. וזה סיה סככרל
 כן נכוסס עסס נכוססס סלר סככרסיס, ככל סככרסיס ידעו
 ס' ס' מסמחור אל סקודס, וסס אינו פניס אל פניס, שוס
 ככוס, קר מעלכר עמלוס פני ס' ככיוכל, וידעסי סס ססיס
 סס ס' ומסס או דכר קר כוך, אכל עסס זכס לידע עמסן ס'
 ככס אכר סקבי"ס סועל ע"ס, כעס"ס מוטרך נעסס עסס
 זכוס סמחורו, ולמכר חז"ל סככרסיס סיה ידו על ידו של
 עסס, וזס"ס אכר ידעו ס' פניס אל פניס, שוס סכוס, כעס"ס

פירוש לתורת אלהים

אויף באווייניגם: (מ) ויהושע אונ יהושע בן נון דער
 זעהן פון נון מלא רוח חכמה איז גיווארין פול מיט
 חכמה כי סמך משה את ידיו עליו ווארום משה האט
 אן גילענקט וייגע הענקט אויף איהם וישמעו אליו
 און דיא יודין האבין איהם גיהארקט ויזא האבין
 איהם גיפאלקט וישעו אונ ויי האבין גיטאהן באשר

משלי חכמים

סון איהם גים אנפלסאפען גלייך וויא ער וואלס גיווען אן
 וינגער סאן, ווער ווייס וויא פיל יאהר, ער האט נאך גע-
 קענט לעבען, אויף דעס אונגליק האבען יודין געוונדער
 געוויינט, ויזא זאלען גים גישפראכטן ווערען פאר דיא
 יאהרין וואס ויזא האבען אנגעקויפן סון משה, דאס
 וויינען האט זיך געקענדט מיט צוואנציג יאהר,
 האבען געזעהן יהושע אוי פהיל געווארין מיט חכמה,
 האבען ויזא געצייגט יהושע וועס אויף זיין ווי משה,
 וואס דער פסוק איהר האט געסען וועס אויף זיין פאפן
 גאנץ הייליג וויא דערסענען גים גלייך צוא משה, און
 אויזא אנביא וויא משה אוי גיווען וועס שוין גים זיין
 אויף דער וועלט אויף צווייג:

אז איהם גוט סרעפין אאסקליק מען האט איהם געברענגט,
 קען מען בענין וויינען וויא פיל יאהרין מען האט איהם
 שאדין געטאהן, וועגען דיא יודין איז אויף משה רבינו
 גונד געווארין ער זאל שארבען פאר זיין צייט און ער
 אלץ שוין אלס גיווען הענדערס מיט צוואנציג יאהר,
 וועלען דיא יודין וויינען וויא פיל יאהר וואלס זען משה
 נאך גילעכט, נאך עקליכע יאהר, האבען מיר דאך אים
 קען רויסקען שאדין געטאכט, דרויער נאנט אונג דיא
 חזרת יודין קענען נאך גים וויסקען וויא פיל יאהר ויזא
 האבען משה רבינו שאדין גיטאהן, ווארום דיא כחות פון
 משה רבינו זענען גיווען וויא פון איינגען סאן, וייגע
 אטייען זענען גים סונקעל געווארין וייגע סיכקסייס זענען

אונקלוס

י' אפי' באפי' : יא קבל
 אתיא ומופתיא די
 שד' היה י' למעבר
 בארעא דמצרים לפרעה
 וקבל עברוהי וקבל
 ארעיה : י' ולכל דא
 תקפתא ולכל חונא
 רבא די עבר משה
 לעיני ר' ישראל :

י' לְכַל־הָאֲתֹת וְהַמּוֹפְתִים אֲשֶׁר
 שָׁדָחוּ יְהוָה גַּעֲשׂוֹת בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם
 קְפָרָעָה וְקָבְרֵי־עַבְדָּיו וְקָבְרֵי־אֶרְצוֹ :
 י' וְיִכְלַל הַיָּד הַחֲזָקָה וְיִכְלַל הַמּוֹרָא
 הַגָּדוֹד אֲשֶׁר עָשָׂה מִשֶּׁה לְעֵינֵי כָל־
 יִשְׂרָאֵל : חוֹק

ת"א לכל סתתא וסמוסיס, מקסיס
 מ"ג ס"ס וס"י : לעיני כל
 ישראל מנחות 6 :

ת"ט. נאול"ל סימן, אליי סימן : ומפטיין ויסי להרי עות משה דיטושע סימן 6 :

תחזור ותקרא סתתלה פירוש ברכה ו"א סמוסיס וגם התרנוס
 סכום סמוסיס דספר הדברים חשע סאות ומחשעו ומחשעו, הנ"ל סימן, ותחזי ועשית על פי הדבר אשר יגידו לך.
 ופרשיותיו ו"א, אמרו חז' בעבותים סימן, וסרדיו כ"ז, יפיה אמונה יניד צדק סימן, ופרקיו ל"ד, אדה
 ה' בכל לכב סימן, מגין ומתחזית ליד, והסתבות קב"ד, הכל קב"ח פרישית, וכסא כבוד יחזילם סימן, וסרדיו
 סרדיו תורה נ"ד, למען וימדך כבוד ולא ידע סימן, מגין פרישית הפתוחות של כל התורה ר"ץ, יבא דודי,
 לגנו ויאכל פרי מגדיו סימן, והסתבות שע"מ, או אמרה אסר על נפשה בשבעה סימן, נמצאו מגין כל
 הפרשיות פתוחות וסתבות תריס"ט, לא תחסר כל גה סימן, סכום הסמוסיס של כל התורה ה' אלפים
 התמ"ה, ואור החמה יתיע שבתיים סימן, ותחזי וישעם עליו את ההשן ויתן אל החשן את האורים ואת
 התטיס, מגין תיבות של כל התורה ע"מ אלפים ותתקע"ו, לישוני עמ סופר סהיר יפירות סבני אור
 סימן, מגין אותיות של כל תורה דיש אלפים ותת"ס, וסימנו ארצה בו ואכבדה אסר ה' גרול יהיה
 כבוד תורה הזה האחרון מן הראשון שיכנה כמחרת בימינו, אמן כן יחי רצון :

וכדו טמן : (יב) סיד הסוקה. בניפסכיא אף הימס. טעשה כ"גטן :
 ולכל המורא סגדול. בנימציא פי סכאל. אפוחית כ"אשנות של
 כל נ"ד סרביס סכמות ע"גן טע"ל ס כמנין ודבר ה' ס' סדך
 רש"י :

סנלמר (סמות לב) ועתה אעלה אל ה' (במדבר ט) עמדו
 ואשמעה מה יעוה ה' לכם : (יב) ולכל היר החוקה.
 שקבל את התורה ג הלוחות כדיון : ולכל המורא הגדול.
 נסיס ונצרות סכמדבר הגדול והטורא : לעיני כל
 ישראל. שנאסו לבו לסבור ס הלוחות לעיניהם סנלמר
 (עגיל ט) ואשכרם לעיניכם והסכימה דעת הקב"ה לדעתו
 ע סנלמר (סמות לד) אשר סכרת ייסר כחך סכרת
 סמלת פרשת וזאת הברכה

סמיכת לעכ"י עם בראשית ברא

אח אשר ססעלנתי כעלמיס וידעסס כי אטי ה', ויה אלא
 סקב"ס ככל ססולס אס אכר כחי יסי גדול ודחי סססס על
 ידו ססיס וספסלס, וסכר כעסס, וסחוד ססולס"י כחי
 על סקב"ס אס כחי על טס, כעס"ס וירל ססלל אח סיד
 סגדולה אכר עסס ס' כעלמיס, יסלל ססיני סכל טס אסע
 כעס אס עסס. יס ססולס כק סקב"ס יוס ססיס, כי א"ן
 אס יורד אס סעססס אורלס יורלס סוס סכנת סכל כחי וס
 כסס סכיס כעס"ס, ומקריע"ס סוף סבינו סססלסור אל
 סמקדס, טלס כעלמיס אס עסס סיס ססיס כק סקב"ס,
 וסו וירל ססלל אח סיד סגדולס אסע עסס ה' כעלמיס,
 ס' ייקלס וכעלמיס דייקל, וסלו וסלס וסלמיס כחי, סעסיקד

פירוש להורת אלהים
 פארקב"ט : (יא) לכל תמימות צו אלע צויבון ומספיק
 אונ די וואנערך אשר שלתי יי וואס גאמ האמ אים
 גישיקט צו סאן אין לאנד מצרים לפרעה ויגל עבדיו
 ויגל ארצו צו פרעה אונ צו אלע ויינע קעקעט אונ
 צו זיין גאנצין לאנד : (יב) ויכל מיד התקנה אונ צו
 אלע דיא שטארקע סאכט, דאס תייקט וואס ער
 האט קאבל גיווען די תורה אונ די לוחות מיט
 זיינע הענט ויכל המורא הגדול אונ צו אלע גרויסק

א ויהי אחרי מות משה עבד יהוה ויאמר יהוה אל יהושע בן-נון משרת משה לאמר: משה עבדי מת ועתה קום עבר את-הירדן הזה אתה וכל-העם הזה אל-הארץ אשר אנכי נתן להם לבני ישראל: כל-מקום אשר-תדרוך פה-ידגלכם בו לכם נתתיו כאשר דברתי אל-משה: מהמדבר והלבנון הזה ועד-הנהר הגדול והר-פרת כל ארץ החתים ועד-הים הגדול מבוא השמש יהיה גבולכם: לא-יתצב איש לפניך כל ימי חיך כאשר הייתי עם-משה אהיה עמך לא ארפה ולא אעזבך: חזק ואמץ כי אתה תגחיל את-העם הזה את-הארץ אשר-נשבעתי לאבותם לתת להם: רק חזק ואמץ מאד לשמר לעשות בכל-התורה אשר צוה משה עבדי אל-תסור ממנו ימין ושמאל למען תשפיר בכל אשר תלך: לא-ימוש ספר התורה הזה מפיה והגית בו יומם ולילה למען תשמר לעשות בכל-הפיתוב בו כי-אז תצליח את-הירדן ואז תשכיל: הלא צויתיה חזק ואמץ אל-תערץ ואל-תחת בי עמה יהנה אלהיה בכל

א) ויהי אחרי מות משה עבד ה' דער ליכט וואס ווען משה איז גיטאָרדיגן איז פאָרנעמין געוואָרן ביים ריז ירדן דרייט דענדערס דיניס, האָבען די ירדן גינגסן צואַ וואַש, ער זאל מיט גיין לענגען ריז דרייט דענדערס דיניס. האָט וואַש גיט גענומען. האָבען ריז ירדן גיטואַלס הענגן וואַש, האָט גאָט גינגסן צואַ וואַש, זאָגען דיר ריז דרייט דענדערס דיניס, קען מען גיט, נוארום וויאַ משה איז גיטאָרדיגן איז שוין פאַר חסות געוואָרן די חסות. גאר וואַס דו האָסט ס'איז דאָ ירדן וועלען דיר הענגן. גיט מיט גיט אַריבער דעם ירדן און פיר גיט אַרין אין אַרץ ישראל וועלען גיט דיר שוין ליב האָבען, נוארום ביים וויאַ איז אַרץ ישראל ליבער וויאַ דאָ טורה, וויאַ דער פּרדש זאָטט (אין פ' עקב) ווייל דאָ ירדן האָבען געגלען אַרין צו גיין אין אַרץ ישראל, דריבען זענען וויאַ פאַר אַריבען געוואָרן פון אַרץ ישראל. לָשָׁלֵם עֵס זַעֲנָן אַמְתָּלָה גיטען צווייט ווייבער שְׁבֻטֹת וואַס האָבען קיין קינדער געקאָט, גיט האָבען גיטאָרן אלע מיטלען און עס האָט גיט גענומען האָבען זי גיטעטט און אין אַווייטן שאָסט פון וויאַ איז דאָ אַנרויפער

פירוש עים

ג'ט פאר לאזין דיר: (א) חזק ואמץ ויאמר שמתקבץ אתה תגחיל נוארום דו וועסט מאכין ירשען צוא דעם פאלק דאס לאנד אשר נשבעתי וואס איה האב גישווארין: (ב) וירק חזק געלשערין צו געבין דאס צו די ישראל: (ג) וירק חזק געלשערין שמתקבץ דיר ויגער לשמר צו היטין צו סתאון אזוי וויא גאר די תורה אשר צוה וואס מיין קענעכט משה האט דיר גיבאטין אל תסור דו ואלקטם גיט אפ קערין דער פון אין דער רעכטער זייט און גיט אין דער לינקער זייט לפנן דרום וועסטו קליגין אין אלץ ווא דו וועסט גיין: (ד) לא ימוש ספר התורה הזה מפיה והגית בו יומם ולילה למען תשמר לעשות בכל-הפיתוב בו כי-אז תצליח את-הירדן ואז תשכיל: (ה) הלא צויתיה חזק ואמץ אל-תערץ ואל-תחת בי עמה יהנה אלהיה בכל

א) ויהי אחרי מות משה און עס איז גיטוען נאך דעם שמתקבץ פון משה עבד ה' דער קענעכט פון גאט ביאסר ה' האט גינגאט צו וואשע דער וזהו פון גון פמרת דער באריגער פון משה לאסר אזויא צו זאגן: (ב) משה עבד פת מיין קענעכט משה איז גיטאָרדיגן וועט איה ריז און דו און דאס פאלק אל הארץ אריבער דעם ירדן וואס איה ניב צוא דיא קענדער ישראל: (ג) כל מקום צו איטליקעם ארץ וואס וועט פערעמין אייער פוס דרינען לךם נחמיו האב איה געגעבין צו אייה כאשר דברתי אזוי וויא איה האב גירעט צו משה: (ד) פתסדיר וקליטן פון דער סדקער ביז דעם גרויסין טייה פרת כל ארץ דאס נאנצע לאנד פון דו חתים ועד תים תגדיל ביז דעם ים הגדול דארטין ווא וזגן פאר גיט וועט זיין אייער גרענעץ: (ה) לא יתצב עם וועט זיך גיט שטערין אפילו איין מענטש פאר דיר מלחמה צו האלטין מיט דיר אלע ביינע לעבענסן שאג באשר וויא איה בין גיטוען מיט משה וועל איה זיין מיט דיר לא ארפה איה וועל דיר גיט אפ לאזין און

אשר תלך: ויצו יהושע את שמרי העם לאמר: עברו בקרב המחנה וצו את העם לאמר הכינו לכם צרה פי בעודו שלשת ימים אתם עברים את הירדן הזה לבוא לנשת את הארץ אשר יהיה אלהיכם נתן לכם לרשתה: ולראובני ולגדי ולחצי שבט המנשה אמר יהושע לאמר: וזכור את הדבר אשר צוה אתכם משה עבדי יהוה לאמר יהוה אלהיכם מגיח לכם ונתן לכם את הארץ הזאת: וישכם טפכם ומקניכם ישבו בארץ אשר נתן לכם משה בעבר הירדן ואתם תעברו חמושים לפני אחיכם כל גבורי החיל ועורתם אותם: עד אשר יגיה יהוה לאחיכם ככם וירשו גם המה את הארץ אשר יהוה אלהיכם נתן להם ושבבתם לארץ ירשתכם וירשתם אותה אשר נתן לכם משה עבד יהוה בעבר הירדן מורה השמש: ויענו את יהושע לאמר כל אשר צויתנו נעשה ואל כל אשר תשלחנו נלך: וכל אשר שמענו אל משה בן נשמע אליה רק יהיה יהוה אלהיך עמך

צדיק ונאם ער בעתם שם אינם נוערם זין ברכה מקום. דיא בייע וויבער זענען גיפארין צוא דעם צדיק, ער האט זיך בייע גיבעטשט, און זיי זענען מעגערט געווארן דיא אשה האט גיבעטס זאגן זך וואו האט איהם גיבעטן אנטאמען ל'שאל ראובן און דיא אנדערע האט אויך געהאט אפן זך וואו האט איהם גיבעטן אנטאמען ל'שאל שפעטן וויא דיא קינדער זענען שוין אלס גיפארין צו דריי יאהר זענען בייע ווייער גיפארין צום צדיק מיט דיא קינדער. דער צדיק זאל נישט געמישטן, אויף איין קינד ול'שאל ראובן האט דער צדיק נישט גען ער וועט זיין פרום און וועט לערנען תורה. אויף דעם אנדער קינד ול'שאל אויף שפעטן האט ער נישט גען זיין אבעל פארה. מיט האט גיבעטן דיא קינדער איס תרד, דאס קינד ראובן האט נישט גינאלט גיין אין תרד לערנען, און שפעטן איז גילאפן אין תרד און האט גילערנט מיט שפחה. איז ראובן'ס מוטער גיפארין צום צדיק און האט נישט צוא איהם דבי איהר האט אויך טרעה גיטען מיט דיא ברכות. איהר האט מיט גינאנט או פיוו ווקר וועט פיר פרום און וועט לערנען תורה.

און דאס אנדערע קינד שפעטן וועט זיין אבעל פארה. און עס איז גאר פארקערט פיוו ווקר וויל גיט זיין אין תרד און קען סוף איהם מיט געוואלד נעמען אין תרד, און וויל גיט לערנען און קינד שפעטן לופט אללין איס תרד און לערנען מיט שפחה. האט דער צדיק גינאנט צוא דיא אשה צווישן זיך דער בייהעלפער און דער פלמד מיט דיא קינדער, האט דיא אשה גינאנט ווען דער בייהעלפער קומט נעמען דיא קינדער אין תרד ביינעם, ער זיט עפיל גיט און נאך אונטער זיכין, פיוו קינד וויל פיוו זאך גיט נעמען און וויל גיט זיין אין תרד, און דאס אנדערע קינד נעמט אלץ און לויפט אין תרד און לערנט, האט דער צדיק גינאנט איצט קעמסט פירוש ע"ט

פירוש ע"ט
אויך פארין ניוואפיקט פאר אייערע פרידער אלע שטארקע פון דעם טיל און איהר ואלט זיט העלפין ער אשר בוי גאט וועט לאזען רוהען צוא אייערע כרידער אזוי וויא אייך און זיט וועלין אויך ירשען דאס לאנד וואס גאט גיט צו זיט ושבטם וועט איהר זיך ווידער קערין צום לאנד פון אייער ארץ און איהר וועט זיך ירשען אשר זיך וואס משה ארבע דער קעמט פון גאט האט איהם גינעבין אויף זייער ערע נישט ירדן פארטין וואו די וונן גייט אויף זייער און זיי האבן גיענפערט צו יהושע אזוי צו זאגן כל אשר צויתט אלץ נוס דו וועסט אונז געבישען וועלין מיר טאן און צו אימליכס ארמ וואו דוא וועסט אונז שיקען וועלין מיר זיין: (וי כלל אשר אזוי וויא מיר האבן גיפאלקט צו כטיה אזוי וועלין מיר דרך אויף פאלגין בקי יהיה גייערמ גאט: אל זיין מיט דיר אזוי וויא ער איז גינען

ווא היין רוא וועסט זיין: (וי ויצו יהושע האט יהושע גינאמין די זעקשים פון דעם פאלק אזוי צו זאגן איהר פארט איבער צווישען דער סנהד. וצוי און איהר זאלט געבישען דעם פאלק אזוי צו זאגן הייט גרייט אייך אן שפיוו ווארום נאך אין דרייט טאג ארום וועט איהר איבער פארין דעם ירדן צו קוסען ירשען דאס לאנד וואס גאט גיט איהם צו ירשען זיט וולראנגן און צום שבת ראובן און צום שבט גר און צום האלץ שבט מנשה האט יהושע גינאנט אזוי צו זאגן וכוך גיענעקט די זאך וואס משה גאמט קענעקט האט צו אייך גינאמין אזוי צו זאגן: ואלהיכם גאט אייער גאט מאכט אייך רוהען און גיט אייך דאס לאנד זעקם אייערע ווייערע און אייערע קינדער לאוין ויצען אין דעם לאנד וואס משה האט אייך גיענעקען אויף נענער זייט ירדן וואס פגעבוי און אלקט

כַּאֲשֶׁר הָיָה עִם־מֹשֶׁה׃ יי בל-איש אֲשֶׁר־יָמְרָה אֶת־פִּיָּךְ וְלֹא־יִשְׁמַע אֶת־דְּבָרֶיךָ לְכָל אֲשֶׁר־תִּצְוֶנּוּ יוֹמֵת רַק חֶזֶק וְאַמֵּץ׃

זָקֵן אוֹ אִיךָ קָאָב רַעֲמָם, דָּאס קִינָה שְׂטֵמָן אִיז שְׂטִין אַרְיוֹסְקֶער בְּעַל תַּאֲרָה, עַד נַעֲמָם אִיפֵי זֶיך צו גִּיין אִין תְּהַר אונג לְעֲרֵעֵן נוֹייל קֵעֵן גַּיִם אִיךָס, עֲפִיל אונג גַּיִם אונג נֶאָךְ אַנְעֻלְקֶע גּוֹפֶע עֲמִין, אונג עַד הָאָם שְׂטִין אַהֲרָה צו זײ, אָבֶר אַז עַר נועם גַּיִם ווערין, נועם זײן פֿאַר־קֶערט, נוֹייל עַד נועם זָקֵן אוֹ די זאָכִין פֿון דָּער נועלם גְּעֹהֲרֵן גַּיִם צוֹם לְעֲרֵעֵן הַיָּרְדֵּן, נועם עַד אֵין תּוֹרָה אִיךָ הַתָּאָה הַאֲבִין פֿון דָּער נועלם, אָבֶר רֵאבֹן אִיז קִיין בְּעַל תַּאֲרָה, נֶאָר אִיבֶם פֿאַרשְׁפִּיט עַד נֶאָךְ גַּיִם דִּיא נופֿקִיט פֿון דִּי תּוֹרָה, דִּרְבִּיעַד נוֹייל עַד גַּיִם לְעֲרֵעֵן אַז עַר נועם אָל־סֵעַר ווערין אונג נועם פֿאַרשְׁפִּיט דָּאס גְּלִיק פֿון תּוֹרָה לְעֲרֵעֵן, נועם עַד זײן שְׂטֵעֲרִיג פֿאַהֲעָם מִיִּם דִּי הַיָּרְדֵּן, נוֹייל עַד אִיז קִיין בְּעַל תַּאֲרָה, דָּאס אִיבֶנִּיקֶע אִיז גִּינְעֵן זײ די יוֹדִין, זײ קֵאָבִין גֶּעוואָלט יוֹדֵשֶׁע זָאל מִיִּם זײא לְעֲרֵעֵן דִּי דְבִי הַיָּרְדֵּקֶרס דִּיגִים נועלם פֿאַרְבֶּעֲסִין גִּינְוֵאֲרִין, הָאָם חֲקִיבָה גִּינְאָם צו יוֹדֵשֶׁע דִּי מִיִּסָּם פֿון דִּי יוֹדִין הַאֲבִין אִיז לִיב הַיָּרְדֵּקֶרס דִּרְבִּיעַד ווִילְעֵן זײ וויסֿען דִּיא דְרִי הַיָּרְדֵּקֶרס דִּיגִים, גִּיין זײ הַאֲבִין נֶאָר מוֹרָא אַז זײ נועם פֿעלִין דִּיא דְבִיא הַיָּרְדֵּקֶרס דִּיגִים וועלן זײא גַּיִם, קֵעֵנען אַרײַן גִּיין אִין אַרְץ יִשְׂרָאֵל, דִּרְבִּיעַד הַיִּיב נֶאָר אַז זײ מַלְסִין מַלְחָמָה מִיִּם דִּיא שְׂעֻלְקֶער נועלען זײא זָקֵן אַז אָן דִּיא דְבִיא הַיָּרְדֵּקֶרס דִּיגִים נועלען זײא אִיךָ אַרְבִּין גִּיין אִין אַרְץ יִשְׂרָאֵל נועלען זײא שְׂטִין גַּיִם נועלען דִּיא דִּיגִים׃

פירוש עברי מייטש

מיט משה׃ (יד) כל איש אימליכער קענשט נואם נועם ווידער שפעניגען דיין מויל אונג נועם גיט פאלגען דינע רייד צו ארץ נואם דוא נועקט איהם

אחר קריאת פרשת השבוע עיט מקרא ואחד תרגום והפטרה וממזרח ה' מלך גאות לבשאו מומזר שיר

עיקר תויט משנה געיס פ״א ברמנורא

הנהקים. נעטיס שרצאס או צוקן קרוין נהקיס ע״ס שהשער ניתק ונסל וטשר מחמת הגיע (ה) והנהקים אץ מיעמחין בחרצת מרחות כנעס שבמקום כשר אלא מיעמחין ככל מרחות. בשער צהוב. דומה לתבנית זכב: רק לקוי קצר. מה שאמרה תורה וכו שכל נהוב דק משמעוהו לקוי קצר. אמרלו ארוך. שאין משמעות דק אלא דקיק: מזה הלשון אומרים. מלשון בני אדם אמה למד כשאומרים קזה זה דק מה משמעו בין לקוי קצר בין

(ה) זײל ס״מ נגמי דלמס זסקן הוּא שײמוֹל השַׁעַר שַׁעַר מַשְׁקִלוֹ יִשְׁכַּח מִתּוֹק סַיּוּ וּוּסוֹ הַסִּקּוֹל כִּי בִּי כִּי שַׁעַר־עֵשׂוֹק בִּין לִינְיוֹ שַׁעַר וּלֹא אִבֶּט פֿעֻזָּה בְּחִקִּים אַל לִנְדַבּ לִי מִשׁ עֹקֵב כִּידי שְׂמִיט כִּי. וּבְחַט־סִבִּים שִׁבְעִים כִּלָּי. אַבִּי כִּסְפֵי־כֶסֶף כִּיבִי שַׁלְרִיךְ שִׁינִי. וְגַם דַּעַת הַעֲרִיב וְכִלְטַּת דַּעַת וְלִסְתִּין כִּלָּי שַׁעַר מִלֵּל לֹא יִבְכַר וּבִי. שְׂטִיט׃ [ב] קֵלֵי. שַׁעַר לֵב הַשַּׁעַר. ס״מ. וְיִכְרַם כַּחַם אֶ״כ קֵלֵי שַׁעַר

די תורה ואמר דק מיינט קען נאר דין ונויידא אפילו לאנג אפער די יוחנן בן נוי. אמר רבי יוחנן בן נורי קענענשיין, אז קענענשיין זאגן דס פגל זה דער שפעקען איז דין דס קנה זה דער נאר שפעקען איז דין, מיינען זיין דען נאר דס קשי קשי דין ונויידא אונג קרץ ויא דס קשי אידך אונג דין ונויידא אונג לאנג, מיינען זיין דען גיט, זיין מיינען סייא לאנג אונג סיי קרץ, זיי ווילען נאר זאגן אז דער שפעקען אָבֶר דער נאר שפעקען איז דין אונג נויידא, אָבֶר פֿון לאַנג אונג קרץ שפעקען זיין נאר גיט נוען זיין זאגן דעם וואָרט דס אָבֶר לוֹ דְבִי עֲקִיבָה האָם רבי עקיבא ויאָגט צו רבי יוחנן עד שאָנוּ לְפָדִים פֿון הקנה איינער מיר לְעֲרֵעֵן אָפֿ פֿון אַשְׁפֵּעֵקִין לְפָדִים פֿון השַׁעַר לְאָמִיר אָפֿ לְעֲרֵעֵן פֿון הָאָר, אַז קענענשיין

ולא על הלקוי הארוך. והלכה כר"ע: ב מבונס. שתי עטרות (ב) במקום אחד: ומפור. אחד כמזרח הנגע ואחד כמערב: כבוצר. לשעבר בלחטע הנתק כמבצר שהוא בלחטע העיר: הפוך. שהפך השער לזכות מחמת הנתק כגון שהנזק קדם לשער שאינו הפוך שער שקדם שער לזכות לנתק: שאין שער אחר מציל מידו. שחס על כנגע שתי עטרות לבנות אפי' מלא עטרות שמורות על מזלות על השער עטרות לבנות שלא ימאח

אכל שער לזכות אם יש עמו כל עטרות שמורות אינו מעמל. והלכה כרבי יהודה: ג הצומח מציל. שער שמור בלחטע הנתק מציל: מיד שער צהוב ובידו חשוין. שחס הוחלט כשער לזכות או כשפיון ומחו בו שתי עטרות שמורות: ביון מבונס. דשתייה במקום אחד: ביון מפור. אחד למזרח הנגע ואחד למערבו: והמשואר. שקדמו כ' עטרות שמורות הללו לנתק כגון שכשניתק

זמנין בך שפירי של פלוגי וענעקם האר איז דין. מינען ויאי בך למי קצרי דין נוייה קורץ לא בך למי פיריז און ויאי מינען גיט דין ווייך לאנג. אויף לאנג זאגט מען גיט דק: ב שער צהוב בך גאלד פארביגע האר דיגע קסמא איז קסמא כנינס סייא די צוויי גאלד פארביגע האר וענען איינס בייא דאס אנדערע ימסוי סיי ויאי וענען פאר שפרייט. איין האר איז אין מןרע גיט פון די נגע און איין האר איז אין מערב גיט פון די נגע מביצי סייא די גאלד פארביגע האר איז אין מיטען דעם גתק ושלט מביצי און סיי יי וענען גיט אין מיטען דעם גתק גאר בייא דין גיט מביצי סייא דיא האר איז פאר קערט גיווארין צו גאלד פארביג דורך דעם גתק. דער גתק איז גיווען פריער. און דורך דעם גתק וענען ויאי גיווארין גאלד פארביג ושלט הסיך און סייא ויאי וענען גיט פאר קערט גיווארין. ויאי וענען גיווען גאלד פארביג אייבער דער גתק איז גיווארין. איז אלץ קמא דבני בני יתיה אוי וזאגט רבי יהודה. רבי שמעון זאגט איי קסמא ואלא הסיך עם איז אנדערש גיט קמא שיעדען דער גתק איז פריער גיווען און דורך דעם גתק איז די האר גאלד פארביג גיווארין אפי' רבי שמעון האט רבי שמעון גיאזגט דיוואי דער דין דארף אזוי ויין פח שער לזן ווייסק האר וואס איז ארבי שאין שער אפי' מציל זיין. אויב אין אנגע איז דא ווייסק האר. און שווארצע האר. קענען גיט דיא שווארצע האר מציל זיין די נגע ויא זאל גיט קסמא זיין. גאר ויא איז קסמא. פון דעקסונען איז קסמא ואלא הסיך קען די ווייסק האר אנדערש גיט קסמא זיין סיידין דיא נגע איז פריער גיווארין און דיא האר וענען גיט טיים גיווען. גאר דורך דיא נגע וענען ויאי ווייס גיווארין. אבער און דיא ווייסק האר איז גיווען פריער ויאי דיא נגע נוערש

גיט קמא שער צהוב בך גאלד פארביגע האר דיגע וואס ויאי וענען אין אנדק שפיריז אפי' מציל מידו אויב אין דעם גתק איז דא אנדערש האר אויף איז מציל אויף דיא נגע ויא זאל גיט קסמא זיין אינו דין שלא ימאח אלא הסיך איז דען גיט וענוים אז דיא האר איז אנדערש גיט קסמא סיידין דער גתק איז פריער גיווארין און די האר וענען גיט גיווען גאלד פארביג גאר דורך דעם גתק וענען ויי גאלד פארביג גיווארין. רבי יהודה זאגט כל קסום שפיריז לופר הסיך ווא עם איז אנדערש גיט קמא גאר אז די האר איז גענערש גיווארין דורך די נגע אפי' הסיך זאגט די חזקה דעם ווארט הסיך. עם איז פארקערט גיווארין אבל תתק אבער בייא אנדק שגאפרי בו וואס עם שמיים בייא איהם לא היה בו שער צהוב עם איז גיט גיווען אין דעם גתק גאלד פארביגע האר. און דער ווארט הסיך שמיים גיט קסמא הסיך ושלט הסיך איז דיא גאלד פארביגע האר קסמא סייא דער גתק איז פריער גיווען און דיא גאלד פארביג גיווען דורך דעם גתק. און סיי די גאלד פארביגע האר איז גיווען פריער ויאי האר דעם גתק: ג הצומח מציל מיד השער הצהוב ומיד הפשוין אויב עם איז גיווען אין דעם גתק גאלד פארביגע האר. אדער דער גתק איז גרעסער גיווארין. איז ער גיווארין קמא. דער גאר האט אין דעם גתק גיוואקסין שווארצע האר. איז דער גתק שהור כנינס ימסוי סייא דיא שווארצע האר וענען ויאי גיט קסמא זיין. און סיי ויאי וענען גאר ויא איז קסמא. פון דעקסונען איז קסמא ואלא הסיך קען די ווייסק האר אנדערש גיט קסמא זיין סיידין דיא נגע איז פריער גיווארין און דיא האר וענען גיט טיים גיווען. גאר דורך דיא נגע וענען ויאי ווייס גיווארין. אבער און דיא ווייסק האר איז גיווען פריער ויאי דיא נגע נוערש

שער ראשו או וקנו כגרים נשאלו בחוך הנתק ב' שערות
שערות: ומבוצר. אם חן ומצורות כאלמך הנתק
מילות אכל עומדות מן הגל חן מילות: עד שיהא
רחוק מן הקמה. עד שיהו שתי שערות הללו רחוקות

נחם בו דמשמע נחם מחדש. ס"ט: [פ] ס"ד. א"ן כי עד
ביטא טבילותו. מ"ב. ו"מ דסא נחם בו ס"פ ס"ט שאינו
עובד. והבט מ"כ"מ דמחמתא ק"א כחכא לכתוב אפי. ולי
ס"מ וספ ס"ב מלך סתתא ל"א לפי שחכמים חתקו שערות
מקום וישאר השער בו סביב לנתק ב' (ג) ס"ט: והבט
מוד דכתיב: שבעה ימים יתקן יד

מן השערות המקיפות את
הנתק כשישור ב' שערות
וכשעפרות שסביב הנתק הן
רחוקות קמה וכשעפרות הללו
רחוקות מן הקמה מקום שתי
שערות נחשבות כמבולרות
כחוך הגיג: אחת צדובה
ואחת שחורה: נראה
שקמה לנתק דלח הוא סימן
עומאה אנטקיה ליה לחומר
דלחין מאטרפת עם השחורה
לחיל מוד שער צהוב ומיד

מיד שער צהוב ומיד
ומבוצר ואינו מציל מן [ה] הצד עד שיהא רחוק
מן הקמה מקום שתי שערות אחת צדובה ואחת
שחורה אחת צדובה ואחת [ו] לבנה אינו מצילות:
ד שער צהוב שקדם את הנתק שחור. רבי יהודה
ומא מציל. ר"ש אומר כל שאינו סימן טומאה
בנתק [ז] הרי הוא סימן טהרה בנתק: ה כיצד
מגלחין את הנתק מגלח חוצה לו ומניח שתי
שערות סמוך לו כדי שיהא ניכר אם פשה החליטו
בשער צהוב [ח] הלך שער צהוב וחור שער

הפסיון. ומתם מתינתן כ"ר"א בן יעקב דלמך בסמוך
למן דשער צהוב שקדם לנתק לא מקמח ולא מציל (א):
ד רבי יהודה מטמא. כדתק לעיל דרבי יהודה מטמא
ר"א בן יעקב ור"ש לפרושי מלחא דח"ק דלמך
אכלא כחל אינו מציל ר"ש סבר טהור ומלח קאמר
את הנתק. כיון ששער ראשון (למטה) שלם פשה ולא
מגלח סביב הנתק: ומניח ב' שערות. דכתיב ואת
ונפל אלא סמוך לנתק לא יגלה שמשיר סביב לנתק ב'
החליטו בשער צהוב. ואחר שהחלע בו הלך שער

במ"ב דר"ש נהו מדכתיב וספ
שחורו שערות ונחמו
ס"ט: [ז] ס"ב. כ"ו. [ח] ס"ב. כ"ו.

וענען גינען פרענר וויא דער נקח פהור איז שחור
בני יהודה מטמא רבי יהודה זאגט עם איז טמא. רבי
אלעזר בן יעקב זאגט אז די גאלד פארבינגע האר
איז גינען פרענר וויא דער נקח לא מטמא ולא מציל
איז דאס גיט מטמא אונ גיט קטטה. רבי שמעון
זאגט בל שאינו סימן טומאה בנתק די האר וואס זענען
גיט מטמא דעם נקח ביי וויא ס'פון פתחה בנתק זענען
ויא קטטה דעם נקח. רבי יאקב פארבינגע האר
וואס זענען פרענר וויא דער נקח זענען קטטה
דעם נקח: ה ציד גלחין את הנתק וויא זאלט מען
אפ דעם נקח. אז איינער קוקט סיט זאגט צום
כהן פארשליסט מען איהם אויף זיבען טאג. אונ
כיו סוף זיבען טאג אז דער נקח איז גיט גרעסער
גינארין. אונ עם איז גיט גינארין איז אים גאלד
פארבינגע האר. שמיטת אין דיא תודה מען זאל
איהם אפ גאלין אונ פארשליסטן איהם אויף זיבען
טאג. פארענט דיא פארהי וויא זאל מען איהם אפ
גאלין פלח חוצה לו מען גאלט איהם דעם נקח
ימניה שמי שערות סמוך לו אונ זינדיא האר בייא דעם
נקח אין זענער וויט זאל ער לאזין גוי שיהא ניכר
אם פשה מען זאל דער קענען אויב דער נקח וועט
גרעסער זענען אדער ניין החליטו בנשען זיט אויב
דער פלח האט איהם מטמא גינען ווייל אין דעם
נקח איז גינארין גאלד פארבינגע האר הלך שני
צהוב דערנאך איז די גאלד פארבינגע האר אנטק
געזאגנען וחר שני צהוב דערנאך איז דיא גאלד

הסוך ולא הסוך (ד): ר"א בן יעקב אומר לא מטמא
קהור קלחור ר"א בן יעקב סבר טהור דלמך ת"א גומר
זלעיל ססקין דהלכה כרבי יהודה: ה כיצד מגלחין את הנתק.
טולד בו שער צהוב כתיב והתגלח: היה מגלח חוצה לו.
הנתק לא יגלה וכי מה יש בו והלא כבר נתק השער
שערות מכל לך נחלא הנתק מוקף שערות כעטרה:

האר פון קאפ אדער פון דיא גארד איז אויס
געריסקען גינארין. אונ דער ארם איז געבליבען
ליידיג גרויס וויא אנגרים איז אין דעם נקח גע
בליבען זינדיא שטראפע האר פזיל ס'ד שני צויב
יהודי הפסיון זענען זיי מציל אז די גאלד פארבינגע
האר אונ דאס פאר גרעסערונג פון דעם נקח זאל
גיט מטמא זיין ס'פונט וספירי סימא דיא אפגערינגע
האר זענען פארנאכטליט אויף איין ארם אייגס
בייא דאס אנדערע. אונ סימא זייא זענען פאר
שפרייט איין האר איז אין מורח נייט נקח אונ
איין האר אין מערב וייט נקח וקטטר אונ אויב
זיי זענען אין מישען נקח זענען זיי קטטה ווייט
פזיל פו מצד אונ אויב דיא שטראפע האר זענען
ביי דער וייט פון נקח זענען זייא גיט קטטה ער
שיהא רחוק פו נתקת פקום שמי שערות סירין דיא
שטראפע האר זענען אפגערינגט פון דיא האר
וואס ארם נקח וויא דער ארם וואס זינדיא האר
קענען וואקסין. איז גלייך וויא די שטראפע האר
וואקסין גינען אין דעם מישען נקח זענען זייא
קטטה אחת צדובה איין האר אנאך פארבינגער
וואס ער איז גינען פרענר וויא דער נקח וואס
ער איז גיט מטמא ואת שחורה אונ איין האר
אשטראפע. אדער אחת צדובה איין האר אנאך
פארבינגער וואס ער איז גינען פרענר וויא דער
נקח ואת לבנה אונ איין האר אויטקער אין פזילות
זענען גיט מציל קטטה צו זיין דעם נקח: ד שני
צהוב שקדם את הנתק אז דיא גאלד פארבינגע האר

נהוב והל"כ חור: וכן בפשוין. שלא חזר שער הכוב אלא שפסה בין כך ובין כך הרי מוחלט כמו שהיה: בתחלה בסוף שבוע ראשון. כלומר לין זה שאמרנו נהוב בין שהחליטו בשער הכוב בתחלה כשהובא אל הכהן בין שהחליטו בשער הכוב בסוף שבוע ראשון או בסוף שבוע שני או לאחר הפסוד כגון שעמד בעינו ב' שבועות ופסדו ולאחר הפסוד נולד שער הכוב והחליטו ובכללו הלך שער הכוב וחזר או שלא חזר אלא שפסה הנחקה ה"ה

כמו שהיה: החליטו בפשוין: כמו שפטרם בתחלה בשער הכוב כן יק לפסד החליטו בפשוין והכא בפשוין לא גרסינן בתחלה שאין הפשוין מטמא אלא אחר הסגר: ו' שני נתקיים זה בצד זה. שיש ככל אחד כגרים חלקיו ונתקיים נמי בעית הגרים ונתקיים נמי בעית הנחקה הקדש נחקה לנגע מה לנגע כנגרים חף נתקם כנגרים ואם כ' הנתקיים מונחיה זה אלא זה ויש שית שער מפסקת בין ב' הנתקיים וחולקת אותה לבטני כמחליט המטמא: שער של אוחה השיטה: במקום אחר. כסוף שבוע א' של הסגר או בסוף שבוע ב' או לאחר הפסוד: שטמא. שהיה פסה הנחקה: בשני מקומות. שאותה שיטה נפרדה למטה ולמעלה ושלאו מאותה שיטה ב' שערות כאלמנע: שחור. למבולרות ניבהו ומלינות: כמה תהא הפרצה. אם כב' מקומות נפרלו הוי שיטת הפרצה: מקום ב' שערות. דהכי חשיבי השערות שאלמנע מבולרות ואם במקום א' נפרלו דלמא אפי' נפרץ כגרים

פארביגע האר צוריק געקוקען ובו אונ אויב ריא נאלד פארביגע האר אין גיט צוריק געקוקען געשוין נאר דער נחקה אין געקעסער גינארין. סייא וויא סייא אין ער קטמא אזוי וויא ער אין גינען בתחלה סייא דער פלון האמ איהם קטמא גינען רוקה ריא נאלד פארביגע האר פאלד אין אנהייב וויא ער אין צו איהם געקוקען ראם געלשטע קאהל גיט שבע ראשון אדער דער פלון האמ איהם קטמא גינען רוקה ריא נאלד פארביגע האר אין סוף ריא געלשטע ויגען טעג גיט שבע שני אדער דער פלון האמ איהם קטמא גינען רוקה די נאלד פארביגע האר אין סוף ריא צווייטע ויגען טעג. אדער אין ריא צווייטע נואכין אין גיט גינען נאלד פארביגע האר אונ דער נחקה אין גיט געקעסער גינארין האמ דער פלון איהם קטמא גינען לאתר חשור דערנאך וויא דער פלון האמ איהם קטמא גינען אין גינארין ריא נאלד פארביגע האר האמ איהם דער פלון קטמא גינען, דערנאך אין ריא נאלד פארביגע האר אונעק גענאנגען. אונ אין צוריק געקוקען. אדער ריא נאלד פארביגע האר אין גיט צוריק געקוקען. נאר דער נחקה אין גרע קער גינארין ה"ה ריא קטמא אה"ה אין ער קטמא אזוי וויא ער אין גינען חלליטו געשוין אויב דער פלון האמ איהם קטמא גינען טייל דער נחקה אין געקעסער גינארין הלך הפשוין דערנאך אין די פאר געקעסערונג אונעק גענאנגען ותיח הפשוין דערנאך אין די פאר געקעסערונג צוריק געקוקן ובו אונ אזוי אויב די פאר געקעסערונג אין גיט צוריק געקוקען געשער אזוי נאר נאלד פארביגע האר אין גינארין סיי וויא סיי אין ער קטמא אזוי וויא ער אין גינען גיט שבע ראשון סיי דער פלון האמ איהם קטמא גינען רוקה ריא פאר געקעסערונג אין סוף ריא געלשטע ויגען טעג גיט שבע שני אדער דער פלון

האמ אים קטמא גינען רוקה די פאר געקעסערונג אין סוף ריא צווייטע ויגען טעג. אדער אין ריא צוויי נואכין אין דער נחקה גיט געקעסער גינארין אונ נאלד פארביגע האר אין אויב גיט גינען האמ דער פלון איהם קטמא גינען לאתר חשור וויא דער פלון האמ איהם קטמא גינען רוקה ריא נאלד פארביגע האר אין גינארין דער נחקה געקעסער גינארין. האמ איהם קטמא גינען אונעק גענאנגען אונ אין צוריק געקוקען. אדער דער פלון האמ איהם קטמא גינען רוקה ריא נאלד פארביגע האר אין גיט געקעסערונג. אדער דער נחקה אין גיט געקוקען. נאר עס אין גינארין נאלד פארביגע האר ה"ה ריא קטמא אה"ה אין ער קטמא אזוי וויא ער אין גינען: ו' שני נתקיים זה בצד זה צוויי נתקיים איהם איהם ריא דעם אדערין. ועד דער נחקה אין גיט וויא גרים ושקל של שער אונ אשורה שנוארצע האר ספקת ביניהם גיט רוקה צווישין ביידע נחקים. אונ עס טיילט אפ איין נחקה פון אדערין אזוי ווי אטמא אונ קען האמ איהם פארשלאסן אויף ויגען טעג אדער נאך אקאהל אויף ויגען טעג. אונ אין סוף די געלשטע ויגען טעג אדער אין סוף די ויגען טעג. אדער דערנאך וויא דער פלון האמ איהם קטמא גינען יתד אין די האר נואם צווישין די ביידע נחקים אויס גיגראכין געריסין גינארין ספקת יתד אין איין ארם ספקת אין ער קטמא. טייל דער נחקה אין געקעסער גינארין אין די האר אויס געריסען גינארין שני מקומות אדער אז ריא האר אין אויס געריסען גינארין אין צוויי ארשער ופון דעם עק אונ פון דעם עק אין גינארין פון ביידע נחקים איינס. אונ צוויי שנוארצע האר אין גע' בליגען אין מיטען דעם נחקה שער אין ער קטמא ב"ה תהא תבדיל אויב ריא האר אין אויס געריסען גינארין אין צוויי ארשער וויא גרים נאלד ויין דער ארם נואם אין ליידיג גינארין ספקת שני שערות

שטא. שאין שער שחור מבוזר (א) וכטום בחוד הנגע כיון דלא נפרץ כב' מקומות : ז זה לפנים מזה. כגון נתק בגרים הילקי מרובע ושיטה של שער מקיפו סביב ומוזן לאותה שיטה נתק כגרים כל סביבותיה דהיינו לרועה של נתק כרובע כעשרה מקפת את השיטה של שער שזוהו שיפור הטהר המקיפו השערות המבוללות : נפרץ במקום אחד שטא. הפטימי שהרי שער שחור גדלו ואינו מבוזר לתוכו אבל החילון שחור דהא ב' שערות שחורות מבוזרות

לחוכו : מב' מקיפו' שחור. הפטימי וכו' ש' החילון שטעש שיערה נתק אחד וכתובין ב' שערות שחורות מבוזרות : במה יהא הפרצה. מ' מקומות ויהא שחור מקום ב' שערות : נפרץ במקום אחד בגרים שחור. ובה דלא לחמו נפרץ במקום אחד

(ס) דהיינו שער שחור דעב' מבוזר. כ"ט. ועפ"י דל' כתיבין זה לטעם מזה הני פסוה מנכרים טעם נכרים טעור נקט טעם נכרים טעם לכוונה. טע"מ : (ו) דתמצא טעם לכוונה לקום טעם טעם טעם דכל טעמות הני טן קטמם טעם טע"מ : טע"מ : טע"מ

קמא היינו בסחות מנגרים (ו) אבל מאחר דנפרצה כגרים אפי' ממקום אחד נעשו שני הנתקים אחד ושערות הנשארים הרי הן מבוזרות : ה' ובו שער צהוב שטא. שער נהוב טעמא כיון כחלה בין כחפה בין כחופ שטע רשון בין כחופ שטע שני כיון לחצר הפטור : גולד בו שער שחור שחור. אי נלמח לחצר הנתק חף ע"פ שאין מבוזרות ולי במשאר דוקא במבוזר דרחוק מקמת הראש מקום ב' שערות דלא לחמו : אע"פ שהלך לו שער שחור שחור. דכיון דשער נהוב חו' טעמא אע"פ ששאר השחור אבל אם החליטו כפשוין כל השחור וטעור כפשוין ואחרי כן הלך השחור חוזר כפשוין ומעמא או טעמה וכנס וחזר וטעמה לא אמרינן כיון דשחור הנתק לא מעמא : כל נתק ששאר שעה אחת. כיון שהחליטו כפשוין וכנס או טעמה שער שחור וטערו בין החליטו כשער נהוב וכל שער שחור וטערו ואחרי כן הלך השחור או מה שנסך חזר וניתק טוב אין לנתק זה קוממא לעולם אע"פ דקיימא סימני קוממא שלו כגון שער נהוב וטעוין דלא מבעיא בהני דלכך שער שחור דלכך שער שחור אלא אחי' טעמה שחור וטערו או טעל בו שער נהוב

אָרָם פּוֹן צָוּיִי הָאָר אִין יַעֲדֵער זַיִם, אִין דְּער נֶתֶק אָרום, אונ
נֶתֶק אָרום, אונ די שְׁטאַרצֶע הָאָר אִין מִישְׁען, אִין קְהוֹר נֶפֶץ
קְהוֹר נֶפֶץ מִקְּמוֹ אַחַר אויב דִּיאַר הָאָר אִין אויס גְּעִירִיקֶען גִּיּוֹאַרִין
גְּעִירִיקֶען גִּיּוֹאַרִין אִין אִיין אָרָם כִּיָּרִים אָפִילוֹ דְּער
לִיַּדִּיקֶער אָרָם אִין גְּרוּים וַיִּיא אַנְגָּרִים סָפֵא פּוֹן
דַּעסִקְטוֹעֶגִין אִין טָמֵא, וַיִּילֵא דִיאַר שְׁטאַרצֶע הָאָר
זַעֲנֶען נִים אִין מִישְׁען דִיאַר נַעַע : ז שְׁנֵי תַקּוּיָה לְאִיִּים
פּוֹה צָוּיִיאִי נֶתֶקִים אִיַּנְדֵּער אִיַּנְדֵּערִיג אִין דָּעם
אַנְדֵּערִין וְשִׁפְחָה שְׁלֵי שִׁיר אונ אַשׁוּרֵה שְׁטאַרצֶע הָאָר
סַפְּקִית בְּצִיּוּתָה זַיִם דִּירָה צָוּיִישְׁען בִּידְעָה נֶתֶקִים,
עַד הָאָם גִּיהָאָם אַנְתְּק גְּרוּים וַיִּיא אַנְגָּרִים, פִּיר
קַאָנְטִיג, אונ אָרום דָּעם נֶתֶק אִין גִּיּוֹעֵן אַשׁוּרָה
שְׁטאַרצֶע הָאָר, אונ אָרום דִיאַר שְׁטאַרצֶע הָאָר אִין
גִּיּוֹעֵן נָאָה אַמְאַהֵל אַנְתְּק, די בְּרִיִּיש וַיִּיא אַלִּינְה,
אונ קַען הָאָם דִיאַר נַעַע פֶּאַרשְׁלָאָסִין אויף זַיַּעֲנֶען
סָאָג, אונ אִין די זַיַּעֲנֶען קַעַג נֶפֶץ מִקְּמוֹ אַחַר אויב
די הָאָר אִין אויס גְּעִירִיקֶען גִּיּוֹאַרִין אִין אִיין אָרָם
סָפֵא אִין דְּער אִיַּנְדֵּערִיקֶעמֶער נֶתֶק סָפֵא, וַיִּילֵא די
שְׁטאַרצֶע הָאָר אִין בִּיאַר דְּער זַיִם נִים אִין מִישְׁען,
אַבְּעֵר דְּער אויַטווייניַקֶעמֶער נֶתֶק אִין קְהוֹר, וַיִּילֵא
צָוּיִי שְׁטאַרצֶע הָאָר אִין דָּא אִין מִישְׁען מִשְׁנֵי
מִקְּמוֹת אִין די הָאָר אִין אויס גְּעִירִיקֶען גִּיּוֹאַרִין אִין
צָוּיִי אָרָשְׁעֵר סְחִיר זַעֲנֶען בִּידְעָה נֶתֶקִים קְהוֹר,
וַיִּילֵא פּוֹן בִּידְעָה נֶתֶקִים אִין גִּיּוֹאַרִין אִין נֶתֶק, אִין
דָּאָךְ די שְׁטאַרצֶע הָאָר אִין מִישְׁען בַּסָּחֵט תַּפְּרִיָּה
אויב די הָאָר אִין אויס גְּעִירִיקֶען גִּיּוֹאַרִין אִין צָוּיִי
אַרְשְׁעֵר, וַיִּיא גְּרוּים זָאָל זַיַּעֲנֶען דְּער אָרָם וַיִּיא אִין
לִיַּדִּיג גִּיּוֹאַרִין מִקְּמוֹ שְׁמֵי שְׁעִירָה אָרָם פּוֹן צָוּיִיאַ

הפנים ושאר הגוף מעכבין זה על זה לכל הראוי לישמח כנגע
הבהרת ממכב פריחת הבהרת: אין מצטרפין זה עם זה.
כמוס שהראש והזקן מתחברים זה עם זה אם חלש וולד
חלי גרים כזה וחלי גרים כזה אין מלמסין: אין פושין

ולתמוך מראשו אלל ונמר דלון
כו' . שולפער לרעה סלפס אי
סכ"ט: (יב) ומיטו בוקן נמי
וטר"ט (כח) טור סכ"ט דקדמס
פרלות . וי"ל שפ"ט ג"כ דעס
דלל אשכ"ט איטכ"ט דעס
דמחמ"ט לא מגדלי שטר . וס"י
ט"ט: [ג] קבחת . וס"ט
לפנחת . סכ"ט: [ט] א"ל כ"י
ג"ד דס"ט וי"ט קבחת מעליו .
ס"כ יפתי"ט: [ג] איטו קבחת
כו' . שכל טד איטו געלל קב"ט
ק' דעמקוס וסכ"ט סכ"ט ילר"ט
ולס מפלח סטיו גרס סוף
וקבחת פה סכ"ט פלמו . קל"א
[1] סלמפלן . כ"ל אלוטוס
שטר נכות סטייטס . וספ"ט:
[2] אין מעלרסוט . דחסיב
קבחתו א' נבנחתו א' סלמק:

אינו דין שיעכבו זה את זה . הראש והזקן [כ] אין
מצטרפין זה עם זה ואין פושין מזה לזה . איזה הוא
זקן מן הפרק של לחי עד פיקה של גרגרת:
הקרחת והגבחת מממאות בשני שבועות בשני
סימנים במחיה ובפשוין . איזה היא [ג] קרחת
[מ] אבל גשם סך גשם מכה שאינה ראויה לגרל
שאר עיו איזה היא קרחת מן הקדקוד השופע
לאחריו עד פיקה של צואר איזה היא גבחת מן
הקדקוד השופע לפניו עד כנגד שער [ס] מלמעלן .
הקרחת והגבחת [ט] אינן מצטרפות זה עם זה
ואינן פושות מוז לוז .

הקרחת והגבחת . שתיים כראש (יב) אלל שמשפוט קדקוד
קרוי נבחת כדמתן כמזון וזינן ככתקוס שנתק חוזר ומגדל
מטמאות בשני שבועות . דכתיב כמראה לרעה שור
במחיה פושין . דכתיב לרעה טורח סוף בקרחתו לרעה
היא למד שזיקה מממאה כשער לבן (יג) . גשם . סס
שאינה ראויה לגרל שער . כגון מכה גדולה שהצטר
נעשה לנקת: פיקה של צואר . היא חוליא הראשונה של

קרוי קרחת והגבחת . שתיים כראש (יב) אלל שמשפוט קדקוד
קרוי נבחת כדמתן כמזון וזינן ככתקוס שנתק חוזר ומגדל
מטמאות בשני שבועות . דכתיב כמראה לרעה שור
במחיה פושין . דכתיב לרעה טורח סוף בקרחתו לרעה
היא למד שזיקה מממאה כשער לבן (יג) . גשם . סס
שאינה ראויה לגרל שער . כגון מכה גדולה שהצטר
נעשה לנקת: פיקה של צואר . היא חוליא הראשונה של

קרוי קרחת והגבחת . שתיים כראש (יב) אלל שמשפוט קדקוד
קרוי נבחת כדמתן כמזון וזינן ככתקוס שנתק חוזר ומגדל
מטמאות בשני שבועות . דכתיב כמראה לרעה שור
במחיה פושין . דכתיב לרעה טורח סוף בקרחתו לרעה
היא למד שזיקה מממאה כשער לבן (יג) . גשם . סס
שאינה ראויה לגרל שער . כגון מכה גדולה שהצטר
נעשה לנקת: פיקה של צואר . היא חוליא הראשונה של

בבחת] אבל נשם ער האם גינעמין אועלכע גראו אז
מען עקט דאס גראו פאלט אראם די האר אונעם
וואקסט גיט מער צוריק פד נשם ארער ער האט
באשקירט דעם קאפ מיט נשם פאלט אראפ דיא
האר אונעם וואקסט גיט מעהר צוריק פדה שטייט
ראיה לגיל שער ארער ער האט גיהאט אויפין קאפ
אזוי אמקנה וואס נועם שוין קיין קארל גיט
וואקסין האר אזוי תיא קבחת נועלכער ארמט אויף
דעם קאפ הייקט קבחת פו הקרדי השיפע לאזוי די
אינגערשטע שטיק קאפ וואס איז אראם גיבויגין
צום האלדן געד פיקה של צואר ביו דעם ערשטן
גליד פון האלדן , דאס הייקט קבחת אזוי תיא נבחת
נועלכער ארמט אויף דעם קאפ הייקט נבחת פו
הקרדי השיפע לפני די פאדערשטע שטיק קאפ
וואס איז אראם גיבויגין צום פנים עד גנגד שער
פלמגל ביו צו רעם ארמט איבער דעם שטערין
וואס דארט איז די לעצטע שורה האר [עין תרי"ט]
מקבחת הנבחת אויב עס איז גינען אנגע גרויס נוי
אהלכער גרים אויף דעם קבחת , אונ אנגע גרויס
ווי אהלכער גרים אויף דעם נבחת אינן מצטרפות
עם א רעקענען זיי זיה גיט צו נאמען פאר איין
גרים אנאנצין וזינן פושות פא לי אונ פאר פאר
גרעסערן זיה גיט איינז אין דאס אנדערע , אויב
די נגע איז גינען אין קבחת אונ זיא האט זיה
פאר גרעסערט ביו אין נבחת , ארער פאר קערט
די נגע איז גינען אין נבחת אונ זיא האט זיה
פאר גרעסערט ביו אין קבחת , נוערט גיט סמא .

אונ אויף די בארד גיט , ארער אויף די בארד אונ
אויף דעם קאפ גיט בארף ער זיין סמא הראש והקו
אין מצטרפין זה עם זה אויב עס איז גינען אנהק
גרויס וויא אהלכער גרים אויף דעם קאפ , אונ
אנהק גרויס וויא אהלכער גרים אויף דער
בארד , אויף דעם ארמט ווא דער קאפ מיט דיא
בארד זענען צו נאמען , זענען גינען ביא צוויי
באלכע גריסין איינז ביי דאס אנדערע , רעקענין
זיי זיה גיט צו נאמען פאר איין גרים אנאנצין
וזיין שוין פדה לזה אונ זיי פאר אנהקערין זיה גיט
איינז אין דאס אנדערע , אויב ער האט גיהאט
אנהק גרויס וויא אנהק גרים אויפין קאפ וואס צו דיא
בארד , אונ אין סוף די ערשטע זענען טאג , ארער
אין סוף די אנדערע זענען טאג , ארער דערנאך
וויא ער איז שוין סהור גינארין , האט זיה פאר
גרעסערט דער נקח פון קאפ אין די בארד , ארער
פאקערט דער נקח איז גינען אין די בארד אונ
ער האט זיה פאר גרעסערט אויף דעם קאפ ,
נוערט ער גיט סמא זיה תיא נקו נועלכס הייקט די
בארד פו נשם של לתי פון דעם אויבערשטן גליד
עם א באק אינן אראם דע פיקה של בארד ביו צום
גארניל : י תקבחת הנבחת אויב אויף זיי אז דיא
אנגע פממאות בשני שבועות נוערין זיי סמא וקען
בארף זיי פאר שליטען אויף צוויי וואכין בשני
מסנים זיי נוערין סמא דורה צוויי סימנים נבחת
דורה וולד פלייש ויפסיין אז די נגע נוערט פאר
גרעסערט זיה תיא קבחת , וואס הייקט קבחת ואונ

נואר: ואין פשוט מוז רבי יהודה אומר אם יש שער ביניהם אין מפסיק ביניהן. בין קרחה לזו. מקרחה לגבת ומנכתה מצטרפות ואם לאו הרי אלו מצטרפות: לגבת. ואין הלכה כר' לקרחה: אם יש שער

רבי יהודה ואגב אם יש שער ביניהן אין מצטרפות אויב צווישן דעם קבחת און גפחת איז דא האר קעקענין זיך גיט צו ואמען די צעווי האלבע נגעים ואם לאו און אויב עס איז ניקא האר תבי אלו מצטרפות

תוספות נמרא גדה דף מד ע"ב רשימי

שלישים יום איכא ביניו. סא דלג קאמך יום אטמך יום כשנס מטיב שנס איכא ביניו דלכ"ט כ' טמיס יום סמד פני וכל סוי פליג אכרייחא דכספור. סיני פסוס דנחט ג' כשני יום סמד לל סוס קלי לים ג' טמיס. וס'ת וליפס דיוס כאשון של שנס כניעים איכא ביניו דלכ"ט כ' כשנלס הווס סינ ולרכנן בעינין מפת לעט עד פסס פטולס: כדלפס ס"ג דוכמיס (דף כס) דשעוס פוסולס בקדמיס. וי"ל דקיס לסו דרכנן לל כטי מעט לעט ומוד דלכ"ט ס"ג כ"ג ס"ג למטי ג' טמיס יווס סמד וס"ג לפסוסי דלל כטינן מעט למט וסל דתנן סרק עלו נעווס (דף כע) סניולס פנתונידיס פמוסס מכת שלס פטיסיווס סמד י"ג לס קנס לל פטיס כ"כ מנדעלן יוס סמד ג' טמיס. וס'ת

ערב ר"ה. של שנה רכושית לר"מ לל הויל כת ביאה עד יום החוון של שליטת דלוח ערב ר"ה ולרכנן עד למחר דמיקלט וס כאלפון כרכיבס: שלשים יום איכא בינייהו. לר"מ מכי חיקלט שלשים יום כשנה שליטת הויל כת ביאה ולרכנן עד דמיקלט שנה כרכיבס וליכא בינייהו טובל: בשלמא לרבי יוחנן. דלמר מכי חיקלט השבועות שנה כשליטת לר"מ הויל כת ביאה נוח וס"ג דלמר רכייוחן שלשים יום דזכא קמני יוס סמד תנלי סיל פסק ארכעס רחסי

קנו רבנן דיא רבנן האבין גילערינט בת שלש שנים מתקשרת בדיא אמידיל וואס איז אלט ברייא יאהר און איינער האט איהר בועל גיווען פון נוענין קידושין. איז זיא גיווארין גיוויב דבי בני מאיר אזוויא נאנט רבי מאיר ותקמים אופרים בת שלש שנים יום אחד און די חקמים נאגין זיא נוערש אנדערש גיט אשת איש סידין קוען וואס איהר בועל גיווען פון נוענין קידושין קוען זיא איז שוין אלט גיווען רבייא יאהר מיט אפאג. פרענט די גמרא פאי בינייהו וואס איז דער חילוק צווישען רבי מאיר און דיא חקמים אפר די בני גיצי דיא פלמידים פון רבי גיצי האבין גיואנט עבד ראש השנה איכא בינייהו. דהיינו זיא איז גיקארין גיווארין צעהן קאג אין שבת איבער רבייא יאהר גיון קאג אין שבת עגריגען זיך די רבייא יאהר, דאם הייסקט ערב ראש השנה. ווארום מארגני דער צעהנגער קאג אין שבת איז ראש השנה. דער אנהייב יאהר פון פערטין יאהר, אויב איינער האט איהר בועל גיווען דעם דריטען יאהר דעם ניינגען קאג אין שבת נוענין קידושין איז דאם גופע קידושין און זיא איז אפאשת איש. און די חקמים נאגין זיא איז אנדערש גיט אפאשת איש סידין קוען האט איהר בועל גיווען אויף מארגני פון דעם דריטען יאהר דאם איז דער צעהנגער קאג אין שבת גיצי ויהן אפר און רבי יוחנן נאנט שלשים יום בשנה חשונין שנה איכא בינייהו דער חילוק

צווישען רבי מאיר און די רבנן איז אין דעם דין פון דרייסיג טעג אין אפאהר נוערש גירעכניגט אפאהר, רבי מאיר נאנט אויב זיא איז אלט צוויי יאהר מיט דרייסיג טעג. און איינער האט איהר בועל גיווען נוענין קידושין איז זיא שוין אפאשת איש. ווארום די דרייסיג טעג אין דריטען יאהר נוערש גירעכניגט אפאהר הייסקט דאם שוין רבייא יאהר, און די רבנן נאגין זיא נוערש גיט אפאשת איש סידין עס איז שוין אפאג אין דריטען יאהר און קוען האט איהר בועל גיווען נוענין קידושין, נאנט דיא גמרא פאייביה אפר די בני גיצי דיא פלמידים פון רבי גיצי האבין גיואנט עבד ראש השנה איכא בינייהו. דהיינו זיא איז גיקארין גיווארין צעהן קאג אין שבת איבער רבייא יאהר גיון קאג אין שבת עגריגען זיך די רבייא יאהר, דאם הייסקט ערב ראש השנה. ווארום מארגני דער צעהנגער קאג אין שבת איז ראש השנה. דער אנהייב יאהר פון פערטין יאהר, אויב איינער האט איהר בועל גיווען דעם דריטען יאהר דעם ניינגען קאג אין שבת נוענין קידושין איז דאם גופע קידושין און זיא איז אפאשת איש. און די חקמים נאגין זיא איז אנדערש גיט אפאשת איש סידין קוען האט איהר בועל גיווען אויף מארגני פון דעם דריטען יאהר דאם איז דער צעהנגער קאג אין שבת גיצי ויהן אפר און רבי יוחנן נאנט שלשים יום בשנה חשונין שנה איכא בינייהו דער חילוק

יחינו מוכח סס דרש"ט כ"ג דהאמר בפרק אלו נערכו נעמד און קטנס לא וססס פ"כ אסיפס דמתיניון סמיד דקטני כ"ג טיש
אכר און קסס דנעמרוס איכא למימד דלל אפי למעוסי קטניו אלל בונרוס דכסרק דרבע מיחיה (דף טו) תנן און הי"ד
ככל על נערה סטורוס עד סהס נערה ודייק ססס דהאח לאסוקי קטנס דפי לאסוקי בונרה אלל על נערה ממ"ט
אלמל נערה אפי' קטנס ומשמע אלל אסיפס סמיד דכרפיות ויחי דייק מסיפס דמתיניון דרש"ט נמי כ"ג כיון דנעמימלס לל
אסיפס כוחיס וי"ל דללו עמש כ"ג סיפ קאמר אלל דייק דחמס דססו סיקרס סכר דקטנס און לס קנס דקאפי כסיפס וס"כ
נערוס קנס לאסוקי קטניו ורבל

דסריק כס"ק דכחוכיס (דף יא) יום בשנה חשובין שנה. אלא לרבי ינאי קשיא. שנים דליכא למאן דלמר
לס קנס דרובלס וסילנס כסיפס
כנייה אלמל סיד דמתיניון כסרס דקטנס יש לס קנס סייוו
עבוס דכסר סיד דכך דכא דגירוס לא חסיפס כר"ג כנאי
דקנס ג' עניס ויוס אלל א"כ גס לענין דקטנס יש לס קנס
אללס דככסן וס"ס דסריק כסר' ד' וס' דמתיניון דאלו נערוס

דף כט) דקטני כוחיס יש לס קנס לר"מ פ"ג דססו גיורכ לא חסיפס כר"ג פ"ע כיון דפסס מפניסין כ"ג סיפ מטי דמנין
לאוקמי כוחיס מוקמינא :

דרייסיג טענ אין יאהר ווערס גירעביגט איאהר
אלל לבי ינאי קשיא אכער גאך רבי ינאי וואס ער
זאגט אז רבי מאיר האלט יא מוז אלס זיין גאנצע
דרייסיג יאהר. איז אקשיא אין דער ברייהא שטייט
דאך אז רבי מאיר האלט אפילו פאר דרייסיג יאהר
קען זיא אויך ווערין אאשט איש קשיא דרייסיג
אקשיא אויף רבי ינאי, אונ רער חילוק איז וויא
רבי יוחנן זאגט :

זוהר אסור דף צד ע"ב

ברמי יומא חלת סעודתאן כעין בני מלכא לזמנא ולסדרא סתורי בני יקרא דמלכא כמה דלוקימנא. וכד אזדמן ביה
חנא או זמנא לא סדר כ"ג תרי סתורי ככל סעודתא חד לשבת וחד ללוספיוס בני דכתיב (ט"ז ט) על שלחן
המלך תמיד הוא אוכל סעודתא הוא כסתורא דמלכא להבוא אוספיוס דלחיה ליה. וע"ד כעי כ"ג לסדורי סתורא
שלימא דמלכא והוא הייב מניה לאוספיוס. א"ר אלעזר סעודתא תליחא דשבת כד אפרע ביה אוספיוס כסקין ליה
אל סקין ליה. אי לא סקין ליה אשתכח אוספיוס דחייא מסתורא דמלכא. אי סקין ליה אשתכח סנימו כסעודתא
דמלכא. א"ל ר"ס אבוי דמלכא דארעירע ביה אוספיוס ונטל מיכלא מקמיה וסלקא לאוספיוס אשתכח אף ע"ג דמלכא
לא חלל עמיה ממילא דמלכא קא חליל ומלכא הייב ליה למיכל. וכל דא בנין דהוא אוספיוס דמלכא. וכדי רב
המונא סכא לא חייבי לאוספיוס כעמח דא וככתר מסדרי סתורא לאוספיוס. כהאי יומא מנולא חסיר ה"ד (שעיה
נח) ממנא ספן ודבר דבר וסן ספן כתיב בנין דהאי יומא כל מהימונא חתקשר ביה :

מוסר יוסף לחן הלכה פסקה

מסערי תשובה לרי דף לו ע"א.
גרגן. אכר טעמס פ"ה דברי נגן כעסלמטיס וסס ידו
דחרי כטן. פ"ה סהגן סיפ סליס אכר דכדי וסוקו
גהסוקו ולסמרטס ויזלל מוניס על חטיו סמיד על מעסיו
ומל דככסן וס"ס סמכירו כדמו סהסן עמו וכל זד עליו
כדכר וידון כל דכר לחוסס ולא נזכות וכל שגס יסיס לדון

גרגן אמר שלמא עזלי תשלום דברי נגן כסתלמטיס וסס
יהי דחרי דבן דער מענקטש וואס קריגט
שפענדיג אויף איהם האט שלמה הקלף גיגאגט
די בייד פון דעם מענקטש וואס קריגט שפענדיג
זענען גלייך וועט זיין וואלטן שלאגן און זיין
גינדיק צו זענען אין בויג הידש התרגו און האיש
איש ברבו וסוקו סמיד לתאונן וליהיבס ויסזא תלגות על
תבוי סמיד על געשיי וכל דבוי נרגן ווערט גערופען
דער מענקטש וואס זיין שטייגער איז שפענדיג צו
מרויגערין און ביין צו זיין און געפינען פאר-
דריסונג שפענדיג אויף זיין חקר און וואס ער
טוהט און וואס ער רעט גיפעלט איהם גיט וואך
על פי שחבוו בחימי התחלף עמו ולא יד עליו דבך אפילו
זיין חקר גיט מיט איהם מיט זאגנדיקייט און
האט זיך אויף איהם גאר גיט פארשולדיגט. פון
דעםפונעגן. דין על דבר לחיבה ולא ימנע לערנט ער

(א) הַשְּׁלֵחַ בְּלָבִים בְּרֵי שְׂעִירֵי צִבְאִים וַיִּבְרָא
בְּהֵן אֵז אִיִּנְעָר הָאֵם שְׁבַת אֲנָנְעֵרִיִּצִם
הִינָם זֵי וְאֵלִין פִּאָנְנֵעֵן הָעֲרָשִׁין הָאֵנֵעֵן אָרְעֵר
אָנְדְּעָע סוּת אֲנְעֶלְעָע יִבְחֵי חֲזָכִי סַנְיֵי חֲכָלֵךְ אֹנֵ
רְעֵר הָעֲרֵשׁ אִיז אָנְטְרָאָפִין פִּאָר רְעֵם הֲוָגָם וְהִחַ
דֵּא רִוּחַ אַחֵר חֲזָכִי אֹנֵ דְעֵר מְעֵנְטֵשׁ הָאֵם גְּעֵאָנְגָם
גָּאָר רְעֵם הָעֲרֵשׁ אֹנֵ שְׁעֵטֵר אֹנֵ שְׁעֵטֵר אֲנֵהִילֵו אָרְעֵר עַד
הָאֵם זֵיךְ גֵּיִשְׁמַעְלֵט פִּאָר רְעֵם הָעֲרֵשׁ אֹנֵ הָאֵם
אִיהֵם גְּעֵשְׂרָאָקִין עַד שְׁהִיבֵת חֲכָלֵךְ וַחֲפִישׁוּ בְּיוֹ דְעֵר
הֲוָגָם אִיז גְּעֵקֻקֻעֵן אֹנֵ הָאֵם גְּעֵחָאָפֵט רְעֵם הָעֲרֵשׁ
הָרִי יֵה יִשְׁלַחֵת הַדָּן וְהִיבֵי אִיז דָּאָם גְּלִיִּיךְ וְיֵי דְעֵר
מְעֵנְטֵשׁ אַלְיִין וְוֹאֵלֵט גְּעֵפִאָנְנֵעֵן רְעֵם הָעֲרֵשׁ אִים
שְׁבַתִּי אִיז עַד חִיבֵי אָנְקֵרְבֵן אָרְעֵר גְּרַת אָרְעֵר
סְקִילָה וְכֵן הַעֲשֵׂה בְּהָדָן כְּיוֹ כְּשִׁמּוֹת אֹנֵ אֹז עַר הָאֵם
אֹזוֹי גִּיטָאָהֵן בְּיֵי עֲזוֹפֹת אֹם שְׁבַת אִיז עַר אויך
חִיבֵי : (ב) צְבִי שְׁכָנָם בְּצִיֵת אויב אַהֲקֵרֵשׁ אִיז אַלְיֵו

בפניו חיוב, נעלוהו ב' פסוקין, אם אין אחר יכול לנע ל ונעלוהו שנים חיובין, יושב האחר על הפתח ולא מלאהו ויב השני ומלאהו השני חיוב, יושב הראשון ומלאהו ויב השני יושב בצדו אף ע"פ שעמד הראשון והלך לו הראשון חיוב והשני לא עשה כלום וסותר לו לישב במקומו עד ערב ולוקח הצבי, למה

וסתה וידן עלתו כמו פסוק וכולנו וכלנו נכנס חספס חכיו סליו וכוף סמכס וסכולס כי דרכיו יודים חכרי כסני כי פי סליו חלונות סל חכרוי כלל נגמו וסלס פסס סמו כק סוכ זס סכר סמחולל סל סלס וסכס סל סוכס ויקס יודיס חכרי כסני, מלח סמחולססס סמו סמחולס סל דלך סמלס סלסס מל' סמחולס סל יוסס, וסמל סמו דכרי נכנס סמחולסס, וסמל סמחולסס סל דכיס כי נכנס כולל סמחולסס סמו וסכר קדס יסכרו סמני, וספסו יסס, סוד סכר סמלס ספסס סכנס

אריין גענאנגען אין אשמוב ונעל אחר בפניו חיוב אונ אייגער האט פארשלאסן די שטוב אום שבת דער הערש זאל נים קענען ארויסקיין פון שטוב, אוי ער סייב נעלוה שנים פסורין אויב צוויי קענעןשין האבין פארשלאסן די שטוב, קענען זיי פסור אם אין אחר יכול לנעלו ונעלוה שנים סייבין אונ אויב אייגער האט נים געקענט פארשלאסן די טיר דירבער האבן געמוס צוויי קענעןשין פארשלאסן די טיר, קענען ביידע חייב יושב אחר על הפתח ולא קלאהי אויב די שטוב איז גינען אפען אן אסיר אונ אייגער האט זיה גינעצט ביי די טיר פארשטעלין דער הערש זאל נים קענען ארויס גיין, דער קענעןש האט אבער נים ניקענט פארשטעלין די נאנצע ברייט פון טיר, אונ ביי דער נייט טיר איז גינען אפען השב השני ופלאהי האט זיה גינעצט נאך אפענוש געבין די טיר איז שוין פארשטעלט גינארין די נאנצע טיר, אונ דורך דעם קענעןש איז שוין דער הערש געפאנגען גינארין השני חיוב איז דער אנדערער חייב, אבער דער ערשטער איז פסור יושב הראשון ופלאהי דער ערשטער האט זיה גינעצט געבין טיר אונ האט פארנוקען די נאנצע ברייט פון טיר ויבא השני יושב בצדו אונ נאך אפענוש איז געקומען אונ האט זיה גינעצט ביי דער נייט פון ערשטען קענעןש אף על פי שפסור הראשון והלך לו אפילו דער ערשטער קענעןש האט זיה אויפגישיקטער אונ איז אנועק גענאנגען, אונ דער אנדערער האט אציט פארשטעלט די טיר, פון דעקסטונעין הראשון חיוב דער ערשטער קענעןש איז סייב והשני לא עשה כלום אונ דער אנדערער האט נאך נים געמאחן, ווארום ער האט דעם הערש נים געפאנגען, ער האט איהם נאך געהויט ער זאל נים אנקלוספין וספסר לו לישב במקומו עד הערב ולוקח הצבי אונ דער אנדערער קעגן ויצין אויף זיין ארץ ביו סוצצי שבת אונ ער געקמ דעם הערש פאר זיה

פסוק די הייליגע פלייש משהען זיי אראפ געבען גינען, האבין זיה דאך פיל קענעןשין נים מל גלייה ווי נאך איין קענעןש וואלט דאס גיטאחן, פרוקובארין, פערין, האט געדארפט שטיין יפרו פערין, פון דעקסטונעין שטיים ישע, איין הילף

אלע זאבין אויף איהם צום שלעקטין נים צום גושין וכל שנגה ישם לרוח אונ אלע זאבין וואס זיין חקר טוהט אומבערין, פראכט ער אויף איהם ער האט דאס גיטאחן געלין והנה יום עצמו כסו עשין וחלם ויבאלי בצדה סמחא חכרוי עלי ער שלעקטין זיה פאר קענעןש גלייה וויא ער וואלט גינען פערויבט אונ צוקלאפט, אונ גלייה ווי די נידע פון זיין חקר אויף איהם איז זייער שווער, ווי זיין חקר וואלט גענין איהם פיל געזינדיגט, אונ אין אקח והיא סמכה והחלם איז ער דער שלעקער, ער שלאגט אנדערע די דברי יודים חכרי כסני ווארום זיינע בריד גיגען אריין צו גענעס אין בויה כי פי שליו חלונות סל חכרוי כסני לא נגמו וכאשר עשה עמו כק סוכ ווארום דער קענעןש וואס איז ביי אויף זיין חקר וואס זיין חקר האט גיין איהם קיין שלעקטס גיטאחן פארקערט זיה פסור סמחולס סל דאס מים איהם וויא אשמוכעס אויף זיין סכרס הארץ והנה היא גייה וקס יודים חכרי כסני אונ ער איז גלייה ווי אייגער וואס ווארפט פייער אונ זיי גידערין צו זיין חקר אין בויה מלח סמחולסס סמו סמחולסס על נדך סמלח שלח דער ווארט סמחולסס איז גלייה ווי עס וואלט גישטאנען סמחולסס, סמחולסס איז דערשטייטש קלאפין, אזוי ווי אסאךאל שטייט שקלה אונ אסאךאל שטייט שלקה, אונ דאס איז אלץ דאס עקביגע מלשון חלסני כל דעתו ווי עס שטייט אין פסוק וי האבין מיד גישלאגין אונ איה נויס נים אויב קען האט מיה גישלאגין ויבאלי אסר דברי נדנן סמחולסס עס איז גלייה ווי דער פסוק וואלט זאגן די בייד פון דעם קענעןש וואס קריגט איז גלייה ווי גישלאגין ויבאלי אסר דעם דער פסוק זאגט סמחולסס, זיי שלאגין כי נדנן כולל סמחולסס ווארום דער ווארט נדנן מיינט נים איין קענעןש וואס קריגט, נאך ער מיינט פיל קענעןשין, אלע קענעןשין וואס קענען קריגער כסו ויבשר קיש יבכרוי סמלח ווי עס שטייט אין

פון דיר, דאס מיינט מען זיי האבין זיה נים מל גינען, פון דעקסטונעין שטייט מעליה, פון דיר, נאך שטייט אין פסוק יפרו ישע די הילף וועט זיה ישועות, די הילקען וועלין זיה פרוקובארין אונ ער אסר שלח סמלח עלי סמלחס נאך האט שלחם

זה רומח לנועל ביתו לשמרו ונמצא צבי שמור בתוכו שלא עשה כלום. נבכסה לו צמור תחת כנפיו וישב ומשמרה עד שתחשך ומוחר; (ג) הצד צבי זקן או זכור או חולה או קטן פטור; המסמך בהמה חיה ועוף מן המצודה פטור. הצד חיה ועוף שברשותו כגון אווזו ותרגוליו ויוני (עלייה) פטור. הצד רבב שאין במינו צידה בבון חכמים הגיוני ויתושין ופרעושין ובניו צבאלו ח"י פטור. ר"מ שם המימיקם כגון נחשים ונחשכין מותר לצוד אותם בשבת והוא שיתכוין להנצל

למך תה ודוקה צו נואם איז דאם גלייה לנועל ביתו לשמרו ונמצא צבי שטור בתוכו ווי איינער פארשליקט ויין שטוב צו הימקען אלץ נואם איז דא אין שטוב. אונ דער הערש נואם איז דא אין שטוב ווערט געהיט פון ויה אלץין שלא עשה כלום האט דער קעניקש קיין עבירה גיטאהן נקנסט לי צפון פתח כנפיו אויב איינער איז גינעסין שבת אונ אייניגעלע איז אריין געפליגין אונמער ויין פאלע יושב וקשמרה ער שמהשג ומוסד מעג ער אזוי ויצען ביי נאכט אונ גיט געפענען די פאלע די פייגעלע זאל גלייבין געפאנגען. אונ ביי נאכט מוצאי שבת מעג ער נעמען די פייגעלע פאר ויך; (ג) היצו זיין וכן או היצו או חילה או קטן פטור אז איינער פאנגט אום שבת אאלטין הערש. אדער דער הערש איז לאהם והייקעדיג. אדער דער הערש איז קראנק אדער דער הערש איז גליי, איז ער פטור. ווייל ווי זענען פריער אויך גינען געפאנגענע קיפסע בהמה חיה ועוף מן המצודה פטור אויב אפכהקת אדער אסיה אדער אעוף זענען גינען געפאנגען אין אארט נואם ויי האבין פון דארט גיט געקענט ארויס גיין, אונ איינער דאמ ויי ארויס גענומען פון זייער געפיינקעניס אום שבת. איז ער פטור היצו חיה ועוף שברשותו כגון אנווין ותרגוליו ויוני עליה פטור אז איינער פאנגט (ער האפט) אום שבת אסיה אדער אעוף נואם זענען ביי אים געפאנגען פון פאר שבת, דריינו ער האפט אום שבת די גענדר אדער די הינער אדער די סאהבין נואם זענען ביי איהם אין שטוב. איז ער פטור היצו דער שאין גמיט צידה אז ער פאנגט אום שבת אזוי אטאף (נואם קענעןשין פאנגען ווי גיט כגון תבנים תנוון צמיון ויתושין או פרעשין וצריצא צבאלו ח"י פטור דהיינו ער פאנגט איישערקין פליגען פלייא אונ נאך אזעלכע זאכין, איז ער פטור; (ד) רמשים הפוזין די שרצים נואם קריבין אויף די אדער אונ בייסין כגון רמשים ונקבנים וצריצא בתו דהיינו געפאנגען געדרעסן אונ נאך אזעלכע זאך על די שאיין פמיתין אפילו ווי הרגמן גיט דעם קעניקש תואיל ונחשין נאר ווייל ווי בייסין מותר לצוד אותן בשבת מעג מען ווי פאנגען אום שבת והוא שיתכוין להנצל מן השבת

פטור אלוף. ר"ל כי יפירד מעליו אוכל ויזע כי לא יוכלון טעם מכהו. וזמרו רבוייהו כל מרבה כמחשבותיהו טעם מכה ליה טעם. ומעמיס רבוט טעם כפוי טעם. גם ימכסה לרם וישיב לו רעם טעם טעם. ובלגן משיב רעם טעם טעם וכו'. ופמטים ימכס על חסוי פמטים כי הם נכנס ומלם. כמנין פמלול ופרגנו כאלטליס ומלפניו כאלטליס אוטנו פוילטני וכו'. על כן היתחכם מדרג סורבנים כי נחמיבותיהם טעמי לרם על דונך כלם על ידע טעם לרם זכום לרם למוך. וסיס זקן לרם טעמי:

ועקרבים וכיצא בהו אי על פי שאיין מסיחין תואיל הקלף גינאגט ורגון מפריד איהו דער קעניקש וואם קריגט מיט קעניקשין דערנווייטערט ער פון ויך גושע פריינד היצו ליפר שלמה וייר זאנין כי יפירד פליי איהב וביצו דער קעניקש נואם קריגט מיט קעניקשין דערנווייטערט פון ויך גושע פריינד כי לא יוכלון שאת בהרתו ווייל ווי קענען גיט פאר-קראנין ויין פהגעפמונג ווארו רבויט אונגערט ברבן מבראין גינאגט אל תבנה בהרשות שלא תבא לידי הפא די זאלקט גיט האבין פיל פארדרום אויף קעניקשין די זאלקט גיט קומען צו וינד ויעמיס בבות תרגן גמיט מוכה פיל מאהל מרעפט דער קעניקש נואם האט די נאמור ביינו צו ווערין אונ קריגען מיט קעניקשין פאלייקונט ער די טובות נואם קעניקשין האבין איהם גיטאהן גם תשבה לרשי די טובות רעכונט ער פאר רעות ושיב לי רעה פתח מוכה אונ ער מוהם נאך מיט יענעם רעות פאר די טובות נואם ער האט מיט איהם גיטאהן ונאמר אונ דער פוסק זאגט משיב רעה פתח מוכה לא תמיש רעה פתחו דער קעניקש נואם מוהם צו ויין חקר ארעה פאר אטובה. וועט די שלעכטס קיין מאהל אפגיטאהן ווערין פון ויין שטוב ויעמיס תשיב כל חסדי תמוש ביהו חיה כי הם נלגים וילגם אונ אפמאהל וועט ער שראכטין אויף די חסדים פון הקב"ה אז ווי זענען נאר צו נעמען אפכהקת פון איהם זענען שטייט ווי פוסק משה רבינו האט גינאגט כי די יודין ותרגו בהאלתם ומאקרו ונאגט ח' אהנת התישין וכו' איהר האט געקריגט אויף הקב"ה אין אייערע גינאגטין אונ איהר האט גינאגט ווייל הקב"ה האט אונ פיינט דריבער האט ער אונ ארויסגענומען פון מצרים. האט איהר געמאכט פון די טובה ארעה על פן תתיבם מדרג הרגבים דריבער זאלקט דיה דערנווייטערין פון די נאמור צו ויין אקריבער אונ אביוער די נחמיבותיהם ששקו להם ווייל ויענען וועגין ויעד פירודם. רויבט ווי אלץין כל דורה גה לא תע שלום דער קעניקש נואם מענט און דעם וועג וועט גיט וויקען פון פרדיען לרין לפי גות למד לשונך אונ די זאלקט לערנען דיין צונג ער זאל אויף אלע קעניקשין געפייגען אונבות ותהי צדק אוור מתנה אונ דער נאקטייל דאס שטארקייט פון ווינע לענדין. וועט ויין דאס גערעכטיגקייט. דיין ערליכקייט צו אלע קעניקשין:

חטאת אחת ועל זה לא נאמר ושמרו בני ישראל את השבת
דמטת שמירה לכל שבת ושבת כלומר שהיב חטאת על
כל שבת ושבת ואש"פ שבת נודע לו בינתיים והעלם אחד
הוא אמרינן ימים שבתיים הויין ידיעה שאלה שאלה שמע

בינתיים שזמור היום שבת
היה אלא שלא נאמר במלאכות
שעשה זה ולכך כל שבת
ושבת שנגזרה אחת היא :
היודע שהוא שבת ועשה
מלאכה הרבה. שאלה ידע
שמלאכות הללו אסורות
ושמאן כמה פעמים כנמה
שבתות : חייב על כל אב
מלאכה . חטאת אחת
ואש"פ שחזר ופסלן כנמה
שבתות כל לא מהן חטא
שנגזר היה דהא לא נודע לו
כתיבם והא ליכא ליימיר
ימים שבתים הויין ידיעה
לחלק דמשום ימים שבתים
אלו לו לעת איזו מלאכה
אסורה ואיזו מותרת אלא
א"כ יבט ושקא לגמי חמשים
הלכות שבת והוא הדיון
שהייב שבת חטאת תולדות :
שמי אבות תלויות על כל
אחת חטאת אחת אבל אי שביד אז תולדה לדידה או שמי
תולדות על אז חטא אז מהייב אלא חטא חייבתי סופא
העושה מלאכה הרבה מעין מלאכה אחת אינו חייב אלא אחת
כגון שמי תולדות של אב אחד משום דהוי בטושה ומורו
ועושה העלם אה : ואין הלוק חטאות כהעלם אחת אלא
בגושי עבירות שאין דומים אז בחלוק שבתות לענין שגגת
שבת : ב הזורע והרוורש. הא דלא נאח החורש כרישא
והרז הוורע כדדך כל הרצן להשמיטין שאס היה קרקע
משה וחרשו וחרשו ואש"כ חור וחרשו מהייב חרשיה שנייה
משום דהוש : הקוצר . כזושים והמלקט בחלינות חייב
משום קור:המעמר. אוסף ורעים תלושים ואזכרם אל מקום
אחד : והזורר . כרחק לרוח : הבורר . פסולת בידו או
להפריש פסולת מתוך האוכל געשו שלשמן ומשום דשלשמן הוה
נפשיה . א"כ לפי שאינן בבת אחת אלא זה אחד זה : האופה . לא
היחא במשקן אלף תנא כדדף דפת קעק (3) ומיחו ומכשל שהוא
מעין מלאכת אופה היה כהוא במשקן כבממשל של זבב
תכלת וחרמגן ותולעת שני . והגמים קצרה כשוי עב על גבי
קדרה העומדת על האל חייב משום מכשול וכל זבב
החייב כנתחיתין חורע הקוצר הדש וכו' לכהו הוי כסממנין של
מלאכותיה שייכי בלמך תכלת של מלאכת המשכן : המולבנו .
מככסו בנהר : המנפצו . חוכטו בשבט אי נמי סורקו
במסרק : המייסך . חורד"ר כלט"א (3) : בתיני נירין . שטות
שני חוטיין בתוך חבין ניר (7) : המופיע . משיח חובין
הערב מעל השמי או השמי מעל הרצן לזורר הריניה :
הוקשרו והמתייר . שכן ילידי חבין חלוון שממנו התכלת
קוצרין ומתיירין אש"פמיים טייל ליוול חוטיין מרשה זו
להוסיף על זו ולהוסיף על זו ומתייר ככאן וקוצר ככאן (ה)
ותוסף וקודע נמי הוה כרישיה שכן ריעיה שאלמה עש וקבשה על נקב קטן
ועגול קריין לקרעו למטה ולמעלה את הנקב שלא
התאסר התפירה : והתופר שתי תפירות . והוא שקצרן
דאי לא קשרן לא קיימי ומתיירי תרתי משום קושר ומשום
תופר : הצד צבי . וכל מלאכת עורו סוגות כעורותיהן (1)
: המוררו והמעבדן . בש"ב מקשס ימינו מולט היינו
מעבד אלא חסיק חד מנייהו ועייל שרעוט כמקומו
שרעוט מלאכות הוא : המוחקו . מגרד שערו :
מחאתכו . מקליעו ומתחכו לרצועות כמולדים :
וכותב אות כזה וחות כזה ופסמיים טעמה ומוקה :
מכובה ומבועיר . כנאש שנתחן רודי הסממנין (1)
: מכבה בפמישי . הוא מגר מלאכת שכן אומן
מכב כדון כבמר מלאכה ואין מכה בפמישי חייב
אלא כבמר מלאכה (1) ומניא רדישא דמהה אבות
מלאכות ארבעים חקב אחת אף על גב דהדר
חשיב לכו חדה הדא אחת לאשמועינן דלפילו עביד
אינש כל מלאכות שבעלם אחת אי אפשר
שהיחייב יותר מהרבעים חטאות. דכלהו
שאר מלאכות תולדות להקב אבות ושבת
עבדו אב ותולדה לדיהו אלא חייב אלא חיה
אלא בחכשר להצניע . שהוא דבר השעוי לזורר
אדם : ומצניעים כמורה . שיש בו שיעור
הראוי להצניעו : אינו חייב אלא חיה
השבו על אדם אחד

חייב גדולה חטא שנגזרה היא וקרבן לשונג קאסי. רש"י (8)
על כו' . בגמ' יליק פעמים שהוה חייב על כל אחד וא' פעמים
שאינו חייב אלא אי על כל שבת . ומסבכרל דהיבא כדון שבת
ושבת מלכות דלויא טעמה וטובה אספורה בשבת זיוון
מלאכות דההו שנגזרה היא . רש"י (3) ארבעים חסר . א"ל וי'
לא פני ליה תנאם להתיא מעמד
כמו שהוה שמיים ופטע כו' .
הקובץ א"ל דמכין סבין
כלשונג דמ"ו פ"ג דמכות אש"פ
הקבל קמי' ארבעים יבט .
ועמ"ש : שארין : (3) גמ'
ועטמא משום דשכיחא . כר"ן .
ול"ג משום דרדייה הפת חמסם
ואינו מלאכה ס"א מה שמדבקי
נמי לא הוה מלאכה דממילא
לכאס חקב כך קמ"א . או י"ל
דחיי' למטוילי כרייה הפת
ח"ט : (ג) פ"ג רש"י והלן כו'
הסמך חוטי השמי . וי"ל
כ"מ הוא המייסך את השמי
נגזר מן המסכה הנכסיה :
(7) רש"י . וי"ל שארין מכניס
אחינו חוטי השמי כתיבין ופטע
זו ויכוד זה ויבא העבד ויחזור
עמו ועלם החמטון וידי
הטליון ויבא העבד . והיכין
למאס פריסם כר"ב כביש פ"א
מגפ' כלס וי"ל חן החוטיין
לדלוגין על הקסא ועבדוס
מנייטין קאס חוטיין ועמ"ש
דכך שילך סה הפלוג בתום
ועמ"ש חו"ט : (8) רש"י וי'
השון יש לדרקדק דלויא חייב

חייב אלא חטאת אחת . היודע עיקר שבת ועשה
מלאכות הרבה בשבתות הרבה חייב על כל שבת
ושבת . היודע שהוא שבת ועשה מלאכות הרבה
בשבתות הרבה [ח] חייב על כל אב מלאכה ומלאכה .
העושה מלאכות הרבה מעין מלאכה אחת אינו
חייב אלא חטאת אחת : ב אבות מלאכות [ב] מ' הש
חכר אחת הוורע והחורש והקוצר והממעמד הדש
והזורה הבורר והמורין וההלש והאופה
הגזוואת הצמר המלכנו והמנפצו והצובעו והמוזה
והמייסך והעושה שתי בתיני נירין והאורג שני חוטיין
והמופיע שני חוטיין הקושר והמתייר והתופר שתי
תפירות הקודע על מנת לתפור שתי תפירות הצד
צבי השוחטו והמפשישו המולחו והמעבד את עורו
והמוחק והמחאתכו הכותב שתי אותיות והמוחק
על מנת לכתוב שתי אותיות הבונה [ג] והמורר
המכבה והמבעיר הכובה בפמישי המוציא מרשות
לרשות וידי אלו אבות מלאכות ארבעי חסר אחת :
ג. ועוד כלל אחר אמרו כל בחכשר להצניע ומצניעין
במורה והוציאו בשבת חייב עליו חטאת וכל שאינו
כשר להצניע ואין מצניעין כמורה והוציאו בשבת
אינו חייב אלא המצניעו : ד חייב התבן כמלא

אלא במתייר ט"ג לקשור אלא שהוה"ט ד"ג דקדוקו רש"י י"ו
שאינו מצניען ש"פ ט"ג לקשור אלא דקדוקו מן ה"ל הלוסיף
כו' וגמ"ט ל' בשבט כ"ח ו"ג ט"ג כ"ו דבטי מחיר ט"ג לקשור
וכא דלא חמי ט"ג מוקדן כמזו במסור לקמן . חו"ט : (1) וי"ל
דקש ט"ג שביחא קפי' ח"כ ג"ב פת לטייל : [ג] והסוכה .
דוקט ט"ג לבנות . גמ' . ג"ל סוקס' דמכבה נמי לא תשביי
והקשו דר"ל למתיי ט"ג כו' . וי"ל דהתם נמי לא קמי ליה אלא
משום דבטי נהתיי שפירא ד"ג דוקא אכל ט"ג לא תשביי ויבטו
אפי' כל שהו חייב לא אילתעירן למתהיין : (4) כן נ"ו טישי' ושני
כתיבוסים ר"ס י"ב וט"ג ט"ג חסר' וליק' קטויהן הר"ן מדרש"ל
ב"ג ט"ג . חו"ט : (ה) אלו חסר' אלא חסר' א' . יבש"ט דייקא
מאלו ומניא דרישא לייב על כל א' וי' (ואפי' לא ידע לא' מסן
ככרת) ודסיפא למטוילי שובט (משום השמי מכרכל) : יצדקק

אם כבכרה : והמרגר . כבשה ואש"פ דהוי כללה חטא כינהו
כמשקן א"ג דרמי להדי חשיב לכהו כל חטא חייב
נפשיה . א"כ לפי שאינן בבת אחת אלא זה אחד זה : האופה . לא
היחא במשקן אלף תנא כדדף דפת קעק (3) ומיחו ומכשל שהוא
מעין מלאכת אופה היה כהוא במשקן כבממשל של זבב
תכלת וחרמגן ותולעת שני . והגמים קצרה כשוי עב על גבי
קדרה העומדת על האל חייב משום מכשול וכל זבב
החייב כנתחיתין חורע הקוצר הדש וכו' לכהו הוי כסממנין של
מלאכותיה שייכי בלמך תכלת של מלאכת המשכן : המולבנו .
מככסו בנהר : המנפצו . חוכטו בשבט אי נמי סורקו
במסרק : המייסך . חורד"ר כלט"א (3) : בתיני נירין . שטות
שני חוטיין בתוך חבין ניר (7) : המופיע . משיח חובין
הערב מעל השמי או השמי מעל הרצן לזורר הריניה :
הוקשרו והמתייר . שכן ילידי חבין חלוון שממנו התכלת
קוצרין ומתיירין אש"פמיים טייל ליוול חוטיין מרשה זו
להוסיף על זו ולהוסיף על זו ומתייר ככאן וקוצר ככאן (ה)
ותוסף וקודע נמי הוה כרישיה שכן ריעיה שאלמה עש וקבשה על נקב קטן
ועגול קריין לקרעו למטה ולמעלה את הנקב שלא
התאסר התפירה : והתופר שתי תפירות . והוא שקצרן
דאי לא קשרן לא קיימי ומתיירי תרתי משום קושר ומשום
תופר : הצד צבי . וכל מלאכת עורו סוגות כעורותיהן (1)
: המוררו והמעבדן . בש"ב מקשס ימינו מולט היינו מעבד
אלא חסיק חד מנייהו ועייל שרעוט כמקומו שרעוט מלאכות הוא :
המוחקו . מגרד שערו : מחאתכו . מקליעו ומתחכו לרצועות
כמולדים : וכותב אות כזה וחות כזה ופסמיים טעמה ומוקה :
מכובה ומבועיר . כנאש שנתחן רודי הסממנין (1) : מכבה בפמישי .
הוא מגר מלאכת שכן אומן מכב כדון כבמר מלאכה ואין מכה בפמישי
חייב אלא כבמר מלאכה (1) ומניא רדישא דמהה אבות מלאכות
ארבעים חקב אחת אף על גב דהדר חשיב לכו חדה הדא אחת
לאשמועינן דלפילו עביד אינש כל מלאכות שבעלם אחת אי
אפשר שהיחייב יותר מהרבעים חטאות. דכלהו שאר מלאכות
תולדות להקב אבות ושבת עבדו אב ותולדה לדיהו אלא חייב
אלא חיה אלא בחכשר להצניע . שהוא דבר השעוי לזורר אדם :
ומצניעים כמורה . שיש בו שיעור הראוי להצניעו : אינו חייב
אלא חיה השבו על אדם אחד

האניעו חייב על הנאחז חס והוליו אכל אדם אחר אינו חייב עליו לדגיה לאו מלאכה היא : ד עצה . חסן כל מיני קטניות : כגון : פני גמול . שיעורו גדול ממלא פי פרה וכמלא פי פרה לא מחייב בענה דהא לא חזי לפרה : עמיר . קטני של עצה : פי מלה . נפש מפי גדי הילכך עמיר דלא חזי לגדי לא מחייב כמלא פי גדי עד דאיכא מלא פי טלה אכל עשבים הואיל והזי לגדי ולטלה מחייב אפילו כמלא פי גדי : לחין . הראיון לאדם : בגרונרת . דוה שיעור לכל

מאכל אדם בשבת אכל כמלא פי גדי לא ליהוי לא חזו לגדי : דן ומצטרפין : כל אוכלי אדם זע"ו : חוץ מקליפיהן . שאינו אוכל ואין משלימין השיעור : ועוקציהן . וכן הפרי הוא עץ כגמלא : וסוכן . קליפת החטים הנושרת תחמת הכהישה : ומורסן . השגאר גפה ורמז"ס פי' איפכא דמורסן הוא עבה וגרוע מסוכין : חוץ מקליפי ערשין . שמצטרפין : שמתבשרות עמהן . לאפוקי הקליפות החיוניות שהן נושרות כשפוסה מהן גורן וקליפי הפול בזמן שהן לחים ומתבשרין עם קליפתן רכ"י יהודה מצטרפין עם האוכלין לשיעור גרונרת אכל יבשים לא שאין נאכלין בקליפתן לפי שהם נראים כזבובין בקטרה ואין הלכה כרכי יהודה :

התנו רבנן כמה סעודות חייב אדם לאכול בשבת שלש . רבי הרקא אומר ארבע . אומר רבי יוחנן ושניהם מקרא אחד דרשו . ויאמר משה אכלהו היום כי שבת היום דה' היום לא תמצאוהו בשדה . רבי הרקא סבר דהוה תלתא היום כבר מוארתא . ורבנן סברי כדרי דאורתא . הגא רבי אליהו כל השונה תלכות כבליום מוכתח לו שהוא בן עולם הבא שנאמר הליכות עולם לו אל תקרי הליכות אלא תלכות : ורבי רבי אלעזר אמר רבי חנינא תלמודי הכמים מרבים שלום בעולם שנאמר ובל בניך למודי ה' ורב שלום בניך . אל תקרא בניך אלא בוניך . שלום רב לאהובי חורתיך ואין למו מבושול . יהי שלום בחילך שלוחה כארמנותיך . למען אחי ורעי איברה כן שלום כרך . למען בית ה' אליהו אבקשה טוב לך . ה' עוז לעמו יתן ה' יברך את עמו בשלום :

רש"י

גמרא שבת דף קיז

תלתא היום . למנין שלש סעודות כא :

תנו רבנן כמה סעודות חייב אדם לאכול בשבת שלש . רבי הרקא אומר ארבע . אומר רבי יוחנן ושניהם מקרא אחד דרשו . ויאמר משה אכלהו היום כי שבת היום דה' היום לא תמצאוהו בשדה . רבי הרקא סבר דהוה תלתא היום כבר מוארתא . ורבנן סברי כדרי דאורתא . הגא רבי אליהו כל השונה תלכות כבליום מוכתח לו שהוא בן עולם הבא שנאמר הליכות עולם לו אל תקרי הליכות אלא תלכות : ורבי רבי אלעזר אמר רבי חנינא תלמודי הכמים מרבים שלום בעולם שנאמר ובל בניך למודי ה' ורב שלום בניך . אל תקרא בניך אלא בוניך . שלום רב לאהובי חורתיך ואין למו מבושול . יהי שלום בחילך שלוחה כארמנותיך . למען אחי ורעי איברה כן שלום כרך . למען בית ה' אליהו אבקשה טוב לך . ה' עוז לעמו יתן ה' יברך את עמו בשלום :

זוהר (יתרו דף פח ע"ב)

ביומא דשבתא כסעודתא הניחא כתיב אז תתענג על ה' . על ה' ודאי דהויא שעתא אתגליא עתיקא קדישא וכלהו עלמין כדחיותא ושלמין ומדווחא דעתיקא עבדין וסעודתא דליה היא ודאי . כסעודתא תליתאה דשבתא כתיב והאכלתיך חמלה ועקב חזק דא הוה סעודתא דשיר אנפין דהוי בשלימותא וכולהו שיתא יומין מההוא שלמין כסעודתא ובעי בר נש למקדי כסעודתיה אכלינא אכלינא סעודתי דלמין סעודתי מהימנותא שלימתא דרעטא קדישא דישרל די מהימנותא דא דלחון הוה רוח דעמין בעי"ג ובגין כך ארז כניי וצין כניי ישראל . תא חזי כסעודתי אילין אשתמדועין ישראל דלמין כני מלאך דלמין מהיכלא דמלכא . דלמין כני מהימנותא (עלאין) ומאן דפגס חד סעודתא מנייהו אחזי פנימיותא עילאה ואתחזי גרמייה דלאו מבני מלאך עלאה הוה . דלאו מבני היכלא דמלכא הוה . דלאו מורעא קדישא דישרל הוה . ויהיבין עליה חומרא דתלת מלין דינא דגיהנס הוה . ותא חזי ככולהו שאר זמנין ואתחזי כניי בר נש לחדי ולמחדי למסכני וזי הוה חדי כלחודוי ולא יהיב למסכני עונשיה סגי דהוא כלחודוי חדי ולא יהיב חדוה לאתרא עליה כתיב וזריתי פרש על פניכם פרש חניכס וזי איחזי כשבתא חדי אף על גב דלא יהיב לאתרא לא יהיבין עליה עונשא כשאר זמנין ומנין דכתיב פרש חניכס . פרש חניכס קאמר ולא פרש שבתכס . וכתיב חדשיכס ומועדיכס שגאה נפשו ואלו שבת לא קאמר . ובגין כך כתיב בניי וצין כני ישראל . ומשום דכל מהימנותא אשתכח בשבתא יהיבין ליה לבר נש שמתח אתרא לשמתח עילאה נשמתא דכל שלימו בה כדיגמא דעלמא דאחי . ובג"כ אקרי שבת מהו שבת שמת דקדישא בריך הוה שמת דלמין שלום מכל סעורוי . אמר רבי יוסי ודאי כך הוה וזי ליה לבר נש דלא אשתיי מדוותא דמלכא קדישא ומאן הדווחא דליה אילין תלת סעודתי מהימנותא . סעודתא דאברהם וחק ויעקב כלנין בהו . ולכהו חדי על דוה מהימנותא שלימתא מכל סעורוי . תאנא כהדין יומא מחטערין דאברהם וכל בניי ויקנין מה דלא כן בכל שאר חגיגין ומניין . כהדין יומא חייביא דגיהנס נימין כהדין יומא כל דינין תאכפייין ולא מחטערין כעלמא כהדין יומא אורייתא מחטערה כעטרין שלימין כהדין יומא חדווחא ותפוקא אשתמע כמתחן ותמשיך עלמין . כילאל :

הלכה פסוקה מנחת שבת מוסר

הלכות שבת מילוקט מש"ע גז"כ וגדוליו אחרונים : עניני שבת מש"ס ומררציהם ז"ה"ק והאר"י וספרי מוסר : (א) יום ה'שבת וכל התורה והמצוה שקולין באחד וכמו שכן (הבית) וכל ה' מיני יודת . ותתן לעמך חורה וצוהו ואת שבת קדשך הודעת להם . ואמר ור"ל כל המצוות ואת שבת כהשבת כהלכותו כאלו מקיים כל התורה כולה וכל המחלה וכל החטא . כאלו כפר בכל התורה כולה (ע' ברכי"ם סוף ה' שבת ומגיד

על כל ז' חג ופסח מוסר ועל ידו ז' ויבד לבשוי אור קדושת
 סגנה והוא למשל אם האדם הוא בחוץ ואם הוא פהאוס לאור
 יקבל אור כמקו חשך יחשו עיניו ולא יבסם מהמקו האור
 כמו כן קדושת הבת מ' ויכל לקבל הקדושה מהיא כדוול
 אם הוא פגום מעוות ואין אור כלשהם זכר בו כי על מי
 יבסם על שטעם אלו על סגניס כמנורא כ"ל בספרי"ל כדור: כ
 (א) ליל ערב קודש ללמוד כל הלילה עד אור הבוקר כי כן
 נמלא כבוד כתיבי האר"ץ ו"ל סגנומו כל הלילה ליל ו' הוא
 חיקון גדול ומלא לפגם הכיחי. ואם אין יכולתו להיות יעור
 כל הלילה יבסם ע"ס ביום ששש קודם אור הבוקר ללמוד
 ויחנך ויס ויליה בתורה או בחלמות ותחווים ואסו מלחא וזכרתי
 סוף מה שאמרנו ו"ל כל פסוקה נחזיר כלילה הוט כל חסד
 מאור עליו יום ואם כשהם חיי יבס אף יחא וקל לו בערב שנת
 קודש להשקיף סוף" נפש בוח ונשמה רבינא נוסם הקדושה סגנה
 כמנורא כשפי מוסר: (ד) קדושת שנת גדולה מאור כי הוא
 מניין קדושת מוסר ו"ל כל היום העולם הזה בערב שנת ועולם
 הכל ליום ששנה כמו שאמרנו י' שפרה עברך שנת. ואכל שנת
 אלו מ' שאל טרם עברך שנת מה יבסל שנת. ולכן יום ששנת
 הוא קדוש מעמנו כי אין קדושתו תלויה ביד בית דין כמו חיקון
 המעודות והלפי חסדי. וכמו שפסגה כלל ארץ שנת רימיס
 כמו כן שנת ארסיס נכס היו עמלא זכר מרוב שנת דומס לשנת.
 ולכן ראו לכל אדם אחר שחיקו כל זכרי שנת יתבודד במקשה
 כיום וישפסם נחם ששנה אכל ששח ימי המטסה והאמר כללו אם
 הוא רמו לעולם שנת אכל סגנו שנת כמנורא כחוח קבוס וכמו
 שגלו חומרים כדרכת המזון ליום ששנת בחמתו הוא יתחילו
 יום ככלו עולם וכו', לכן חייב אדם לעשות שנת דרכים
 ששם עיניו עלה ביום ששנו יום שכולו שנת. (ה) כשם ששנוול סגה
 קודם כל זכיר אדם להחזק עמוזו תחילה כנכר דיוור להעניר
 ממנו כחמי סגנונו כדוד ועלמא כך נכנס בן עדן להתדוך
 סס כל אחד כפי מה שחפיו ולחמך כמו כן כשנת האדם לחזון
 עברך שנת קודם כדי להעניר ממנו כדוכחא (ולכן זכיר לטוב
 או כששנת לעומת) ודוק בחמיו כיון שדרכים כיון לעומת
 רחמיא נכר דיוור שהוא חס. (ו) כשם ששנוול סגה אחר
 כדרכים הוא פוסק ממנו דיוור חול דרכיו סוף שהוא מלבוש
 להכניסם בעולם אם ילונס דיוור שנת דרכיו מלבוש
 כדרכיו ששנו לו מר"ח מלות עשה נגד רמ"ח איברים וס"ס
 מלות לא תעשה נגד ס"ס גידין כך בעולם הוא חייב אדם עברך
 שנת קודם להשפס מעליו נגד חול וללנס נגד סס כלכוד יום
 כל קודש. (ג) כשם ששנוול עולם סגה הוא יום הממזר עין
 לא רכנת כן חייב אדם לקדש שנת על סיון ולכן יום מגולה
 אסור לקדש עליו חלפיו צומן בזה דליתא סכחא חמס
 דלוחו יין על עולם סגה מכוסס ושמי סוף. (ד) כשם ששנוול
 סגה י' שחנול לוחו אור ככר כמו כן הוא חייב להחול שנת
 דגיס וכסר לכבוד שנת נגד לוחו וסור ככר. (ה) כשם ששנוול
 סגה שחידים לחולן מן כמו שאמרנו ד"ל לכרן נקדא קיע
 שחוקס ששחוקס יום לזריקס לעשר ללול כדור כל הוא כשנת
 זכיר ששם מפס על השולתן חתח הפס (ויס' מוחה סס כל
 סכנה) וסס' אחריה על הפס (ויס' מוחה סס עד לאחרי שתיכר
 כרכה סמוליה) והסולת כאלעזר זכר למן ספי' מוחה סס למענט
 וסל מלמטס וססן חלמטס וקדקת מקומות עשין (שפטי"ד) זכר
 למן (*) אורח חיים סוף"ל נילור: (ו) חייב זכור אה
 יום ששנת לקדשו וכחוסה סוף שזכיריו לקדש אף יום ששנת
 כשחמסס ודיוור ונמשע סוף כנגד נשמה. רוח. ונשם.
 דרכיו ממשכס סוף כנגד נשמה. דיוור סוף כנגד רוח.
 ששש כנגד נשם (כמו שניאר ד"ו כתיובס סוף ח"י כ"ל) וכוונתו
 י"ח שנקדס עלמנו קדושתה כששש (**). ודיוור ונמשע כדו
 שנקדס

ומגיד משנה שם). וכל המחלל את השבת כפרהסיא
 (פרהסיא הוי שעשרה מישראל יודעין מהעבירה. ש"ך
 ס' קנו סק"ר) הרי הוא כעב"ם לכל דבריו אם נוגע
 ביין אסורו והתבטיל שהוא מבשל אור כמו בישול
 עב"ם והפת שהוא אופה הוי ככור פת עב"ם.
 הפוסקים. ואם הוא רוקא באיסור דאורייתא או אפי'
 באיסור דרבנן הוא מחלוקת הפוסקים כוח ביד"ו ס'
 ב' יע"ש וע' בהת"ס חלק יו"ד ס' ק"ו מענין זה:
 (ב) כתוב זכור את יום השבת לקשנו מ' שויכוד את
 יום השבת בכל יום יום שאם יודמן לו קודם שבת
 דבר מאכל חשוב שאינו שוכיח בכל יום יום ורוא רכר
 שאינו מהתקלקל יקנהו לכבוד שבת. הפוסקים:
 (ב) מתקנת עורא שיהיו מוכבטין הכנדים כחמישי
 בשבת לכבוד יום השבת ולא בע"ש מפני שבע"ש
 צריך להעקס בצרכי שבת: (ג) מצוה לכל איש
 שישבסם בע"ש בכוקר לקנות צרכי שבת. ויכול לקנות
 גם קודם התפלה ולכדד שלא יאחר על ידו היה תפלה
 הציוור. ודבר שצריך הכנה יקנה ביום ח' אך רכר
 שאין צורך הכנה כ"ב טוב יותר לקנות בע"ש לכבוד
 שבת מלקנות ביום ה'. ע' כסדר היום וכס' מהרי"ע"כ
 מש"כ בענין זה: (ה) כדור לרחוץ בשבת בחמין
 שהוחמו בע"ש מפני דיו וריליו או שאר איברים.
 אבל אסור לרחוץ בהם רוב גופו ומכש"ל כל גופו
 ראסור. שבי"ו. לפיכך במקום שנוהגין להחם בע"ש
 המקוה צריך ליהור שלא י' בשבת רק מושרין ראל"ש
 אסור לשבול בו, חיי"א. ומה שנוהגין במקשת מקומות
 שמשטילין למקוה כשבת על ידו עב"ם מים חמין
 שהוחמו בע"ש זהו איסור גמור ואף שאינו רק להפס
 הציניא שיהיו מושרין ככל מקום אסור משום גזירה
 שלא תחם הטהים כשבת כדי למשך המקוה. שו"ת תפארת
 צבי ח"א ס' ט' ונו"י בשם תשובה מהגר"ש נ"ו וע'
 בסו"ט ס' קצ"א. אבל מותר לכו"ש לשפוך המ' או לשפוך
 קודם השבת כדי שיהיו מושרין בשבת. ואינה שלכנס
 לכניס בשבת וי"ש מותרת לרחוץ מקומות המטונפין
 בחמין שהוחמו בע"ש וכלדד שלא תרחץ כנגד שלא
 תבוא לרדי סחימה כמבאר ד"ו בהאחרונים: (ו) חמין
 שהוחמו בשבת אפי' ע"י דהר אסור לרחוץ בהם אפי'
 אבר אחר. ואפי' לא הוחמו אלא במקום שאין היר
 סולדת בו מכל מקום אסור כמבאר כל בו בחפוסים:
 (ז) אסור ליתן כשבת על בני פגון כלי שיש בו מים חמין
 שהוחמו בשבת שמוא ישתכחו עליו ונמצא רוחץ בשבת.
 ואפי' בחול אסור לעשות כן כפי הסכנה שפעמים
 שהם דוחחים. אבל מותר להחם כגור ולצל על פגון.
 שם: (ח) הנומל ידיו אסור להחם על האש שבו
 הנשילה לא כמעייא במקום שהיר סולדת בו ראסור
 משום בישול ואמילוי במקום שאין היר סולדת בו
 אסור משום דהיי בחמין שהוחמו בשבת דאסור ברחיטה
 אפי' ודיו לכר בדלעיל באות וא"ו. שם: (ט) אסור
 לניסו למרחץ בשבת אפי' להויע מפני עוביר עבידה
 שהיו ורוחצין בשבת בחמין ואסור מויעין אהנו. ואפי'
 לעבור כמרחץ במקום שכיול להויע אסור. שם:
 (ט) אין היתר לרחוץ בנהר בשבת שלא תענוג אלא
 דוקא לצורך שביילי מצוה ולקירי אבל אם רוחץ להקר
 נהוג לאסור. כי הוא דעת גורלי הפוסקים האחרונים
 ע' כדרכיהם: (י) כשרוחץ בנהר להשם מצוה אלא
 ליהור באלו רבויים א' יזהר לנגב גופו ויזין יפה
 כשעולה מהנהר: (יא) ישאור מים עליו ויש"מ"ל'
 אסות כדברמיליה. אבל הולך ומטר או שלג סוף
 על ראשו או על בגדיו מותר ליתן בידו ראי אפשר
 בענין אחר. והתירו אפי' לבתחילה לצאת מחבית
 בשעת

(*) המפורשים נדחקו לתח פסם מה זכר למן איכה הא סמן לא ירד כלל כשנת ע' כחוס' פסק עניי פסמים (דף
 ק ע"ג ז' חמין) וכספר חו"ם שנת ס' רמ"ס ס"ה ובתיבוי חוס' חייס ס' שנת כלל ס' ס"ק ט' מש"כ מענין זה:
 (**). וסעיין הוא כן כי בלחא חין אדם יכול לעמוד בלחי מחכנה חסי' נגע כדוד ואם מקדש שמתשנס כמתשנס

בשעת הגשם והשלג. (הפוסקים.) (ב) ויהר גם כשהוא
 בזהר עצמו שלא ישא הכיסי שעליו ד' אמות. (ג) ויהר
 בשורץ במקום שאין שם רצפה ויש שם אבנים או
 שאר דברים וקשה לעמוד ויהר שלא ישור בהגליו מקום
 עמידתו כי זהו מלאכה דאורייתא. (ד) ויהר שלא ישוט
 שם בהנדר שריתן שם כי אסור לרשום בשבת וי"מ
 כמבואר בהפוסקים. (ו) וכן ויהר שלא להשיט איהוה
 דבר כגון הקוסמין שעל פני המים להפצילו לכאן ולכאן
 כדי לנקות המים שיהיו יפים. (ז) והוא רשום שאין
 שם עירוב צריך עור ליוהר. (ו) שקורם צאתו מהמים
 יסיר תחילה המים שעל גופו לנגבם יפה שלא ישאר
 עליו מים ויוציאם מרשות לרשות. אבל בשערן אף
 שיש עליהן מים כיון דאסור רחמיה המים שעליהם
 משום איסור פוחים לא לא גזרו על זה. אחרונים.
 (יא) אכור לשוף ידיו בשבת כמלה וכל שכן בבזריה
 שקורין (וי"מ) כיון דנימוה הוי כנולד וכמו שאסור
 בשבת לרסק השלג. הפוסקים ב"י ש"י וכן פסק
 הרשב"י וה"י בכלכלת שבת דרש להתמיר. ועי' בפחד
 יצחק ערך בזריה. (יב) ויהר כל בעל הבית (ווערש)
 שיש לו משרת עכו"ם (פשוט) לעשות שבת כמבואר
 אצל חמ"ץ שבעירו כי אי אפשר לו כלא מלאכה הן
 דאורייתא והן דרבנן וכפרט בערים גדולות. ובלא שטר
 מזריה אסור. להניח לו לעשות מלאכה כמבואר
 בהפוסקים. (יג) אסור ליגע בשבת במנורה תהלי"ו
 שמת ותנדר קטן. ואם דבר תחת מונח על המנורה
 מותר ליטלה משם אע"פ שעל ידיו יתנדר המנורה
 משום דהיה מלשולן מן הדג. וכן מוקצה מותר לטלול
 על ידי נדחה. ס' ש"ח. ב' הפרמ"ג צריך ליהדר
 בשבת כביהכ"נ שתולין הכובעים (היטלע"ן) על
 המנורה תהלי"ו. (הנגנ"ל—לאבע"ה) בי אם חלה
 במנורה קמטין ל' דאסור ליטול כמז או עלה בשבת
 במבוי על גבי אילן (ע"ל אות ל') דאסור לירר. יע"ש
 והבואר בצירף אחרונים. (יד) אסור לצאת בשבת במקל
 מי שאין אצלו או אפילו במקום שיש עירובין משום
 זילתא דשבת. (ע' ש"ת בשם ש"ת גוב"י ובפרמ"ג
 ש"י א"ב במשבצות ש"ת י"ב וס"ק י"ח וברש"י בקור"א
 ס"ק י"ז ובש"ת שו"מ מה"ב ח"ג ט' ע"ד ובח"י שבת
 סוף פ"ו מנחה ח' ובה"מ מתיי"א ס' מ"ד ובש"ת
 גור ארי' ח"א ס' ס"ד ובהגהות הג' ר"פ ס' ה' חק"ב
 מה שכתבו מענין לו לריבא יע"ש) אבל החיגר וכן
 החולה שעמד מחלין שאי אפשר לו כלל לילך בלי
 מקל מותר לילך במקל כבוד. אבל אם אפשר לו לילך
 בלא מקל רק שהוא להשען עליו שילך יותר בטוב
 אסור. ולכן הסומא כיון שאפשר לו לילך בלא מקל
 ואינו נוטל אלא לישר פסיעותיו אסור לצאת בו. וכל
 זה הוא דוקא במקום שאין עירוב אבל במקום שיש
 עירוב ומותרים לצאת במקל בין חיגר בין סומא כיון
 שאינן צורך קצת. ולכן שילך במקום משום ויש
 לחוש שיפול ממחמת שרודו גשמים. וכן אם הולך בחורף
 על המים הנגללים שקורין (איזי) מותר גם כן לצאת
 במקל במקום שיש שם עירוב כמבואר בהפוסקים
 ואחרונים. (טז) אסור לשפוך לתוך חמץ שאר משקים
 שיהרגו גם כן חמץ. ש"ב"א. (טז) יש ליהדר בשרוצה
 לפתוח תיבה או כלי שיש שם זבובים שימירחם תחילה
 מים. כי באשר הוא מרחם המה נצודים שמה. ומכל
 מקום אינו צריך לדרקק ולבדוק שלא ישאר שם כלל
 אלא יפריח מיד בשרוצה לו. ש"מ"י. (יז) אסור
 להוציא רוב ואפילו רוב שבין השניים אסור להוציא.
 וכן אסור להניח על המכה רשי' המוציאה לו וליחה.
 וצמל שכן דאסור לחדוק את המכה להוציא דם או
 ליחה. (ע' מג"א ס' ש"מ"י ס"ק מ"ז ומי' ש"ת ס"ק'
 וס"ק

שקדש נפסנו וזוהו ושמתו מקדושת הסם יח'. (ט' נ"ח)
 בשער הקדוש (חלוף). (י) או לשון ספר חרדים עיקר מין
 הכיסי כלל ישראל כחומר ושמתי כחוס וכן ס' הכיסי' מין
 כסוקו כי ס' ארלין מהלך בקרב מחקר קרב הוא בלב כחול
 נחלש' מחקר כחמ' ארלין קוסף וקדק ולא יראה כך
 ערות דבר וכך כהחיק. הלך כחל קודם חריו חלוי ממוגר
 לסם נמחשכס ודבור ועפסם מאלא מחריב המקדש וחזי וסם
 כמחריב מקדשו של מלך לכל יום י"ש וחכרו וכן לכל וסם
 (ומכ"ס כי"ס הכנה) עיין שם. ואחיה נמדדש פסיקתא אומר
 להס הקד"ש לנדיק עולם אע"פ שזכרי תורה הכיסי סס
 עלכס לא יפס עטיסם שחסיסו לחורו ולא חיתסם למלכוטי
 שבוטס מלטי שכל המהכס למלכוטי חיי נעלמי מעיד בו לטובס
 כחמל (מטיס ג) לכן חכו לו לחוס ד' ליום קומי לעד חללו
 שנלשערו על דתי חכרס ועל היכלי שמש כו' יע"ש וחכרו:
 (ח) נחלוס דר"ס ס' כ"ו מהלל שנתח אע"פ שי' בידו תורס
 ומע"ט חין לו חלק לעולם כהל. ובמכילתא (ס' הירכו) כחז
 זכור חל יום הכנה וכגדו כחור אל תעס. מגיד הכחוס שכל
 מי שמהלל אל סכבס מעיד לפני מי כחמ' וס' הטולס שלח
 ברא עולמי כשכס ימיס לעד נח כשעבי. וכל מי שמכר חל
 הכנה מעיד לפני מי כחמ' וס' הטולס ככרס עולמי כשכס
 ימיס ונח כשעבי. (ט) ומתרחס אל סכבס כי קודם חל לנס'
 מגיד שככס מוסס קדשכ על ישראל מה לשלוי חסונו עולס
 כחול שומר אל סכבס מה לשלוי בטל ממלכוטי מעיד למי
 כחמ' וס' הטולס שכרס אל עולמי כשכס ימיס ונח יום
 כשעבי וס' כחול אומר וחסע עדי נחס ד' וחי אל. ס' כ'
 הכס: (י) שמה יתיכס נתן הקד"ס כחלס ערס שבת ולמולאי
 שבת וטילי חוסס הימנו כחמל שבת ויפסס כיון שכבו יו' חרס
 נפס. כ"ס דף ט"ז: (יא) לשון אומר חרס נמדדש כהנלס
 (טז) ע"ג וס' נחמן נפס יתיכס נחוסס כחלס שבת, סכבס,
 ח"י מלי נפס יתיכס ו. אחר ליה דות כקודס ששורס עלוי
 ומכרס לחלס ככחז קודס ככתיב המללסס וסול שחחור רוח
 שעתיד לשרוס על הכדוקים לעמד לבוץ עכ"ל. ועי' בהקדוסיס
 (דף מו ע"ב) מ"כ"ס שם גס כן מעיניו ח' כחוק יע"ש:
 (יב) ככרל"ס ס' ח"י. וכל מי כסווס שומר חל שמש כעוב"ז
 הקב"ס מחל לו כל עוונותיו שח' יע"ש (זו שומר שבת כחלון
 ח"י מחלון חלל מחול לו כלל עוונותיו על כל עוונותיו:
 (יג) חל סול מרניו תורס לרביס כיוס הכנה דורש לסס חוקי
 ארליסי ומחויי ארליסי חלקו כי כול זוכס ומוכס וזכרו
 גדול כי חין ל' כבוד יום הכנה גדול מוס וכן כשעבי שכו
 גדול וסול כבוד תורס קדושס וליוס קדוש. כד"י:
 (יד) כל ישראל שחיו מדקק על הכוללות יום הכנה דכרסי
 מוסס וקדוסיס חן לו חקס עס ישראל הקדוסיס וכל סם ככרסי
 וסול נוף ומרוחק מן המללסיס הממויסיס על ככרסי יע"ש.
 וס"ק ס' ויקהל: (טז) כס' חסד לנכנסס ככרסי שני נכס
 ל"י כחוס ס' חס לבשו דע שיש חלסי חסו וסול חלל נכס
 כלדו וס' חלס שזכס חלס ורבוט וס' חלס שזכס ס' לנכנסס
 וס' שזכס שלשלת כחול: וס' ישרון של שלשון ככרסי וס'
 שלח זכס כחול כן נכס כלדו חיוו וס' ככרסי חלל לנפס יתיכס
 כי לא רביס יכמו. ולפתוח כולו לעלמ' זכוסס לנפס יתיכס.
 דע כי נפס יתיכס שעת יחלס סול ככרסי ככרסי ורביס
 למחול כסס שמוקן לככס שלחן ערוך ונר דולק ובעל הבית
 מקושט ומלובס ככרסי שבת. ונכל יכלנו יראה לטול וסול
 משבת וסול ח' יכולת חיו ע"ל' ירחוק פסוד יורגלו
 כמיס חמיס וס' נכנסס (כנפס יתיכס) ככרסי כנפס כנפס
 וע"ש וכן יתיכס הירכו וסמס. ועי' ככרל"ס י"ל סדר חלס:
 (טז) דע צריך לתקן סעודת מנולאי שבת. ס' כרס' מלוס מלכס)
 וצריך חסר הכרס לערוך שלחן יפס לוס כי צריך לככס ככרסי
 יתיכס ככרסיס כמו ציחלס. ומי שלח סעד מנולאי שבת
 ככלו לא יתיכס סעודת מנולאי. ועי' ככרל"ס וע"ש כחוק
 מה שכחוס כענין זס עיין נפלה ווסל: (יז) ככרסי זכס כל
 חלד לפי כתיבתו להסיו אור גדול כחוסס (כמבואר כ"ו ככרסי
 מוכר

שיוכל להכנס מהשנים טובות אין זה כי אם רוע לו שיעיב

אומר צוהר) ועל כן זריכו לומר אז ביותר מן הכעס והקפידו
 כמנהגו חומר עון וכן בחקוקי שום בחינת לא תעברו אש
 וכי כי מתחת גזל הכנת אור יוכל לטות לשמועם כשכור
 גדול מכפי מעשיו טעוים וזלי נוער בו אש המורה נכחית
 אורייתא דקא מרחמת י' ואפי' שאלו מוחיו מהיישבה כזכה
 ונחת עם דקדקו וזו ארץ דעמו וזמא ועשורת עם סבירות ונכקל
 לו כלא לכלל כעס וקדוה וע"פ זריכו לומר מזה כי זה
 מונח בקדושת הכהנים ה"ו. ואפי' כח"ה כאלמת אורייתא דקא
 מרחמת עין חיה וזו אכל בשבת קרין עם סוף להיות
 שבוש ונחת וצלוטם ועולם עם כל סבירות ממתת גזל ויקרת
 קדושת הכנה שקולת ככל סחורה והמנוח כמנהג כל זה
 כספרי מוסר הכהן: (וח) נכל יום הכהן מולחין בשבת
 האדם מוסיפם בעת שפי' רגול בעולם יום לנכות וכן נתחפפה
 מו"ש המהרש"א מחמתו אמו שלא להכניסו ליהיבם והמהרש"א ממחמתו
 אמו להכניסו על כן יוסר מאלו בחסות שבת בין כענינה
 ובין גישה. ספר הכתוב: (ט) הכהן כלה הקב"ה את
 נשמתו ונת לנרצח את גוון הקדש השבת ולא כדקא ללמדך
 דקא חזן שאם י' יד האדם חזן טוב וזו מרגלוות ערב
 שבת עם הכהן (היינו דבר שאסור לנטול אז במקום שאסור
 לנטול) אומרים לו הלא עבדתי שמי שבת וז' סעולם
 כן עטוק כדבריו של עולם ונרא אש נשמתו וכל לנרצח את
 גוון הקדש השבת ולא כדקא. כדאשית רבה פ"ז י"ט: (כ)
 קרין יוסר מאלו כענוג שבת כמנהג מזה בכל הספרים
 הקדושים וע' בס' עשרה מאמרים לרמ"ה מפא"מ מ"כ בענין
 זה והדברי' כדון זה לשונו בכל המענה את השבת כאלו הוא
 מוכר לא הקב"ה שאסור וקראת לבשת עונג לקדוש ד' מכוונד.
 ומוכל הקדוש הוסיף גירט מעונג שבת כאלו גזל
 לכנישתו, והיונה מאז ינונה להשיב הגזילה אשר גזל ועטוק
 בחוריה ומתנועתה ומתנוח לא תעשה י"ט, וזכור: (א) נמדרכ
 בין חלק הכהן ו' ישי שבתה וגם לכבושה י' ימי מילה אזור
 לפניו רכש"ו אפי' ארץ יד ישראל אלא נעוה כללו כדאי שמתחת
 עתים יע"ש: (כב) אם גדלה ושבגה מעלות סוהרה מלדכ דכריס
 נטלים כחול בשבתו מזה הספרי מורה ונראה שם ראשית
 חמתה סק' ומשכ"ל שצריך לומר מלדכ דכריס נטלים כיום
 השבת כי ידוחה כזה קדושת יום השבת ומזו ע"ה על זה, פסח
 דוחה את השבת"י פ"ה סה (המדכר דכריס נטלים) דוחה
 את השבת כיוון שדוחה קדושת יום השבת, ואשר מי שיוכל
 לומר שאל לדכר שבת כי אש נלשון הקדוש (ע' צוהר סק'
 פ' מקן וכפ' הכוונות) ומי שחלגה על הכתמר מלדכר דכרי חול
 שבת כי כספרי עשנו גדול כפי זה דוחה לקדוש רגלי מתיחין
 דזון להמך, ואר"ל (בבלי שבת ק"ט) מנין שצריך כמעשה
 שנאמר דכר ד' שמיס נעשו, ונירובלמי שבת פט"ו, שבת לד'
 שבת כ"י מה הקב"ה שבת ממחמר אף אחס שבות מלאמר
 שבת כ"י שבת הקב"ה ידע את עולמו כן נתחמר ושבגה שבת
 כד' דייחיהו סומטיס, גיד ומזה, ומכל שם שאסור לדכר אפי'
 נלשון הקדוש שאור וזו אש חילוק כלל, וכן לא יטייל בשבת
 במקום קיבוץ כסוהרים שקריין (בענין א"ה) אלא שיהי דבור רק
 לשמוע הקדוש כמנהגו הכתובים: א"ה (ג) אלוה דשבת
 קרא דשבת דכל פטריה מקבילין דין מן דין וללוה דכר נש
 מקוללת בשבת דק' ז' ע' (הייקוי זכר קיין א"ה) ועל כן
 כחון כספרי (וע' בס' פטריה לרמ"ה ועל ספ"ק) שיהיה שבת
 לכריה את עמנו בכל הכוחות להפגל ככוונם כדאף ואפי' על
 ידי קדושת יום השבת יתעלו עם כל השתולש על ימות החול
 הולתים כשלימות יע"ש בדבריבס י"ל (כד) שבעה מן חורש
 קרא הקב"ה לישראל ואמר להם בני מקה טוב י' על בעולם ואפי'
 מוון אותה להם לנד בעולם אם תקבלו את הוריה וזממנו את
 נשמתו, משנין ואומרינו לפני רבנו של עולם איזו מקה להם נותן
 לנו את שבוש את חורשך, משיב הקב"ה ואומר להם יום סעולם
 סבה, משנין ישראל ואומרים רבנו של עולם היאלו דומה של
 סעולם בעולם, משיב הקב"ה ואומר להם זה שבת שהוא אדם משמים
 על סעולם אדם שבוש שבת, ואומרו דרינ קב"ה: (כס) י' ע'
 שאל את בני ישראל ומה חסותם לנפוק כל לבנה סוהרה
 י' כמו ארץ שפילין ודומה, ועל ידי השענוג, ישי להכמה

וסי' נ"ג ובהו"א ונ"א (כלל לא ובלל סט) דאין זו
 מלאכה שאין צריך לגנוב ע"ש וברש"י מי שכ"ה ס"ג
 ובגליון שם: (יה) מי שיש לו מיתווש בעלמא הוא
 מהחוק והדך כמו בריא אמר לעשות לו שום רמאה
 אפי' בדבר שאין בו כוונם מלאכה. ואפי' לטוך בשמן
 בין בעצמו בין על ידי אחרים ואפילו על ידי עובד'
 אסור. שם: (ט) כל אורלים ושמשים שהם מאכל
 בריאים מותר לאכלן ולשתותן לרפואה. אע"פ שהם
 קשים לקצת דברים ומזכה מלחא דלרפואה עביד
 אפי"ה שרי, וכל שאינו מאכל ומוקף בריאים אסור
 לאכלו ולשתותו לרפואה. שם: (ב) מותר לאכול
 שרפים מתוקים (ועפ"ל) ולגנוב ביצה חיה כדי
 להגעים את הקול ואין בו כוונם לרפואה כיון שאין לו
 מכה בגרונו. שם: (ג) החושש בשנינו ביימא
 בעלמא ואין לו צער גדול (ע' פאות ב"ב) לא יגמיע
 בהן חומץ או שאר משקה לרפואה ויפלוט את המשק' אלא
 מגמע בולע או שובל בו פיתו ואוכל כדרכו וכן החושש
 ברגונו לא יערינו באיורו וישיק אכל בולע ואם
 נתרפא נתרפא. שם: (כב) כל מכה שכפנים
 הגוף דהיינו קו השפה ולפנים וגם השניים בכלל והיינו
 קלקול שבתת מכה או בועא וכיוצא בזה מחללין
 עליו את השבת ואין צריך אומר שאפילו און שם
 בקיאים והחלה יהיו אומר כלום עושים לו כל מה
 שרגילים לעשות באיור אבל בשויעדים ומכריס
 כאותו חולה שמתמיו ואין צריך לחלול שבת אין
 מחללין. מיושבים אין נקראי מ"ה: שם: (כג) מי
 שחושש בשניו ומצטער עליו מאד עד שיהיה ממנו
 כל גופו מותר לומר לעבול' שוויצוא אבל לא לישראל
 דהמוציא שם לרפואה חייב. שם: (ד) אסור להניח
 צוק ואבל על המכה להוציא ידוה דם. שם: (כה) מי
 שאחזר שם בקיובין אחר מיד. וכל שקיור ע"ה וישנמן
 עושין לו מדה להחתום אפי' בחקופת היזן. שם:
 (כו) המכשל בשבת בשכיל חולה שיש בו סכנה אסור
 לבריא לאכלו בשבת. אבל למוציא שבת מותר מיד
 גם לבריא, ורואק אם בשלוי ישראל אבל עובד' שבוש'
 בשבת בשכיל חולה אסור התכשיל כמוציא שבת אפי'
 להחילה עצמו אם אפשר בתכשיל אחר שמום בייחול'
 עובד' שאסור והכלבים שולחתי אחר מעת לעת, הפוס'
 (ע' פרי חדש ויד' ספ"י ק"ל): (כז) ציצין שהן כמין
 רצועות רקות שפירשו מעור האצבע סביב הצפורן אסור
 להסירן בין בבלי בין ביד בין בשנים. וצפורן שופרש
 וזו: וקרוב להנתק ומצער כותח להסירו ביר אפילו לא
 כבלי. ואם לא מרש רובו אסור להסירו אפילו ביד.
 שכ"ה: (כח) בשר שלא נמלה וזל יום ישי שלן
 בשבת שאם י' דיתוחה יהא נסחר אסור להדיחו על
 ידי ישראל אבל ע"י עכ"ל מותר להדיחו שם: (כט) אסר
 להשתמש בשבת באיולן כלל בין שהוא לח או יבש.
 ואפילו אם פס הליו על האיולן דהוי צדדיו אסור ליקח
 דבר מן הטל אלא אם כן הטל היה בידת חתוקה
 באיולן דזה נקרא איזר צדדיו דאן מותר ליקחמה שמונח
 כסל אבל לא הטל עצמו ואסור להשען באיולן האין
 הוא דק שמניד על ידו אבל אם האיולן הוא עב מותר
 להשען עליו. אבל מותר ליגע באיולן אפי' ליהנות דק
 (כי אין איסור ליגע במקוצה) ועלבר שיהיה שלא יגנדרו
 הפוסקים: (ל) אם עלה על גבי איולן בשבת אסור לירר
 מהאיולן עד למוציא שבת דקמטוהו חכמים (ע"ל אות
 י"ג). אבל בשוגג מותר לירר כרי שלא ישיב שם
 באיסור. אבל כל שהניח שם אפילו בערב שבת אסור
 ליטלו שם בשבת. איהו ארין נמוך משלשה ספחים
 ויש עליו פירות נתחמך בהן זה הפיר מוגדים אבל
 התמרתה ישראלן בכלכלת שבת מתיר להשתמש עליו
 וע"ש מש"כ בענין זה. אבל מותר ליקוח על גבי עשבים
 ואין בזה מושום משלול דמלכות מוקף. ברבלי מותר.
 וכן מותר להשתמש בהן דלא גזרו אלא על גבי איולן.

שם. וע' ובתוס' שבת ובחיי"א שחולקין על הפ"ו שכתמיר בניני וירק וע"ש: וענין להשוות על גבי דרעים כשבת דעת הפוסקים והאחרונים דמורה משום דרבלי שורף את הדרעים ואינו מצמיח אולם חת"י כבי"ש בתב דברכתמ' (קאמנ"א) מצמיח ש"י גדולם הם טובים מאוד לזבל הקרקע א"כ לפ"א אמרו גדולים רחוי כמזבל ולודות חורש וצריך לומר שנשתנה המבע, ויש להחמיר כספק דארויתא. ובינונת שלנו ש"י בהם מים יש לאסור לשפוך על גבי דרעים כמו ש"י גדולים ובכ"ה הפמ"ג דבמע"ז ושכר שיש בהן כים יש לאסור ממוס דרבויא מצמיחין ובן בשאר משקין יש לוודר. מג"א ושי"ט. ולבן יש לוודר מלשנות בגי'ה כשבת דבקטשי אמשר ליוור שם משפחת שיורי הכנס ועוד יש איסור אחר. והיינו מלטול בגינה שהוא יותר מצי' אמה בארובה ורחבה כמבואר בהפוסקים ואחרונים מימן שיה' יע"ש. (ל"ב) אמרו לפנות בשבת בשרת שנחתרשה ועומדת לרועיה ויבוא להשוות גומות היינו שישול משקין בגבושות לקנה בו ושדו בתר הבי בגומה דבל אסוינו גומותבשרת חייב משום חורש ובבית חייב משום בונה. ומבל מקום לא גזרו בבית דמילחא דלא שכיחא הוא שיפנה ברקעתי ביתו. ה"י. פמ"ג. או שיהיה בביתו גומות או בגבושות דע"פ הרוב רקעתי ביתו חלק ולהיה לא גזרו בו רבנן. מג"א פמ"ג. מה"ש וע"ש יע"ש. אבל בהרשיה שניה שלאחר זריעה מותר בשדה שלו. אבל בשדה חבירו אפילו בהרשיה שניה אמרו. ואילו בחול אמרו מפני שרריסת הרגלים נוזק לשרה ומפסדו. ש"ב. וכמו כן אסרו אפילו בחול לעיבור על שדה חבירו להחמבל בה בשעה שהיא עומדת בקמותיה שלא יזיקנה בעין הרע (ע"י בת"י) ס' קג"ד שיע"ח וע' בוות"ח פ"ד במברר ע"ה"ט והובח היום כבבוכי השמים לרוב יעוין שם: (ל"ג) אמרו לקרות הציטונג כשבת ואף שכחובין בלשון הקודש מפני שיש בהם ידיעה ומש' ומתן. שעת"ח. ושלחן ע"י ששים. ובבלתי שבת. ויסוד יוסף. וע' בשו"ת שבת ועקב ח"ג ס' ב"ג מש"כ בענין זה. ומליצות ומשלים של שיחה חולין ורברי חשק. וכן ה"ה ספרי כלהתחא אמרו לקרות בהם אף בחול ואף שכחובין בלשון הקודש משום מושב אציל ממוס אל האיליים לא תפנו אל מדעכם. וס' וסימון וס' ויחסינו וספר שבט יהודה אין בכלל זה ואפילו כשהם בלשון המדובר מותר לקרות בהם כי מהם ילמדו דברי מוסר ויראה. א"ר ושי"ט. ומבל נזקם גם באלו ראוי שיהי' להרבות בהם (רש"י ושי"ט) וספרי חשק כנון אורח ספרי כשקראים (ראמ"ה) איבא עוד איסור גדול לעיין בהם אפילו בחול משום מגרה ידה"ר בגפשיה. ומי שחיברו כפי שהעתיקו אין צ"ל המדפיס והסוחרים בספריים כאלו המחייבים את הרבים ואין מספיקין בידם לעשות תשובה. באבות פרק ג' משנה ח'. ואור"ח גדול מחמטאי אדם יותר מההרגו שההורגו גם בעולם הזה וחמטאיאו הוא גם בעולם הבא, ועתידיים אלו יתור על זה דין וחשבון. ובל שאמור לקרות בו בשבת אסור לעלל'ה בשבת. תפוסקים ואחרונים. (לד') יש אומרים דאסור ללמוד בשבת ספרי הכמות ב"ה דעת גדולי הפוסקים רמב"ם ור"ן ושי"ט. ולפ"א ג"ל דה"ה חלק ראשון מספר הכרית מהחכם ס' מוילינ"א) ויש מי שמסיר וכן הכנהגו אחרונים. וכתב א"ר דמ"ר ראוי לכל ירא שמים להחמיר שלא ילמוד בשבת רק בדת' תלמידין לאדם קדושה וכמ"כ זכור את יום השבתו לקדשו. וממילא יתקן בו חכמה ג"כ ומש"ש ערות ז' נאלמה מחיבת פתו ועיניו בשבת מוסר מה שהאר"י בענין זה והשם יתברך יוכנו שנוכה לקדש את יום השבת אכזה"ך. ביול"א ויול"א"א :

מעניית מנות חלו לכבוד הכוה"ק ית' על ידי אס' יש הדוכות לכמה לחות כנוסע ד' לעיור לנזח וכו', ויש עוד מנות יש כסס תחוב וכנאל לגוף גם כן כמו האליה וסמ"ח ככתב וכדומה, והאלס צריך לכבוד החותם כשמיית כשעת עשיית מנות חלו חלו יאשר רק כדי לקיים מצוות סבוכה ולא כשניל האסוח כלל, וזכו יש הדוכות לגוף גם כן כדרי שיוכל לנזח על סצ"רגה עם כשמה, קדושת יום יואל ע"ש צאור"ך (כו) ככל עכר שנת כשיתחל מקדשו למט' המחסים למעלה ממנה מאלכיו ומצריים ואומרים הכינו כסאות, מי רחש חרס וזת נקי' מאוח' שלו לקעים, והכמה חרס וירדע לנזח על גבי חרס ואוח' כשמה אחר התקספי יום השנת בתורס וחדש נה כוס מרות כמה שמה עזבה נה הקב"ה, מחאפ' לכל המהות סל סמליל' שלו ואומר לכס שמת' על החדש כחדש בתורה יוסם נשמת פלוני, כלס מקציעים אוח' החידוש והכחוס הקודש מהלשנות ככניסוס ומתנינס מרוב דרוס, ומתלפס ספריס: (ל"ד) חיוקן למי שירלס שמתדכר תמיד בענתוהו ויתברך כיו סיראס כשרת ככל יום קדוש על קדושתו וקדש את עמו ככל יום ויום מעין יום השנת, ומשין על עמו כלל יום ויום קדושת השנת, ויחאוס יום יתן שניוח מסרס השנת הקודש על שיהיה לו נשמה יחירס ותוססת קדושת סנו להנהגו על יוצר כרע שלל יחי' לו אפס מרוח חלי, אור כגנת' סו ככר יע"ש צאור"ך: (כ"ח) חי אפס לקבל הקדושת כיוס השנת קדש אל על ידי הכינו כאלס עושב כל שנת מי החול דהינו יום חי' לעבוד את' ד' נחדת אהכס וחדס, ויוסי' ג' נחדת ירכס ויוסי' ג' נחדת ספאלת סו כולס עד יום השנת שנו שלמות קדושתו, וחסו נחית' מהה' כשנת לבנה", וסנס כמו שאלו רוחים שאלס העשירי אשר יס לו כל מעין על שן שמתדכר סנו כשנת הקודש גם אל חס המלריס טניס אשר לא הכינו כלל כלאו על יום השנת כמו כן סוה כזיקוק גדול הדור אשר הכין אל עמו כקדושתו כל ימות השבע על כבוד שנת קודש סוה מונח עמו כפוליס חליו וספוחיס ממנו אשר אין לל' ידס לבני' הכנס כלאו ממתת שחין לסס כל כך כשנת על כל יום סס כוללס גם כן על קדושת סלויק לקבלת קדושת וכו', וזכו סמליו ר"ל עשב שנתך חול בלומר סכן את עמך כחול לבדוד שנת קודש וזו חלל המטרך לבדיו כלומר כלומר חטורן ישיעות מי שגדול ממך שאלו יומין אוחך חלל סהי' מוכן בעמך חל קבלת קדושתו, ועודת סיראל' ס' מספטיס יע"ש צאור"ך: (כ"ט) האלס סמור שנת סכלתו נשכס אוחו חדס כמו כסל' למכרנט להס"ח, ולסוכן נקד' כשנת מנוחס, וכחצי (מהלס קל"ב) זחת מנוחתו עד עדי וכללו שמו ית' נח על האלס סוה וזכין עיו חול על כסלו, שערי אורס: (ל') שנת סוה נחיתס אשכס יומי כחל כס נחיתס ירכס כיוס, וזמתת שחיקך שליות ירכס סוה כסחות מקור אכנס וכו', על כן חלו מוסס ימי החול על ידי השנת, היום יוס רלסון כשנת' וכו'. וסוה כיו לקרי' כשנת יומי החול שגס נתיי' החול יחי' אכנס ויהי' ירכס מוחר כחיתס וכו' יע"ש' נוטס' אלוהי' ס' וחס: (ל"ז) שנת כוז חיתס תסוכו וכן שנת כוז אלוהי' ס' וחס' ועל כן מסוגל' ניוחר כיוס השנת לכל אדם לפספס נמעשו ולהסנוגן על דרכיו כי כשנת ספתיחן יו עיניו וזרס מוס סהי' עכס ממנו מקודס ורואה על כן מיעיל על פנס ופנס על כס השנת ספוכס לעולם כלמת וע"י' זה זוכס לנפס יחירס וכוס סועלת גדול חליו כי מתחר ספתיחן עיניו ורואה עולם קלוקלו על ידי סו נעמוס ס' ממכלל קדושתו השנת חס ונלוס ונלוח' לרציין לקבל את השנת כשמת וכלל טוב כמבואר בספ"ק חן על ידי שזוכס יחירס לנפס יחירס ונשמת חליו ונשמת ממש ככרי' חדס על ידי זה זוכס להסחל ולקבל עליו קדושת השנת כשמת על דרך סכ' ציוסי' ס' חיוסס ח"ל סקי' וכלסון מסעופין כשמתין חדיון כדי כוז שיחאס דלנחא לנכרל לס כמדוס כסכיו דלסוף, וזו קדושת סהשוכס עיניס שטופס עיניס נמעשו וכן כיוס נמעשו כשנת השנת תספסר לו ונעוהו וגס המלכיס סמליו לו מייחיס ידוסי' עליו ואומרים וקר עונך ומתחלק סמור' יע"ש כדכריס כצורך סליו יזינו לטוב כששוכס שלמות ולתקן כל אשר סגמנו אכיס"ח ביול"א ס' יול"א"א :

הגאון מהרש"ל ז"ל צוה למוכיח שיבא ויוכיחנו כמו שמוכיח להדיוט וגור עליו לעשות כן. והאדם עצמו בלומדו מוסר יראה תועלת והתעוררות הנפש. וזהו עיקר הלימוד לצרף עמו מעט לימוד מוסר להכניע עצמו ולהתעורר ביראת ה' כי זהו תכלית התורה והיינו דכתיב ראשית חכמה יראת ה' ושנינו כל שיראת חטאו קדמת לחכמתו חכמתו מתקיימת:

ואמרו באבות דר' נתן פ' כ"ט כל מי שיש בידו הלכות ואין בידו מדרש לא טעם טעם של יראת חטא עכ"ל והרי הוא כמבואר דבמדרש יש תוכחות מוסר ובא ליראת חטא. פקח עיניך וראה דלא סגי בלימוד הלכה אלא צריך ללמוד מדרש שיש בו מוסר. ואם בינה שמעה זאת תחוק במוסר אל תרף וההכנעה יסוד מוסר חיי אדם בעוה"ז ובעוה"ב שיכיר

מיעוט ערכו ויהיה לבו לב נשבר ועיניו ימנע מהחטא ולימודו יעלה לריח נחוח. הבט ימין וראה מ"ש רז"ל במדרש שוחר טוב דף כ"ב לא נתן הקב"ה את התורה אלא כדי שלא יעסקו בלשון הרע ודברים בטלים. והיינו מה דאמרו בתנחומא לא בחר הקדוש ברוך הוא בישראל אלא מפני שהם ענוים כי מה שמקיימים מצות גם א"ה מקיימים ומה שמשבחים להקדוש ברוך הוא גם הגוים משבחים הא לא בחר בישראל אלא בשביל הענוה ע"ש פ' עקב. ועל ידי לימוד תוכחות מוסר יוכה להיות עניו שאין מדה טובה הימנה. וכבר במערכת עיינ' במדבר קדמות ולעיל בקונט' זה כתבתי בעניותי קצת ממעלות הענוה ומצוה גורת מצוה יבוא ללמוד תורה לשמה ולקיימה כי זה כל האדם. ומכאן תוכחה לתלמידי חכמים שאינם רוצים ללמוד כי אם גמרא ופוסקים. ומבנים בלבם לת"ת שלומדים תנ"ך ומשניות וספרי מוסר. והן בעון לא יבינו כי האף אמנם דלימוד הגמרא יקר מאד ואין לו להקב"ה אלא ד' אמות של הלכה וכתב ר"ת שהתלמוד בלול בכל. מ"מ כל זה היינו ללמוד תורה לשמה בענוה ונוהר בדקדוקי מצות כמו הראשונים שהיו קדושים מאוד ונשמתם ממקום עליון. אבל

מא. תלמוד תורה רבינו האר"י זצ"ל א"ב הוא ראה והתקין ללמוד תנ"ך פסוקים בתרגום משנה גמרא זוהר כנגד עולמות אבי"ע ושאר כוונות וכבר סידרו ס' חק לישראל מסודר ומתוקן בכל פרשה ופרשה ואני בעניי הספתי בכל יום שילמדו קצת מוסר וקצת דינים מהרמב"ם וכבר נדפס מחדש חק לישראל בתוספת הנו"ו. ואמרתי אגלה לבר בי רב טעמא דקר"א (ויועיל להקדמות גם כן) את שיש בה ידיעה דרחמנא אמר בראתי יצה"ר בראתי לו תורה תבלין. ואפשר כי יצר גימט' ש' והתורה א"ש ומכניעו. ועוד יצר שורש נחש מיסוד העפר כמ"ש הרב מהר"י ביערות דבש ואין לך מגרש כח הנחש כמו האש כי הנחש שרשו בעפר מטה והאש רחוק מאד מעלה מעלה ולכן האש מגרש ארסו של נחש הארץ בזה זה קצור דבריו ז"ל. ועל כן התורה שהיא אש מבטלת היצה"ר ששרשו עפר ועוד אפשר כי התורה נמשלה לאש ולמים והם ב' יסודות והיא רומזת לרוח

כמ"ש בזוהר חדש וגם היא בדבור שרומז לרוח כמשת"א לרוח ממללא והרי יסוד הרוח יסוד ג'. ועיקר הלימוד הוא בענוה כידוע ושוי נפשית כעפר והרי יסוד ד'. וא"כ עוסק בתורה לשמה שבכלל הוא הענוה יש בו בחי' ד' יסודות ולכן זאת התורה מבטלת היצר שהוא עפר כי לימוד התורה בדי' יסודות ובטל חד לגבי ארבע. ועוד שע"י התורה גורם יחוד קב"ה ובורח הנחש כמו שרמזתי אני עני בהקדמת רבינו האר"י ז"ל השמש יצ"א על הארץ ולוי"ט בא צעורה. ועוד כי תורה גימט' ס"מ לי' להכניעם:

ואמרו קדמונינו שעיקר הלימוד לצרף ללימוד שלומד מוסר הבנוי על פי התורה ועל ידי זה לומד תורה בהרהור תשובה ונכנע וזה הלימוד מבטל יצה"ר כי ההכנעה מבטל ליצה"ר כמ"ש בזוהר הקדוש והמגיד הזהיר למרן ז"ל שילמוד מוסר וכ"כ הרב עיר וקדיש תלמיד רבינו מה"ר חיים וויטאל ז"ל מה"ר חיים הכהן זכרוננו לברכה

מהרמב"ם ז"ל מקיים שונה הלכות בכל יום ומובטח שהוא בן עוה"ב וכד הוינא טליא ראייתי להרב המופלא חסידא קדישא כמלהר"ח ן' עטר ז"ל שיסד קריאה נאמנה בכל ליל מוצאי שבת קודש מתחילת הלילה עד הבוקר וחילק הזלילה לד' משמרות ובכל משמרה לומד משנה וגמרא וזוהר והלכה פסוקה וכך הוא בכל לימוד מד' חלקים והיה מיוסד הכל במספר במפקד שמות הקודש ותפלות שיסד הרב ז"ל ליחד ולקשר כל העולמות ויתר כוונות פשוטות זי"ע ועיין לעיל מערכת שין אות יוד;

יש לרמוז במ"ש רז"ל על פסוק גם כי יתנו בגוים עתה אקבצם דבוכות

לימוד המשניות יבא משיח קלו) ומשום הכי בפי' אכתב לו רבי תורתו שרמו על המשניות. אכתב גימטריא עם הכולל משיח בן דוד דעי' למוד המשניות יבא משיח בן דוד ב"ב:

גם בתיבת משנה רמוז כי ע"י למוד המשנה יתעורר זכות משה רבינו ע"ה דאמר בז"ח דגאולה העתידה ב"ב היא בזכות משה רבינו ע"ה קלו) ויתגלו נ' שערי בינה ובוה תהיה הגאולה גימט' נ'. וכמשי"ה כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות נ' פלאות דביציאת מצרים לא נתגלו כלם כמ"ש במ"א באורך. וכל זה דמוח בתיבת משנה משה נ' דבלימוד משנה יגיע אוד זכות משה רבינו ע"ה ויתגלו נ' שערי בינה ובא לציון גואל ובה רמוז שיתגלה ו' בזכות ג' אבות. לציון גימטריא מקום ויקים סכות דוד במהרה בימינו אכי"ד ועיין מה שכתבנו לעיל מערכת מ' אות ו' בסייעתא דשמיא:

בדור יתום זה כי גברה סט"א והוא בעקבות משיחא והיצה"ר רודף לת"ח ביותר. אלו הת"ח שאינם רוצים ללמוד מוסר על הרוב הם מתגאים בלימודם וחושבים שהם חכמים גדולים ומבנים הזקנים וגדולי דורם ואינם מקפידים להתפלל כהוגן ופוגמים ברית הלשון והראות וכיוצא. ולכן אין תורתם רצויה כי אינה לשמה. ואלו המתגאים יתנו אל לבם מ"ש הפוסקים דבזמנינו לא יש ת"ח ואם זה כתב מהרי"ל ז"ל בזמנו שיש יותר משיין שנה שנפטר ולה"ה מה נאמר בדור הזה. ואני בעיני הוכחתי לדעת מהרי"ל ודעמיה אין היום דין צורבא מרבנן דלא כהרב שבות יעקב ז"ל ודעמיה. ועוד שהוכיח מהרי"ל ז"ל ממ"ש התוספת פ' או"ג בעד רבינא ואם זה נאמר באמוראים מה נאמר בדור הזה. אמנם רבינא היה מענותנותו הגדולה ובדור הזה הוא אמת וצדק. ומתוך זה אפשר לקיים דברי ה' שבות יעקב ודעמיה שכתבו דהשתא דין צ"מ יש לת"ח ודקדקתי דראית מהרי"ל מרבינא ולא היה מחשיב עצמו צ"מ כמבואר בתוס' ואפשר לומר דמהרי"ל מיייתי ראיה בהדרגות דרבינא לא היה מחשיב עצמו צ"מ והגם דהיה זה לפי רוב הענוה אנו מיהא לאמת לא יהיה דין ת"ח אך דין צ"מ יהיה עתה ורבינא מענוה יתירה היה אבל לפי האמת יש דין צ"מ זה אפשר לישב אלא שהי"ל לפרש. ומכל האמור הת"ח אשר נגע אלהים בלבם ימהרו לשוב וילמדו מוסר ותיכף יכירו בגאותם ומהות לימודם ואשר נכשלים בכמה ענינים וישובו אל ה' ואז לימוד הגמרא יעלה לרצון לפני ה' ונסלח להם: וללמוד קצת דינים מהרמב"ם או ש"ע בכל יום הוא דבר גדול וכי מהר"ש בן הרשב"ץ ז"ל בתשובותיו סי' נ"ב דאם לומד שני דינים

קיצור שלחן ערוך כו

ג מי שאינו יכול לעשות תורתו קבע אלא שהוא קובע עתים בתורה. יעסוק בעתים הללו שהוא קובע ללמד ההלכות השכיחות הנצרכות לדעה לכל איש ישראל, וגם באגרות ומדרשים וספרי מוסר אשר יסודתם בהררי קודש ממדרשי רז"ל שהם מועילים לתהליש כח דברי הרב זשארני מן אגוני לו הר ברנו רבנו יצחק מלבינו רבי דוד אשכנזי זצ"ל

סימני קריאה לר"ח ולת"צ

בר"ח קורין ארבעה גברי כפ' סמחם מן את קרכני לחמי לחשי עד יעשה ונסכו ואס חל ר"ח בשבת קורא המפטיר וכיום השבת ונראשי חדשיכם עד יעשה ונסכו :
בת"צ נשמרת וכמנה קורין ג' בני אדם כפ' תשא גן ויחל עד לעשות לעמו ומדלגין עד ססל לך וקורין עד אשר לחי עושה עמך :

כלדים בדברי רש"י זכרונו לברכה . שמורה בכל טוב וערוכה :
לקוחים מדברי המפרשים . זה אומר בכה וזה אומר בכה :

א כל מקום שפירש רש"י כתרנומו . הנה הוא סותר את העברי. פי' שאין הפשט כמו העברי :

ב ואונקלוס תרגם . אז אינו סותר התרגום אלא מפרש דעתו של אונקלוס :

ג המתרגם . בכל מקום שהוא . אז סותר התרגום שהוא טעות :

ד ותרגומו . אז מביא רש"י ראה לסירושו שכן הוא :

ה וכשהוא כותב התרגום . כגון דחילו או כיוצא בו ואינו אומר כתרנומו או תרגום . אז אינו קשה על העברי אלא רואה ליישב ולפרש לשון התרגום . כגון שחלמיה הוא מפרש שהוא לשון הולאה :

ו וכשהוא אומר ואונקלוס תרגם בפנים אמרים . אז לשון המקרא נוסל על לשון התרגום אך שמאריך בלשון :

הלכות קריאת ספר-תורה בשבת ויום טוב וחיובם. ובו י"א טעמים.

א כשמוסיפין בשבת. יכולין לקרות נהן או לוי לאחרון. כיון שכבר השלימו שבועה גברי וגם שהוא האחרון מעיקר הקרואים. (תוך מן המפטיר) וכן המפטיר יכולין לקרות כהן או לוי. ואילו כהן אחד לאחרון וכהן אחד למפטיר יכולין לקרות. כיון שהקדיש מפסיק ביניהם. ובשמחת תורה שמוציאין שלשה ספרי-תורה יכולין לקרות כהן אחד לחתן תורה. ואחד לחתן בראשית ואחד למפטיר. כיון שכל אחד קורא בספר תורה אחרת. אבל בראש חדש טבת שחל להיות בשבת אף על פי שמוציאין גם כן שלשה ספרי תורה אפילו אם רוצים לקרות בספר תורה הראשון שמנה גברי אין רשאים לקרות להכהן שיהיה השמיני. כיון שעדיין אין משלימין הקריאה בספר זה. והמשלים הוא בספר השני שקורין בו פרשת ראש חדש. ואז יכולין לקרותו. וכן הדין בשבת שקלים ובפרשת חחדש כשהם בראש חדש .

ב אם קראו לכהן או ללוי באמצע המנין. יעלה אחר במקומו והוא ימתין אצל התיבה. ויעלה למפטיר או לאחרון לאחר מנין הקרואים .

ג בשבת שקורין שתי סדרות יש לחבר הסדרות עם העולה רביעי .

ד קללות שבפרשת בחקתי ובפרשת כי תבא. אין מפסיקין ביניהן. וצריך להתחיל פסוק אחד מקודם. אך למען לא יתחיל בפרשה פחות משלשה פסוקים צריך שיתחיל שלשה פסוקים קודם הקללות. ולבסוף צריך גם כן לקרות לכל הפחות פסוק אחד אחרי הקללות. אך יראה שלא יסיים פחות משלשה פסוקים מן התחלת הפרשה . בפרשה כי תשא קורין עם הלוי כל פרשת העגל עד ומשרתו יהושע וגו' והטעם כי בני לוי לא היו בעשיית העגל. ונוהגין לקרות בקול נמוך מן ויתן אל משה ככלותו עד ויחל משה. וכשמתחיל ויחל חוזר וקורא בקול רם עד וישן וירד משה. וכשמתחיל וישן חוזר וקורא בקול נמוך עד ומשה יקח את האהל וחוזר וקורא בקול רם עד סוף הפרשה. וגם הקללות שבפרשת בחקתי ופרשת כי תבא קורין בקול נמוך. ואת הפסוק וזכרתי את בריתי יעקב קורין בקול-רם ואחר כך הפסוק והארץ תעזוב וגו' נמוך. ואף גם זאת בקול רם עד הסוף. ובפרשת כי תבא ליראה את השם הנכבד עד סוף הפסוק בקול רם ואחר כך נמוך עד ואין קונה. וגם בפרשת בעלתך נוהגין לקרות בקול נמוך מן ויהי העם כמתאוננים עד והמן כורע גד. והטעם לתראות

שהם מתחרטים, וכל מה שקורא בקול נמוך צריך שיהא על כל פנים הקול נשמע לצבור דאם לא כן אינם יוצאים ידי חובת קריאה, ארבעים ושתיים מסעות שבפרשת ואלה מסעי אין להפסיק בהם שהוא נגד שם מ"ב .

זהו גברא לגברא צריכין לגלול את הספר תורה, ואין צריכין לכסותה, אך קודם מפטיר שאומרים קדיש ויש זמן ארוך צריך לכסותה במעיל שלה, וכן בכל מקום שיש זמן ארוך כגון שמזמרים לחתן וכיוצא בו, ונראה דהוא-הדין כשמאריכין במי שברך .

ו אם טעו בשבת וקראו עם הששי עד גמר הסדרה, לא יאמר קדיש אלא יקראו מיד את המפטיר, וישלים גם למנין שבעה קרואים, ולאחר שיאמר התפטרה עם הברכות או יאמר הקדיש יכן ביום טוב אם טעו וקראו עם הרביעי עד הגמר, לא יאמר קדיש, אלא יקרא מיד את המפטיר לספר תורה שניה ואחרי התפטרה והברכות יאמרו הקדיש .

ז כשצריכין להוציא שלשה ספרי תורה ואין להם אלא שנים לא יגללו את השני לקרות בו מה שצריכין לקרות בשלישי, אלא יקחו את הראשון לקרות בו .

ח אם נמצא פסול בספר-תורה נתבאר הדינים בסימן כ"ד, ואם נמצא הפסול באמצע קריאת המפטיר, אם הוא מפטיר של חובת היום, כגון ביום-טוב ובשבת ראש-חדש או שקליים וכדומה, שמוציאין ספר-תורה אחרת למפטיר, או דינו כמו בפרשה אחרת, אבל בשבת פשוט שהמפטיר חוזר וקורא מה שקרא השביעי, שאין זאת אלא משום כבוד התורה (שלא יהא כבוד התורה וכבוד הנביא שוים שהקורא בתורה מברך תחלה וסוף, וגם הקורא בנביא מברך תחלה וסוף, לכן תקנו שהמפטיר יקרא תחלה גם בתורה, להראות שהקריאה בתורה היא העיקר) בזה אין מוציאין ספר-תורה אחר, אלא גומרים בספר-תורה זה, ואינו מברך ברכה אחרונה, והתפטרה אומר בברכות, ואם נמצא הפסול קודם שברך ברכה ראשונה, נראה דיש להוציא ספר-תורה אחר, ואם אין ספר-תורה אחר, אזי מי שיעלה באחרונה הוא יאמר התפטרה עם הברכות, ואם עדיין לא אמרו הקדיש יאמרוהו לאחר התפטרה .

ט בסימן כ"ד סעיף א' נתבאר דאם נמצא טעות בחסר ויתר, כל שאינו משתנה לא הקריאה ולא הפירוש, אין מוציאין ספר-תורה אחרת, מכל-מקום אם נמצא כן בשבת, אף-על-פי שאין מוציאין ספר-תורה אחרת על-כ"ל-פנים לא יקראו בספר-תורה זה יותר משבעה קרואים, והשביעי יקרא התפטרה בברכות, ולא יאמרו קדיש עד לאחר קריאת התפטרה והברכות (והיינו בשבת פשוט, אבל כשהמפטיר הוא מחובת היום, כמו בסעיף שלפני זה, ודא צריכין לקרות למפטיר) ובמנחה לא יוציאוהו .

י ביום שמוציאין שני ספר-תורה ונמצא פסול בראשון, ויש עוד ספר-תורה בהיכל, ורוצים לקחת עתה את הספר השני לקרות מתוכו, ואחרי-כך יוציאו ספר-תורה אחרת לקריאה השניה, לא יעשו כן, כי צריכין לקרות מתוך הספר-תורה מה שהוכן בשבילו, וכן ביום שמוציאין שלשה ספר-תורה וכן אף הוחלפו הספר-תורה, שלקחו תחלה את המוכן לאחרי-כך, יגללוהו ויקחו את השניה לקרות מתוך כל ספר-תורה למה שהוכן .

יא סדר החיובים, הקודם קודם. (א) חתן ביום חופתו, וחתן בשבת שלפני החתונה שמזמרים לו והיינו שהוא בחור. (ב) ונער שנעשה בר מצוה באותו שבוע המה שוים. (ג) סנדק ביום המילה, והוא התופס את התינוק בשעת המילה. (ד) סנדק ביום המילה שמכניס את התינוק לבית-הכנסת למולו. (ה) בעל היולדת שילדה בת והולכת לבית-הכנסת. (ו) בעל היולדת שילדה בן והולכת לבית-הכנסת, ואם אינו הולכות לבית-הכנסת, אין הבעלים חיובים אלא אם הוא יום ארבעים ואחד לזכר או יום שמונים ואחד לנקבה שאו הוא וזמן הבאת הקרבן. (ז) חתן שהיתה חתונתו מיום רביעי ואילך בשבת שלאחר החתונה, ודוקא כשהיה בחור או היא בתולה. (ח) "יארציית" בו ביום. (ט) אבי התינוק ביום המילה. (י) "יארציית" שהיה לו בשבוע שלאחר השבת. (יא) מוהל ביום המילה. (יב) הסנדק ואחרייו אבי הבן ואחרייו המוהל בשבת שלפני המילה, שני חיובים, שוים תלוי בדעת הסגן או טילו גורל, מי שאין לו עירינת אינו דוחה שום חיוב, נזהגין לקרות למי שעתיד לצאת לדרך אחר שבת או שבא מן הדרך, וכן ניהגין לחלוק כבוד לאורח נכבד לקרותו אבל אין דוחין שום חיוב .

דיני מפטיר. ובו י' סעיפים.

א קודם שקורין למפטיר אומרים חצי קדיש, וכשאומרים הקדיש יהיה הספר-תורה שקראו בו עתה וגם הספר-תורה שיקראו בו מפטיר שניהם על השלחן, וביום שיש שלשה ספרי-תורה אין צריכין להניח גם את הראשונה.

ב המפטיר לא יתחיל בברכות הפטרה, עד לאחר שהגולל כרך את הספר-תורה במטפחת.
ג בברכה הראשונה לאחר הנאמרים באמת, אין עונין אמן עד לבסוף שמסיים וצדק, כי הכל ברכה אחת היא, וכן בברכות הראשונות מברכות האחרונות. אין עונין אמן אחר אמרת וצדק, כי גם נאמן אתה וכו', שייכה לברכה זו, ולפי שיש טועים לעונות אמן במקומות אלו, לכן טוב שהמפטיר לא יעשה שם שום הפסק, למען ידעו כי אין שם סיום הברכה.
ד אסור לדבר בשעה שהמפטיר קורא את ההפטרה.

ה עיקר הדין שזה שעלה למפטיר הוא בלבד יאמר ההפטרה, והצבור יאמרו אחריו בלחש, ומה שנהגו שהצבור אומרים בקול רם עם המפטיר, אין זה רק מחמת חסרון ידיעה, ונכון לבטל המנהג, וגם יש שעושין שהיות באמירת הפטרה, שאף אחר שסיים המפטיר ההפטרה והתחיל הברכות, אין רוצים להפסיק מאמירת הפטרה, ולא יפה הם עושים, שאם אומרים בקול רם אינם שומעין קול דברים בהתחלת ברכות המפטיר, ולפעמים גורמים שגם אחרים הסמוכים להם אין שומעים, ואף אם מנמיכים קולם קצת בתחלת הברכות, מכל-מקום הם בעצמם אינם שומעין לכן יש לנהוג כי מיד שישמע שהמפטיר סיים ההפטרה ומתחיל הברכות, אף על-פי שהוא עדיין לא סיים, יהיה מתון בשתיקה עד שסיים המפטיר הברכות, ואחר-כך יסיים הוא אמירת ההפטרה. גם המפטיר יהיה זהיר שלא להתחיל אמירת הברכות, עד שיפסיק קול ההמון הרב לגמרי.

ו בשבת ששתי פרשיות מחוברין, מפטירין בהטרה של פרשה שניה. לבד באחרי קדושים כשהן מחוברים, שאו מפטירין הלא כבני כושיים, בקצת חומשים נרשם לפרשת וישלח ההפטרה ויברח יעקב. והוא טעות כי הפטרה זו שייכה לפרשת ויצא; והפטרה וישלח הוא חזון עובדי'.
ז ראש חדש שחל להיות בשבת מפטירין השמים כסאי, ואם טעה וקרא ההפטרה של פרשת השבוע אם עדיין לא אמר הברכות האחרונות יאמר גם השמים כסאי ויברך אחר-כך, ואם לא נזכר עד לאחר הברכות יאמר השמים כסאי בלא ברכות ואם חל ראש חדש באחד בשבת מפטירין מחר חודש, ואם טעה דינו כמו בשבת ראש-חדש, חל ראש-חדש בשבת וביום הראשון מפטירין השמים כסאי.

ח בשבת חול-המועד פסח, אין מזכירין בברכות הפטרה "של פסח", לא באמצע ולא בחתימה, אלא מסיים מקדש השבת, אבל בחול-המועד סוכות (כיון שאומרים הלל שלם וגם חלוק בקרבנות) מזכירין, כמו ביום טוב של סוכות שחל בשבת.

ט קטן שהגיע לחנוך שידוע למי מברכין ויודע לחתך ארת האותיות כטוב, עולדה למפטיר בשבת וביום-טוב, מלבד בפרשת זכור ובפרשת פרה ובשבת שובה, וכן בשביעי של פסח שמפטירין השירה, נוהגין שאין קטן עולה למפטיר, וכן, ביום ראשון דשבועות שמפטירין במרכבה דיחזקאל, נוהגין לקרות דוקא גדול וחכם וכן בשבת חזון נוהגין לקרוא ארת הרב למפטיר.

י לא נתקנה קריאת הפטרה עם ברכות, אלא לאחר שקראו בתורה בברכות כל הקרואים הראויים, אבל אם נמצא פסול בספר-תורה בשבת פשוט, אפילו בשביעי ולא היה ספר-תורה אחר, ולכן לא בירך באחרונה וכן כשמפטירין בחובת היום אפילו נמצא במפטיר אוי אין מברכין ברכות הפטרה, אלא אומרים אותה בלא ברכות, אבל בשבת פשוט, אם לאחר שקראו שבעה קרואים בברכות, נמצא הפסול הן בקרואים שהוטיפו הן במפטיר, נראה דיש לקרות ההפטרה בברכות.

משפט הקריאה

זוהי יהיה משפט הקריאה לעולם כשתקרא פסוקי תורה בין ביום בין בלילה תקרא הפסוק שני פעמים מקרא ופעם אחת תרגום אבל כשתקרא נביאים וכתובים א"צ לקרות אלא פעם אחת מקרא ופעם אחת תרגום ואם שכח או נאנס יום אחד ולא קרא הסדר של אותו יום אין לו תשלומים ביום שלאחריו אלא יקרא הקריאה של אותו יום שהוא עומד בו ר"ל שאינו מתקן בקריאה של יום השני מה שהיה לו לתקן ביום שעבר שזה אין לו תקנה אבל לעולם כדי לתקן מה שצריך לתקן ביום ב' צריך לקרא הקריאה של יום שעבר תחלה ואחר כך יקרא הקריאה של אותו יום ואם לא יעשה כן נמצא מעוות כל אותו השבוע וה' יכפר בעדו. וכן אם אירע שבוע אחד של שני פרשיות מחוברות א"צ לקרות באותו שבוע הסדר של שני הפרשיות אלא יקרא הסדר של הפרשה הראשונה שבהם. אבל אם אירע שפרשה אחת נקראת בשני שבועות כגון שחל בה י"ט או בשלושה שבועות כגון שחל יום ראשון של פסח ביום שבת לבני חוצה לארץ שנמצאת הפרשה של אותו שבוע ונקראת בשלושה שבועות או צריך לקרות בכל שבוע ושבוע מאותם השבועות הקריאה של אותה הפרשה שלא נקראת עדיין בשבת בצבור :

אלו שמות הטעמים

פִּשְׁטָא מְנַח זְרָקָא מְנַח סְנוּל מְנַח | מְנַח רְבִיעִי
מִהֶפֶךְ פִּשְׁטָא זְקַף קָטָן זְקַף--גְּדוֹל מְרַכָּא טַפְחָא
מְנַח אֲתִנְחָתָא פְּזֵר הִתְלִישָׁא--קְטָנָה הִתְלִישָׁא--
גְּדוּלָה קְדָמָא וְאַזְלָא אֲזָלָא--גֵּרֵשׁ גֵּרֵשִׁים וְדָגָא
תְּבִיר יִתִּיב פְּסִיק | סוּף פְּסוּק : שְׁלֵשֶׁת קַרְנֵי
פְּרָה מְרַכָּא--כְּפוּלָה יֶרֶח--בְּיָוָמוּ :

תם ונשלם שבת לאר בורא עולם :

סדר עירובין

פרק אהא יי אלהינו מקדו העולם אשר קדשנו במצותיו וצונו על מצות ערוב :

עירוב תבשילין

יום שבת: נערכ כנה . נרד לעשות כערכ יום טוב
 עירוב תבשילין . דהיינו שנקח יורה כשכיל מלאו
 ללשה בו חם ספה כגון כשר או דגים או גינס וזכ
 פה ומנכר כ"ל ולומר ניחם זה :
 בפרק עירובא יהא שרא קנא לאפווי ולבשוי
 וקאפסוי וקאדוקי שרא קנא וקאעבר כל
 צרא קנא מוקא קבא לשבתא :
 וכשחל יום פני כשמי יום למד מייחם ענה למכריס
 וסייעה ענה לשבתא : והם אינו מנין לשון
 זה יאמר בלשון ספוא יצו או יבקש ממנידו שלמד
 אותו כפידוס : שיעור ספא לא ספוח מכניסה . ושיער
 התבשיל לא ספוח מכניסה . (והענין אינו מתעורר לכאן) .
 ונרד ספא מוטל כל נכרו :

עירובי תחומין

כיצד ששין עירובי תחומין לקוח פה ספוא גדול כמו
 פסה גינים . ויהא למכריס כשמונה גינים . או כגלים
 או צנון טיש טו שיעור לאוכלו עם פה גדול כזה . והאין
 אל סמקוס ספוא רוחה להכירו כסוך כסמס . ולומר
 פסה זה :
 בנה העירוב יהא סוקר די ליצה סמקוס זה
 אלפים אמה קדק רוח לשבת למכריס קשאח
 זה : לוי' לומנים קיום טוב זה : ליום כעור לומנים
 קיום קפונים זה :
 יכולין לערכ כעירוב אחד כשכיל כמה למכריס ספואיפס
 כערכ סנה שמינה כשכיל . וכוא ספוא
 כעירוב שיעור כ"ל לכל אחד ואחד . ולרד לזאת
 להם על ידי אחד כמו כעירובי מנידות דכסמון . וכמדיחו
 אם הוא שליח לבלום לומר יהא מוטל לפעמי ולפלוגי
 ילך כו' . והם שמינה גם כשכיל לומר יסא מורד לי ולפעמי ולפעמי ללך כו' :

עירובי חצירות וסבואות

כיצד ששין עירובי מנידות . אחד נפעלי הכחיס סכחנר לקוח כערכ סנה ככד אחד נפעלי . ויסיס הככר
 גדול כמו פסה גינים . ומוכס לומר על ידי אחד (ולא על ידי בנו וכנה) לכל סדריס כחנר :
 דהיינו שמוגד ללמד בלשון ספוא מנין ענין זה . קם ככר זה וזה כו כשכיל כל ספרלטיס סדריס כמנר
 זה . ולוקם זה אם ככר ומניניו פסה . והתערכ לקוח נפעלי ולומר טכח זה :
 בפרק עירובא יהא שרא קנא לאפוין וקאעבר קן התפתים לחצר וקן החצר קבתים וקבתים לבית
 קכל התפתים שקבוצר לקל ישראל סדריס קבתים שקבוצר הנה :
 בעיר סמחוסק כעירונין לין נרד לעשות עירובי חצירות ככל סנר . קם סגדול כעיר ספסר יעקה עירובי חצירות
 ככד כל כעיר כעסס לחם לכל סנה : (ויזכה כעד כל ספיר) ולומר עסס זה
 בדין יהא שרא לנא להכניס ולהוציא ולהביא בכל שבתות השנה הזאת סבית לבית .
 ומחצר לחצר . ומגנ לגנ . ומבתים לחצר . ומחצר לבתים ומחצרות למבוי וממבוי
 לחצרות ולבתים ומחרד לחרד ומבית לגנ ומגנ לבית כל מה צריך לן בשבת הבאה ובכל
 שבתות השנה הזאת (וכנסה סמחון ליום יאמר ג"כ , וביי"ט הבא עלינו) ובימים טובים של
 שנה זו הבאים עלינו למטובה לנו ולכל ישראל בעיר הזאת ולכל מי שיתוקם בעיר הזאת
 וכשמענז גם ככל עיר סנה כוא כרס כמנוגד כחורח חיים סימן ט"ח דנטן לעסא כן סמל כעירוב
 העירוב כענינת הכנסה . ילע עוד חינוך . וככל סמחוסק סנה הזאת וחינוך וחינוך סניס של סנה זו :
 יחזר מיני עירונין מוטל כעירוב וסכרת השלחן סימן ג"ד ליה ק"כ יעוין פס :